HAYDAR ERGÜLEN

vefa bazen unutmaktır

YAZILAR

KIRMIZIKEDİ

Haydar Ergülen: Nar'ın babası.

KIRMIZIKEDİ

Kırmızı Kedi Yayınevi: 353
Türk Edebiyatı: 70

Vefa Bazen Unutmaktır
Haydar Ergülen

© Haydar Ergülen, 2014
© Kırmızı Kedi Yayınevi, 2014

Yayın Yönetmeni: İlknur Özdemir

Son Okuma: Serra Tüzün
Kapak Fotoğrafı: 123.rf
Kapak Tasarımı ve Grafik: Yeşim Ercan Aydın

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni alınmaksızın, hiçbir şekilde kopyalanamaz, elektronik veya mekanik yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

Birinci Basım: Eylül 2014, İstanbul
ISBN: 978-605-4927-74-6
Kırmızı Kedi Sertifika No: 13252

Baskı: Pasifik Ofset Ltd. Şti.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1 Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2
34310 Haramidere/İSTANBUL
Tel: 0212 412 17 77 Sertifika No: 12027

Kırmızı Kedi Yayınevi
kirmizikedi@kirmizikedikitap.com /www.kirmizikedikitap.com
www.facebook.com/kirmizikedikitap / twitter.com/krmzkedikitap
kirmizikediedebiyat.blogspot.com.tr
Ömer Avni M. Emektar S. No: 18 Gümüşsuyu 34427 İSTANBUL
T: 0212 244 89 82 F: 0212 244 09 48

Haydar Ergülen

VEFA BAZEN UNUTMAKTIR

DENEME

İçindekiler

Beni sakın hoş görmeyin!	13
Neş'e dolmuyor insan!	16
Bayramınızı da kutlamıyorum, yeni yılınızı da...	18
Çocuk olalım!	20
Kan dili	22
F klavye	24
Milliyetçilerle semah!	26
Bindik bir alamete	29
"Annabel Lee"	31
Ortaoyunu	33
Yazınam daha...	35
Bi-linç!	37
Hrant için tumalar semahı	39
Nar kardeş	42
Acıya bakmak	45
Başkalarının ölümü	48
Ruhsökümü	50
Can baba'nın mirası	52
"Onlar da olmasalar..."	55
Ali'nin Zülfikâr'ı	58
Siyahların kırmızısı	61
"Sosyalizm ve insan ruhu"	64
Hepimiz yaktık!	67
Hassasiyet duyarlılığı	69
Serbest faşizm	71
Dersimiz korku	73
Genç olmak suçtur!	75
Baba, duydun mu aleviler yokmuş!	77
Alevi olmak kolay değil!	79
Mecburen 'zorunlu'	82
Hepimiz Çingeneyiz!	85
İki, üç, daha fazla...	88

Hepimiz faşistiz! 91
Utanç ile mahcubiyet 93
Solsuzluk susuzluktur 95
Hız, ideolojidir! 97
Vahşi 'yeni' 99
Balkanlar... Her yerde! 101
Sevdalinka 103
B planı 106
Ahbap dili 109
Tutunamayan 111
Cem-i cümle 113
Elde var sıfır! 115
Günah benim... 117
Mavi ayin 119
"Seni uzaktan sevmek..." 121
Müşteri velinimet mi? 123
Neyse... 125
Küçük dayı, che 127
Sıla: aslı 129
Tuhafiye 131
Refik ile Vehbi 133
Kuyu 135
Vefa, bazen unutmaktır! 138
7 140
Nişanlı 142
Dersimiz aşk... 144
100. Yıla mektup 146
Terazitutmazların sonuncusu 148
Kel Hasan Usta 150
Çocuktur babalar! 152
'İnsan hayattan ibaret değildir!' 154
35 C: Taksim-Kocamustafapaşa 155
'Asparagas kuşları' 157
Çocukluğun ölümü 159

Açık terzi 161
Park gazinosu 163
Şefkat kedisi 165
Üzgün kediler gazeli 168
Bir Akdeniz kedisi 171
Kayıp rüya 173
Hiçbir yerden uzaklara... 176
Seferi yazı 178
Hepimiz Japonuz! 180
Yolculuk neresi? 182
St. Leningrad 184
'Bahtiyar kambur' 187
Gâvur İzmir 189
Eski bir şehirden 192
Kahır mektubu 195
Sol açık tribün 198
"Aldırma be Kalender" 201
İçinden ne geçen... 203
Haziran, haziran... 205
Haziran şehrine vardım... 208
'Eylüllere rağmen' 210
Kirli eylül 212
Nice 'yine'lere... 214
Pazartesi yazısı 216
Kar, gurbet gibi... 218
Kötü kar 220
Kar gitti 223
Keder burcu 225
Yağmur terbiyesi 227
Geçen çocuk 229

Canım kardeşim Salih Ecer,
hani 'Yer Gök Kitap' olacaktı!
Seyhan'la ikinize,
yer gök sevgi...

SALİH'İN ÇAKISI

Nilgün, Mehmet,
Seyhan ve Salih'e

"Sen karga mısın?" dedi bana leş
martısı, "ne o" dedim ona "sen hep
çatılarda sanki yoksul bir köpek,
kılık değiştirmiş de uçamıyormuş gibi
ödünç kanatlarıyla..." "Senin gibi"
dedi bana "kalakaldım buralarda..."

Karga olma vaktim gelmiş belli ki
kaldım buralarda ödünç başıma
balkondan bakarken uzak Marmara'ya
bu şiiri kaptım martının şom ağzından:
Nilgün'dü dedim ilk işaret fişeği, dündü,
ondan beri katlanamam şu havaifişeklerin
bir şehrayin gibi gözlerimizle alkışlanmasına
ve zırt diye Seyhan o kıranta gülüşüyle,
"Hayrola moruk pek gamlısın bugün"
dedi de diyemedim, "Oğlum bak Salih de..."
Var mıydı varmış mıdır yolda mıdır
daha nerdedir kim bilir kendinden,
"Burda" dedi "dün geldi Mehmet'in
yanına, ziyaretime gelecekler birazdan"
İdil de "Emirgan tayfası gitti kalmadı"
demişti sabah "*Boğaziçi artık şen*
gönüller yatağı değil" miş bakıp durdum
öylece nerdeydi acaba Salih'in çakısı?

Seyhan, İdil, ben, Salih'e gittiydik bir gece
bir çakı verdiydi Salih, şiire gölgesi
yoksa imgesi miydi hançer olarak düşen,
işte oradan yürüdü geldi uyaklı uyaksız
bir anılar yolculuğu olarak geçen bu şiir.
Çakı gibi adam sayılmazdı Salih, biz de,
ama çakardı her şeyi, aslında çoktan
çakmıştı demeli, başka da hiçbir şey
demeden bu gri gökyüzünü bitirmeli...

26 Şubat 2013

haydar ergülen

Nilgün (Marmara), Seyhan (Erözçelik), Mehmet (Günsür), Salih (Ecer)

BENİ SAKIN HOŞ GÖRMEYİN!

Hoşgörü: Egemenlerin yurttaşları eşit görmediğinin en açık itirafı. Hor görmenin tersinden söylenişi. Baskının, zulmün jelatinli ambalajı. Yalanın en koyusu, en katmerlisi. Kan ve ölüm kültürüyle ağırlaşan iklimin politikacıları, bazen kendileri için kurban edilecek koyunları bağışlarlar da alkış alırlar ya hani, işte hoşgörü sözcüğü de onu çağrıştırıyor bana: Bu bayram bağışlıyorum, gelecek bayram alırsınız canını! Ben, hayatının muktedirlerin iki dudağının arasında olduğu, hoş görülerek yaşadığım bir toplum istemiyorum! Hem ben onları hoş görmüyorum ki, onların da beni hoş görmesini isteyeyim! Hoşgörü, ancak eşit oldukları kabul edilmiş insanlar arasında anlamlı olabilecek bir kavramdır. Hangi dinden, hangi inanç, mezhep ve inançsızlıktan, hangi dünya görüşünden, hangi etnik kimlikten ve hangi milliyetten olursa olsun, bir ülkenin nüfus kâğıdını taşıyan herkes, eşit yurttaş sayılır, eşit haklara sahiptir, din ve vicdan özgürlükleri de eşittir, azınlık olmaları çoğunluğun karşısında onların aleyhine bir eşitsizlik oluşturamaz. Hoşgörü, eşitsizlik demektir.

Faşizm dilde başlar, muktedirin dili faşizmi örgütlemek üzere kurulmuştur. Bir suçlu aranıyorsa, önce dilden başlanmalıdır, egemenlerin hoşgörüyü de şarta bağladığı buyruk dilinden. Kendisine benzemeyen herkes için hoşgörü kavramını bir tehdit gibi kullanan muktedir, aslında hepimize gözdağı vermektedir. Hrant'ın katilini kışkırtanlardan birinin Orhan Pamuk için söylediği, sonra da destekçisi faşistlerin pek sevip yaygınlaştırdıkları 'akıllı ol' sözü, aslında 'hoşgörü'den kastın ne olduğunu da göstermiştir. Hoşgörü söyleminin, artık o pek gizlemeye gerek görmedikleri arkaplanında tastamam bu

uyarı yatıyor: Ey azınlıklar, ey solcular, ey Aleviler, ey Kürtler, ey bizden olmayanlar, ey aykırılar, aklınızı başınıza toplayın, ayağınızı denk alın! Hoşgörü dedikleri bu tehditlerden başka nedir? Hoşgörülerinin de bir sınırı olduğunu her olayla, her katliamla bir kez daha gösteriyorlar işte! Daha açık bir toplum, daha çok demokrasi, özgürlük isteyenlerin tepesinde 'hoşgörü kılıcı' sallanıyor. O kadar da değil diyorlar, siz nerede yaşadığınızı biliyor musunuz diyorlar, siz kim olduğunuzu sanıyorsunuz diyorlar. Bu yıl acıyla 30. yılını 'idrak' edeceğimiz 1 Mayıs 1977 katliamını hatırlayın; Çorum, Kahramanmaraş, Sivas, Gazi Mahallesi katliamlarını; Abdi İpekçi'den Uğur Mumcu'ya, Ahmet Taner Kışlalı'dan Musa Anter'e, Hrant Dink'e suikastları, son olarak da Malatya'da üç Hıristiyan'ın öldürülmelerini hatırlayın, onların hoşgörüsünün ne menem bir şey olduğunu anlarsınız. Benim onların hoşgörüsüne filan ihtiyacım yok! Eğer bu devlet, sosyal, laik bir hukuk devletiyse zaten hoşgörü kavramına da ihtiyaç yok! Birileri kendilerini bu devletin, bu ülkenin, bu toprakların 'asıl sahibi', beni de 'kiracı' olarak gördükçe, hoşgörü yalanını da sürdürecekler demektir. Bu toplumu bölen, insanları birbirine düşman eden, neredeyse 'beyazlar' ve 'siyahlar' gibi ikiye ayıran, varolan toplumsal, bölgesel, sınıfsal ve ekonomik eşitsizliği bir de inanç, dünya görüşü ve kimlik üzerinden derinleştirenler, bizi 'hoşgörerek' yok etmek isteyenlerdir. Gericilik ve milliyetçilik, faşizmin iki yardakçısı olarak, 'öteki'nin üzerindeki tehdidi artırmak için hoşgörü yalanını tekrarladıkça, bu ülkenin toprağı da, suyu da, geleceği de kanlanıyor. Hoşgörü, artık şiddetin kod adı gibi. Türkiye Cumhuriyeti'nde kimsenin kimseyi hoşgörmeye de, horgörmeye de hakkı ve yetkisi olamaz. *"Yaradılanı hoş gördük Yaradandan ötürü"* dizesini Yunus Emre, muktedirlerin kibrine alet olsun diye söylememiştir. Kafasına üç kurşun sıkılanların, boğazı kesilenlerin ardından hoşgörü lafları edildikçe, sıra hangimizde

diye soruyoruz birbirimize. Gerçek hoşgörünün katillere gösterildiğiniyse biliyoruz. Trabzon'da TAYAD üyesi gençlere saldırıldığında bütün muktedirler 'halkımızın milli refleksi' diye sözbirliği etmekte gecikmemişlerdi, umarım şimdi de 'halkımızın dini refleksi'nden bahsetmezler. Hoşgörünüz de sizin olsun, refleksleriniz de, ne hoşgörünüzü istiyoruz ne de reflekslerinizi! Muktedirseniz, gücünüz yetiyorsa bu katil sürüsünün ardındaki gücü ortaya çıkartın, ölünün arkasından konuşmayın!

NEŞ'E DOLMUYOR İNSAN!

Pazartesi günü tüm yurtta ve KKTC'de bazı çocuklar müsamerelere, bazıları alanlara çıkacak, okul avluları sevinç ve coşkuyla dolup taşacak, şarkılar, şiirler birbirine karışacak... 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı törenlerle kutlanacak. Kutlansın. Ama çocuklara kutlu olsun, büyüklere değil! O büyükler ki, çocukluktan nefret ettikleri için bir an önce büyüyüp büyük büyük mevkilere makamlara gelmişlerdir, ne kendi çocukluklarını ne de başka çocukları sevmişlerdir! O yüzden onların bayramını kutlamasam da olur, karşılıklı ikiyüzlülük yapmamış oluruz. Şimdi onlar, çocukları da kendilerine benzetmek için, bir günlüğüne koltuklarını çocuklara devrederler, vali, belediye başkanı, emniyet müdürü filan olur çocuklar! Aman ha, koltuklarınızı çocuklara filan vermeyin, onların saflığını iktidar, hırs, mevki, koltuk gibi pek bayıldığınız şeylerle bozmayın! Çocukları sevmiyorsunuz çünkü, onların varlığından bile haberiniz yok, gözünüzün de gördüğü yok zaten. Çok mühim başka işleriniz var, kiminiz vatanı milleti kurtarma peşindesiniz, kiminiz dergi basıp gençleri coplatma işindesiniz, kiminiz daha fazla rant elde etmek için şehirleri köstebek yuvasına çevirmedesiniz. Çocukları değil sevmeye, görmeye bile tahammülünüz yok sizin. Oysa o çocuklar sizin yüzünüzden ölüyorlar, siz onları sevmediğiniz için, onlara şu kadar değer vermediğiniz için ölüyorlar. Suçlusunuz evet, onların küçücük elleri sizin yakalarınıza yapışıp sanık sandalyesine oturtamaz belki ama, siz bu kadar büyüdüğünüz, çocukluktan bu kadar uzaklaştığınız için vicdanlarda hep suçlu olacaksınız! Bu kadar çabuk büyümeseydiniz, belki emrinizdekilerin kurşunları 12 yaşında bir çocuğun bedenini 'terörist' diye delik deşik etmeyecekti! İçinizde bir parça çocukluk kalsaydı, rögarlardan içeri peş peşe çocukların

düşüp ölmesine izin vermezdiniz! Bir an geçmişe dalıp çocukluk günlerinizi hatırlasaydınız, İzmir şehrinde 30 çocuk belki ikinci kez coşkuyla bayramlarını kutlayacaktı, törenlerde yorulacaktı, acıkıp susayacaktı, kana kana su içecekti! Siz bayramı kutlamayı hak etmediniz, ikiyüzlülük yapmayın, biraz utanın, gidin kendiniz için suç duyurusunda bulunun, sonra da yüreğiniz, vicdanınız elveriyorsa, bu kadar çocuğun kanı sizi rahatsız etmiyorsa, buyrun o rahat koltuklarınızda güle güle, izzet ve ikbal ile oturun! Buyrun devletlim, makam da sizin koltuk da! Yıllar önce, bir Ramazan Bayramı öncesi, 'Şeker ile Tiner' diye bir yazı yazmıştım: "Beyoğlu'ndaki çocukların gözlerini unutamıyorum. Artık hiçbir yere bakmıyorlar, size de bakmıyorlar, vitrinlere de bakmıyorlar, bugüne, yarına hiç bakmıyorlar! Bir bakın gözlerine, o gözlerin çocuk gözleri olmadığını göreceksiniz! Çocuklar öyle bakar mı hiç, çocukların gözleri yerinde duramaz, sabırsızlıkla, merakla, cinlikle oynar durur... Televizyonda Emine'yi gördüm. Kar üstünde lastik pabuçlarıyla gezerek, elleri üşüyerek kâğıt mendil satıyordu, yalnızca dört yaşındaydı. Emine'nin gözleri bana ne yaptı bilmiyorum... Eski bakışları yok çocukların. Yine güzel gözleri var, yine kötülük yok bakışlarında, fakat gördüklerini anlatıyor onların gözleri, gördüklerinden dolayı yaşadıkları acıyı, umutsuzluğu, kırgınlığı anlatıyor. Çocuklar çocuk gibi bakmıyorsa ne arifenin tadı olur ne bayramın. Ah üzüm gözlü Emine, bütün kâğıt mendillerini bana sat, bu bayram gönül dağına çok yağmur yağacak!" Bu bayram çocuklar yine "Bugün 23 Nisan / Neş'e doluyor insan" diye sevinçli şarkılarını söyleyecekler, fakat siz büyük büyük makam sahipleri, sakınola onların şarkılarına katılmayın, bayramlarını kutlamaya kalkışmayın! O iğreti gülüşlerinizle, o yapmacık sevgilerinizle çocuklara yaklaşmayın, zira sizi görünce 'neş'e dolmuyor insan!

BAYRAMINIZI DA KUTLAMIYORUM, YENİ YILINIZI DA...

Siz hikmetinden sual olunmaz dedikleri O'sunuz. Hâşâ, büyüksünüz. Kudretlisiniz. Hükmedersiniz. Vefalısınız da, durmadan 'mazi'yle övünürsünüz. Yine de *"Bir zamanlar maziye bak ne kadar şendik"* şarkısını mırıldanmaya gönül indirmezsiniz. Kapalı olan yalnızca gözleriniz değildir çünkü, sizin gönül gözünüz de kapalıdır. *"Hangi dünyaya kulak kesilmişse öbürüne sağır"* dizesinin tam da sizin gibiler için yazılmış olduğunu aklınıza bile getirmezsiniz. Mektupsa, zarftan ibarettir sizin için. Zarflar bile elinize ulaşmaz çoğu kez. Ulaşsa da, içini döken bir mektup sizin için bir şey ifade etmez. Çünkü o mektupta duymak istemediğiniz şeyler yazılıdır: "Ne serbest bırakılmayı ne de gökteki yıldızları istiyoruz... Hiçliğin baskısını tasavvur etmek kolay değildir. Anlatmak için de belki S. Zweig olmak gerekir. Kendimce bir tarifini yapmam gerekirse, hiçbir şeyin olmadığı ve olmasını umduğunuz bir şeyin de olmadığı bir durağanlıktır, diyebilirim. İnsandan, sesten, yaşamın alışılageldik ilişki ve etkileşimlerinden yoksunluktur, diyebilirim. İnsan, duygu ve düşünceleriyle denizdir. Ve denizlerin preslenip dağ gölleri haline getirilmeye çalışılmasıdır, derim bir de." F tipi cezaevinden zorluklarla çıkıp gelmiş bir mektubun herkesten önce size bir şey ifade etmesi gerekirdi. F tipindeki 'tecrit'i, insanların yalnızlığını, altı yıl önce 32 kişinin öteki 'hayata zorla döndürüldüğü' 19 Aralık operasyonunu, ölüm oruçlarında can veren 122 insanı ve halen ölüm orucunu sürdüren ikisi kadın, biri erkek üç kişiyi... İşte artık yalnızca 'sayılar'dan ibaret olan bu acıları, ölümleri kulağınız da duymaz, yüreğiniz de. "Sayılara vurdular bizi" çığlığı da kalın duvarları aşıp size ulaşamaz. 'Üç kapı üç kilit' açılsa hapishaneler boşalacak diye kaygılanırsınız, ama geçmiş ölüm oruçlarından

müdahalenizle 'kurtarılan'ların 'Wernicke-Korsakoff' denilen ağır bir illetin pençesinde dünyalarının zindan olduğunu bilmezsiniz. Unutmakta üstünüze yoktur, hatırladıklarınızınsa kimseye faydası yoktur. 'Hoşgörü kültürü' deyince mangalda kül bırakmazsınız. Fatih'in İstanbul'u fethettiği zaman, Hıristiyan tebaanın canına, malına, haremine dokunulmayacağı hususundaki fermanını sanki siz çıkartmışsınız gibi sahiplenirsiniz, ama iş 'Yavuz' katliamlara geldiğinde hemen celallenirsiniz. Dinlerarası diyalog, 'Medeniyetler Buluşması' gibi pek gösterişli çabalara öncülük etmeyi kimseye bırakmazsınız. Sıra kendi yurttaşlarınıza geldiğinde ne hoşgörü kalır ortada ne diyalog. Hakkınızı teslim etmek gerek, bizi kimse sizin kadar şaşırtamadı. 'Hayata Dönüş'ün 'Adalet' Bakanı Dr. Hikmet Sami Türk'ün bir kitabını gördüm tesadüfen, 'Behçet Necatigil' üstüne bir inceleme! O 'Hikmet Burcu'nun bilgesi, inceliklerin büyük şairi Behçet Hoca üstüne, ölümler karşısında vicdanı sızlamayan bir bakan kitap yazıyor! Siz kim, Necatigil kim? Kitabı elime bile alamadım, sizin adınıza utandım. İnsanı sevmeyen biri şiiri nasıl sever, hele Necatigil gibi bir 'derviş-şair' üstüne nasıl kitap yazar? Necatigil'in ruhu acı duymaz mı bundan? Avukat Behiç Aşçı, bugün ölüm orucunun 267. gününde, diğer ölüm oruççuları da günbegün ölüme yaklaşıyor. Affınıza sığınmıyorlar, yalnızca haklarını istiyorlar. F tipinde insan haysiyetine yakışır bir biçimde cezalarını çekmek için 'tecrit'in kaldırılmasını istiyorlar. Vicdan sahibi olan herkesin istediği de bu. Birkaç gün sonra herkes meşrebine göre yılbaşı ve bayram kutlayacak. Ölümlerine seyirci kaldığınız insanlarsa sona biraz daha yaklaşacaklar. Kusura bakmayın, bu kadar duyarsız bir toplumun ve elbette onu yönetenlerin yılbaşını da kutlayamam bayramını da. Bilirim kibirlisiniz, 'Tavşan dağa küsmüş...' atasözünü hatırlatırsınız. Kibirli değilim ama benim de bildiğim bir atasözü var, 'İnsan sevdiğine küser' derler, size niye küseyim ki?

ÇOCUK OLALIM!

Şimdi Diyarbakır'da çocukları öldürdüler. Kanlı pazarlar, kanlı çarşılar, kanlı dağlar, kanlı nehirler vardı, çoktu da, bir parklara değmemişti kan. Neşeleri, sesleri, kahkahalarıyla 'parkların sessizliği'ne yazılan çocukların kanıyla oyunlar da kanlandı şimdi. Kan ve kin. Neredeyse harfi harfine aynı. Küçücük iki kelime ama, durmadan birbirlerini doğurduklarına ve ortaya durmadan ölü çocuklar bıraktıklarına bakılırsa, onlara kelime demek mümkün değil artık. Kelimeler çocukları sever çünkü, kelimeler çocukları vurmaz, yaralamaz, incitmez, parklarını kana bulamaz, oyunlarını bozmaz, yarıda bırakmaz. Vurulan bir kez daha halkların kardeşliğidir, çocukların kardeşliğidir, kelimelerin kardeşliğidir. Artık neredeyse yok hükmündedir kardeşlik, bir çocuk masalında kalmak üzeredir. Kan ve kin hiçbir çocuk masalında geçmez, hiçbir ülkede, hiçbir dilde geçmez, anne sütüne karışır korkusuyla ninnilerde söylenmez, hem söylenmesin de. Şimdi kan ve kin, silahların kardeşliğidir. Gözünü kan bürüyenin, yüreğini kin bürür. Çocuklar küstü, parklar küstü, kelimeler küstü, olsaydı, bütün acısıyla ağrısıyla, bütün samimiyetiyle, belki bir pazartesi yazısına yine Ece Ayhan'ın 'Meçhul Öğrenci Anıtı' şiiriyle başlayacak olan yakışıklı kardeşim Reha Mağden, 'Kalem Ele Küsmeden', Türk ve Kürt çocuklarını birbirlerine yeniden sevdiren, birbirlerinden doğru sevindiren ne yazılar yazardı, ne hikâyeler anlatırdı. O yok ve biz biraz daha yalnız kaldık aramızda, yazımızda. Meğer silahlı kelimeler de varmış! Yedi ölümcül günaha bir de bunu eklemek artık şart oldu. Acı, nefret, küskünlük, kırgınlık, yalnızlık, o kelimelerin yanında sapanla atılan bir taş gibi kalırmış. Onlar da öyle kalsaydı, çocuklara dokunmasaydı

da. Çocuklar: Şiddetin dilinde, kan ve kin dilinde çocukların adı da yok yaşı da. Ölüm herkesi eşit kılıyor kılmasına da başka bir eşitlik daha var burada. Ölüm bazen de herkesi çocuk kılıyor. Bir yaşındaki de çocuk, on yaşındaki de, 20 yaşındaki de. Ellerinde oyuncak olan çocuklar, ellerinde taş olan çocuklar, ellerinde silah olan çocuklar. Geleceği de yitirmek galiba böyle bir şey. Barış sözcüğü hiç olmamş, hiç kimsenin diline düşmemiş gibi, bir gün dilde yalnızca uzun bir 'ah' ile anılacakmış gibi bir şey. Çocukları öldürüyoruz, kanlarına giriyoruz, öldüremediklerimizi ise kana ve kine büyütüyoruz, ölen çocuklarla birlikte büyüyen çocukları da yitiriyoruz. Yitirmek için büyütüyoruz. Susmak, konuşmamak, içine atmak... İçimize attığımız her kelime, bilmez misiniz, ya bizi öldürür zamanla ya ona sebep olanı ya da hepimizi öldürür. İçimize attığımız her şey acıyı çoğaltır, nefreti yaygınlaştırır, kini büyütür. Biz sustukça, silahlar konuşur. Biz sustukça çocuklar ölür. Çocukları korumak, savunmak için, patlayan bombalarla, kurulan tuzaklarla ölmelerine engel olmak için, artık 'çocuk olmalıyız!' Çocuk olalım, evet. Bu kan, bu ölümler çocuk oyuncağı değil! Şimdi büyüklüğün zamanıdır, şimdi çocuklar gibi büyük olmalıyız, yeterince olgun olmasak da, bilgeliğe yakışır davranışlarda bulunamasak da, yaşamak ve yaşatmak için aklımızı başımıza toplamalıyız. Bu linç ve kan diline yeter demeliyiz. Yeter, yoksa bu toprakları sulayan çocuk kanları hepimizi boğacak. Yalnızca yaşları çocukluğa tutanlar değil, yaşları ölüme tutanlar da çocuk sayılır çünkü. Artık küçük-büyük bütün çocukların yaşı kana ve ölüme değil, barışa ve hayata tutsun. Yazıyı da kanlı kelimeler, parçalanmış cümleler tutmasın artık.

KAN DİLİ

Özdemir Asaf'ın artık bir aforizmaya dönüşen ünlü ikiliğini bilirsiniz, *"Bütün renkler hızla kirleniyordu/ birinciliği beyaza verdiler"* Renklerin kirlenmeye yüz tuttuğu o günlerden bugünlere, elbette 'ironik' olarak birinciliği kazanan beyazı da unutmadan, bütün renklerin şeref kürsüsünde bayraklarını dalgalandırdığını 'gurur'la söyleyebiliriz. Renkleri böylece tükettiğimizi de söyleyebiliriz, sonra da kendimize, çevremize bakıp sorabiliriz: Kirlenmeyen, kirletmediğimiz ne kaldı? Hadi bakalım. Denizler mi diyorsunuz, onların yüzüne bakıp hâlâ mavi romanslar yaşayacak kadar safdil değilseniz eğer, dipteki bulanıklığı, karanlığı da görüyorsunuz demektir. O karanlıktan kaç balık kendini kurtarıp da sevinçle sıçrıyor? Ya ormanlar? Ağaçları gölgeleriyle birlikte toplayıp saysanız kaç hektarlık yer tutar? Dallarını, yapraklarını, köklerini de katın, hepsi bir kasaba bile etmez. Bir kasaba ikindisine sevinçli bir gölge sunmaya yetmez. Yakındır ağaçların da kitaplarda şiirlerin, hikâyelerin gölgesinde kalması. Ağaçlarıyla birlikte hayvanları da yanan, yakılan bir coğrafyada, onları kaleme alacak kadar acısını içine gömmüş şairler, yazıcılar bulunursa elbette! Ateşin yaktığı, o bilgesiyle, tazesiyle birbirine sığınan, cem olmuş ağaçlar değil yalnızca, onu söndürmesini umduğumuz sular da yanıyor şimdi. Ağacından, bitkisinden, hayvanından, denizinden bütün bir doğa yanar da, sıra gözyaşına gelmez mi? Şimdi oradayız, içimizdeki yangın, yüreğimizden gözlerimize doğru yürüyor. Ağlayamayanları, gözyaşı dökmeyenleri suçlamayın hemen, yürek bunca yanarsa dindirmeye de gözyaşı bulunur mu? Bu yangın hepimizin gözlerini dolaşmadan, gözyaşlarımızı kurutmadan bitmeyecek gibi. Ahşap bir dilde oturduğumuzu düşünürdüm eskiden, pek safmışım. Sanırdım

ki bu ahşap dil, komşuluğun da dilidir, bir harfimiz bile başkasının harfini incitmesin, yangını bir hastalık gibi bulaştırmasın diye için için yanar, kül olur ama, bir kıvılcımdan bir ateşin tutuşmasına izin vermez sanırdım. Ben sandım, sonra oteller, sonra köyler, sonra ormanlar yandı, içinde oturduğumuz komşuluk yandı evimizden önce, sonra evler yandı, insanlar yandı, ahşap yandı. Renkler de yanıyordu o sırada, beyaz da sarı da, mavi de kırmızı da karanlığa kalıyordu. Göz gözü görmeyince gönül nasıl görsün, gönlümüz de yandı. 'Dil şad olacak diye kaç yıl avuttu felek' şarkısıyla avunurken, dil 'kan' oldu. Kan ve yangın. İkisi de dilde çıkar, dil de yanar, dil de kanar ve o yangın karanlığında artık beyaz bir kelime bile kalmaz derdimizi anlatacağımız, yaramızı saracağımız. O bilgeler içinde hatırlı zeytin ağacından uzatılan dalın bile sesi çıkmıyor. O dalın üstünde barış yazardı eskiden. Şimdi barış yanık bir dal, onu son bir ümitle uzatmak isteyenlerin cılız seslerinde ise yaralı, yanık bir dil kaldı. Dumanı tüten, söylendikçe kül olan kelimelerden başka ne kaldı dilimizde? Dil yanıyor. O itiraz için yükselttiğimiz siyah dil çekildi önce, komşuluğun mavi diliyse bizden çok uzaklarda, sanki gökyüzü diye bir gurbete çıktı bizi birbirimize terk edip, herkesin bir başkasıyla paylaşarak çoğalttığı, ne kadar çok söylersek o kadar iyi olacakmışız gibi coşkuyla tekrarladığımız o ateşli kırmızı dil hepimize küstü, kıskançlıkla koruduğumuz, güzel zamanlara sakladığımız sakinliğin, anlaşmanın yeşil dili kendine sığınacak bir ağaç gölgesi, bir insan gölgesi bile bulamayacak yakında, bir ütopya olarak var ettiğimiz, o yarı uykulu beyaz, o mutluluğun dili ise yalnızca bir şakaymış gibi şimdi. Şaka gibi olmayan bir dil var: Kan dili. Katı, 'gerçek', köşeli. Buyruk dili. Şarkıların, şiirlerin, aşkların, ayrılıkların, kavuşmaların, sevinçlerin, kederlerin 'başına buyruk' dili, şimdi 'Kan var bütün kelimelerin altında' demekten başka bir şey bilmiyor. Hiçbirimizin konuşmasına gerek yok, o hepimizin yerine her şeyi söylüyor işte. 'Kes' diyor, kesiyorum.

F KLAVYE

'Görülmüştür' damgalı mektuplar geliyor F tipi cezaevlerinden, kanayan mektuplar geliyor. 'Hayata Dönüş' operasyonunun ardından F tipi cezaevlerine hapsedilen siyasi tutuklular, 'tecrit'ten seslerini duyurmaya çalışıyorlar. Tek iletişim kaynakları olan ve çoğu zaman 'sansür' kapsamına giren mektuplardan ikisi, hapishane idaresinin denetiminden geçerek geç de olsa geldi. 120'den fazla tutuklunun 'ölüm oruçları'nda can verdiği, yüzlerce tutuklunun sağlığının bozulduğu ya da sakat kaldığı 'tecrit' uygulaması devam ediyor. Kandıra F Tipi'nden gelen mektup, aileleriyle görüş ve mektup gibi birkaç hakkın da keyfi olarak, zaman zaman ortadan kaldırıldığını dile getiriyor. İkinci mektupsa Tekirdağ F Tipi'nden, Özden Özen'den geldi. Cemal Süreya, Edip Cansever ve Ece Ayhan'ın dizeleriyle örülü bir mektup. Şiirli olması yakıcı olmasını engellemiyor elbet. Özen soruyor: "Doğadan ve toplumdan koparılan insan, tarihten ve gelecekten koparılmış demektir. Peki, tarihi ve geleceği budamak 'büyük insanlığın' büyüklüğünü küçültmez mi?" Yanıt gerekir mi bilmem. Özden Özen on yıldır şiir yazıyor, 5 yıldır da mahpus. İki şiirini yollamış, 'Ve-Da-Hi' şiirinin son bölümü şöyle: *"Söyledim sana aşk da kalp de durduğu gibi durmuyor/ En kısa iç çekiş dahi 'Afrika'ya dahil'/ Vedalarda mavi bir suskunun göçebe tarifi/ Kadınlar bunun için mi uzun konuşur?"* Bir de jüri üyesi olduğum Behçet Necatigil Şiir Ödülü'ne gelen bir dosya var, Kocaeli F Tipi'nden Sami Özbil'in şiirleri. Şu dizeler de, 'dil'in yanı sıra şiire 'düş bilgisi'nin de gerekli olduğunu söyleyen Özbil'in 'Uğurlama' adlı şiirinden: *"Yıllar olmuş elma şekerini düşüreli/ Aynı şaşkın çocuksun büyümeyi unutmuş/ Sadece aşkın kurtaracağı bir hayat acemisi/.../ Aynı sanılsa da benzemez birbirine/ Öksüz*

bırakarak giden aşkların kırgınlığı/ Her bedende bir başka yara açar/ Yara her bedende başka kanar." Aytekin Yılmaz'ın derlediği *Hapiste Yazmak* (Kanat Yayınları) ise, çeşitli F tipi cezaevlerinde bulunan ve çoğu şiir, hikâye yazan tutukluların kaleme aldığı denemelerden oluşuyor. Şair Azad Ziya Eren, "Kitap-lık" dergisinin nisan sayısında bu kitapla ilgili yazdığı yazının başlığını Nathaniel Hawthorne'dan almış: 'Medeni topluluğun siyah çiçeği, hapishane'. Daha önce de *Hapishaneden Şiirler* ve *Hapishaneden Öyküler* adlı kitapları hazırlayanlar arasında bulunan Yılmaz, 'Hapishane Güncesi'nde 'Bir mahpus hiçlendiği için içlenir' diyor. Bu idare tarafından olduğu kadar, yazıyla uğraştıkları için arkadaşları tarafından da hiçlenmeyi içeriyor. Bu olumsuz koşullar altında yazı yazmanın, ama daha çok da onları korumanın ve kurtarmanın çoğu acı, bazen de keyifli öykülerini ilk elden okumak için değerli bir kaynak *Hapiste Yazmak.* Bu kitapta 'Cılız bir sesleniş' başlıklı denemesiyle yer alan Mehmet Taşdemir, "Yazma inadı, yaşama inadıdır içeride. Bu çatı altında hiçbir satır boşuna karalanmamıştır beyaz kâğıda. Bir hapishane köşesinde yazdığın kelimelerin, kimin mavi denizlerinde yüzeceğini, kimin engin göğünde kırık kanatlı bir kuş gibi süzüleceğini bilmesen de..." cümleleriyle bitiriyordu yazısını. Mehmet Taşdemir'in *Kırk Hüzünlü Veda* (Agora Kitaplığı) adlı hikâye kitabını okudum ve doğrusu 'yazma inadı'nın boşa gitmediğini gördüm. 15 yıl hapis yatmış ama hikâyeleri o duvarları aşalı çok olmuş. 'Yarası içinde' elbette, içerdeki yaralanmayı, parçalanmayı derinden hissettirse de, yazısını 'dışarda'ymış gibi yazmayı başarmış. Son zamanlarda okuduğum hikâye kitapları arasında beni olgunluğu, yalınlığı ve hikâyenin eski tadını duyuran anlatımıyla en çok sarsan, saran kitap bu oldu. Mektuplar, şiirler, hikâyeler ve acılar elyazısıyla geliyor içerden. F tipini aşıp F klavyeyle yazılacak nice kitaplar okuyabilmeyi diliyorum. Ama bundan da önce tüm tutuklulara insan onuruna yakışır biçimde davranılmasını diliyorum.

MİLLİYETÇİLERLE SEMAH!

Kaybetmeyeceksin! Bu kaçıncı emirdir bilmiyorum ama, yeni hayatın şiarı da şartı da, gerçeği de budur: Kaybedenler suçludur. Bu hükmün karşısında ne haklılık işler ne de mazlumluk. Dünya bunu sürekli hatırlatır hatırlatmasına da, daha da şaşırtıcı olanı, öncelikle yanında sandıkların hatırlatır: Siz kaybettiniz dostum! Geçen 2 Temmuz'da, Sivas katliamının yıldönümünde bindiğim taksinin şoförü haberleri dinliyordu. Sanki Sivas'tan tanışıyormuşuz gibi bir doğallıkla döndü ve 'Hep Aziz Nesin'in peşine takıldıkları için oldu bunlar!' dedi. Tıpkı 13 yıldır söylenegeldiği gibi, Aziz Nesin suçluydu. 'O mu yaktı 37 insanı?' dedim. O sebep olmuş! 'Yani yakanların hiç suçu yok değil mi?' dedim ve gideceğim yere varmadan indim taksiden. Elbette bu düşüncesinde yalnız değildi, toplumun çoğunluğu da onun gibi düşünüyordu: Suçlu Aziz Nesin ve katledilen 37 candır. Ölüler suçludur, çünkü kaybetmişlerdir. 'Kelebeğin Dili' adlı bir İspanyol filmi izlemiştim TV'de, yönetmeni aklımda yok. İspanya İç Savaşı'nın hemen arifesinde başlıyordu film ve faşistlerin cumhuriyetçileri toplamaya, avlamaya başladığı günlerde sona eriyordu. Filmin kahramanı sekiz yaşındaki Muncho, nam-ı diğer 'Serçe', kendisini dövmeyen, diğer öğrencilerin şiddetinden koruyan ve doğayla yakınlaşması için ona kelebeklerin dilini öğretmeye çalışan yaşlı öğretmenine borcunu ödüyordu. Nasıl mı? Faşistler tarafından öldürülmek üzere, tıpkı Lorca gibi, bir kamyona bindirilen öğretmenini, diğer çocuklarla birlikte taşlayarak ve 'ateist, kızıl, katil!' sözleriyle uğurlayarak. Çocuğun ailesi de cumhuriyetçiydi ama, can korkusuyla onların da faşistler gibi sövmesi, taş atması gerekiyordu. 'Kelebeğin Dili'ni öğrenemeyen 'Serçe', 'şiddetin

dili'ni de öğrenmişti, kaybedenlerin nasıl uğurlanması gerektiğini de. Kerbela, İspanya, Sivas... Değişen sadece yer ve zaman, değişmeyense dil. Pir Sultan'ı asılırken yaralayan gül de dildir, Sivas yangınından artakalan kül de. Dostluklarda da böyledir aşklarda da. Susarsın, sessizliğinden suçlanırsın, söylersin çığlığından. Asl'olan kazanmaktır çünkü, kazananların yanında olmaktır. Bu ülkede Osmanlı'dan beri aşağılanan, hepsi birbirinden 'Yavuz' katliamlara tabi tutulan, kültürü, ibadeti, cem törenleri yasaklanan, hatta deyişleri, nefesleri bile uzun süre radyolarda çalınmayan ve içinden geldiğim Alevi toplumu, aydınlarla, demokratlarla, sosyalistlerle birlikte Madımak yangınına hâlâ en duyarlı kesim. Ne var ki son yıllarda bölünüp parçalanan bu toplumun, önemli bir bölümü ufaktan da olsa milliyetçilerle semah tutmaya başladı. Halkların, kültürlerin, dillerin kardeşliği içinde varolup, nefes alabileceğini unutmuşa benziyor Aleviler. Milliyetçilerle semah dönme çabaları ise, 37 Sivas şehidini bir kez daha yakıyor, bir kez daha öldürüyor. 'Milli linççi'lerin Trabzon'da, Ege'nin kasabalarında ve mahkeme kapılarında yeni bir Madımak yangını çıkarmaları an meselesi oysa. Perihan Mağden'e, Hrant Dink'e yönelik saldırılara bakın, TAYAD'lılara, bu kaçıncı kez, yapılanlara bakın, Trabzon Valisi'nin sözlerine bakın bir de: "Halkımızın huzurunu bozanlar cezasını çeker." Doğru buyurmuş devletlim, 'vatandaş'ımız bunlara pabuç bırakmaz, gerekirse 'linç' ederek cezalarını verir! Alevi toplumunun 'yeni Madımak'lar yaşanmaması için, milliyetçilerle semah tutmak yerine, 'milli linççi'lere karşı gecikmeden saf tutması gerekiyor. Sivas'ta yitirdiğimiz şair, tabip, adam ve canım arkadaşım Behçet Aysan için *Deniz Feneri* adıyla bir anı kitabı yayımlandı um:ag tarafından. Kitapta Behçet'le ilgili anılar, yazılar, söyleşiler, mektuplar ve şiirler yer alıyor. 2 Temmuz 1993'ü hiç unutmamak ve unutturmamak için, yeni 2 Temmuz'lara karşı taraf olmak için lütfen bu kitabı okuyun.

Ve kitabın sonunda, kızı Eren'in sorduğu soruyu da bir an düşünün: "Türkiye bugün Sivas için ağlıyor mu? Yoksa kendini büyük bir unutuşa mı teslim etti?" Ben ne cevap vereceğimi bilemedim, acaba siz biliyor musunuz?

BİNDİK BİR ALAMETE

'Bindik bir alamete/ gidiyoruz kıyamete' de denebilir, 'İt izi at izine karışmış' da. Öyle de desek böyle de, 'kırk katır mı kırk satır mı, ölümlerden ölüm beğen'mek neredeyse tek seçeneğimiz. Sağdan say, ırkçısından gericisine bir dolu parti, biri gidince diğeri gelecek! Soldan say, bir dolu parti, ama hiçbiri yüzde bir bile oy alacak güçte değil! Geçen yıl, Trabzon'da TAYAD'lılara yönelik linç girişimi haberini izliyordum TV'de, belediye başkanı 'Trabzon'un sakin bir kent olduğunu, ili karıştırmak için dışarıdan provokatörler geldiğini' söyleyerek, saldırıya uğrayan gençleri suçluyordu. 'Nasıl olsa sağcıdır' diye üzerinde durmadım bu sözlerin, ertesi gün gazetede başkanın CHP'li olduğunu okuyunca, her şeye rağmen şaşırdım: 'Solcu' CHP'nin belediye başkanı sağcıları aratmıyordu doğrusu! Başbakan da aynı günlerde 'milli hassasiyetler'den dem vuruyor ve 'bu hassasiyeti algılayamayanlara halkın gösterdiği tepki'yi savunuyordu. Kamu otoritesi, yerel yönetim, hükümet, siyasi partiler 'tek yürek, tek yumruk, tek vücut' olmuş, F tipindeki baskılara dikkat çekmek için bildiri dağıtan gençleri suçluyordu. Çinlilerin bir bedduası varmış, kızdıkları kişilere 'İlginç zamanlarda yaşayasın' derlermiş. Biz de hem ilginç hem de karışık zamanlardayız. Trabzonlu gencin rahibi vurmasının ardından 'büyük gazete'de bir manşet: 'Sig Sauer'li çocuk', 10 milyar TL değerindeki tabancanın 16 yaşındaki bir çocukta ne aradığını soruyor manşet, güzel. Gerçi sonra başka bir tabancayla vurduğu ortaya çıktı, hayalet silah mı ne, ama o da çok pahalı bir silahmış. Manşetin üstünde ise şu duyuru yer alıyor: 'Yarın Kurtlar Vadisi'nin kuşe kâğıda basılı posteri bedava!' El insaf, üç-beş bin tiraj uğruna posterini verdiğiniz türden diziler ve filmler değil mi gençleri, hatta çocukları çetelerin vadisine iten? Ertuğrul

Özkök'se, Los Angeles'tan beri ilk defa bir yemekte bir araya geldiği ve filmin galasında içki servisi yapmayan, kendi deyimiyle 'vadinin çocukları'nın şaraptan gayet güzel anladıklarını yazıyor, hem klasik müzik de dinliyorlar ve contre-tenorları çok seviyorlarmış! E, ne de olsa Özkök gibi, arkadaşlar da 'pozitif milliyetçi!' Senaryoyu yazanlardan Bahadır Özdener'se, şöyle buyuruyor: "Bizler menkıbe geleneğine sahibiz. Hazreti Ali ve kahramanlık menkıbeleri ile büyüdük." Bu da benim kanıma dokunuyor işte. İmam Hüseyin ve yoldaşlarının Kerbela'da şehit edildiği şu Muharrem ayında Hazreti Ali'yi bu işe karıştırmayın! Ehlibeyt'i 'ucuz' kahramanlığınıza meze yapamazsınız! Trabzon valisi de silah ruhsatı vermeyi sürdüreceğini söylüyor, 'Trabzon'un silah sevgisi terörü önlüyor'muş! Eskiden olsa 'Çok mu aradınız bu yöneticileri?' diye sorardım, artık sormuyorum, sağcısı da adı 'solcu' olanı da, tüm yöneticiler 'tek tip' olmuş çünkü. Nâzım Hikmet'in şiirini okuyan çocuğu gözaltına aldıran kaymakam da, Orhan Pamuk'un kitaplarının yakılması için fetva veren kaymakam da, hepsi aynı zihniyetin ürünü. 'Türkiye'nin kuşatıldığı'nı söyleyenlere hak veriyorum, evet bu zihniyet sahiplerince kuşatıldık ve bu 'kuşatma'yı yaracak hiçbir güç görünmüyor ufukta! Cemal Süreya'nın çok sevdiğim 'Ortadoğu' şiirini umutla okurdum eskiden, şimdi umutsuzluk içinde okuyorum: *"Biz kırıldık daha da kırılırız/ Ama katil de bilmiyor öldürdüğünü/ Hırsız da bilmiyor çaldığını/ Biz yeni bir hayatın acemileriyiz/ Bütün bildiklerimiz yeniden biçimleniyor/ Şiirimiz, aşkımız yeniden/ Son kötü günleri yaşıyoruz belki/ İlk güzel günleri de yaşarız belki/ Kekre bir şey var bu havada/ Geçmişle gelecek arasında/ Acıyla sevinç arasında/ Öfkeyle bağış arasında/ Biz kırıldık daha da kırılırız/ Doğudan Batıya bütün dünyada."* Şiir *"Kimse dokunamaz bizim suçsuzluğumuza"* dizesiyle bitiyor. Elhak doğru söylemişsin, güzel yazmışsın da usta, galiba artık bu içli dizeyi, üzülerek, kötü bir versiyonuyla değiştirmek gerekiyor: Kimse dokunamaz onların işlediği suçlara!

"ANNABEL LEE"

Şiiri bilirsiniz, sanki Türkçe bir hatıranın şiiri gibi 40 yıldır ezberimizdedir. Tümünü hatırlamasak da duygusu yeter, dizeleri alır götürür hepimizi yok yıllara, geçmiş ülkelere: *"Senelerce, senelerce evveldi/ Bir deniz ülkesinde/ Yaşayan bir kız vardı bileceksiniz/ İsmi Annabel Lee/ Hiçbir şey düşünmezdi sevilmekten/ Sevmekten başka beni."* Edgar Allan Poe'nun şiirini Türkçeye kazandıransa büyük şairimiz Melih Cevdet Anday. Can Yücel'in 'Türkçe söylediği' şiirlerin güzelliğini biliyoruz ama, Anday da Can babadan geri kalmamış, belli. Her yılsonu geldiğinde, sebepsiz yere bu şiir düşer aklıma. Bir yeniyıl şarkısı gibi parlak, neşeli ve ümitli değildir, tam tersine ölümden, ayrılıktan dem vurur. Fakat niye bilmem, her seferinde de bana tarifi imkânsız bir kederi duyurur. Belki de her yeni yılla beraber, neleri kazanacağımızdan çok, neleri kaybedeceğimiz duygusunun öne çıkmasından geliyor bu kasvet. 'Depresif' sözcüğünü kendimce Türkçeleştirmiş, 'depreşik' demiştim bu ruh halsizliğine. İnsan bazen sorar 'yeni bir yılın zamanı mı şimdi' diye. Tıpkı Edip Cansever'in sorusu ve dizesi gibi, *"İnsan bazen ağlamaz mı bakıp bakıp kendine?"* Galiba yazının giriş cümlesini buldum, 'İnsan bazen ağlamaz mı bakıp bakıp ülkesine?' Ülkenin hali de benimkinden pek farklı sayılmaz, o da 'depreşik'. Ruhuyla, gövdesiyle denize uzak bir kara halkını kocaman bir gemiye doldurup okyanusta uzun bir yolculuğa çıkarmak gibi bir şey sözünü ettiğim. Denizin görgüsü, kültürüyle karadan gelme âdetler ve alışkanlıkların şiddetli çarpışmasından bir fırtına patlak vermiş, dümen kilitlenmiş ve gemi çaresizlik içinde sürükleniyor. "Hepimiz aynı gemideyiz" denildiğine bakmayın, zaaflarımız, korkularımız, komplekslerimiz, geminin batmasından, karaya oturmasından, parçalan-

masından daha önemli. Buna bir kez de bir uçak yolculuğunda tanık olmuştum. 5-6 yıl önce Almanya'ya gidiyordum, nedenini bilmediğim bir kavga çıktı uçakta, önce iki kişi arasında küfürleşme, yumruklaşma derken, bir anda uçağın yarısı neredeyse 100 kişi filan birbirine girdi, boğuşmaya başladı. Ayırmak isteyenler, anonslar, pilotun müdahalesi, hosteslerin çabaları, hiçbiri işe yaramadı. Sonunda tuhaf bir şey oldu, Türkiye'deki maçtan dönen Alman Ümit Milli Takımı'nın antrenörü kavgayı başlatan adama esaslı bir yumruk indirdi, herkes suspus oldu, kavga bitti. Aynen böyle oldu. Birbirine bu kadar yabancılaştırılmış bir toplumu bir 'yabancı'nın tokadı sakinleştirdi. Ölüm oruçlarına, F tipindeki baskılara dikkat çekmek için bildiri dağıtanlara karşı girişilen linç eylemleri henüz acı meyvesini vermedi ama, Orhan Pamuk'un yargılandığı mahkemede ve çevresinde olup bitenler de linç tutkumuzun boyutlarını yeterince gösterdi. Şemdinli ve başka yerlerdeki vukuatlarsa hiç yabancımız değil! Hele 'iyi çocuklar?' Yetiştirme yurtlarında yaşananlar, çocuklara reva görülen muameleler de o güzel linç alışkanlığımızın nadide örnekleri arasına girdi bile. Öfkesini içkiden çıkaranlar, Van Üniversitesi Rektörü Yücel Aşkın'a da neler yaşattılar! Hepimizin bir anlamda ilk okulu olan, onu okuyarak yetiştiğimiz "Cumhuriyet" gazetesine karşı gösterdiğimiz 'sevgi'de de bu kültürün izleri yok mu? Tanrı, hepimizi aşırı sevgiden korusun, bazen ölümcül olabiliyor! Alman antrenör gibi birinin gelip bize esaslı bir yumruk indirmesini bekliyoruz belki de. Beklerken bir Milli Piyango bileti alsam, acaba büyük ikramiye olarak memlekete sosyalist sol çıkar mı deyip hayallere dalmak da var ama, neyse ki teselli ikramiyesi hazır. Küba, Brezilya, Arjantin, Uruguay, Venezuela derken şimdi de Bolivya, 'Ernesto'ya bin selam' gönderiyor. Darısı başımıza!

ORTAOYUNU

Önce *Memleketimden İnsan Manzaraları* demeyi düşündüm yazının başlığına, sonra vazgeçtim bu düşünceden, Nâzım Hikmet'e ayıp olurdu, muhteşem eserini de hafife aldığım sanılırdı. Geçen hafta gazetelerde, televizyonlarda gördüğüm haberler çağrıştırdı bana bu başlığı, hepsi de trajikomik denen cinstendi. Hele biri vardı ki, beni bir yandan gülmekle ağlamak arasında bıraktı, bir yandan da Türk işi bir karnavaldaymışım hissini uyandırdı. Şu televole programlarında 'haftanın en rüküş kadınları'nı seçiyorlar ya, haberler arasında da böyle bir seçim yapılsaydı benim birincim o olurdu. Çocukluk masallarından, ramazan eğlencelerinden hatırladığımız İbiş, Keloğlan, palyaço, cüce gibi çeşitli oyun ve masal kahramanları Gaziantep'te bir protesto gösterisi yaptılar. Gerekçeleri de çok anlaşılır bir şey: Her yıl ramazan eğlencelerinde görevlendirilen bu insanların yerini, bu yıl İstanbul'dan ihaleyle bir başka grup almış. Ellerindeki pankartlarda 'Komşusu açken tok yatan bizden değildir' hadis-i şerif'i ve canlandırdıkları İbiş, Keloğlan, cüce karakterleriyle belediye binasına girmek istediler, polis müdahale etti.

Onların çaresizliğine üzülürken, ardından gelen haber beni gülümsetti: Ramazan davulcuları AB sınavından geçiyordu! Kültür Bakanlığı sanatçılarından oluşan sınav komisyonu, davulculara önce 15 soruluk bir test uyguladı, sonra da onları enstrüman kullanma ve mâni söyleme tekniklerine göre değerlendirmeye aldı. Davulcular 'ekmek parası' için ne numaralar yapıyordu, görmeliydiniz. Belediye başkanının sözleriyse olayın mana ve ehemmiyetine çok uygundu: "AB'nin eşiğinde olduğumuz bir dönemde Avrupa'ya davul çalmanın kriterlerini de

biz götüreceğiz!" Kopenhag Kriterleri'ne karşı Ankara kriterleri. Anlamayana davul zurna az! Sonra F tipinde bisküvilerle yapılan bir pastanın zamanında yapılan bir müdahaleyle 'ele geçirildiğini' okuduk gazetelerde. Meğer F tipinde' malzemelerin amaç dışı kullanımı yasak'mış! Var mı öyle bisküviyi amaç dışında kullanıp pasta yapmak? Elbette pasta hemen 'derdest' edilmiş! Ee o zaman yumurtayı, domatesi amaç dışı kullanıp milletin kafasına, gözüne, sırtına atmak da yasak olmalı, değil mi? Vallahi, bu işlerde 'ortaya karışık' bir şeyler dönüyor ama, nedir, bilemiyorum. Tabii memleket 'hain'den, 'düşman'dan geçilmediği için ve bunları söylemek de vakayi adiyeden sayıldığı için, UEFA kupasında sıradan bir Avrupa takımına elenen güzide kulübümüzün 2. başkanı da, sonucu hazmedemeyen genç taraftara kameraların önünde 'canım benim' der gibi 'Sen satılmışsın!' deyiverdi. O satılmış, bu vatan haini, şu fahişe. Bu ortaoyununda kim İbiş'i izler, palyaçoya güler ki? Bizimkiler 'ya sev ya terk et' derken, Fransız faşistleri de, Türkiye'ye karşı 'samimi bir nefret' beslediklerini 36 imzalı dilekçeyle Chirac'a bildirmediler mi? Bu milletvekillerinin samimiyetine hiç şüphe yok! Ya Türkiye'yi 'hazmetme kapasitesi'ne sahip olmadığını açıkça belirten ve 'göstermelik' müzakerelerin sonunda Türkiye'yi almayacağını açıkça belli eden AB? Onun 'samimiyet'inden şüpheniz var mı? Her şey ne kadar da açıkyüreklilikle belirtiliyor ve herkes ne kadar da samimi. Doğrusu göz yaşartacak türden bir samimiyet buhranı yaşanıyor memlekette ve AB'de. Pek çoğu bir 'oyun tadında' sunulan, ama hak'katen 'samimi' düşüncelerin ürünü olan bu gelişmelerin yanında, sevimli İbiş, hüzünlü palyaço, marifetli cüce, komik Keloğlan yeniden sahne almak istiyor. Sizce güldürmeyin beni mi demeliyim onlara yoksa ağlatmayın beni mi? Samimi olarak soruyorum.

YAZMAM DAHA...

"Yazmam daha aşk şiiri" diyordu Cemal Süreya, *"Oydu bir bakışta tanıdım onu/ kuşlar bakımından uçarı/ çocuk tutumuyla beklenmedik/ uzatmış ay aydın karanlığıma/ nerden uzatmışsa tenha boynunu"*. Konumuz, bir başka şair Ergin Günçe'nin dediği gibi, ne aşk ne sarışınlık ne haydutluk, konumuz yıl bindokuzyüzeylül. Yıl bindokuzyüzeylül orta yerde kaldırılmayı bekleyen bir cenaze gibi dururken, galiba başka bir şeyden söz etmek de mümkün değil. Üstelik 25 eylül sonra yaşadığımız günler de, yazın güze bir armağanı olarak aydınlık, pırıl pırıl, güneşli, mavi günler değil. Barbarları mı bekliyoruz yoksa? Barbarlar gelmeyecek ki boşuna bekliyoruz, barbarlar içimizde, hiçbir yere gitmediler. Kavafis'in ünlü 'Barbarları Beklerken' şiirinin son dizeleri şöyle: *"Nedir bu beklenmedik şaşkınlık, bu kargaşa?/ (Nasıl da asıldı yüzü herkesin!)/ Neden böyle hızla boşalıyor sokaklarla alanlar/ neden herkes dalgın dönüyor evine?/.../ Çünkü hava kararı, barbarlar gelmedi/ ve sınır boylarından dönen habercilere göre/ barbarlar diye kimseler yokmuş artık."* (Türkçesi: Cevat Çapan). Pazar günkü "Milliyet" gazetesinde Tarih Vakfı Başkanı Orhan Silier'le bir söyleşi vardı. 6-7 Eylül sergisine yapılan saldırıyla ilgili olarak bir 'bıkkınlık'tan söz ediyordu Silier. Saldırganları görünce 'Yine mi bunlar?' dediğini aktarıyordu. Hepimizin paylaştığı ruh halinin en yalın anlatımı: Yine bunlar! 50 eylül önce, 25 eylül önce, 2005 Eylülü'nde ağababalarını aratmayan aynı saldırganlar, bir de utanmadan 'sol' adını kullanan, içsavaş kışkırtıcıları. Hiç bitmeyen eylül. Bir 12 Eylül hüzün sayısı gibi hazırlanan "Express"in kapağındaki gibi: "25 yıldır 12 Eylül. Her gün faşizm" Unutmak isterdim, hepimiz unutmak isterdik belki, fakat Melih Cevdet Anday'ın 'Anı' şiirini

unutmak mümkün mü? *"Sevdiğim çiçek adları gibi/ sevdiğim sokak adları gibi/ bütün sevdiklerimin adları gibi/ adınız geliyor aklıma." 17 yaşında asılan Erdal Eren'in çocuk gözleri geliyor aklıma: "Bir çift güvercin havalansa/ yanık yanık koksa karanfil/ değil, unutulur şey değil/ çaresiz geliyor aklıma."*

Kötü bir yazı bu, farkındayım, iyi olsun diye çabalamıyorum. Dağınık, karamsar, kaygılı, haletiruhiyemiz gibi tıpkı. Keşke Cemal Süreya'nın *"Yazmam daha aşk şiiri"* dediği gibi 'Yazmam daha eylül yazısı' diyebilseydim şu 25. eylülde. Diyemedim, diyemedik. Diyeceğimiz de şüpheli bu gidişle. Ergin Günçe'nin bir ikiliği var, yazmak istemezdim ama, öyle uyuyor ki durumumuza: *"Bu dünyada gülmedik de/öbüründe şüpheli."* Başka diyeceğim yoktur.

Bİ-LİNÇ!

'Bindik bir alamete / gidiyoruz kıyamete' deyimini pek sevmesem de, yaşı 50'ye yaklaşmış birisi olarak, maalesef pek sık kullanırım. Dilimize pelesenk olmuş sözcükler, deyimler vardır, bu da onlardan biri. Hele yer Türkiye olunca, bu deyimin ikide bir akla gelmesi, dile takılması da galiba kaçınılmaz oluyor. Yaklaşık 40 yıllık gazete okuyucusuyum, eskiden de nabza göre şerbet veren gazeteler, onların başyazarları, fıkra yazarları vardı, yine de 'mutedil' denebilecek, üslup sahibi, haklıyı haksızdan ayırmasını bilen, fikir ve yazı ahlakına sahip gazeteciler, yazarlar çoğunluktaydı diye hatırlıyorum. Şimdi rüzgâr nereden eserse onun arkasından gidenler çoğunlukta. Türkiye'nin güzel bir bahar yaşamadığı ortada, dilerim yeni bir 'Başkan Babamızın Sonbaharı' vakası yaşamayız. Elbette baharı da sonbaharı da tadında yaşatmak başta iktidarın, muhalefetin, parlamento dışı partilerin sorumluluğunda. Sivil toplum örgütleri, dernekler, sendikalar, yargı ve üniversitelerin de sorumluluğu bu. Ama başta televizyon ve gazeteler olmak üzere basına da ciddi ve sorumluluğu ağır bir görev düşüyor. Memlekette linç eğilimi bugün ortaya çıkmış bir şey değil, pek çok toplu linç eyleminde katledilen binlerce insanın anıları henüz sıcaklığını koruyor, yangından kalan küller hâlâ gözlerimize doluyor. Özellikle sağ iktidarlar döneminde gerçekleştirildi bu linç eylemleri, ama sözüm ona 'sol' iktidarlar döneminde de durum daha az vahim değildi. 'Halkın hassasiyeti', 'özgürlüklerin sorumsuzca kullanılması' gibi kavramlarla, saldırıya uğrayanı suçlayan, saldırganı koruyan ve kışkırtan iktidarın dili ise hiç değişmedi. Tıpkı *"Mazeretim var asabiyim ben"* dediği gibi şarkının, 'Mazeretim var iktidarım ben!' Çok satan gazetelerin ve

etkili kalemlerinin de 'hassasiyet'ler karşısındaki 'hassasiyet'leri göz yaşartacak türden doğrusu. Uzun zamandır Orhan Pamuk üzerinden bir 'aydın zorbalığı ve tahakkümü' tartışması yürüten yazarların, şimdi bir cadı kazanına, aydın ve solcu avına dönüşen, asıl zorbalık, linç ve tahakküm konusunda şapkalarını önlerine koyup düşünmeleri gerekiyor. Kitap yasaklayan kaymakamları da, linç eylemine girişenleri de bu sistem üretiyor, sistemli yürütülen bir ideoloji, eğitim sistemi, vb... Gazeteyi bir 'gazino'ya çeviren anlayışın hiç mi payı yok? Basından daha duyarlı olmasını beklemek hepimizin hakkı.

Eleştirel düşünce, özgür iletişim ve düşünceleri serbestçe dile getirme bilincini öğrencilerine taşıyamayan bir eğitim kurumu, bir üniversite, kitap imha eden kafayı da, linç etmeye kalkışan anlayışı da farkında olmadan besler maalesef. Linç eylemini yok etmek için, bilinç eğitimini artırmak gerekiyor, galiba bunun da yolu şu dönemde en çok basından ve üniversiteden geçiyor, televole zamanı değil bugünler, daha duyarlı davranma zamanı.

HRANT İÇİN TURNALAR SEMAHI

Canım Hrant, bu mavi gökyüzünde hepimiz kadar senin de hissen vardı. Uçardık, uçarıydık, akışlıydık, kimimiz turna dansına, kimimiz turnalar semahına kanatlanırdık. Birbirimizden değil, avcılardan korkardık. Faşist Hitler güruhunun saçmaları tüyümüzü, teleğimizi kana beler diye korkardık. Dökülen kanımız bu bereketli toprakları zehirlemesin, nehirlerimizi kirletmesin diye, hepimiz kendi Tanrımıza, kendi peygamberimize, çoğunlukla da birbirimize yalvarırdık. Bütün kuşları sever ama en çok ikisine inanırdık, biri turnaydı, biri güvercin. Bu yüzden hem turna gibi korkak, hem güvercin gibi tedirgin olacaktık. Oysa bu toprakları, bu göğü hepimize miras bırakan uluların, canların, velilerin bir bildiği, sezdiği vardı. Turnayı ve güvercini boş yere kılavuz göndermemişlerdi yolculuğumuza. İkisi de haberci kuştur, postacıdır, selam getirir, selam götürürlerdi. "Dosttan bir elma geldi/ elma ne güzel elma" tadında, tazeliğinde bir selam. Sonra duyduk ki bu toprakların yok edilen kadim kültürleri, halkları gibi, atlas bir yorgan düşüyle geceleri üstümüze çektiğimiz gökyüzünde de çok kırımlar olmuş meğer. Göç yolları kesilmiş, turnalar avcıların hışmına uğramış, kala kala 11 telliturna kalmış göğümüzde. O günden beri yıldızlar da sönmüş, gecemiz bir kuyu gibi karanlığa boğulmuş, ekmeğimiz bozulmuş, suyumuz azalmış. Güzel sözlerimizin, şarkılarımızın yerini salyalı ağızlardan akan intikam haykırışları almış. Avcılar yalnızca turnaların, güvercinlerin kanatlarına kan düşürmekle kalmamış, çocukların da kanına girmişler. Ellerine silah vermişler, akıllarına ölüm, yüreklerine zalimlik düşürmüşler, onları 'Kahraman olacaksınız' koçaklamasıyla kandırmışlar. Taşları bağlayıp itleri salmışlar, her zaman yap-

tıkları gibi. Bu kardeşlik bahçesinin nadir ve nadide çiçeklerine bile katlanamamışlar, onu çokrenkli bir bahçeye çevirmek isteyenleri düşman ve hain bellemişler, 'Ne çiçeği, bu bahçede yalnızca diken yetişecek!' diye bir çöle çevirmişler eski bahçemizi. Kutsal davaları için kutsal olana kıymaktan da çekinmemişler. Üstelik turnanın da, güvercinin de kutsal olduğunu bilerek. Turna, bizim inancımıza göre Hz. Ali'yi ve 12 İmam'ı, güvercinse pirimiz, hünkârımız Hacı Bektaş Veli'yi temsil eder. İyiliği, dürüstlüğü, saflığı, temizliği, budalalığı, vefayı, sadakatı, sabrı, sevgiyi, onuru, barışı ve özgürlüğü temsil eder. Sen doğrusunu biliyordun elbette, bu ülkenin en has evlatlarından biri olarak 'Bu topraklarda güvercinlere dokunmazlar' derken haklıydın, öyleydi de. İnancımıza göre insanlar güvercinlere de, turnalara da dokunmazdı, yuvalarını bozmaz, kanlarını dökmezdi. Dokunurlarsa başlarına bir felaket geleceğine inanırlardı. Ne yazık ki, ustamız Yaşar Kemal'in dediği gibi 'o güzel insanlar o güzel atlara binip gitmiş'ler. Geriye insanlıktan nasipsiz bir avcı çetesi kalmış, bize de senin ardından 'Turnalar Semahı'nı mırıldanmak: *"Yine dertli dertli iniliyorsun/ sarı turnam sinen yarelendi mi/ hiç el değmeden de iniliyorsun/ yoksa ciğerlerin parelendi mi/ yoksa sana yâd düzen mi düzdüler/ perdelerin tel tel edip üzdüler/ tellerini sırmadan mı süzdüler..."* Yakında ne güvercin bırakacaklar göğümüzde barışın simgesi diye, ne de özgürlüğe kanatlanan telliturnaları. Oysa uğurdur turna, berekettir, zenginliktir. Turna, bir ayağı üstünde yürür, diğerini kıvırarak havada tutar, yürürken de narindir, yalpalayarak yürümesi avcıları şaşırtmak için değildir, ayağını sertçe basarsa yerin yarılacağından korkar. Turnalar, insanların (insan mı denir şimdi onlara?) yeryüzünde yapacakları fenalıklardan, akıtacakları kanlardan elem duyarlar, bu yüzden zaman zaman yollarını da şaşırırlar. Alevi-Bektaşi inancımıza göre, turnanın yolunu şaşırtmak ve onu uzun süre havada tutmak en büyük günahlardandır.

Biz, cem ayinlerimizde turnalar semahını dönerken, onun uçuşunu taklitle kollarımızı açar, böylece yükselerek Hakk'a kavuşacağımıza inanırız. Kardeşim, yoldaşım, hemşehrim Hrant, bu 'cem'e (toplanma) bir kez daha lanet yezidi uğrattılar. Şu kutsal Muharrem ayına girerken, İmam Hüseyin ve masum-u pak'ları Kerbela'da şehit ettikleri günden beri hiç ara vermedikleri kanlı zalimliklerine bir yenisini daha eklediler. Seni o kutlu 'cem'imizden 'turnalar semahı'yla gökyüzüne uğurlarken bilmeni isterim ki, bu topraklarda az da olsa sesini sesine katanlar ve *'turna ben masumum avcı değilim'* figanıyla gözyaşı dökenler var. Sen şimdi 'havanın yüzünde semah dönerken', gökyüzü de 12. turnasına kavuşmuş olarak seni bağrına basıyor.

NAR KARDEŞ

Hrant'ın katledilmesinin ardından çıkan ilk 'Agos' gazetesini okuyordum. Met-Üst'ün (Metin Üstündağ) bir akrostiş-şiirine rastladım. Hrant Dink'in adının ilk harfleriyle oluşturulan şiir şöyle: *"Hülyalı/ Istıraplı/ Renkli/ Aşık/ Namuslu/ Temiz/.../ Delikanlı/ İnsan/ Nar/ Kardeş."* Yazılarından, konuşmalarından tanıdığım Hrant' için çok yalın, çok anlamlı bir şiir yazmış Met-Üst. Beni en çok etkileyen son iki dizeyi yan yana getirince, Hrant'a bir kez de ben 'Nar Kardeş' diye seslenmek istedim. 'Nar Kardeş' daha toprağa verilmeden, uğursuz ağızlar homurdanmaya başladı, 'ne demek hepimiz Ermeni'yiz, biz Ermeni değiliz!' Sonra koro büyüdü ve Hrant gibi milliyetçilikten nefret eden bir 'kardeş'in üzerinden, azgın milliyetçilik dişlerini bir kez daha gösterdi. Gazetelerinde, TV'lerinde utanmadan anketler yaptılar. İstedikleri gibi yönlendirdikleri halkın bu ankete ne yanıt vereceğini sanki bilmiyorlarmış gibi! Ha Kenan Evren'in 82 Darbe Anayasası'nı ve 'cumhurbaşkanlığı'nı onaylatmak için yaptırdığı güdümlü referandum, ha cunta artığı medyanın yaptığı danışıklı anket, aralarında fark yok. Biraz vicdan sahibi olan, içinde hâlâ eski bir değer olarak bir parça insanlık kalmış herkes 'Hepimiz Hrant Dink'iz, Hepimiz Ermeni'yiz' sloganının neyi ifade ettiğini çok iyi bilir. Bu bazen 'hepimiz Yahudi'yiz' olur, bazen 'hepimiz Zenci'yiz', 'hepimiz Filistinliyiz' olur. Saldırıya uğrayan insanlar ve kültürlerle 'empati' oluşturmanın, onları 'Öteki'leştirmemenin, eşit görmenin bir tezahürüdür bu. Daha da önemlisi, tıpkı Hrant'ın mirası olan kardeşliği, barışı, bir arada yaşamayı ve her türden milliyetçiliğe karşı demokrasiyi, özgürlüğü temsil eder. 'Hepimiz insanız, hepimiz kardeşiz' demektir nihayetinde. Ama medyanın tetikçi gazetecilerinin

aptalca bir demagojiyle buyurdukları cinsten, muğlak bir 'insanlık ve kardeşlik' söylemi değildir bu. Plastik değil, insan acısıyla yoğrulmuş gözyaşı dökenlerin insanlığı ve kardeşliğidir. Cenazede bir yanlış pankart vardı, 'Bu ülkede kelaynakları koruyorlar, güvercinleri vuruyorlar' yazılıydı. Bu ülkede ne kelaynaklar korunuyor ne de güvercinler. Bu ülkenin kelaynakları da işte cenazedeki yüz bin insanla, Anadolu'daki bir o kadar daha insandır. Daha fazla değiliz, kendimizi kandırmayalım. 'Hepimiz Ogün'üz' yazılı tişörtle gezmeye gerek yok, bu ülkenin 'şerrefli' katillerinin ve yandaşlarının 'ezici', 'kesici' ve 'vurucu' çoğunluğu içlerinde birer 'Ogün' besliyorlar zaten. Pazartesi *Radikal*'de Neşe Düzel'le yaptığı söyleşide Ömer Laçiner 'Bütün faşist cinayetler pusuda işlenir. Dövüşerek, vuruşarak cinayet işlemez bunlar. Gelip arkadan vurmak, tipik bir faşist cinayettir' diyordu. Çok haklıydı. Niye o gün 'Hepimiz Hrant, hepimiz Ermeni' olduk? Herkes kendi dinini özgürce yaşasın diye, herkes kendi dilini rahatça konuşabilsin diye, herkes kendi kültürünü korkusuzca sürdürebilsin diye. Böylesine masum bir slogan, kimseyi yurdundan da, dininden de, milliyetinden de etmez, Türk Türk'tür, Kürt Kürt, Ermeni de Ermeni. Keşke hepsinde biraz da 'öteki' olsaydı, kimse %100 'safkan' olmasaydı ve bunun için savaşmasaydı! Ama hepsi de Türkiye'nin yurttaşlarıdır, hepsinin vatanı da Türkiye'dir. Bu slogan tam da bunu dile getiriyordu işte, 'ya sev ya terk et' kafasının anlayamayacağı budur. Türkiye turnaların, kelaynakların, güvercinlerin geniş göğüdür ve üzerinde yaşayan halkların, inançların, kültürlerin renklendirdiği bir kardeşlik bahçesidir. Bu bahçede nar, bolluğun, bereketin, zenginliğin ve bir arada olmanın simgesidir. 'Nar Kardeş'ime kıyanlar, 'Bir'in içindeki çokluğu, Çok'un içindeki birliği' de bir kez daha parçaladılar. Bunların Türkiye'nin masallarından, halk hikâyelerinden, söylencelerinden haberi yok. Türkiye'yi 'tek tip'leştirip kendilerinden olmayanlara, ken-

dileri gibi düşünmeyenlere hayat hakkı tanımamak ırkçılıktan, faşizmden başka bir şey değildir. Hrant'ın anlamı Ermenicede 'ateş'miş, narın da Türkçedeki bir anlamı 'ateş'tir. Hrant'a, o 'ateşli delikanlı'ya 'ateş' edenlerin, ettirenlerin bunu bildiğini sanmam. 'Nar Kardeş'imiz Hrant'ın anısına, demokrasi, özgürlük, barış ve kardeşlik ateşini, çok az da olsak, yükseltmek ve hiç söndürmemek en 'yakıcı' görevimizdir artık.

ACIYA BAKMAK

İnsan yalnızca kendi ölümü karşısında tarafsız kalabilir. Bazen başkalarının ölümü de bizi kendi ölümümüz kadar korkutabilir. Ölüme bakışımız 'Batılıların ölüm karşısındaki tavırları'ndan farklı olsa da, bu kültürel farklılık ölümden daha az korkmamıza yol açsa da, ölüm denen gerçeği değiştirmez. Belki de ürpertici olduğu kadar gerçek de olduğu için gülemediğimiz klişeler yalnızca ölüme ilişkin olanlardır. 'Yaşamak biraz da ölmektir' deriz sözgelimi, ölmek için doğuyorsak hayatın anlamı ne türünden klişelere de başvurabiliriz. Kendi ölümümüze dair, ufukta henüz kara bulutların görünmediği erken zamanların iyimser klişeleridir bunlar. Fakat klişe olamayacak kadar acı olan bir şey var: Başkalarının ölümü. 'Başkasının acısına bakmak'la övünen bir tarihin, kültürün, uygarlığın içinden geliyoruz. Coğrafyalar, zamanlar ve siyasetlerüstü, çok 'insani' bir erdem olarak taşıdığımızı söylüyoruz bunu. Uzak ve yakın tarihimizdeki kimi kıyımlar, linç ve yangınlar hatırlatıldığında ise, bunun bütün bir topluma mal edilemeyeceğini söylüyoruz. Tanrı da bizi bağışlasın tarih de! Dinsel, mezhepsel, etnik farklılıkları kullanarak siyaset yapmak isteyenlere ya da siyaset yapılmasın diye bu vahşeti örgütleyenlere atıyoruz suçu ve sorumluluğu. Her şeye rağmen bu toplumun bir arada yaşama kültürünü geleneğiyle, rindane meşrebiyle içselleştirdiğine inanıyorum.

Anlayamadığım şey şu: 'Başkasının acısına bakmak'tan en çok söz edenler, yani demokratlar, sosyalistler olarak, sahiden bu acılara bakabiliyor muyuz, ölüm ve şiddet kültürü karşısında yeterince duyarlılık gösterebiliyor muyuz? Açıkçası bundan hayli şüpheliyim. Sol aynı zamanda 'cesaret'

anlamına da gelir. Çoğu zaman bedelini yaşamla ödemeyi, ölümü göze almayı da gerektirir. Sol mücadele tarihimiz bunun eşsiz örnekleriyle doludur. Başkaları iyi yaşasın diye, acı çekmesin diye kendini feda etmek de sola özgüdür. İyi de bu cesareti, yürekliliği şimdi niye gösteremiyoruz? Ölüm ve şiddet karşısında niye sesimizi yükseltemiyoruz? Sayımız az olduğu için mi, sesimiz başka seslerin içinde kaybolur diye mi, yoksa artık biz de mi ölüm karşısında tarafsız bir 'duruş' edindik? Ertuğrul Kürkçü'nün bir yazısını okumuştum yıllar önce, mealen şöyle şeyler söylediğini hatırlıyorum: Eskiden halk bir devrimciyi ahlakıyla tanırdı, iyiliğiyle. Devrimci terbiyesi ve ahlakıyla, iyi insanlar oluşlarıyla halkta bir güven oluşturmuştu devrimciler, neyi yapıp neyi yapmayacakları bilinirdi. Kısacası sözüne ve ahlakına güvenilir bir kişiydi devrimci. Sonra da yeniden bu ahlaka ivedilikle sahip olmamız gerektiği üstünde duruyordu. Şimdi geldiğimiz noktaya bakalım, geldiğimiz değil gerilediğimiz noktaya: Ne işçi sınıfı müttefikimiz artık ne de beyaz yakalıları sola kazandırabilecek yeni bir dil kurabildik, ezilenler ezici bir çoğunlukla gerici ve ırkçı partilerin tabanlarını oluşturdular, Aleviler paramparça, Kürtler dağda, üniversitelerde bir avuç öğrenciyle, üç-beş aydın, sanatçı ve entelektüelden başka kimsemiz kalmadı. Çok yalnızız, yalnızlığımız akıl alır gibi değil! Neredeyse birbirinin aynı cümlelerle oluşturulmuş bildirileri imzalayıp duruyoruz, onları da kendimiz okuyoruz, evet şiddeti kınıyoruz, teröre, bombalara karşı çıkıyoruz, askerin siyasete müdahalesini kabul etmiyoruz, yeni polis yasasını protesto ediyor, yetersiz olan demokrasimizin sınırlarının iyice daraltılmasına itiraz ediyoruz. Bunlar iyi, güzel, elbette yapmamız gereken şeyler ama, her gün asker cenazelerinin kaldırıldığı bir ülkede, korkarım ki hiçbiri yeterli değil! Başkasının acısına bakmak, evet, korkmadan, cesaretle yapmamız gereken şey bu. Hepimiz silahlar sussun istedik, ama olmadı.

Silahlar susmuyorsa, bu ülkede evlatlarını yitiren annelerin, ailelerin acısına da ortak olmamız gerekiyor. Uzaktan kumandayla patlatılan mayınlar, çarşılarda, meydanlarda canlı bombaların yarattığı katliamlar, hayatını yitiren insanlar, gençler, gencecik askerler. Sola yakışan tam da böyle bir korku ortamı içinde kendisinin bile duymadığı fısıltılarla değil, eski gür ve yüksek sesiyle yeniden söz alması, itiraz etmesidir. Biz başka bir dünya mümkün derken, başka acılara nasıl seyirci kalabiliriz? Vicdan, içimizde söylenmeden duruyorsa, solun vicdan demek olduğuna kimi inandırabiliriz? Vicdanı olmak, itirazını herkesin duyabileceği kadar yükseltmektir. Başkasının acısına bakmayanlar, ölümlere ses çıkarmayanlar yaşamdan da korkuyor demektir. Mademki yaşanası bir dünya ve Türkiye uğruna mücadele ediyoruz, sivil, asker demeden herkesin yaşama hakkına sahip çıkmalı, saygı göstermeli ve bunu gür bir sesle haykırmalıyız.

BAŞKALARININ ÖLÜMÜ

Başkalarının ölümünün bizi çektiğini İsmet Özel söylemişti, galiba bunun bizim en gizli mesleğimiz olduğunu da. Başkalarının ölümü olmasa ne yapardık? Bizim de bir başkası olacağımızı kendimize unutturmak için gereklidir başkaları. Başkalarından da çok ölümleri gereklidir. 'Öteki'nin varlığını ölüm üzerinden kabul ediyoruz ne zamandır. Varken, varlığını kabul etmediğimiz öteki, öldüğünde üzerine, üzerinden konuşabileceğimiz bir 'varlık' haline geliveriyor birdenbire. Çünkü o artık başkasıdır ve ölümü bizi ona yakınlaştırır. Başkasının ölümünün buluşturduğu ne çok başka insan, başka grup var. Başkalarının ölümünün onların kışkırtıcı öfkelerine, zorlama gözyaşlarına nasıl da malzeme oluşturduğunu herkesten çok bilenler de onlar. Üstelik siyaseten birbirlerinin can düşmanı olmaları da fark etmiyor. Çünkü öfkeleri, gözyaşları kadar, sahte itidal davetleri de ortak. Sözcüklerinin eski ya da yeni olmasının ne önemi var? Cümlelerin uzun ya da kısa olması başkalarının ölümüne duyduğumuz ilgiyi azaltmıyor. Hangi sözcüklerle ve hangi uzunlukta kurarsak kuralım cümlemizin derdi aynı: Bizi başkalarının ölümü yaşatıyor. Başkalarının ölümüyle kendini teselli etmek istemeyen, hele bu başkaları dağdaki gencecik askerler ve dağdaki gencecik sivillerse, ve hangisi ölürse ölsün onların ölümü yürekleri dağlamalıdır, onlara başkalığı yakıştıramayan ve dünya işleri arasında başkalarının ölümünden çok başkalarının yaşamına duyarlı olmak gibi 'naif' ve 'lüzumsuz' hassasiyetler geliştiren bazı insanlarsa, günün moda deyimiyle 'ölümün ezberini bozma'ya davranınca kıyamet kopuyor. Oysa ne güzel alışmıştık başkalarının ölümüne, bugün onları toprağa verip yarın yenilerini beklemeye, bizi öfkelendirse, ağlatsa,

üzse de onlarınki nihayet başkasının ölümüydü. Sokağımızdan geçmezdi, evimize girmezdi, başımıza gelmezdi. Daha aylarca, belki de yıllarca başkalarının ölümü şu sıkıcı hayata, renksiz günlere bir 'heyecan' katabilirdi. Başkalarının ölümü bizim ölümümüzdür, çoktan öldüğünü fark etmeyenlerin de ölümüdür. Başkalarının ölümünü çoğaltma çabası kendi ölümümüzü de yakınlaştırmaktan, hızlandırmaktan başka işe yaramaz. Ölenler ne güneşe gömülüyor ne de bulutların üzerinden bizi seyrediyorlar, toprağa karışıp gidiyorlar. Başkalarının ölümünü alkışlayarak, başkalarının yaşaması için çabalayanları alkışlayarak, daha hayatın ruhunu kavrayamadan ölüme nişanladığınız gencecik ruhları yaralamayalım. Yaşlı ölümlerde beden de ruh da ölüyor da, genç ölümlerde beden ölüyor, ama ruh yaralanıyor sanki. Belki de genç ölüm, erken ölüm ruhun yaralanmasıdır. Timsah gözyaşlarımız, ikiyüzlü üzüntülerimizle bir de ruhlarını yaralamayalım gencecik ölülerin.

RUHSÖKÜMÜ

"Başarısız boktan bir kış geçirdik/kanımız bile doğru dürüst akmadı/bir sürü çocuğu öldürdüler" der Turgut Uyar, ben de ona özenirim ve kışın yerine yılı koyarım: Ruhdökümü, ruhsökümü olur, oldu. Sis çarptı. Uçak kırıldı. Cansız olarak ele geçirilen 75 Türk ve Kürt Diyarbakır üstüne döküldü.

Bir zalimin elinden bir başka zalim kurtarabilir mi? Zalim, zalimin bahanesidir. Öyle oldu. Savaş çıktı. Zalim Bağdat'a çarptı. Yorgun Bağdat düştü. Biz de. Toprak çarptı. Cümle çocuklar kırıldı. Gece çocukları hece çocukları oldu Bingöl'de. Hem parasız hem yatılı olunca, gecesi de gamdan hecesi de gamdan olur çocukluğun. Nâzım Hikmet ölümünün 40. yılında.. hâlâ bekliyor. Beklesin bence de. Eğer mezarı getirilebilirse, Eskişehir'in Doğançayır beldesinde yeri, çınar ağaç, turnası, 'kanatları gümüş yavru bir kuş' yani hazır. Doğançayır'ı tanırım, aynı kabiledeniz, iyi bakarlar Nâzım'a, gidip her gün sohbet ederler başında. (Parantez içinde: Birkaç küçük iyi şey de oldu. Genellikle hayvanseverlerin yaptıkları iyilikler elbette. İzmir'de temmuzda 'Haydi kedilere su verelim' kampanyası başlatıldı. Aşırı sıcaklardan ötürü, yurttaşlar sokak kedileri için su kapları bırakmaya çağrıldı. Yılın şiiriydi bu, şairi ise bilgisayar mühendisi Gizem Hazal.)

Ayrılık çarptı. Laden ile Lale Bijani: İran'dan Singapur'a birlikte geldiler. Ayrılamadan öldüler ve muhakkak cennete beraber gittiler. Cennet ikizleri. Bana 23 yıl önce 'İkinciler birincidir' diyen Tomris Uyar'la açıldı bu yıl kötü temmuz. Sivas'tan beri temmuzdur ayların en zalimi, nisan yerine. Sonra Eskişehirspor en vefalı taraftarını, bense en baba abiyi kaybettim, çırağı bile olamayacağım bir ustaydı, babamdı. Üç gün

sonra da 'Terazitutmazların Sonuncusu' gitti, reklam sektörünün duayenlerinden ve benim 'sevgili patron'um Muammer Öztat'ı yitirdim. Sonra da gülden ince Gülden'i yitirdik, Tatlı (ve huysuz) Betül'ün de yarısı gitti, yarası arttı: İnsanın kardeşi ölünce, hayatın da, dünyanın da, geçmişin ve geleceğin de yarısı ölüyor, galiba kalanın da yarısı gidiyor, yarısı kalıyor: Aslında üçünü de tanıyorum, az çok, iyi çocuklar onlar, biliyorum, şimdi bu dünyanın ve dertlerinin uzağında birlikte oynuyorlar... demek geliyor içimden ama biliyorum oradan da buraya bakıp birlikte içleniyorlardır: Mutlaka birbirlerini bulmuşlardır 'karşı'da. Bilirsiniz bu dünyada kavuşamayan kardeşler gibi, tanışamayan çocuklar da 'karşı'ya geçince mutlaka tanışırlarmış! 'Kaptan'ın unutamadığımız şiirlerinden birini çok hatırladık, nerdeyse hiç unutmadık bu yıl: *"Boynuna o yeşil fuları sarma çocuk/ gece trenlerine binme/ kaybolursun/ sokaklarda mızıka çalma çocuk/ vurulursun."*

Sonra polis çarptı. Ağzına biber süremediği çocukların, gençlerin, öğrencilerin, memurların, işçilerin, solcuların gözüne bibergazı sıktı: Solcu ya, hepsi çocuk bunların. (Yılın en hakiki şiir kitabı ise Eskişehir'den geldi: Özgür Topyıldız'ın *Anadolu Yıldızı: Eskişehirspor* kitabı. Kırmızı-Siyah'ın hikâyesi. Yıllandı, şarap gibi 'Bordo' oldu. Bordo nelerden yapılır? Aşk gibi eski bir kırmızıdan, tutku gibi karanlık bir siyahtan ve ikisinden şarap gibi bir şiir olur, bordo olur.)

CAN BABA'NIN MİRASI

Can Yücel, birine 'faşist' dediği için, kim olduğunu bilmiyorum ama hakettiğine eminim, bu 'faşist'in de alınganlığı tuttuğu için, hâkim karşısına çıkarılır. Hâkim Can babaya 'bu herife niye faşist dedin?' diye sorar, ki bence bu soru da hâkimin acemiliğine gelmiştir, Can babaya böyle pas verilir mi, işte o meşhur cevap o zaman gelir: 'Bizde g.te g.t denir sayın yargıç!' Can Yücel şair ya, bazıları bu cevabı şair olduğu için ona yakıştıramamış olabilir, 'canım şair dediğin, her ne kadar asabı da ağzı da bozuk olsa böyle doğrudan mı söyler? Biraz imgeye başvurur, biraz kelime oyunu yapar, hani biraz da metafor filan kullanır...' diye hayal kırıklığı kılığında memnuniyetsizlik bildirmiş olanlar olabilir.

Olabilir olmasına da, lakin zannımca Can Yücel'in şiirini, kişiliğini ve siyasi kimliğini biraz olsun bilenler, tanıyanlar için bundan sıkı metafor mu olur? Bazen her şeyin bulanıklaştığı, belirsizleştiği, birbirine karışıp yok olur gibi olduğu zamanlarda, ki bu yalnızca şiir, edebiyat ve sanat için değil, çoğunlukla da toplumların hayatında böyle olur, oluyor, bir şeyin adını koymak, adıyla söylemek de en sıkı şiirin, imgenin, metaforun yerine geçebilir. Can Yücel'in tıpkı mahkemedeki sözüyle tamamladığı şiiri gibi!

Geçen yıl yayımladığım ve babama adadığım "Mavi Hasan Mavi Usta" adlı şiirimle ilgili küçük bir eleştiri okudum, aşağı yukarı şunlar söyleniyordu: 'O güzelim şiiri CeHePe'ye faşist imasında bulunarak berbat etmiş!' CHP, şiirde 'CeHePe' olarak geçiyordu. CHP'ye 'faşist' demedim, doğrusu demek de istemem, ama son yıllarda gösterdiği performans, sergilediği tutum faşist dediğimiz partileri, siyasal hareketleri pek

aratmıyor. Hele 22 Temmuz seçimleri öncesi pompalanan koalisyon modelini düşünürseniz, CHP-MHP, kimin neye ne kadar yaklaşmış olduğunu ve değer yitiminin, ideoloji yitiminin nasıl bir bellek yitimine yol açtığını da görürsünüz. Şimdi o ittifakı pompalayan 'eski solcu'lar, yoksa 'fi tarihi solcuları' mı demeliyim bilmiyorum ama 'eski solcu' diye bir şeyin varlığına artık hak'katen inanıyorum, olunabiliyormuş meğer, biraz 'nedamet' getirmişler midir acaba? Bazı, hepimizin yazılarını okuyarak büyüdüğümüz, işkencecilerini affederek onlarla kolkola girmek isteyen 'abi'lerle, kendinde 'önder'lik vehmeden televizyoncuların, bugün de aynı modeli arzuladıklarından hiç şüphem yok.

Mesele CHP değil şimdi, bana kalırsa CHP çekilebileceği yere kadar çekildi, bundan sonra daha da çekilmek isterse, siyasi literatürde buna ne ad verilebileceğini de bilmiyorum. Diyeceğim, bazı şeyleri, gecikerek de olsa, adını koyarak söylemek, şiirde, sanatta, hayatta, günümüzde imgenin yeni kullanımı sayılabileceği gibi benzersiz bir metafor olarak da algılanabilir. Hukuk dili ne kadar değişti, arındı, sadeleşti, Türkçeleşti, bir bilene sormalı. Bildiğim, bazen yargılananların beraat ettiğini ya da mahkûm olduklarını bile anlayamadıkları kadar eski, dolambaçlı ve süslü bir dil olduğuydu. Elbette eski atışmalar, kinayeler, taşlamalar gibi bunda da bir letafet bir zarafet bulanlar çıkabilir, ama bazen de doğrudan 'alçaklar, alçak herifler' demek gerekir, denmelidir. Bugün saat 10'da Beşiktaş İskele Meydanı'nda duruşması için buluşacağımız 'nar kardeş'imiz Hrant'ı düşündükçe, andıkça, özledikçe onun katline ferman çıkaranlar için, insan olan insan başka ne diyebilir?

Pek ünlü reklamcılarımızın başlattığı, sonra da 'konsept' olarak 'pozitif milliyetçilik' diye salladığı saçmanın nerelere varabileceğini, kimlerin yaşamına, hangi grupların geleceğine malolabileceğini hep birlikte, pek kısa sürede gördük, cinayetler,

tehditler, saldırılar... Bilmiyorum şimdi bu reklamcılarla, reklamcı kılıklı gazetecilerden bu deyimi hatırlamak isteyenler çıkar mı? Ama utangaç, mahcup, pozitif milliyetçilik filan, her neyse, hepsi de milliyetçiliğe dahildir, bunun da adını koymak gerekir. Can babanın şiirimize bıraktığı mirası biraz da böyle anlamak, yorumlamak, değerlendirmek gerekir. Öyleyse faşiste faşist, alçağa alçak demek gerekir.

"ONLAR DA OLMASALAR..."

Akşam olunca dizi dizi diziliyoruz dizilerin karşısına, 'Elveda Rumeli' mi dersin 'Yaprak Dökümü' mü, 'Asi' mi dersin 'Annem' mi, 32 kısım tekmili birden, aşk, ayrılık, ihanet, kavuşma, aile faciası, yakın tarih, eski topraklar, kuvvacılar, kahramanlar, hainler, ne ararsanız var...

'Hayatım Roman'dan 'hayatım sinema'ya geçtik mi, yoksa geçer gibi mi olduk, burası biraz karışık ama, 'hayatımız dizi'ye geçtiğimiz ve aynı zamanda hayatımızın seyircisi olduğumuz da muhakkak. 'Yani, getirip diziye mi bağladın seyirci olmayı, pes birader!' diyebilirsiniz, 'eskiden tv, dizi filan yokken de seyirci değil miydik sanki?' diye sorabilirsiniz. Demem o değil, derdim de dizi filan değil. Bu mevzuları sosyolog Orhan Tekelioğlu hocamız, *Radikal İki*'de ve *Milliyet Sanat* dergisinde pek ayrıntılı ve yerinde gözlemlerle teşhir ve teşhis ediyor zaten, meraklısına itinayla tavsiye edilir.

Geçen hafta İlhan Selçuk'un gözaltına alınmasıyla ilgili okuduğum bir gazete haberinde, Selçuk'un 12 Mart'ta gözaltına alınması, Ziverbey köşkünde işkence görmesi, akrostişle işkence gördüğünü dışarıya bildirmesi gibi 'mazi kalbimde bir yara' türünden ayrıntılar yer alıyordu. Aynı haberde yer alan bir şey daha vardı: O geceye rastgelen 'Hatırla Sevgili' dizisinde de Deniz Gezmiş ve yoldaşlarının idama gidişleri gösterilmiş ve Türkiye gözyaşlarını tutamamış! Bunun üzerine ben de kendimi tutamadım ve uydurulup masa başında dallanıp budaklandırılmış bu yalan karşısında... N'apabilirdim ki, sinirlendim, kızdım, oturdum yerime.

Bu Türkiye mi idama gönderdiği çocukları için pişman olup yıllar sonra gözyaşlarını tutamıyor? Bu Türkiye mi bundan 36

yıl önce, 30 Mart 1972'de Kızıldere'de 12 Mart faşizmi tarafından katledilen 'Onlar', yani Mahir Çayan ve dokuz arkadaşı için üzüntüden kahroluyor? Nerde o Türkiye, nerde o günler? Öyle bir şey yok, öyle bir vicdan da yok, öyle bir merhamet de. Bir zamanlar ne kadar olduysa, o vicdanın, o merhametin gölgesi bile yok. Yaralar artık hemen kabuk bağlıyor, sarılmayı bile beklemiyor, deriler kalınlaşalı çok oldu, gözyaşı diye bir şey mi var ki ağlamaktan gözpınarlarımız kurusun, ne dövünerek ne içi kan ağlayarak yas tutanlar var artık. Herkes kendine ağlıyor, kendi yitiğine yetiyor herkesin merhameti. Ateş düştüğü yeri yakıyor o kadar, 'ağlarsa anam ağlar' dedikleri gibi oluyor.

O dizi tartışılır, sosyalist gençleri yalnızca birer Kemalist olarak göstermesi eleştirilir, filan. Tamam da 36 yıl önce idam ve infaz edilen o gençlere, ekran karşısındaki vatandaşların gözyaşı döktüğünü, hatta bazılarının diziyi izledikten sonra sabaha kadar uyuyamadıklarını yazmak da, herhalde tam anlamıyla 'yalan haber' sayılır. Keşke doğru olsaydı, toplumda o vicdan, o merhamet hissi olsaydı keşke! İşte nevruz ya da newroz kutlama görüntüleri, ölüler, yaralılar, dayak, kan revan içinde insanlar. İşte üniversitelerde son zamanlarda yoğunlaşan 'sağ-sol çatışması!' Dil bu: 30 yıl önce de buydu, Türkiye'nin her tarafında örgütlü ve devlet destekli faşist çeteler her gün öğrencilere, aydınlara, işçilere, sosyalist, demokrat herkese saldırırken, onların da kendini koruma refleksi karşısında, 'yine sağ-sol çatışması' manşetiyle çıkıyordu gazeteler, bizimse ağzımız açık kalıyordu şaşkınlıktan! Şimdi de döner bıçaklı, satırlı, silahlı, sopalı ve kalabalık tosuncukların bir avuç solcu, demokrat öğrenciye saldırısı da 'karşıt görüşlü iki öğrenci grubunun çatışması' olarak veriliyor yine. Elbette yedekli, takviyeli, destekli biçimde.

Akif Kurtuluş'un 'toplu şiirler' kitabının adıydı, "Herkes Gitmiş", belki ona bir altbaşlık olarak, 'kimsemiz yokmuş

meğer' cümlesini eklemek gerekiyor devamında. Can Yücel 'On'lar için de, onlar için de yazdıydı: *"O çocuklar/ o yapraklar/ o şarabi eşkıyalar/ onlar da olmasalar/ benim gayrı kimim var?"* Hey Can baba, galiba yalnızca onlar var hâlâ ve başka da kimsemiz yok, yokmuş meğer aslına bakılırsa!

ALİ'NİN ZÜLFİKÂR'I

Ali'nin Zülfikâr'ı, zavallı bir faşist bozuntusu alnına dövmesini yaptırdı diye zalimin silahı olmaz. Ali'nin elinde mazlumun kılıcı olan Zülfikâr, ırkçıların, kafatasçıların, eli silahlı kanlı katillerin simgesi de olamaz.

Alevilerin büyük çoğunluğunun Türk olmasından yola çıkarak, onları ırkçı ideolojileri doğrultusunda 'kafalamak' isteyenler, şimdi de Zülfikâr gibi, Alevilerin 'kutsal'larından olan değerleri kullanmaya çalışıyorlar. "İncinsen de incitme" diyen bir inanışın, barışçı, hoşgörülü ve bütün insanları, elbette hayvanları ve bitkileri de kardeş bilen bir topluluğun simgelerinden biri olan Zülfikâr'ı taşımak için, "eline, beline, diline" sahip olmak gerekir. Bu mevzuda kafası karışan kimi 'solcu' arkadaşlara da şunu hatırlatmak gerekir: Bazı 'kutsal'lar, dinsel, mezhepsel, manevi değerler diye 'mistik, metafizik' sapmalara yol açtığı eleştirisiyle kolayca yok sayılamaz. Bunlar gericiliğe hizmet eden simgeler değildir çünkü. Özellikle faşizme, gericiliğe her zaman karşı çıkmış, bu uğurda Sivas, Çorum, Maraş, Gazi katliamlarını yaşamış, binlerce ölü vermiş bir kültür de kuşkusuz birkaç simgeye sıkıştırılarak anlaşılamaz. Ehlileştirilmiş, düzenle uyumlu, neredeyse 'turistik, folklorik' bir şov malzemesi olamayacağı gibi, 'kutsal'ları yok sayılarak, renksiz, coşkusuz, hiçbir özgünlüğü olmayan bir kültüre de indirgenemez. Aleviliğin, çoktur devlet ve ırkçı-gerici kesimler tarafından sinsi ve sistemli bir şekilde yürütülen bir plan uyarınca 'asimilasyona uğratılarak', Türk-İslam sentezcilerinin arzuladığı bir 'mezhep' olmasına da bu kültürün çocukları herhalde izin vermeyecektir.

Antalya'da Akdeniz Üniversitesi'nde solcu, devrimci, demokrat Türk ve Kürt öğrencilere silahını doğrultarak pervasızca

ateş eden gözüdönmüş faşistin 'Alevi' olduğu 'ima' ve bazen de açıkca 'iddia' ediliyor! Bu ne kendini bilmezlik, bu ne densizliktir. Bu beraber yaşadığı insanlara, kültürlere, mezheplere karşı kopkoyu bir cehalet içinde olunduğunun da belgesidir, göstergesidir, resmidir. Hem 'Alevi' olacak, hem adı 'Ömer' olacak, hem de solcu, demokrat öğrencilere silahını doğrultacak öyle mi?

Çuvala sığmayan mızrak bir tane değil ki, hangisini saysam? Eğer öyleyse zaten dünyanın sonu da gelmiş demektir, eğer öyleyse Hz. Ali'nin katlinden, Hz. Hasan'ın ağulanmasından, Hz. Hüseyin'in Kerbela'da şehit edilmesinden, Pir Sultan'ın asılmasından, Hallac-ı Mansur'un, Nesimi'nin derisinin yüzülmesinden, 'Yavuz' bir padişahın 400 bin Alevi'yi kılıçtan geçirmesinden bu yana köprülerin altından çok sular geçmiş ve Aleviler bütün değerlerini, acılarını, katliamlarla dolu geçmişlerini de yitirdiler, unuttular demektir! Daha yakınlara gelirsek, Sivas'ta 37 canın şehit olduğu Madımak yangını, 22 kişinin devlet eliyle kurşunlandığı Gazi katliamı da hiç yaşanmadı demektir!

'Alevi'ymiş ha! Pes! Yapmayın, yeni Alevi-Sünni, Türk-Kürt çatışmasını kaşımayın! Alevi olmak sandığınız kadar kolay değildir, kendini bilen Alevilerin, Âşık Mahzuni Şerif'in bir türküsündeki gibi, kendi eksiklerini, zaaflarını dile getirerek "Ben Alevi Olamam ki" dediğini unutmayın. Elbette Alevilerin de hiç ama hiç unutmaması gereken bir şey var: Irkçılarla, milliyetçilerle yakınlaşmak onları Alevi yapan değerlerden uzaklaştıracağı gibi, varlık nedenleri olan ve "yetmiş üç milleti bir ve aynı" gören eşitlikçi felsefesinden de uzaklaştıracaktır. Daha önce de yazmıştım, hayatta en sevdiğim arkadaşlarımdan üçünün adı Ömer'dir, o Alevi bu Sünni diye ayrım yapmak, Ali'yi seven bizden, Ömer'i, Osman'ı seven sizden diye konuşmak bize yakışmaz. Alevi olmak, ayrılıktan yana değil, buluşmak, toplanmak, 'cem olmak'tan yanadır.

Alevi'den faşist çıkmaz, çıkıyorsa da o Alevi sayılmaz, adı Alevidir sadece, çünkü Alevi faşizme karşı çıkan insana denir aynı zamanda. 'Altın yere düşmekle pul olmaz' denildiği gibi, Zülfikâr da, Pir Sultan Abdal'ı astıran Hızır Paşaların soyundan gelen bir faşist tosuncuğun alnına dövülmekle, faşizmin kılıcı olmaz!

SİYAHLARIN KIRMIZISI

Her yıl yaklaştığında ve çok uzun zamandır yasaklı, bir o kadar da taksimsiz bir mayıs günü olduğundan 1 Mayıs, *"Bu dem kıyamet demidir/bu, buhara inkılâbıdır kaynayan suyun...* coşkusuyla, hasretiyle, ümidiyle Nâzım Hikmet'in "Kıyamet Sureleri"nin ilki olan 'Alametler Suresi' şiirini mırıldanmaya başlarım. Ezberim iyi olmadığı için de açıp kitaptan okurum. Bilirsiniz bilmesine de, şuraya yazalım da bir kez daha hep beraber hatırlayalım istedim. Onlar bize hep beraber unutturmak istedikçe, biz de her şeyi hep beraber hatırlayalım:

Yedi kat yerin altından uğultular geliyor
Çok alametler belirdi, vakit tamamdır.
Haram sevaboldu, sevap haramdır.
Ak kurt, kara tahtayı daha bir yol kemir,
çekin ki körükleri
ateşe girdi demir.

Çok alametler belirdi, vakit tamamdır.
Duyuldu kim ölüp satılıp kâr edile,
kendi kendilerin reddü inkâr edile,
Ve duyuldu kabuğuna tık ettiği civcivin.
Duyuldu uykusundan uyandığı
zincirinden başka kaybedecek şeyi olmayan devin.

Yedi kat yerin altından uğultular geliyor.
Medet yoktur, bakma geri.
Kantarma zapteylemez oldu beygiri.
Çıkmış üzengiden, ayağı yok mu?

Kan sızar, şak olmuş, dudağı yok mu?
Gider, böyle gider, dahi gider,
bu ateş yolların durağı yok mu?
Bu yol orda biten yoldur.
'Türabolmak ne müşküldür...'

Çekin ki körükleri
ocağa girdi demir.
Bir ateş külçesi düştü buzların ortasına.
Alametler belirdi, kıyamet alametleridir.
Haberdir, erişmekte kaynayan su galeyan noktasına.

Her 1 Mayıs, 'ayakların baş, başların ayak olacağı' günlere olan hasretimizi bir kez daha birlikte duyuyoruz, ümidimizi canlı tutuyor, heyecanımızı tazelemeyi unutmuyoruz. *"Gün gelir gün gelir/ zorbalar kalmaz gider/ devrimin şanlı yolunda/ bir kâğıt gibi erir gider"* diyebilmenin, düşlerin içimize, gözümüze, gönlümüze ne zaman düşmüş olursa olsun asla eskimeyeceğini, düşlerimizin her zaman yepyeni olduğunu, böylece düşü de düşleyebilme imkânının neredeyse tek sermayemiz, servetimiz olduğunu ve bundan asla vazgeçmeyeceğimizi bilmenin ayrıcalıklı duygusudur bu. Hiç hazzetmesek de şu 'ayrıcalık' lafından, hadi ilk ve son kez kullanmış olalım ve tek ayrıcalığımız da bu duygu olsun diyelim. 'Gider, böyle gider, dahi gider' duygusuna karşı bizim duygumuz da budur diyelim. Yani 'vedalaşmaların ilmi'ni şimdiye dek kimle, neyle yapmış olursak olalım, devrimle asla vedalaşmayacağımızı hissetmenin iyiliği diyelim bir de. Hepimize iyi gelir çünkü. 'Biz Devrimi Çok Sevmiştik' diye zalimlere 'şirinlik muskası' kabilinden pişmanlık bildiren, geçmişinde de devrimle ilişkisi şüpheli 68 artıklarından geçilmiyorken ortalık, 'veda değil vefa' diyebilmek de iyi gelir.

Öyleyse yoksulların, mazlumların, mülksüzlerin, topraksızların, baldırıçıplakların, ayaktakımının, yalınayakların, hâlâ 'itirazım var' diyenlerin, dilsizlerin, kekemelerin, sürgünlerin, yersizyurtsuzların, mültecilerin, sokak çocuklarının, sokak hayvanlarının, itilmişlerin, kenardakilerin, ezilenlerin, etnik kimliğinden ötürü baskı görenlerin, cinsel kimliğinden ötürü dışlananların, sınıfsal kimliğinden ötürü aşağılananların, renginden ötürü alay edilenlerin, işsizlerin, işçi sınıfının ve emeğiyle geçinen herkesin, ezcümle bütün 'siyahların kırmızısı' olacak o güzel vakitler için biriktirdiğimiz cümlelerle 1 Mayıs'ı kutlayalım!

"SOSYALİZM VE İNSAN RUHU"

"Express", 2006 Ağustos-Eylül sayısında bir güzellik daha yapıyor ve Oscar Wilde'ın *Sosyalizm ve İnsan Ruhu* adlı kitabını hediye ediyor. Sosyalizmi ne kendimize ne memlekete hediye edebildik, bari ruhumuzu bu hediyeyle teselli edelim. *Sosyalizm ve İnsan Ruhu*'na (Çev: Fatih Özgüven) önsöz yazan Murat Belge, "Oscar Wilde adıyla 'sosyalist' kavramının yan yana gelmesi, hele Türkiye gibi bir ülkede, insanları şaşırtabilir. Oscar Wilde denince Dorian Gray akla gelecektir; oyunları, masalsı öyküleri akla gelecektir; *De Profundis*'i okuyanlar olacaktır. Ama sosyalizm üstüne ne düşündüğünü bilen fazla kişi çıkmayacaktır," diyor, ki kitap hem Wilde ve sosyalizmin yan yana gelmesiyle hem de içeriğiyle oldukça şaşırtıcı. İlk bakışta 'yeni başlayanlar için' izlenimi verse de, ki çoğumuzu sosyalizmle ilk tanıştıran Leo Huberman'ın *Sosyalizmin Alfabesi* kitabını hatırlattı bana, bir yandan da hepimizin her zaman 'yeniden başlama'ya ihtiyacımız olduğunu da düşündürten bir kitap. 'Dürten' bir kitap da denebilir. Belki de Oscar Wilde gibi bir 'aykırı'dan sosyalizm dersi almak da şaşırtıcı olduğu kadar faydalı da olabilir. Çoktan geçip gittiğimizi sandığımız yerlere yeniden dönmek ve hangi ayrıntıları atladığımız babında da, 'yalın'lığıyla pek 'naif' gözüken 1891 tarihli bu kitabı okumak şimdi her zamankinden daha önemli olabilir. Wilde'ın tavizsiz söyleminin bir 'panzehir' işlevi görebileceğini söyleyen Murat Belge, Marx ve Wilde arasındaki ciddi bir ortaklığa da dikkat çekiyor. İkisi de 'Sosyalizme, Hıristiyanlık'la karışık bir burjuva hayırseverliğinin bulaşmasına tahammül edemezler.' Wilde'ın söyledikleri bunun kanıtı: "İnsanların büyük bölümü, çevrelerinin çirkin bir yoksullukla, çirkin bir açlıkla kuşatıldığını

görüyorlar. Bütün bunlardan kuvvetle duygulanmaları kaçınılmazdır. İnsanoğlunun duyguları düşüncesinden daha çabuk uyarılır. Bu yüzden, bu insanlar, büyük bir ciddiyet ve büyük bir duygusallıkla, kendilerini çevrelerinde gördükleri kötülüklere ilaç olma işine vermekteler. Ama onların ilaçları hastalığı iyileştirmiyor, yalnızca uzatıyor. Hatta, ilaçlar hastalığın bir parçası... Gerçek çözüm, yoksulluğu ortadan kaldıracak bir toplum düzeni kurmak, buna çalışmaktır." (agy, sf. 13-15) Wilde'a göre 'hayırseverlik, çok sayıda günahın anasıdır.' 'Yoksulun kalitelisi' ise hiçbir zaman gönül borcu duymaz, 'onlar nankör, hoşnutsuz, dikbaşlı ve asi olurlar. Böyle olmakta da son derece haklıdırlar.' Oscar Wilde, adı elbette sosyalizmden önce düzen ve otorite karşıtlığıyla anılması gereken, yaşamını da bu uğurda harcamış bir yazar. Sosyalizmin de otoriter karakterli olanına, hayranlık verici bir öngörüyle, 'sosyalizm' adı verilen 'despotik bürokratik sistem' daha ortada yokken karşı çıkıyor: "Karşılaştığım sosyalizan fikirlerin çoğu, otorite fikirleriyle lekelenmiş durumdalar. Elbette ki otorite ve zorlama söz konusu bile olmamalı. Her türlü ortaklaşma isteyerek yapılmalıdır. İnsan, sadece isteyerek giriştiği işbirliklerinde kendini iyi hisseder." (s. 29) Bireysellik ve özel mülkiyet ilişkisine dair söyledikleriyse hem sosyalizmin hem de insan ruhunun 'yüreği'ne su serpen cinsten: "Özel mülkiyetin tanınması, gerçekte insanla onun sahip olduklarını karıştırarak bireyselliğe zarar vermiş, onu gölgelemiştir. Hedefi gelişme değil, kazanç olmuştur. Öyle ki insanoğlu, önemli olanın varolmak değil, sahip olmak olduğunu düşünmüştür. İnsanoğlunun gerçek kusursuzluğu, sahip olduklarında değil, insan olarak ne olduğunda yatar." Wilde'ın Marx'la ortaklaştığı bir düşünce de 'emek' kavramına ilişkindir. 'Emek, en yüce değer değildir' diyen Marx'ı doğrularcasına şunları söyler: "El emeğinde ille de onurlu bir yan yoktur ve el emeği büyük ölçüde insanı alçaltan bir şeydir. İnsanın haz

almadığı bir şeyi yapması zihnen ve ahlaken incinmesi demektir." (s. 31) Eski sosyalist ruhlara, yeni başlayanlara, yeniden başlamak isteyenlere, sosyalizmle insan ruhu arasında diyalektik bir ilişki, yani doğal bir benzerlik olduğunu hiç unutmayanlara, ruh tazeleyen bir kitap!

HEPİMİZ YAKTIK!

Sivas dokuz yıldır yanıyor, külleri hiçbir yere gitmedi, dumanı eksilmedi, 2 Temmuz 1993'ten beri bir yanık hava dolaşıyor göğümüzde, gönlümüzde. Hiç kuşkunuz olmasın, Sivas'ı da unuttururlar bir gün, yangını da, 37 canı da, çünkü hâlâ katilleri aramızda, sebep olanlar aramızda. Sivas'ın külleri bazılarımızın gözüne doluyor, dumanı gönlümüzü boğuyor diye, acıyacaklarını, pişman olacaklarını mı sanıyorsunuz? İtiraflar saati yaklaşıyor, herkes suçu birbirinin üstüne atıyor, yetkililer, yönetimler, hükümet, her kimseler, her neyseler, vicdanı sızlamış gibi yangından kurtulmaya çalışıyor bazıları, hiç gerek yok, yanan yandığıyla kalır ölen öldüğüyle, üç-beş eli kanlı, ağzı salyalı gerici, faşist, ırkçı katil müsveddesiyle kapanır bu iş. Maraş katliamı, Çorum olayları örnektir. Mazlumlar gitti, zalimler nerelere geldi! Öfke duysak ne olacak, bir avuç insan öfke seansına girip sonra yatışacağız nasılsa! İçimizdeki acı azalmasa da, gözümüzün yaşı kurumasa da bu hiçbir şeye yetmeyecek, yetmiyor. Dostlar ağladıkça, düşman gülüyor dedikleri gibi, sızlanmamız, şikâyetimiz, öfkemiz boşuna gidiyor, onların hoşuna gidiyor! Böyle demekle ben kendimi kurtarmış olur muyum, Sivas yangınında suçsuz sayılır mıyım, kanlı yaş dökmekle, bağrımı dövmekle suçumu bağışlatabilir miyim? Ya siz! Siz bu yazıyı okumakla, Sivas katliamının üzerinden 9 yıl geçtiğini hatırlayıp, orada şairler de öldü demekle yakanızı sıyırabilir misiniz bu yangından, bu cinayetten? Hayır, hiçbirimiz kendimizi kurtaramayız, yakamızı sıyıramayız, çünkü cinayeti gördük, çünkü hepimiz ordaydık, Sivas'ı hepimiz yaktık, tıpkı önceki ve sonraki katliamlarda olduğu gibi: Bana değmeyen yılan bin yaşasın! Yaşıyor yılan ve sinsice bile

değil, açık açık geliyor hepimizin üstüne. Hepimiz mi dedim? Hepimiz! Hepimiz dediğim üç-beş kişi, bir avuç insan, bir o kadar da duyarsız, bir araya gelmekten korkan, yakında bir avuç bile kalmayacak, parmakla sayılacak kadar az insan. Gözlerimizi kapatalım, Sivas'ın külleri dolmasın, dumanı yakmasın! Kulaklarımızı kapatalım, yananların, mazlumların çığlıkları beynimizi tırmalamasın, seslerinden bir iz bile kalmasın! Ağızlarımızı kapatalım, Metin'in, Altıok'un, Behçet'in, Uğur'un, Hasret'in, Nesimi'nin ve adıgüzel, ruhugüzel, yolugüzel 37 canın adları yanlışlıkla ağzımızdan kaçmasın, zalimler Sivas'ta yandığımızı, duyarsızlığımızla hep birlikte Sivas'ı yaktığımızı duymasın! Yangınlarda, kıyımlarda, zulümlerde yaşamanın sonu yok, galiba bu dünyada zalimlerden kurtulmanın yolu yok, *"Kalsın benim davam divana kalsın"* demekten başka çare yok! Ne çare.

HASSASİYET DUYARLILIĞI

Böyle bir duyarlılık var, başlık biraz 'hisli duygular' gibi oluyor ama, olsun, yeter ki hassasiyetlerimiz konusunda duyarlı olalım. Toplumsal hassasiyetlerimiz var, ulusal hassasiyetlerimiz var, kişisel hassasiyetlerimiz de var, olmaz mı, olmasaydı bu hassasiyet hastalığı memleketi dört bir yandan kuşatır, milleti neredeyse 'kanadı kırık gamlı baykuş'lara çevirir miydi? Ben şu kadar yıldır 'Ne alıngan insanlarız' diye neredeyse paranoya derecesinde ruhsal ve sosyal tahliller yaparken meğer ne alıngan kalmış memlekette ne de küskün. Herkes birbirinin hassasiyetine saygılı, ötekinin duyarlılığıyla barışık, toplumsal bir barışın kapıları aralanmış bile. Sen beni eleştirme, kusurum varsa söyleme, sana kötülük yaptıysam hatırlatma, yaraları kaşıma, çünkü hepimiz kardeşiz! Bazıları meşrebince, bazıları mezhebince, bazıları fikrince, bazıları gönlünce, "eline, beline, diline" sahip olmayı varoluşunun sebebi olarak gören ve Pir Hacı Bektaşi Veli'nin "İncinsen de incitme" yollu, tevekkül ve rıza içeren felsefesinin izini süren, bazı şeyleri pek içine sindirmese de boynunu büküp oturan insanlar, merak buyurulmasın, kardeşliği herkesten iyi bilirler, kardeşe ve kardeşliğe doyamadıklarını da kendilerine en uzaklardan 'yol kardeşi' seçerek gösterirler. O 'yol kardeşliği' ki en az aynı ana babadan olma kardeşlik kadar değerlidir. 37 Sivas şehidinin ikisini çok eskiden beri bilirim. Birini şiirlerinden, şiirlerinde işleyen iyilikten doğru çok severim, adı Metin Altıok'tur, ince yüzünü görmüşlüğüm, kederli sesini işitmişliğim vardır. Ankara'da Sanatsevenler Derneği'nde felsefe toplantıları yapılırdı, Nusret Hızır da oradaydı, Bedrettin Cömert de, şair Hasan Hüseyin Korkmazgil de ve o ince yüzlü ince şair abi de. Adı Metin, kendisi ince abi. Küçücük, kara gözlü bir kızın

babasıydı, Zeynep'in. Küçük diye tevazu gösterdiği tragedyaların da şairiydi. Sonra biz daha Ankara'ya alışamadan, o çekti Bingöl dağlarına gitti, bizi şiirine terk etti. Metin Altıok'un şiiriyle, hele o zamanki Ankara'da kalmak kolay mı sanıyorsunuz? O Metin Altıok ki *"Silinmez hiçbir şeyle, akan insan kanıdır/ Toprak bile içemez, sindiremez onu kendine/ ../ Sen söyle Altıok Metin, dökülen sıcak kanı/ ki kan sıçrasın senin de incinmiş şiirine"* dizeleriyle şair öngörüsünü ortaya koymuştur. Behçet Aysan benim gençlik arkadaşımdır, delilik derecesinde insandır, hastalık derecesinde duyarlıdır, çalıştığı hastaneye işkenceden getirilen bir tutukluya yapılan kötü muamele karşısında isyan edip, gözaltındaki zanlıyı işkenceden getiren sivil polislerin yakasına sarılır, mesleğinden kovulmayı göze alacak kadar, yeminine bağlı böyle bir doktordur o. Şimdi ne o var, ne sevgili eşi Adviye, kızı Eren var, tıpkı Zeynep gibi babasının hatırasına sahip çıkmaya çalışıyor. Behçet *"aynı gökyüzü aynı keder/ değişen bir şey yok ki/ gidip/ yağmurlara durayım/ söylenmemiş sahipsiz/ bir şarkıyım/ belki/ sararmış/ eski resimlerde kalırım/ belki esmer bir çocuğun dilinde/ bütün derinlikler sığ/ sözcüklerin hepsi iğreti/ değişen bir şey yok hiç/ölüm hariç/ aynı gökyüzü aynı keder"* demişti, o da bugünleri öngörmüştü bir şair olarak. Onlar şair, yangında 'ilk' değil 'son' kurtarılması bile istenmeyenlerden. Şimdi Fazıl Say'ın sözlerinin tam sırası: "Ya katillerden yana olursunuz, ya ölülerden. İkisinin ortası yok. Varsa da böyle eserler onun ortasını bulmaya yarayabilir. Yara böyle sarılır." Fazıl Say'ın 'Metin Altıok Oratoryosu'nda yaşananları tekrarlamaya gerek yok. Devletin hassasiyeti var, milletin, partinin, şehrin, vakfın hassasiyeti var, sanırsınız ki hassas olanlar şairler değil, Metin, Behçet, Uğur değil onlar, olsunlar. Keşke vaktiyle daha hassas olsalardı da şimdi yangınla yüzleşmek ve Metin Altıok'un şu şiirini acıyla okumak zorunda kalmasaydık: *"Heybesinde yılan/ işaretleri/ Baldıran zehiri/ yüzüğünün içinde/ ve yanında/ kav taşıyan ben;/ tekinsizim size göre/ ibret için/ yakılması gereken."*

SERBEST FAŞİZM

Bugün 2 Temmuz 2003, ağzı salyalı faşist sürülerinin Sivas'ta, Madımak Oteli'nde insanlarımızı, canlarımızı yakmasının 10. yılı. Daha dün gibi diyemem, yangının üzerinden 10 yıl geçmiş de diyemem, çünkü yangın unutulmaz, yangını kimse unutturamaz. Gücümüz yok, sayımız az, sesimiz cılız ama, yangın hafızaya sıçradı bir kez ve orada bir kor halinde sürüyor. Ateş onların elinde, isterlerse yangın çıkarırlar, isterlerse söndürürler ve unutmamızı isterler. Ama unutmak alçaklıktır! Her yerde, her biçimde, ateşte, yangında, ölümde, dilde faşizm serbest. Nasılsa kimse üstüne alınmıyor, herkesin başka bir adı, başka bir şöhreti var, açık faşistleri herkes biliyor bilmesine de, serbest faşizm başka kılıklarda geziniyor, yangını, zulmü, ölümü besliyor. Ya yapılanlara seyirci kalıyor, ya coşuyor, alkış tutuyor, ya tutup bir gül atıyor o da. Pir Sultan Abdal'a değen dostun gülü de böyle değil mi: *"Şu illerin taşı hiç bana değmez / İlle dostun gülü yaralar beni."* Hiç durmadılar, çok şey planladılar, çok şey yaptılar ve hep unutmamızı istediler: Doğduğum yıldan saymaya başlayabilirim, yani 1956'dan, 6-7 Eylül olaylarını yaptılar, yaktılar, kırdılar, döktüler, insanları memleketlerinden sürdüler, suçu sosyalist aydınların, yazarların üstüne attılar; Kanlı Pazar'ları yarattılar, komünist avına çıktılar, kanlı 1 Mayıs da onların eseriydi, Taksim'i kana boyadılar, suçu yine solun üstüne attılar; Maraş'ta, Çorum'da, Sivas'ta Alevilere saldırdılar, çoluk çocuk yüzlerce insanın canını aldılar, doymadılar. Bütün bunlar unutulabilir mi? Bu kan kokusu, bu duman, bu yazarken bile kelimelerin birbirine çarpmasına yol açan şiddet, gözlerimizin önünden gitmeyen görüntülerle dolu, serbest faşizmin desteğiyle işlenen cinayetler unutulabilir mi?

Onların yaraları bize de geçti, onlara değen kurşunlar bizi de kalbimizden, gönlümüzden vurdu. Yaralıyız evet, onulmaz yaralarımız kuşaktan kuşağa, Kerbela'nın acısı gibi sürüyor. Bugün 2 Temmuz 2003. Pir Sultan'ın bir daha asıldığı, 37 canın yakıldığı gündür. Asım Abi, Metin Abi, Behçet, Uğur, Hasret, arkadaşım, kardeşim ve yoldaşım olan 37 Sivas şehidinin ölümsüzlüğe yürüdüğü gündür. Onları kimin yaktığını hepimiz biliyoruz: onları en çok kendilerine faşist denmesine bozulanlarla, faşizmi kendi dışlarında görenlerin oluşturduğu bir güruh yaktı, o güruh ki açık faşistler, kendilerinden olmayan herkese saldırırken susuyordu, sessizlikleri alkış yerine geçiyordu, ve onların suskunluğu ki tıpkı Pir Sultan'a atılan gül gibi yangını büyütüyordu. Adı ister sıradan faşizm olsun, ister serbest faşizm, onların eliyle gül atıldıkça yangın büyür.

DERSİMİZ KORKU

Lise 1'in ilk yarısı, coğrafya dersindeydik, neredeyse 35 yıl olacak ama bugün gibi aklımda, Büyük Menderes ve Küçük Menderes nehirlerindeydik, sınıfın kapısındaki küçük gözetleme yerinde bir çift göz dolaştı ve kapı açıldı. Ortaokulda, Alevi olduğum için bana her ders zorla namaz kıldırmak isteyen, şimdi de liseye müdür muavini olarak gelen eski din dersi öğretmenim, coğrafya öğretmeninin kulağına bir şeyler fısıldadı, sonra da bana bakarak hazırlanmamı ve onunla birlikte odasına gelmemi söyledi. Elimde çantam, cebimde Attila İlhan'ın *Duvar*'ı ve Orhan Veli'nin *Bütün Şiirleri*, uzun koridoru hiç konuşmadan geçtik, müdür muavininin odasına girdik. Odada kılık kıyafetleri ve tipleri birbirine benzeyen iki adam, 'bu mu?' diye sordu biri öğretmene, 'bu' dedi, 'hadi gidiyoruz' deyip kollarıma girdiler. Hiçbir şey anlamadım. Babam iki yıl önce Almanya'ya çalışmaya gitmişti, onun arkadaşları sandım. Değilmiş, sivil polismiş gelenler! Eskişehir Atatürk Lisesi, 1971, daha 15 yaşımda bile değildim. Otobüse bindik, iki durak sonra indik, Vilayet binası. O zamanlar Eskişehir Emniyet Müdürlüğü Vilayet binasının içindeydi. Bir odaya soktular, ve sormaya başladılar. Çeşitli kartonlarda genç üniversite öğrencilerinin resimlerini gösteriyorlardı. Bu Dev-Genç'ten, şu şurdan, bu burdan... Tanımıyordum hiçbirini. Sonra hepsiyle tanıştıracaklardı beni! Babam bir daktilo göndermişti bana şiirler, hikâyeler yazıyordum onunla. Deniz'ler yakalanmıştı, Üç Fidan, Deniz, Yusuf, Hüseyin. Çok seviyordum onları. Oturup o küçük daktiloyla, onları neden sevdiğimi, neden haklı olduklarını, Amerikan emperyalizmine karşı verdikleri savaşı desteklediğimi filan yazdım, sonra da gelip sınıfta birkaç arkadaşıma okudum. Demek

ki 'Sayın Muhbir Vatandaşlık' genlerimize işlemiş, sınıftaki çocuklardan biri bunu yetiştirmiş. Çeşitli tehditler, sıkıştırmalar, sorgular, öğleden sonra bıraktılar beni, aylardan mart, şehirde bir kış güneşi ve dünyada yapayalnız bir çocuk: Onlar ve ben! Her gün sabahtan gelip alacaklar beni, ailemden, arkadaşlarımdan hiç kimseye bir şey söylemeyeceğim, söylersem izimi bile bulamayacak kimse! Günlerce sürdü bu, sabah okuldan alıyorlar, fotoğraf gösteriyorlar, şehirde dolaştırıp bazı gençleri gösteriyorlar, tanıyıp tanımadığımı soruyorlar, tekrar 'Siyasi Şube'ye götürüyorlar, orada da tehditler, korkutmalar sürüyor... ve ben korkudan kimseye bir şey söyleyemiyorum. Bir hafta filan geçmiş olmalı, serbest bıraktıkları bir öğle sonuydu, artık kararımı vermiştim, bunlardan kurtuluş yoktu, eskiden Porsuk çayı akışlıydı şehrimizde, kendimi ona bırakacaktım ve kurtulacaktım her şeyden. Suyun başında bunları düşünerek bir süre durmuş olmalıyım, suya bakmaktan başımın döndüğü, gözlerimin karardığı bir an, arkamdan biri gelip yakaladı beni, geriye çekti. Amcamın oğlu Fatih ağabey. Annem meğer birkaç gündür bendeki tuhaflığın farkına varmış, Fatih ağabeye söylemiş, o da beni arıyormuş. Ağlayarak anlattım her şeyi. Sonrasını bir başka yazıda anlatırım, ama orada bitmedi elbette, biter mi?... Din dersi öğretmenim beni sivil polislere teslim ederken 'su testisi su yolunda' diye geçiriyordu içinden belki de. Sanki geç kalmış öcünü alıyordu benden, polisler 'Bırakalım şunu' deseler, o, 'Hayr, hayır, o bu işte, alın, götürün' diyecek gibiydi. 1 Mayıs'a katıldıkları için müdürün, öğretmenlerin yanında polislerce sorgulanan liselilere üzüldüm elbette. Fakat daha da üzücü olan öğretmenlerin, yöneticilerin tavrı. Tıpkı benim başıma 35 yıl önce gelen olay gibi. Çocuksun ve onlarla karşı karşıyasın! Dünyanın sonu gelmiş gibi bir duyguydu yaşadığım. O yüzden o çocukları da, ailelerini de çok iyi anladım. Şunu da bir kez daha anladım: Konumuz ne olursa olsun, dersimiz korku hâlâ!

GENÇ OLMAK SUÇTUR!

Gençsen, yarı yarıya suçlusun demektir, ayrıca bir suç, bir eylem gerekmez ve bu hüküm hiç değişmez. Geçen haftaki 'Dersimiz Korku' yazısında, 1971'de, lise 1 öğrencisiyken gözaltına alınışımın hikâyesini anlatmıştım. Türkiye'de herkesin başına gelir, bir bakıma olağan bir şeydir. Olağan olmayan ya da o zamanlar bana olağandışı gelen, öğretmenlerin tavrıydı. Beni okulda polislere teslim ederken bir 'oh olsun' demediği kalmıştı müdür yardımcısı din dersi öğretmeninin. Hikâyenin sonrası çok bildik, çok tanıdık. Ağabeyi Ankara'da üniversitede öğrenci eylemlerine katılan, lise 2'den bir çocukla, Varto'dan gelmiş ve lisede yatılı okuyan bir çocuğu da işin içine katarak, üçümüze gizli örgüt kurdurdular. İşin tuhafı ikisini de hiç tanımıyordum, adlarını bile duymamıştım ve yüzlerini ilk kez görüyordum. Ama ne önemi var, maksat solcuları toplamak olsun! Manisalı gençlerin yaşadıklarını hepimiz biliyoruz. Ben gözaltına alınmadan önce, bir hafta, on gün boyunca sabahtan emniyete götürülüp öğleden sonra serbest bırakılıyordum. Baskıdan, tehditlerden ve korkudan kendimi Porsuk Çayı'na bırakmak üzereydim. Ölümden kurtuldum, ama gözaltından kurtulamadım. Evimiz basıldı, kitaplarım alındı, sıkıyönetim komutanlığına sevk edildik. Eskişehirli üç liseli anarşist olarak gözaltında akıbetimizi beklemeye başladık. Daha toy olduğum için anayasal haklarımızdan filan bahsediyordum, bizi daha fazla tutamayacaklarını söylüyordum sorgucu subaylara. Biz gözaltındayken lise müdürümüz de öğrencileri toplayıp, bizim 'ne kadar tehlikeli anarşist ve komünistler' olduğumuzu söylüyor, öğrencileri uyarıyormuş, yani 'yargısız infaz' yeni bir şey değil memlekette ve mutlaka silah kullanmak gerekmiyor

bunun için. *"Şu illerin taşı hiç bana değmez / ille dostun gülü yaralar beni"* dediği gibi Pir Sultan Abdal'ın, bir eğitimcinin henüz 15 yaşındaki öğrencilerini herkesten önce yargılayıp mahkûm etmesi daha yaralayıcı. Bir ay kadar süren bu erken macera bir cumartesi öğleyin son buldu, o zaman Eskişehir sıkıyönetim komutanı olan İrfan Özaydınlı'nın yanına çıkardılar bizi. Fakir Baykurt'tan Orhan Kemal'e, Nâzım Hikmet'ten Kemal Tahir'e bir dolu kitabımı da geri verdiler, İrfan Özaydınlı biraz nasihat etti, serbest bıraktı üçümüzü de. Pazartesi okula gittim, disiplin kurulları işlemeye başlamıştı, başka bir müdür yardımcısı "Neden hep anarşistler Alevilerden çıkıyor?" dedi. Anarşist, o zamanlar devrimci anlamında kullanılıyordu, daha doğrusu solcu, anarşist, devrimci, bütün kavramlar birbirine girmişti. Müdür yardımcısı Karadenizliydi. Dedim ki 'Hocam, Deniz Gezmiş'le Yusuf Aslan Alevi değil, sadece Hüseyin İnan Alevi! Ayrıca Lazlardan da pek çok devrimci çıkıyor!' Bağırdı, beni susturmaya çalıştı: 'Bak hâlâ konuşuyor!' filan dedi. Şimdi sonsuzluğa sakladığımız Zeki dayım okuldan atılmamı engelledi, Ankara Aydınlıkevler Lisesi'ne sürgün olarak gitmemi sağladı. Kısaca böyle böyle oldu, uzatsam bir 'böyle' daha eklemem gerekir. Biliyorum uzattım, herkesin bildiği, bazılarımızın çok daha fazlasını ve acısını yaşadığı olayları iki yazıya sığdıramadım. Özetle şudur, kim söylemişti unuttum ama fazlasıyla doğrudur, 'İnsanın en güzel çağının gençlik olduğunu söyleyenin alnını karışlarım', hele Türkiye'de! Neredeyse 35 yıl önce olduğu gibi bugün de memleketimizde genç olmak ayıptır, günahtır, yasaktır ve hatta suçtur. Çoluk çocuğa, gençlere haddini hemen bildirirler. O yüzden şöyle 25-30 yaşına gelip, askerliğini yapıp, işe girip, evlenip, çocuk sahibi oluncaya kadar pek ortalarda gözükmemek en doğrusudur. Gençliğinizi nerede geçirdiğinizi, neler yaptığınızı soracak olurlarsa duymazlıktan gelin, sessizce geçiştirin, durduk yerde genç olmak suçunu işlemeyin, bir an önce yaşlanmaya bakın!

BABA, DUYDUN MU ALEVİLER YOKMUŞ!

Eskişehir 19 Mayıs Ortaokulu'ndan sınıf arkadaşım ve Ankara'daki üniversite yıllarımdan ev arkadaşım Ertuğrul Koçak, geçen yıl İstanbul'a geldiğinde anlattıydı: Okumayla, yazmayla, şiirle başlayan arkadaşlığımız gelişirken Ertuğrul'u bir köşeye çekip uyarmışım: "Ertuğrul, biz Alevi'yiz, ailen belki benimle arkadaşlık yapmanı istemeyebilir!" O da galiba anne-babasına sormuş, bunda bir sakınca olmadığını söylemişler, ki arkadaşlığımız sürdü. Daha ortaokuldaydık, orası Eskişehir'di, o zaman da ılımlıydı şimdi de öyle, ama yine de Alevilik üstüne üretilen rivayetler her yerde geçerliydi. 'Kızılbaş', en kötü küfürden bile kötüydü, öyle kullanılırdı. Babamsa, en vahşi sağ iktidarlar döneminde, Milliyetçi Cephe dönemlerinde bile bana ve kardeşlerime hep aynı şeyleri öğütledi: 'Alevi olduğunuzu saklamayacaksınız, söyleyeceksiniz!' O yüzden, ortaokuldan başlayarak, Alevi olduğumu hiç saklamadım, söyledim. Solcularla birlikte, şimdi İslamcı diye anılan arkadaşlarımla da büyüdüm, edebiyattan felsefeye, sinemadan şiire, Eskişehir'de ve Ankara'da dostluklarını gördüm, onları sevdim. Ne kendimi Alevi, ne onları Sünni hissettim, birbirimizi biliyorduk, öyle kabul ediyorduk, hâlâ da öyledir. İyi de şimdi ne oluyor, 'eline, beline, diline sahip ol' felsefesiyle özetlenen, tasavvuftan halk şiirine, türkülerinden nefeslerine Türkiye'nin rengi, zenginliği, çeşitliliği, kültürünün önemli bir parçası olan, ilerici, özgürlükçü anlayışın egemen olduğu Alevi-Bektaşi toplumuna 'bölücülük odağı' zihniyetiyle yaklaşmak neyin göstergesi? Yine 'zındıklar, mum söndürenler' günlerine mi döneceğiz, kim veriyor bu fetvaları? Maraş, Çorum, Sivas katliamları unutuldu mu? Alevi olmak ne bir üstünlüktür, ne bir ayrıcalıktır, sadece bir farklılığın ifadesidir, yani Aleviler vardır,

üstelik her şeye rağmen vardır. Egemen sınıfların, açık-gizli tüm iktidar odaklarının, ırkçıların, gericilerin her türlü baskı, zulüm ve yalanlarına rağmen, en karanlık dönemlerde var kalmayı becerebilmiş bir toplum, Alevisiyle, Bektaşisiyle ve asla 'öteki' olarak görmediği kültürler, mezhepler, dinlerle birlikte bundan sonra da varlığını sürdürecektir. Hepimiz komşuyuz ve komşumuz yoksa biz de yokuz. Reha Çamuroğlu'nun dediği gibi "Laiklik tehlikede olduğunda akıllarına geldi ve 'Sevgili Alevilerimiz' dendi!" Her ne kadar Alevi-Bektaşi felsefesinde Dedeler, Babalar, küçüklerine, taliplerine 'kuzu' diye seslense, sevgisini böyle gösterse de Alevilerin koyun gibi güdülecek bir toplum olmadığı bilinir. Hal böyle olunca da, bazılarının canı öyle istedi diye, kimse Alevileri yok sayamaz, sayarsa da kendileri bilir. Öte yandan, yine Reha'nın da dediği gibi 'nüfus kâğıtlarına Alevi yazmaktan önce, din hanesinin kalkması gerekir'. Hem Âşık Mahzuni Şerif, yıllar önce 'Ben insanın değerini bölemem' demişti, yani böyle bir toplumun 'bölücü' olduğunu söylemektir asıl bölücülük: Biz Ali'yi de seviyoruz Ömer'i de, insandan ötürü. Bu mektubu nasıl bitireceğimi bilemiyorum. Galiba en iyisi, Orhan Pamuk'un hali pür melalimizi pek güzel anlattığı *Kar* romanından bir bölümle bitirmek: "Fakir ve önemsiziz, bütün mesele bu," dedi Fazıl tuhaf bir hırsla. "Bizim zavallı hayatlarımızın insanlık tarihinde hiçbir yeri yok. En sonunda şu zavallı Kars şehrinde yaşayan hepimiz bir gün geberip gideceğiz. Kimse hatırlamayacak bizi, kimse ilgilenmeyecek bizimle. Kadınlar başlarına ne örtsün diye birbirini boğazlayan, kendi küçük ve saçma kavgaları içinde boğulan önemsiz kişiler olarak kalacağız. Herkes unutacak bizleri. Bu dünyadan böyle aptal hayatlar sürerek hiçbir iz bırakmadan geçip gittiğimizi görünce hayatta aşktan başka bir şey olmadığını da hırsla anlıyorum." Ben de. Hele bugünlerde.

ALEVİ OLMAK KOLAY DEĞİL!

1968 ya da 1969 olmalı, Eskişehir'de 19 Mayıs Ortaokulu'nda, zorunlu din dersinde öğretmen yine tahtaya çağırıyor: "Gel bakalım Haydar efendi, namaz nasıl kılınırmış bize bir göster!" Orta ikiye gidiyorum, son beş-altı derstir, Abdurrahman mı Abdürrahim mi, artık adını unuttuğum din dersi öğretmeni beni kaldırıyor, masanın üzerine çıkıp namaz kılmamı istiyor. Bir-iki derken, sınıf arkadaşlarım da alıştı, dersin sonuna doğru bakışlar bana yöneliyor, çok geçmeden de hocanın gevrek sesi duyuluyor: "Kalk bakalım Haydar efendi..."

Okulun, 'Ekin' adını verdiğimiz duvar gazetesini hazırlıyoruz, şimdi uzaklarda olan canım arkadaşım Şahin'le birlikte. Türk Dil Kurumu'ndan uzmanların, yazarların söyleşilerine gidiyorum, Türkiye Öğretmenler Sendikası TÖS'ün boykotunu destekleyen metinler yazıyorum. Derslerim de iyi, hemen hepsi demokrat ve solcu olan öğretmenlerimle aramız da iyi. Ama din dersi öğretmeniyle aramız iyi değil, çünkü İslam mezheplerini anlatırken Aleviliği saymıyor, ben de ona itiraz ediyorum, o da kestirip atıyor, sonra da her dersin sonunda beni namaz kılmaya zorluyor.

Babam TİP'liydi, 1965 seçimlerinde TİP'e oy vermişti, sanırım o zamanki TİP Eskişehir il yönetiminden avukat Turgut Kazan'la da tanışıyordu, beni de bir-iki kez partiye götürdüğünü hatırlıyorum. Atatürk'ün Lenin kalpaklı fotoğrafı ilk oradan kaldı aklımda. Ailede Kuran okumayı bilen yalnızca Hüseyin dedem, annemin babası, o da Ankara'da memur. Rahmetli Nazlı babaannemin ilk torunu, ilk gözağrısı olduğum için, o ne derse yapmak istiyorum. Çünkü annem kadar emeği, ilgisi ve şefkati var benim ve kardeşlerimin üstünde. Okuması yazması

olmayan, ama dünyayı, hayatı, insanları sezgisiyle, deneyimiyle kavrayan, anlayan bir 'bilge ana'. Hâlâ eksikliğini duyarım, sık sık da orada, Eskişehir'de olduğunu, çoktandır ona telefon etmediğimi düşünüp suçluluk duyarım, hatırası öyle canlı ki hâlâ. Sonra onun çoktan sonsuzluğa göçtüğünü hatırlayıp kederlenirim.

Nazlı babaannem, okumayı çok sevdiğimi bildiği için galiba en çok da benden ümitliydi. İlkokula giderken bir yaz tatlinde beni bir köşeye çekip "Oğlum, Kuran okumasını bilenimiz yok, Kuran bize de hak, yarın ölsem gözlerim açık gidecek, kimse Kuran okumayacak başımda," deyip beni çok duygulandırmıştı. Hem o yarın ölecekmiş gibi çok üzüldüğümü, hem de yarın ölürse açık gözlerinin bana çevrili olacağını düşünüp, çocuk ruhumu bir korku ve acının bürüdüğünü hatırlıyorum. İki yaz babamdan, dedemden gizli camideki Kuran kursuna yolladı beni. Sonra malum şeyleri ben de yaşadım, cami hocasının şerrinden, sopasından yıldığım için gitmemeye başladım. Fakat o zamanlar ezberim kuvvetli olduğu için hayli sure ve dua ezberlemiştim. Artık aileden kimsenin gözleri açık gitmeyecekti...

Ortaokulda namaz kılmayı öğrendiğim zaman da sevinmişti babaannem, oturduğumuz semtler çoğunlukla Sünnilerin yoğun olduğu yerlerdi, Ramazan ayı gelip de kadınlar 'mukabele'ye başlayınca babaannemi bir mahcubiyet, bir üzüntü alırdı, o yüzden ona da birkaç dua ezberletmiş, namaz kılmasını da öğretmiştim. Bir de seccade almıştı kendine. Anneannemse bir 'ağa kızı'ydı, 'züğürt ağa' diyelim, züğürt müğürt ağa kızıydı ya, o yüzden hem kendine çok güvenli, hem de hayli dalgacıydı, hâlâ öyledir, laf çarpardı babaanneme, "Babaanneniz namaza başlamş, öbür taraftan çağırıyorlar galiba," derdi. Hep birlikte gülerdik.

Sonra işin tadı kaçtı, adımdan ve Alevi oluşumdan doğru bana namaz kılma cezası veren din dersi hocasına 5-6 ders son-

ra itiraz ettim. Her zamanki yılışık, gevşek ve kindar tavrıyla "Kalk bakalım" deyince diklendim, "Kalkmıyorum" dedim, şaşırdı, bir an durdu, "Nasıl kalkmazsın?" deyince, "Benden başka Müslüman yok mu bu sınıfta?" dedim, hiddetlendi, ağzından köpükler saçarak üzerime yürüdü, 'bana sakın vurmayın' deyince kalakaldı, 'çık dışarı' diye bağırırken ben çoktan sınıfın kapısındaydım. Sonrası bildik bir pislik, zorla namaz kıldırmasına ve bunu yalnızca bana yapmasına itiraz ettiğim için din dersi sözlü sınavından sıfır verdi. Babam öğretmeni mahkemeye vermek üzere harekete geçince, okul müdürü ve diğer öğretmenler araya girdi, din dersinden orta alarak sınıfı geçtim... Fakat bu hikâye burada bitmiyor, lisede de karşıma çıktı aynı 'yobaz' hoca, hem de bu kez müdür yardımcısı olarak, 12 Mart'ta, beni siyasi polise elleriyle teslim ederken, zevkten ağzı kulaklarına varmış haldeydi. Şimdi kim bilir nerede genel müdür, müsteşar veya üst düzey bürokrattır?

Türk Olmak Kolay Değil Haluk Şahin'in bir kitabının adıydı. Memlekette hiçbir şey kolay değil, Kürt olmak, Ermeni olmak, solcu olmak, hatta ne tuhaf bazen Müslüman olmak, bazen Türk olmak bile kolay değil! Alevi olmaksa eskiden zordu, şimdiyse hiç kolay değil!

MECBUREN 'ZORUNLU'

Mecburen 'zorunlu' din dersini, Diyanet İşleri 'Reis'i Ali Bardakoğlu'nun Aleviler karşısında kaçtır sergilediği 'cansiperane, tavizsiz ve kararlı' tutumu ve Danıştay'ın kararının başka hangi 'mezhep'leri bu 'zorunlu'luktan muaf tutacağını yazacağım ama... Önce *Birgün*'de yayımlanan ikinci yazımın, "Alevi olmak kolay değil", gecikmeli devamını yazmam gerekiyor mevzuyla bağlantılı olarak. O yazıda ortaokula giderken din dersi hocasının bana 'zorunlu' olarak her dersin sonunda namaz kıldırdığını, sonunda isyan ettiğimi filan anlatmıştım. Eskişehir'de 19 Mayıs Ortaokulu'nda yaşadığım bu tecrübenin sonuçlarından, din dersinden sıfır almak, bütünlemeye kalmak filan gibi, diğer öğretmenlerimin sayesinde kurtulmuştum. Fakat bu şarkı burada bitmeyecekmiş meğer...

İki yıl sonra liseye başladım, Eskişehir Atatürk Lisesi'ne. 12 Mart askeri darbesinin üstünden bir yıl geçmişti. Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan, Hüseyin İnan çoktan yakalanmış, yargılanmış, İsmet Paşa'nın ve CHP'nin muhalefetine rağmen Meclis de idamı onaylamıştı. O günleri yaşayan herkes iyi bilir, Deniz ve yoldaşları halk nazarında birer 'kahraman'dı. Ben de aklı, gönlü, ruhu solda bir yeniyetme olarak Mahir Çayan, Ulaş Bardakçı gibi devrimcilerle Deniz'leri 'halk çocukları' olarak seviyor, düzene, emperyalizme, faşizme karşı mücadelelerini yürekten destekliyordum.

O zamanlar şiir değil, hikâye ve kısa yazılar yazıyordum, ilkokulda başladığım şiiri ortaokulda bırakmıştım, yeniden başlamam üniversitede oldu. Babam Almanya'ya çalışmaya gitmişti, bana kitap okuma sevgisini aşılayan, ilk kitaplığımı elleriyle yapan o güzel adam, oradan da hediye olarak küçük,

portatif, beyaz bir daktilo göndermişti. Markasını unuttum ama o daktilo ile çok hikâye, üniversitede pek çok yazı yazdım, bir de 'gizli örgüt kurma suçu' işleyeceğim o 'bildiri'leri yazdım elbette. Cuntacılar bir yandan, sözümona ılımlılardan kurulu hükümetler bir yandan, memleketteki bütün fitne fesadı bu üç genç insana yüklemişlerdi, onlar idam edilirse 'anarşi' bitecek, Türkiye güllük gülistanlık olacaktı. Çocuktum ama pek çok büyüğüm gibi benim de içim yanıyordu. Bir şeyler yapmak lazımdı, aklıma küçük yazılar yazıp hiç olmazsa sınıf arkadaşlarıma dağıtmak geldi. Deniz'lerin, Mahir'lerin örnek almamız gereken gençler olduğunu, halk için, onların yoksulluğunun sona ermesi için, eşitlik, özgürlük için mücadele ettiklerini, Amerikan emperyalizmine karşı savaştıklarını, haklı bir davanın peşinde olduklarını ve Deniz'lerin idamının büyük bir insanlık suçu olacağını anlattığım ve tam anlamıyla 'naif' ve 'çocuksu' bir heyecanla kaleme aldığım yazılardı. Her biri birbirinden farklı, yarım sayfa uzunluğunda yedi-sekiz kadar yazı yazmıştım daktiloda. Ertesi gün sınıfa götürüp yakın gördüğüm arkadaşlarıma verdim, bazıları aldı, bazıları almadı. Ertesi gün de beş-altı tane daha yazıp yine dağıttım sınıfta. Akşamüstü okul çıkışı önümü 30 kişiye yakın bir ülkücü grubu kesti, beni aralarına alıp, tekme, yumruk atarak lisenin karşısındaki Alaaddin Parkı'na soktular, biraz daha tekme tokat yumrukla giriştikten sonra, sonumun geldiği tehdidiyle bıraktılar.

Ertesi öğlen okula gittim, sanırım ikinci dersti, coğrafya dersi, sınıfın kapısındaki gözetleme deliğinde bir karartı belirdi, kapı açıldı: Beni ortaokulda din dersinde, 'benden başka namaz kılacak kimse yok mu?' diye itiraz ettiğim için sınıfta bırakmak isteyen öğretmen, bu kez de lisede karşıma müdür yardımcısı olarak çıkmıştı. 'Defterini, kitabını, çantanı al, düş önüme' dedi, toplandım, odasına gittik birlikte. Siyah paltolu, siyah Beykoz Kunduralı, sert bakışlı iki adam 'bu mu?' dediler, 'bu' dedi,

'bunun böyle olacağı ortaokuldan belliydi' demeyi de ihmal etmedi. Ne olup ne bittiğini anlamıyordum. Adamlardan biri 'kitaplarını aldın mı?' deyince 'bana kitap mı yolladınız?' dedim, gayriihtiyari gülüştüler, 'hadi' dediler. Ortaokuldaki din dersi öğretmeni, lisedeki müdür yardımcısı beni elleriyle siyasi şubenin sivillerine teslim etmişti, onların arasında emniyete gidiyordum. O ise yüzünde saklamaya pek gerek görmediği 'su testisi su yolunda kırılır' ifadesiyle sevinçli bir halde bakıyordu ardımdan. Aylardan marttı, yaşımsa daha 15 bile yoktu, 'ailesine haber verelim' bile dememişti o 'eğitici', 'öğretici' olacak hoca. Böylece o yaşta bir çocuk için etkisi de, hatırası da, travması da uzun yıllar sürecek, siyasi şube, sıkıyönetim, gizli örgüt kurma suçlamasıyla sorgular, tehdit, dayak, tutukevi faslı başlamıştı...

HEPİMİZ ÇİNGENEYİZ!

Faşizmin kökünü DNA testleri kurutacak mı? "Müslümanlar ve zenciler geleneklerimizi bozuyor" diyen Avustralyalı faşist siyasetçi Pauline Hanson'un genleri 'bozuk' çıktı! İngiliz ve İrlandalı kökeniyle övünen bu faşistin, DNA testiyle yüzde 9 Ortadoğulu, yüzde 32 İtalyan, Yunan ya da Türk ve yüzde 59 Kuzey Avrupalı olduğu ortaya çıktı. Yerli faşistlerin de DNA testleri yapılsa, kimbilir nerelerden akrabaları çıkar, herhalde Çingenelerle akraba çıksalar utançlarından ölürlerdi! *Hürriyet Pazar*'daki haberde Anadolu Türklerinin genlerinin de Akdenizli olduğu belirtiliyordu. İspanyol bilimadamlarının Akdeniz toplumları ile Afrika'da Sahra Çölü'nün altındaki bölgelerde yaşayan toplumlar arasındaki genetik yakınlıkları incelemelerinden ilginç sonuçlar çıkıyor. Örneğin Kürtler ve Ermenilerin genetik yapıları da Türklere ve diğer Akdenizlilere çok yakın. Yani Kürtler ve Ermeniler aynı mahallede komşu olmamızın da ötesinde hısmımız sayılır. Yakınlık iyidir, birbirimizi anlamamızı da yakınlaştırır. Ermeni kadınları başörtüsünü annem gibi bağlıyorsa, Kürt kadınlarının gözleri annem gibi bakıyorsa, işte her milletten ırkçıya kötü haber: Demek ki hiçbiriniz öyle övündüğünüz kadar 'safkan' değilsiniz! Hem 'safkan' olmak niye bir övünç vesilesi olsun, onu da anlamış değilim. Flamenkoya bayılırım, görünüşte bir İspanyol ezgisidir, semahlara benzetirim, Anadolu bozkırının ezgilerine benzetirim, Neşet Ertaş'ın kahırlı sesi gezinir, Neşet'in 'Hacı emmi'si Hacı Taşan'ın bozlaklarından sanki bir çift turna yükselir, Ermenilerle birlikte kederini yudumladığımız 'Sarı Gelin' türküsü, Kürtçe yakılmış ağıtlar ve bir 'gece dili' olarak duyduğum Arapçanın genizden ve gönülden kopup gelen yakıcı

aşk şarkıları da vardır içinde. Endülüs'te çıkmıştır. Sevilla, Cordoba, Granada flamenkonun Anadolusu'dur. Bir vakitler üç uygarlığın bir arada yaşadığı, Müslüman, Hıristiyan ve Musevilerin ortak yurdu olan Endülüs'te çıkmışsa flamenko, kökeninde de Arap, Yahudi, Berberi, Kuzey Afrika, İspanyol ve Çingene motifleri var demektir. Türk, Kürt, Ermeni, Arap, Yahudi, sınırlarla, ülkelerle, bayraklarla birbirinden ayrılmış yeryüzü halkları. Bir arada yaşamamak için savaşan, dostluktan çok düşmanlığıyla övünen ve bu uğurda can veren insanlar. Savaş makinesi paslanmasın diye durmadan kamplara bölünen, cephelere sürülen kardeşlerim, aslında hepimizin Çingene olduğunu söylesem bana kızar mısınız? Kızarsınız biliyorum. Çünkü yetmişikibuçuk insan vardır yeryüzünde, yetmişikisini bilemem ama, buçuğun Çingene olduğunu bilirim. Öyle öğretilmiştir hepimize. Buçuk, yani eksik, yarım insan. Yalnızca Türkiye'de mi, hayır, Avrupa'dan Balkanlar'a, Ortadoğu'ya dek büyük bir coğrafyada onlar kara tenli, karanlık insanlardır. Oysa Çingeneler, Bohemyalılar diye bilinir. Bohemya, kristaller, incelik... Ne var ki bu incelik hem Naziler tarafından yok edildi, hem de Doğu Avrupa'nın ne yazık ki 'komünizm'le ilgisi olmayan 'bürokratik despotik' rejimleri tarafından. Oysa dünyanın yaşanabilir bir yer olduğunu Çingeneler hatırlatıyordu bize, şarkıları, dansları, gezgin ruhları, yurtsuzlukları, özgür yürüyüşleri, doğaya yakınlıklarıyla. Onlardan korktuk, ama korkumuzun altında önlenemez bir kıskançlık saklıydı. Kim Çingene olmak istemezdi oysa, sevgilisi, çoluk çocuğu, hayvanlarıyla konup göçmeyi, dünyayı vatan bilip, hiç kimsenin toprağında gözü olmadan, sınırsızca kendisine açılan bir yeryüzünde özgürce dolaşmayı kim istemezdi? Bazı ruhları Çingene diye sevdik, bazen işten, evden, aileden Çingeneler gibi alıp başımızı gitmeyi özledik, Emir Kusturica'nın, Tony Gatlif'in filmlerini unutmadık. Belli ki ruhumuzda bir yakınlık

bulduk Çingenelerle, ruhlarından bir avuç özgürlük dilendik. İkiyüzlülüğümüz bitti mi, hayır, sonra yine buçuk diye küçümsedik onları. İşte DNA testleriyle hepimizin geçmişimiz ve soyumuzla yüzleşeceğimiz günler geldi, hepimizin 'Buçuk' olduğumuzu öğrenmemiz de yakındır. 'Buçuk' olalım, soyağacımız Çingenelere kadar uzansın, belki ruhumuz da uyanır, havalanır, düşüncelerimiz de sınırtanımayan bir açıklığa kavuşur, aklımızın duvarları çatlar, ne 'buçuk' diye aşağılarız insanları ne de 'safkan' olmakla övünürüz. 'Hepimiz Çingeneyiz' demenin 'Hepimiz insanız' demek olduğunu da anlarız belki böylece.

İKİ, ÜÇ, DAHA FAZLA...

Kırk yıl önce 'iki, üç, daha fazla Vietnam' isteniyordu bu sloganla, elbette bugün de o direnişi, halkın emperyalist işgalcilere karşı koyma kararlılığını ve nihayet ABD'yi Vietnam topraklarına ayak bastığına pişman ettiren o inadı özlemeyen yoktur herhalde. Kırk yılda dünya emperyalizmin lehine değiştiği için, Vietnam bir daha kolay tekrarlanacağa benzemiyor ne yazık ki!

Ben hem yeni direniş zaferleri özlemiyle, hem de memleketin haline bakarak 'iki, üç, daha fazla Can Yücel!' isteğiyle yazdım bu başlığı. Can Baba'nın geride bıraktıklarının içinde, ülkedeki dengesizliklere, densizlere dair söylenecek çok şey var elbette. Fakat gönül o meşrepte yeni şairler de aramıyor değil, o geleneği sürdürecek yeni 'can'lar lazım bize. İnsan bazen mizacından hayli şikâyetçi olabiliyor, ben son yıllarda hayli şikâyetçiyim. Şiirde olsun, hayatta olsun taşı gediğine koyabilen, taşlama yazabilen, hiç olmazsa yazdıklarımla 'ti'ye alan biri olabilseydim, dediğim çok oluyor. Lakin iş işten geçmiş vaziyette, 52 yaşında, eh nispeten de 'aklı başında' denilebilir, mazbut bir aile babası olarak, 'ağzından çıkanı kulağın işitsin' derler adama. Neyse, Can Yücel'in izinden giden, o canlılıkta ve cinlikte olmasa da, onu yalnız bırakmayacak genç şairlere şiddetle ihtiyacımız olduğunu bir kez daha belirtirim.

Niye mi? Niyesi şu: Karabük belediye başkanı denen zat-ı muhtereme herkes bir şeyler dedi, ne faşistliği kaldı ne gericiliği, bunlar gazetelerde, internette söylendi söylenmesine de, kimse şöyle usturuplu, kısa, çarpıcı bir laf edemedi, bir şey yazamadı. İşte Can Yücel'i anmam bu yüzdendir. Şimdi o olsaydı sayfalarca yazının anlatamadığını bir cümlede, dizede dile getirirdi.

Ben şimdi uzun uzun yazacağım ve diyeceğim ki bu zata: Hadi Latife Tekin'in solcu olduğunu bilmiyorsun, yazdığı gibi konuştuğunu da bilmiyorsun, çağırmışsın, 'parası'nı da vermişsin, o zaman niye 'Karabük, Sanayileşme, Edebiyat' filan gibi tehlikeli bir panelde konuşturuyorsun kardeşim? Artık halka ve daha çok da cahil gazetecilere mal olmuş, anonim olmuş ve sanırım bir Amerikan atasözü sanılan, Ülkü Tamer'in o güzelim dizesini bir kez de ben anacak olursam, "hem dersini bilmiyor hem de şişman herkesten" demek bu belediye başkanı için az bile. Bugün bırak solcu olmayı, Latife Tekin olmayı, ortalama, liberal bir yazar bile bu başlıkla yapılan bir panelde ne söyleyebilir ki? Elektriğe %22 zammın yapıldığı bir sırada üstelik, kendi yandaşlarınızı bile çıkarsanız o kürsüye, biraz vicdanı olan, yuhalanmayı göze almadan bu 'enerji politikaları'nı filan savunabilir mi? Yazarın, sanatçının siyaset yapmaması gerektiği yolundaki sözlere ise hiç girmeyelim, kargaları üstümüze güldürmeyelim! 'Ergenekon' meselesine milletçe fena halde dalmış durumdayken, sanırım kimse bu zamının farkında değil! Hele kış aylarında bunun bize nasıl geri döneceği hakkında bir fikriniz var mı? Düşünmesi bile korkunç, herhalde 'elektrik sadece elektriktir' diye düşünmüyorsunuzdur! Karabük belediye başkanı bence asıl büyük hatayı Latife'yi çağırarak değil, onu böyle 'elektrikli' bir panelde konuşturarak yaptı. Hoş, panelin başlığı farklı olsaydı da Latife yine bildiğini, inandığını söylerdi.

Şu 'parasını verdik' meselesine ise hiç girmiyorum, ayıptır ayıp, sadaka mı veriyorsun? Çağırdığın konuğun yol, yemek, otel parasını elbette karşılayacaksın. Oraya ayıla bayıla çağırdığınız Türütlerinize, benzeri 'kindar'larınıza verdiğiniz paraları sormuyoruz size! Herhalde bu pek 'milliyetçi' arkadaşlarınız 'vatan, millet, Karabük' aşkına gelmiyorlar oraya! Asıl büyük ayıbı ise ertesi gün yaptın ve 'Latife Tekin alkollüydü' dedin,

sana ne be adam! Sen içmiyorsan bana ne, ben içiyorsam sana ne! Benim hayatıma müdahale etmeye ya da söz söylemeye ne senin ne de başkasının ne hakkı ne yetkisi vardır. Hele bir yazarı, mensup olduğun partinin aleyhinde konuştu diye 'alkollüydü' diye eleştirmek, ayıptan da öte suçtur.

'Sosyal demokrat' olduğu söylenen Karabük kültür sanat derneğine de bir çift sözüm var. Başkanınız, Latife Tekin kendilerini belediye başkanına karşı mahcup ettiği için, istifa etmiş! İyi etmiş, böylece bir daha böyle lüzumsuz, yazarların laf olsun kabilinden araya sıkıştırıldığı festivallere edebiyatçıları çağırmaz, Türütlerinizle kendi aranızda tiridine tiridine banar, eğlenirsiniz!

İşte Can Baba'nın yazdığı, söylediği gibi bir şey yazamadığım için lafı bu kadar uzattım. Şöyle 'damardan' ve böyle adamların damarına basacak cinsten bir cümlem olsaydı, okuyanları da bu kadar sıkmaz, hatta güldürürdüm. O nedenle affınızı dilerim, siz şöyle Can Yücel külliyatını bir gözden geçirin, her durumdaki zevzekliğe karşı usturuplu dizeler, sözler, aforizmalar bulacağınıza eminim. Onları benim yerime de tekrarlayın lütfen. Bu vesileyle başta saldırıya uğrayan çok sevgili arkadaşım, sadece Türkçenin büyük bir romancısı olarak değil, hep iyi bir şair olarak da gördüğüm Latife Tekin'e ve yazar arkadaşlarımız Alper Akçam, Vecdi Çıracıoğlu, Onur Caymaz'a tekrar geçmiş olsun diyorum.

HEPİMİZ FAŞİSTİZ!

Son aylarda Hitler'in *Kavgam* kitabının çok satmasından memleketteki linç girişimlerine, kitap imhasından Beşiktaş Teknik Direktörü Rıza Çalımbay'ın 'kapıcının oğlu' diye aşağılanmasına kadar, her biri şiddet içeren çok sayıda gelişmeye tanık olduk. Köşe yazarları da milliyetçilikten faşizme, kimi 'yükseliş'lerin altını çiziyor, durum tespitinde bulunuyorlar. Görebildiğim kadarıyla da bu konuda en çok Thomas Mann'ın 'Faşizm bir ideoloji değil, bir kötülüktür' sözüne vurgu yapıldı, görmedim ama, muhtemelen Ingeborg Bachmann'ın 'Faşizm iki insan arasında başlar' sözü de bu vurgulardan nasibini almış olmalı. Faşizm üzerine bir özlü sözler antolojisi yapılsa, o da şu özel baskı ilk 100 bin kategorisinde ucuz fiyatla basılsa, eminim çoksatanlar listesinin en başına otururdu. Merak bu ya! Yalnızca merak değil elbette, içinde faşist olmadığımızı kanıtlamaya yarayacak birçok özlü söz bulacağımız inancıyla alırız o antolojiyi. Çünkü biz faşist olamayız! Faşist olmak kara gömlek giymektir, Nazi selamı verip "Heil Hitler" diye bağırmaktır. Öyleyse içimiz rahat, hançeremizden kopan sözlerle yedi düvele duyuracak bir şiddetle bağırabiliriz: Biz faşist değiliz! Öğretmenlerin öğrencileri, polislerin gençleri, anne babaların çocuklarını, büyüklerin küçüklerini, erkeklerin karılarını dövmesi, iki sürücünün en olmadık sebeplerle araçlarından tahta ve demir çubuklarla fırlayıp birbirlerine saldırması, sokak çocuklarını, evsizleri tekmelemesek bile görmezden gelmemiz, kedilerin, köpeklerin soğuktan, açlık ve susuzluktan ölmelerine göz yummamız, bunların hiçbiri faşizm sayılmaz çünkü. En solcu, demokrat geçinen edebiyat, sanat ve kültür insanlarının 'seçkinci' ve 'soylu' bir tavırla, aynı camiada yer aldıkları 'meslektaş'larını küçümseyici, aşağılayıcı bir dil ve üslupla,

şiddetle, sözümona 'eleştirme'si de olsa olsa nesnel eleştirinin gereğidir, faşizmin değil. Fenerbahçe taraftarlarının, Rıza Çalımbay için 'Rıza Efendi, iki ekmek bir süt' pankartını açmaları bana bir şey hatırlattı. İki yıl önce, ömrünün son günlerindeki babamın yanındaydım, hastane odasında ordan burdan konuşuyorduk. Söz yazarlara, gazetecilere geldi, 'solcu' olduğu halde pek sevmediğim bir gazeteci-yazardan söz ederken, ağzımdan 'kamyoncunun oğlu' sözleri dökülüverdi. Benim de babamın da beklemediği bir sözdü bu. Tüm ömrünü, ütopik de olsa sonsuz bir adalet duygusuyla yaşayan babam 'Sen de tamircinin oğlusun!' dedi. Evet, ben de bir oto tamircisinin oğluydum ve yazı yazıyordum, tıpkı kamyoncunun oğlu olan o gazeteci-yazar gibi. Benim futbolla pek ilgim yoktur, yalnızca aşırı Es-Es'liyim, bizim Kansu'nun deyişiyle 'Eskişehirspor'un en vefalı taraftarı' olan babam Kel Hasan Usta ise futbolu severdi, Rıza'yı da futbolculuğundan beri sevip takdir ettiğini biliyorum, bu sevgide Rıza'nın 'kapıcının oğlu' olmasının da özel bir önemi vardı. Faşist olmak için iktidar olmak gerekmiyor elbette, iki kişi arasındaki ilişkiden başlayarak aileye, okula, sokağa, hayatın her alanına kök salmış ve yaygınlaşmış bir kötülük faşizm. En çok da dilde ortaya çıkıyor, dil sürçmesi deyip geçiştirdiğimiz cümlelerde. Kara gömlek giymiyorum, kendimi bildim bileli sosyalistim, ama bir insanı 'kamyoncunun oğlu' diye aşağıladıktan sonra bunların ne önemi olabilir ki? Bu da dildeki faşizm değil midir? Evet, ben de faşistim, hepimiz gibi. Dilimi ne kadar iktidar söyleminden uzak tutmaya çalışsam da, içimdeki faşist zaman zaman dil sürçmesiyle de olsa ortaya çıkıveriyor işte! Galiba hepimiz gizliden gizliye faşist olduğumuzu biliyoruz, içimizdeki faşisti susturmaya çalışıyoruz. Ömrümüz de bu yerleşik faşistten uzaklaşmaya, görmezden gelmeye, onu yok etmeye çalışarak geçiyor. Faşizme karşı mücadeleye de bu yüzden önce kendimizden, içimizden başlamak gerekiyor.

UTANÇ İLE MAHCUBİYET

"Utanç, yakınlığı, yüz yüze gelmeyi kaldırmaz. Yakınlıktan, yüz yüze gelmekten mahcubiyet doğar. Utanç naylonsa, mahcubiyet ipektir. Utancın plastik çiçeği düşlerimizi, ümitlerimizi soldurup zehirlerken, mahcubiyet yüzümüzde güller açtırmayı bekliyor. Utanç, anlamak istemeyenlerin, mahcubiyetse önceliği anlamaya verenlerin eylemi sayılır. Mahcubiyetten yüzümüzün kızarması, utancın yüzümüzü kara çıkarmasından daha 'insani' değil midir?" 'Utanç ile Mahcubiyet' adlı, eski bir yazımdan bu cümleler. Nedense, insana ve dünyaya dair ümitlerim daha fazlaymış o günlerde. Hepimizin zaman zaman gereksiz bir iyimserliğe kapıldığı olur. Sonra o iyimserlikten bir iyilik bile kalmaz ama, o başka. İyimserlik işte, yazmış bulundum demek gibi bir şey. İnsanlarla iktidar fikri arasında bir yakınlık bulamam. İnsanları iktidar denen, o tedavisi mümkün olmayan hastalığa yakıştıramam bir türlü. Kimsenin bu dünyaya iktidar olmak, hüküm sürmek için geldiğine de inanamam. İnsanların iktidar olunca ettiği kötülükler kadar, iktidarın insanlara ettiği kötülükleri de düşünürüm düşünmesine de, yine de çıkamam işin içinden. Oysa herkesin içinde küçük bir faşist var. Bazıları o faşisti büyütür ve başkalarının üzerine salar. Bu dünyada ne yazık ki kimse o kadar safdil değil, sözün, yazının öyle sürdüğüne bakmayın, ben de o kadar safdil değilim, dünya hepimizin gözünü istemediğimiz kadar açmışken, safdillikten söz etmek de pek masumane gelmiyor. Şu olup bitenlere bakın, hiçbiri yeni şeyler değil, ilk kez olmuyor, son kez de olmayacak! Kadınlara, erkeklere, gençlere, muhaliflere ve sanırım yakında çocuklara da, işkence yapmak, cop indirmek memlekette vakayi adiyeden işler. Sayın bay 'Mün Ferit' ile 'birkaç kendini bilmez' dedikleri

ne bitip tükenmez şeymiş meğer! Artık çocukları bile güldürecek 'provokasyon' iddiaları da cabası, on gündür yazılıp çizilmedik yanı kalmadı. Peki siz sanıyor musunuz ki televizyonlar gösterdikçe, gazeteler yazdıkça, birileri eleştirdikçe bu şiddet, bu celal azalacak, ben tam tersine daha da artacağından korkarım! İktidar fikri demek ki tüm insani kavramları geçersiz kılan dehşetengiz bir hırs ve acımayı, merhameti tanımayan, tanımayı bile reddeden bir yapıdan kaynaklanıyor. Ne bu iktidardan, ne de geçmiş ve gelecek iktidarlardan merhamet yolunda bir ümidim ve beklentim yok elbette, dedim ya, çağ insanın bu kadar safdil olmasına izin vermiyor ne yazık ki! Yalnızca şunu beklerdim, biraz utanç ve mahcubiyet, özür dilemek gibi. O zaman bu kadar mazerete, kendilerinin bile inanmadıkları iddialara, tehditkâr sözlere, bin dereden su getirmelere, başka ülkelerde olan bitenlerle karşılaştırmalara da gerek kalmazdı. İnsanların insanlara yaptıkları fenalıklar yine karşılıksız kalacak. İktidar denen o akıl almaz duyarsızlık ve hoyratlık duvarına çarpacak ve özür yerine, mahcubiyet yerine, daha katmerli bir şiddete, sözün şiddetine de yol açacak. Utanç ile mahcubiyet: *Önce Ekmekler Bozuldu* dediği gibi Oktay Akbal'ın, galiba insani değerlerin, insanı insan kılan hallerin çürümesi, azalması ve yok olması, önce mahcubiyetin yüzümüzden silinmesiyle, içimizden atılmasıyla başladı. Yalnızca bu 8 Mart Kadınlar Günü'nde kadınlara yaşatılan polis vahşetinde değil, hayatın her alanında, her türden ilişki ve yakınlıkta ihtiyacımız olan şeylerin başında, utanç ile mahcubiyet geliyordu oysa. Mahcubiyeti bilmeyen, utanmayı unutmuş bir topluluktan, iktidarıyla muhalefetiyle insan yapısıyla, neyi bekleyebiliriz, hangi iyiliği ümit edebiliriz ki? Yüzü kızaracağına, sözü şiddetin ateşinde iyice ısıtıp üstümüze atanlar, mahcubiyet denilen bir güzelikten haberli olsalardı, utanılacak işler yaparlar mıydı?

SOLSUZLUK SUSUZLUKTUR

Solsuzluk, susuzluk gibi bir şey, hiçbir zaman kana kana içtiğimizi, kendimizden geçtiğimizi hatırlamıyorum ama, olsun, bir damlası bile yeterdi. Derler ya, bizden geçti, ben çocuklar için üzülüyorum! Hak'katen çocuklar için üzülüyorum. Solun s'sinin olmadığı bir ülke, çocuklar için ne kadar güzel olabilir ki? Paylaşmanın, kardeşliğin olmadığı, kimsenin özgürlük için uğraş vermediği bir hayat, 'eskiden sağ-sol varmış!' masallarıyla büyütülen çocuklar, renksiz, tatsız bir gelecek kısacası. Sol hiçbir zaman olmadı bu ülkede demeyin, oldu, üniversitelerden fabrikalara işyerlerinden meydanlara bir öfke, bir coşku, bir inat olarak, iktidar olmasa bile, yaşayan, direnen bir muhalefet olarak hayatımızı doldurdu, gönlümüzü doldurdu, içimizi ısıttı! Şimdi çok zaman oldu, öyle kötü oldu ki âlem, kendimizi kimsenin geçmediği, eski çocukların, kızların, delikanlıların yürekleri yumruklarında, türkülerini, marşlarını hep bir ağızdan söylediği günlerin bir hayal olduğu, biz bu rüyayı görmedik mi biz bu rüyayı gördük, 'öksüz çocuk sokağı' gibi hissetmemiz bu yüzden. Sol yok, bu gidişle olacağa da benzemiyor. Sol olmazsa bu vahşi dünyaya canavarların önüne atılmış gibi olacak yeni doğan çocuklar. Sisteme, güce, paraya, rekabete, yani insani olmayan her şeye yem olacaklar, aç kalmasalar bile susuz kalacaklar! Sol galiba böyle bir şey, su gibi bir şey, giderek kıt kaynaklardan biri olan, azalan, sahtesi bol, hakikisi az bir şey. Şimdilerde kimsenin ihtiyacı yokmuş gibi görünüyor, bir gün gerekli olduğunda ise bulunmayacakmış gibi. Çocukları susuz bırakamayız, çocukların suya ihtiyacı var, çiçekler gibi, kediler, kuşlar gibi, cümle mahlukat, nebatat ve hayvanat gibi. Çocukluk bilgisi, tabiat bilgisi, su bilgisi,

hayat bilgisi, sol bilgisi. ÖDP projesi, çölde bir serap gibi olmuştu, suya doğru koşmuştuk, ama şimdi galiba avucumuzda kumdan başka bir şey yok! Kum saati, güneş saati, şimdi bir su saati gerekiyor. Solun su gibi hayati olduğunu anlatmak, yaşatmak gerekiyor. Kaynağından, doya doya değilse bile biraz su içtik, suyun tadını, lezzetini bildik, susuz kalan çocukların, susuz kalan gönüllerin, zihinlerin sert, kuru ve kavurucu bir iklimde neler yapabileceklerini de yaşadık! O yüzden sol, sadece bize lazım değil, her eve lazım, her çocuğa lazım, hem bugüne hem yarına lazım. Boynu bükülmesin diye çocukluğun, çöl gibi yaşanmasın diye hayat, kavruk kalmasın diye gelecek, su lazım, sol lazım! Solsuzluk çekiyoruz, susuzluk çeker gibi. Hayat kurumasın diye, çocuklar kurumasın diye, şiirdir, aşktır, özgürlüktür, mavidir, kırmızıdır, saydamdır, akıcıdır, sudur, soldur. Çocuklar için. Su istiyoruz. Sol istiyoruz.

HIZ, İDEOLOJİDİR!

Hız diye bir ideoloji var. Hızlı yaşa, hızlı yaz, hızla unut, hızla kazan. Yavaşlığın üretiminin hızla tüketildiği günlere geldik, yine de bizden istenen daha hızlı, daha da hızlı tüketmemiz. Tükeninceye kadar tüketiyoruz biz de. Fethi Naci 'İnsan Tükenmez' diyordu iyimserlikle, oysa insan kendini tüketmekle yetinmedi, intikam alır gibi doğayı, çevreyi de tüketti. Küresel ısınma dediğimiz de küresel hızlanmadır belki. Arkadaşım Aydın Şimşek'in geçen yıl yayımlanan, ilginç o ölçüde de öğretici ders kitabı *Yaratıcı Yazarlık ve Deneysel Düşünme*'yi (Kum Yayınları) okuyordum. Yazı, yazarlık, yazı disiplinleri üstüne çeşitli atölyelerde gerçekleştirdiği seminerleri bir araya getirerek, akıcı kurgusuyla kendini okutmayı başaran bir kitap hazırlamış Aydın Şimşek. Kitapta bir konu başlığı dikkatimi çekti: "Hız bir ideolojidir ve metin hıza karşıttır." Yazının girişinde şunları söylüyor: "Çağımız büyük altüst oluşlar çağı. Hemen her şey bağımsız bir varoluş peşinde. İlişki içerisine giren ötekini yok sayarak kendini var kılmaya çalışıyor. Artık bir arada iş yapabilmenin yerini, giderek kendi başına varolmak alıyor. Bunun için birey her türlü aracı yaşamsal ve olağan sayıyor. İnsanlığın yüzlerce yıllık mücadelesi sonucu edindiği etik, estetik, ideolojik değerlerinin yerini her şey olma iddiası alıyor. Şeyleşme insanın temel değerlerine hâkim kılınıyor. Yeni denilene alışamadan, onunla duygusal-fiziksel ilişkiler geliştirilemeden eskiyor. Tekrar bir boşluğa bakakalıyoruz. Yaşam biçimlerimize, tercihlerimize yeni bir ideoloji yerleşmiş durumda: Hız." (agy. s. 53) Samimiyetle mahremiyetin birbirine karıştırıldığı, sahiciliğin yerini itirafın aldığı, özel hayatın, yani insani olanın, yeni 'özgürlük' anlayışı uyarınca teşhire tabi tutulduğu, direnenlerin eski kafalı, tutucu, 'ideolojik saplantılı' olmakla

suçlandığı, milliyetçilik kadar azgın bir liberalizmin sonucu bu yeni ideoloji. Batı'yı çoktan teslim almış olan hız ideolojisi bulaşıcı bir hastalık olarak Doğu'ya da yayılıyor. Başka hiçbir keşfe sahip çıkamasa da, tartışma götürmeyecek biçimde yavaşlığı keşfetmiş olan Doğu'nun elinden bu harika keşif de alınmaya, alınıp yok edilmeye çalışılıyor. Türkiye, insanlarıyla olmasa da, sonsuz ve açgözlü bir iştahla davranan yöneticileri, 'burjuvazi'si, Anadolu aslanları, kaplanları nev'inden pışpışlanan yeni zenginleri eliyle, bu utanç verici yarışa koşuluyor. Batının yürüyüşüne yetişmek için bizim koşmamız icap eder ne de olsa! Yurtdışındaki 'şöhret'lerimiz de, modacısı, tekstilcisi, sinemacısı, davulcusu, bizim yavaşlığımızdan şikâyetçi. Bazen basında onlarla yapılan söyleşileri okurken, Balzac'ın *Taşralı Bir Büyük Adam Paris*'te romanı geliyor aklıma. Bizimkiler de Osmanlı'yı seviyorlar, Cumhuriyet'e bayılıyorlar, ikisinin oluşturduğu sentezi yere göğe sığdıramıyorlar, fakat yetmiyor! Kültürümüz üzerinden yaptıkları işlerde kazandıkları para ve şöhret onları kesmiyor. Daha diyorlar, daha hızlı olmamız gerek! Sanki Frenk illerini fethe çıkmışlar gibi. İnanılmaz bir iştiyak ve göz yaşartıcı bir heyecan içinde mübarek gazalarını kutlamamız için çırpınıyorlar. Oysa içerdeki hızımızı bir görseler! Görücüye çıkmış sanatçılarımızı, görünmek için çırpınan edebiyatçılarımızı, 'oryantalist' numaralar çeken popçularımızı, magazinleşen kültür hayatımızı bir görseler, eminim bu hızdan duydukları mutlulukla sevinç gözyaşları dökerlerdi. Galiba dışarda kala kala 'Türk mucizesi' dediğimiz şeyi unutmuş görünüyorlar. Oysa memleket 'ver coşkuyu' sloganıyla almış başını gidiyor işte! Buyrun, sol şeridi boşaltalı çok oldu, yol sizin! Anısız, belleksiz, unutkan bir 'topluluk' olarak (Ece Ayhan böyleleri için 'insan toplumu değil, topluluk bunlar' derdi) istediğiniz hızla gidin. Nasılsa yolları da tüketirsiniz bu hızla, imkânları da, anıları da, yazıyı da. Durduğunuzda geç olacakmış ne gam, nasıl olsa kendinizden başka tüketecek bir şey bulamayacaksınız yolun sonunda.

VAHŞİ 'YENİ'

Sakın eskiden, eskisi olandan söz etmeyin, o defter çoktan kapandı, eğer defteri dürülenler arasında değilseniz, tozlarınızı üfleyerek 'yeni'lerin merhametine sığınır, yaşıyor gibi yapabilirsiniz. Yoksa 'sahip' sizi de tarihin tozlu ve karanlık sayfalarına gömmekte bir an bile tereddüt etmez. Öyle ya beyazlar gelince, yerlilere ne düşer? Ya susar otururşun ya da buraları ufak ufak terk edersin, seçim senin. Seçim senin mi dedim, nerdee, senin gibi eskileri bir kez pençelerine düşürdükten sonra kolay kolay bırakırlar mı sanıyorsun? Bir müzede, panayırda sürekli teşhir etmek, kötülemek, ikide bir 'Her şeyin müsebbibi, suçlusu bu!' demek dururken, bu vahşi zevki şiddetle tekrarlamak dururken, seni kolay kolay buralardan bırakırlar mı sanıyorsun? Seni ciğercinin kedisi seni, demek ki sen 'eski'sin, onlardansın ha! Bak dünya değişiyor, tarih bitti, ideolojilerin sonu geldi, sen hâlâ tarih öncesinde yaşıyorsun, şairler bile senin gibi hayal âleminde yaşamıyor artık! Onlar iyi, sen kötüsün! Vahşi kapitalizm, vahşi liberalizm, vahşi yeniler dünyanın bugününü temsil ediyorlar, geçerli olan onların sözleri, onların buyrukları, onların çemberleri, daireleri. Bu çemberden dışarı bir adım bile atarsan yandın, küfrün, hakaretin, tehdidin bini bir para. En çağdaş görünenler, en düşünceliler, en 'esprili'ler bile bu koroya katıldığında, kendini küçücük, zavallı, bir mercimek tanesi gibi şimdiden kayıp hissediyorsun, haklısın, ben de öyle hissediyorum, yalnızız, hem de çok yalnızız, 'eski' dostum, daha da yalnız kalacağız, emin ol! Arada bir 'eski'ye özenen, yeninin vahşetine katlanamayan, geçmişin onurunu taşıyan çocuklar da olmasalar, yani Can Baba'nın dizeleriyle *"o çocuklar, o yapraklar, o şarabi eşkıyalar/onlar da olmasalar, benim gayrı kimim var?"*

Kimsem yok, kimsemiz yok. Size hayret ediyorlar, 'nasıl yani?' diye tuhaf bir Türkçeyle 'şaşkınlık belirtiyor'lar, hani bir daha yapmazsanız, bu 'kötü' fikirleri kafanızdan atarsanız, neden olmasın, sizin geçtiğiniz yollardan, ohoooo, geçeli çok olmuş, hatta döneli bile çok olmuş abileriniz, ablalarınız aslında hiçbir şeyiniz onlar, sizi bağışlamaya bile hazırlar, nasılsa gazeteci, televizyoncu filan olmuşlar ve sizin gençliğinize veriyorlar bu hatalarınızı, yanlış fikirlerinizi! Heyecan yok, karşı çıkma yok, itiraz yok, ret yok. Antropologların, arkeologların filan konusu olmalısınız artık siz, bu şaşkınlık, hayret ondan! Taşları bağlamışlar yani! Düşünce özgürlüğünden, serbestlikten anladıkları da yalnızca dünyada egemen olan, hüküm süren fikirlerin ayrıntılarının tartışılması, konuşulması, onların unuttuğu, unutmaya/unutturmaya çalıştığı bir şey söylerseniz hepsi seslerini yükseltiveriyorlar birden. Anlamıyorlar, anlamayacaklar. Bazıları için hâlâ dünyayı değiştirmek gibi bir umut vardır ve insanlığın en güzel umududur bu, bazılarıysa, benim gibi dünyayı değiştirmek umudu kalmasa da, hâlâ dünyayı anlama konusunda yavaşlıklarını sürdürseler de, başka türlü yaşayamayacaklarını bilirler ve o yüzden güzel bir hatıra da olsa, ömürlerinin sonuna kadar geçmişlerine bağlı kalırlar. Gençliğimin coşkusuna, itirazlarına, arkadaşlıklarına ve dünyayı anlayıp, değiştirmek yolundaki ideallerine nasıl bağlıysam, bugün de reddedenlerin, itiraz edenlerin heyecanına saygı ve sevgi duyuyorum. Bilmem ki benim gibileri ruh hekimine mi götürmek gerek, ne dersiniz...

BALKANLAR... HER YERDE!

Ramazan Bayramı'nda Saraybosna'ya gitmiştim. Havaalanından bindiğimiz eski taksinin kadın sürücüsü Fatima, 'Keskin Nişancılar Bulvarı' olarak anılan uzun cadde boyunca yakılan, yıkılan binaları göstererek yaşadıklarını anlatıyordu. Mareşal Tito Caddesi'nde bir evde kalacaktık. Adresi gösterdiğimizde Fatima, özlem bildiren bir sesle 'Tito, ah Tito' dedi, sonra da komünist olduğunu ekledi. Aklımızda *'Kaç kişi kaldık şimdi?'* şarkısı, memnuniyetimizi belirterek vedalaştık 'yoldaş'ımızla. Şair ve tiyatro yönetmeni arkadaşım Orhan Alkaya'nın dediği gibi 'Yugoslavya ne güzel bir ülke'ydi ve ne yazık ki Tito'nun ölümünün ardından vahşi bir içsavaş sonunda parçalanmıştı. Yıllardır ilk kez bir tiyatro yazısı yazacağım. Bunu söylemem hayli ayıp ama, herhalde 15 yıldır da ilk kez tiyatroya gittim. Oysa tiyatroyu giderek hayatımızdan çekilen ve izleyicisi azalan bir sanat olarak, biraz şiire benzetirim. İkisi de insanlığın en eski sanatlarından olmasına rağmen, bugün yalnızlığa terk edilmiş ikiz kardeşler gibi. Orhan Alkaya'nın sahneye koyduğu 'Savaş ve Kadın' İstanbul Şehir Tiyatroları'nda oynanıyor. Yazarı Rumen asıllı şair ve oyun yazarı Matei Visniec. Oyunu Zeynep Avcı çevirmiş. Başrollerde Aslı İçözü ve Gülen Karaman var, akordeoncu ise Muzaffer Berişa. Visniec 'Savaş ve Kadın'ı, Bosna'daki etnik çatışmanın ve Yugoslavya'nın dağılma sürecinin tamamlandığı 1996'da yazmış. Çatışmalarda tecavüze uğrayan Bosnalı bir kadın, Dorra ile, onunla terapi yapan Amerikalı bir gönüllü psikolog, Kate, ilişkisi üzerinden ilerliyor oyun. Tüm savaşların ve savaşanların hedefi olan kadın bedenini ve kadın kimliğini savunuyor. Bir tür intihar eğilimi olan milliyetçi şehveti ya da şehvetli milliyetçiliği sorguluyor. Alkaya'nın sözleriyle, "Tecavüz, etnik savaşların tümünde

aynı amacı taşıyor: Düşmanın evini barkını, dinsel inançlarını, toplumsal yaşamını, kültürel birikimini ve tüm değerlerini yok etmek." Tecavüzcülerin milliyeti önemli değil, Sırp, Hırvat ya da Bosnalı, çünkü oyunun sonunda kadın kahramanın dediği gibi, "Bosna'da herkes aynı dili konuşur." Oyun akordeonla çalınan bir şarkıyla açılıyor: *"Kim başlattı, kim kötüydü/ nasıl oldu da benim yurdum/ vahşeti gördü/.../ Utan dünya! Yeni dünya/ yurduma bir bak benim yurdum/ah paramparça"* Karnında babası savaş olan bir çocuk taşıyan Dorra, en az bu şarkı kadar dokunaklı olan şu sözleriyle de, yurdunun ondaki imgesini anlatıyor: "Yurdum, Müslüman mezarlığı bulunmayan Macar köyünde ölen Müslüman bir mülteci gibi, kimse onu ne yapacağını bilemez... Yurdum, Mostar bir yanından Sırplar, öte yanından Hırvatlar tarafından kuşatılmışken, 'Yalan Rüzgârı'nı kaçırmamaya çalışan Mostarlılar." Orhan Alkaya, 'kendi dışlarında oluşmuş bir şiddete, farklı dozlarda maruz kalmış iki kadının, lirizmle akıldışı şiddet arasında salınan bir uzamda, cehennemden çıkış yollarını arayışları'nı, yalın bir şiir halinde sahneye taşımış. İki 'kurban' kadının karşılaştığı sertliği, Balkan erkeklerinin trajikomik kimlikleri üzerinden de sorgularken, minimalist bir tutum benimsemiş, izleyiciyi gerçeklik duygusundan uzaklaştırmama isteğinde de çok başarılı olmuş. 'Pro-Balkanizasyon' adını verdiği kavrama da dikkat çeken Alkaya, Sovyetler Birliği ve Yugoslavya'nın parçalanmasıyla sonuçlanan bu sürecin, içinde bulunduğumuz, 'ırkçılığın tırmandırılmaya çalışıldığı süreçte' Türkiye Cumhuriyeti için de dikkatle izlenmesi gereken politik bir süreç olduğunu belirtiyor. Bir anlamda 'Balkanlar her yerde' diyor. Türkiye'de ciddi kırılmaların yaşandığı bu dönemde, 'insandan, kadından, barıştan, uzlaşma kültüründen yana bir söz' söyleyen bu oyunu ciddiye almanızı öneriyorum. Yönetimi, oyunculuğu, müzikleri ve elbette uyarıcı mesajlarıyla da dikkatle izlenmesi gereken önemli bir oyun, 'Savaş ve Kadın'.

SEVDALİNKA

Mektup yalnızca bir insandan bir insana mı gider? İnsan bazen bir şehre, bir anıya, bir şarkıya da mektup yazmak ister. Yıllar önce kimlere, nelere mektup yazmak istediğimi sıralamıştım da uzun bir yazı çıkmıştı ortaya. Sigaradan 'Aşk Irmakları' filmine, Haydarpaşa İskelesi'nden 'Gönül Sokağı'na, pek çok yere, pek çok kimseye yazamadığım mektuplar böyle böyle birikti. Yazının bir yeri şöyleydi: "Galatasaray Postanesi de mektup bekler, her zaman dağıtacak değil ya, bu defa da bizzat ona yazılmış bir mektup gelsin ister. Galatasaray Lisesi'nin önündeki 'Cumartesi Annelerim'se, ah pulsuz, zarfsız, yalnız kızlarını, oğullarını, eşlerini, babalarını, kardeşlerini bekler. Hiç gelmeyecek bir mektup nasıl beklenirse öyle. Ben de onların acısıyla 'Kimsesizler Mezarlığı' ya da 'Kayıplar Postanesi'ne de bir mektup yazmak isterdim. Bosna'ya, Mostar Köprüsü'ne, *Dervi̇ş ve Ölüm*'e, yakılmış, yıkılmış şehirlere, köylere, ormanlara, kaybolanlara yakılmış bir mektup yazmak isterdim." O mektupları yazamadım ya, göz de mektup sayılır deyip görmeye gittim ben de. Saraybosna'yı, Mostar Köprüsü'nü, başka şehirleri, kasabaları da gördüm. Aklıma savaş zamanında gördüğüm bir fotoğraf geldi. 'Sırp ile Cambaz' adlı bir yazımda anlatmıştım onu: "Bosna'dan bir fotoğraf gördüm. Bosna'da da cambazlar var. Benim gördüğüm belki de son cambazıydı Saraybosna'nın. Yaşıyor evet ve meydan buldukça, çocuk buldukça çıkıyor telin üzerine. Ceneviz cambazlarından, başka cambazlardan küçük bir farkı var yalnızca, savaşın farkı: Bosnalı cambaz, Sırp topçusunun saldırısında iki ayağını birden yitirmiş, dizlerinin altından başlayarak tümünü Bosna'nın kurtuluşuna armağan etmiş. Eski ayaklarının yerinde tahta bacakları var şimdi.

Gördüm resmini, gülümserken telin üzerinde. Saraybosnalı kadınlar, çocuklar ve askerler, tarih bir an durmuş gibi, durmuş ve utanmış gibi ve onlar kısa bir süreliğine bayramyerini doldurmuşlar gibi, orası görkemli bir lunaparkmış gibi, iyilik içinde, yorgunluk içinde, güzellik içinde gözlerini son cambaza dikmişlerken, bir fotoğraf karesinde gördüm göreceğimi. Siz de göreceksiniz biliyorum. Hepimiz görmek zorundayız. Çünkü Sırp ateşi dünyanın her yerini yakıyor ve dumanı buralara kadar geliyor..." O günlerde Jean Baudrillard'ın bir yazısını okumuştum "Express"te, şöyle diyordu: "Kimsenin artık kendi hayatıyla oynamaya hakkı yok ; hayat, kullanım değerine, hayatta kalmaya indirgenmiş... Bizler, televizyon ekranlarının karşısındaki hepimiz, gizlice ölümün yerini alıyoruz. Sırplar, katiller, kendilerince bir şekilde, canlı onlar. Saraybosnalılar, kurbanlar, gerçek ölümün tarafındalar. Ama bizler tuhaf bir durumdayız: Ne ölü, ne canlı, ama ölümün yerinde... Şu anda dünyanın her yerinde Batı, ölümün yerini aldı." "Farsçanın can-baz'ı, yani 'canıyla oynayan'ı, 'canını göze alarak korkulu oyun gösteren'i, Türkçeye geçerken cambaz olmuş, can-bazlık kötü olmuş, hilebazlık gibi olmuş. Saraybosna'daki ve çocukluğumdaki son cambazlar, canlarıyla oyun gösterdiler bize. Canıyla oynayanda hile olur mu? Cellatların alçaklığına karşı, cambazların yüksekliği. Yitirdiğimiz kolektif değerleri, insani değerleri yeniden yükseltmek için, cambazdan daha anlamlı bir vesile var mı? Son cambaz, ilk vesile." Bu cümlelerle bitirmiştim yazıyı. Ölümün yerini alan Batı, şimdi fitilini kendisinin ateşlediği bir yangının içinde. Tahakkümün, işgalin, tecavüzün, işkencenin, cinayetin, ikiyüzlülüğün, ırkçılığın ve faşizmin başlatıcısı ve seyircisi olanların gözüne doluyor şimdi duman. Vaktiyle Sırp ateşini tutuşturanlar, mazlumların içinden yükselen bu ateşi söndürmek için 'barış çubuğu' tüttürmeyi teklif ediyorlar. Mostar Köprüsü yıkılırken, içlerindeki duvardan bir taş bile kopmayanlar, şimdi

tüm köprülerin yakılmak üzere olduğunun farkına vardılar. Vaktiyle Bosna'nın güzelim 'Sevdalinka' şarkılarına kulak kabartsalardı, onlardaki aşkın ateşini duysalardı, barışın da aşk kadar ateşli bir arzu olduğunu anlarlar ve şimdi bu yangının içine düşmezlerdi.

B PLANI

Atasözünün ne başını ne de öznesini hatırlıyorum, fiilini de karıştırıyorum, yaşlanınca mıydı züğürtleyince mi, çenesine mi vururdu yoksa eski defterleri mi karıştırırdı? Okuyanlar bu minval üzre pek çok yazımla karşılaştıkları için 'Yine mi?' diyeceklerdir, eminim. Yine, fakat bu kez bir arkadaşımın yazısı nedeniyle. Adnan Bostancıoğlu, onunla ODTÜ'de aynı dönem okuduk, 80 öncesinde. 'Kampusta' adlı bir yazı yazdı (*Birgün*, 4 Mayıs 2005). Yakın Doğu Üniversitesi'nde katıldığı bir etkinlik, ona yıllar önceki ODTÜ'yü ve kampusunu hatırlatıyor, artık bizim için hatıralar, neredeyse bugünün yerine geçtiği için çok değerli ve oradan doğru 20'li yaşlarımızın ortak macerasını anlatıyor. 'Nostalji' kavramı da olur olmaz yer ve zamanlarda kullanılmaktan öyle gülünç bir hale geldi ki, insan gerektiğinde bile 'nostalji' yapmaya çekiniyor. Bu defalık biz de 'nostaljik' bir şey yapalım ve Adnan'ın o döneme ilişkin bir-iki eksiğini tamamlayalım. Adnan Bostancıoğlu'nun yazısı, 80 öncesi 'ODTÜ Ruhu' diyebileceğimiz devrimci ruhu hâlâ taşıyanlar için kederiyle, gülümsemesiyle hoş bir yazı, samimi, komplekssiz ve alçakgönüllü. Mavi göğün altında ODTÜ kampusundaki çimenlerin üzerinde yaptığımız gevezeliklerden şakalaşmalara, 25-30 yıl sonra insanın burnunun direğini sızlatan bir özlemle, anılardan söz ediyor: "Henüz 20'li yaşlarımızdaydık, ama bir yandan da erkenbüyümüştük galiba. O vakitler sorumluluk, fedakârlık, dayanışma, paylaşma, yoldaşlık gibi kavramların bir hakikatı vardı... İyi kitap okurduk. Engels'i de, Giap'ı da... Althusser'e kafayı takanlar bile vardı. (Ama Şostakoviç dinleyip Ayzenştayn seyrettiğimizi söyleyen olursa, inanmayın.)" Hem katılıyorum hem de itiraz ediyorum.

Şu 70'lerin devrimci gençliğiyle 80'lerdekiler arasında, geçen yıl *Birgün*'de uzun uzun tartışılan, 'kültür', 'okuryazarlık' farklarıyla ilgili meseleleri çağrıştırdı bana bu yazı. Özellikle de "Şostakoviç dinleyip Ayzenştayn seyrettiğimizi söyleyen olursa, inanmayın" cümlesi. Üçlü Anfi'de ODTÜ-ÖTK (Öğrenci Temsilcileri Konseyi) Sinema Kulübü'nün pazar sabahları gerçekleştirdiği gösterimlerde 'Zorba'dan 'Mekanik Bir Piyano İçin Bitmemiş Parça'ya ve Ayzenştayn'ın 'Potemkin Zırhlısı'na az mı film izledik? Cuma akşamları ODTÜ kampusundan özel olarak kalkan otobüs CSO'ya (Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası) giderdi, orada Haçaturyan'dan Şostakoviç'e, Zoltan Kodaly'dan Mahler'e, az mı klasik müzik dinledik? Felsefe Kulübü'nün seminerlerinde Gramsci'den Lukacs'a, Caudwell'den Althusser'e, sanat, edebiyat ve felsefe tartışmalarımız unutulur mu? Edebiyat Kulübü'nün düzenlediği etkinliklerde Can Yücel'den Afşar Timuçin'e, Himli Yavuz'dan Murat Belge'ye pek çok şair ve yazarı Mimarlık Amfisi'nde dinlemiştik, öykü günlerinde Aziz Nesin'den Adalet Ağaoğlu'na değerli öykücüleri konuk etmiştik. Tiyatro Şenliğinde, 15-20 üniversitenin sergilediği oyunlar ayakta izlenirdi. Üstelik bunlara katılanlar yalnızca 'suya sabuna dokunmayan' öğrenciler değildi, çoğu yoldaşlık duygusunun da gereklerini yerine getiren arkadaşlardı. Adnan'a katılıyorum, o dönemin tarihsel koşulları 'kariyer planlamak' gibi sıkıcı faaliyetlere pek müsait değildi. Hiçbirimizin B planı yoktu, o yoktu da A planı var mıydı, ne plan ne geleceğe dair bireysel bir öngörü. 'Trenler de Ahşaptır...' başlıklı şiirimin bir bölümünde o 'arkadaşlarım' vardır: *"Benim ahşap arkadaşlarım vardı/ geçmiş yazlar gibi yeni/ eski kasabalar gibi içli hâlâ/ geniş zamanın odalarında durur izleri/ evleri büyük değil, çoğu eski/ cümleye komşu, kelimeye kiracı/ su alsa da batmadı gemileri/ tayfalıktan geldiler, bilirler ahşap/ bir hayatı karada yüzdürme hünerini..."* Sevgili Adnan, zaten 25 yıldır

yeterinden fazla haksızlık edildi, şimdi 'kariyer sahibi' olamadıysak da 'köşe sahibi' olduğumuza göre, biz bari haksızlık etmeyelim kendimize ve 'başlarına gelen onca sıkıntıdan sonra, üstelik kolay olmadığını bile bile' dünyayı değiştirmek için hâlâ inat eden arkadaşlarımıza, yoldaşlarımıza...

AHBAP DİLİ

Dil niye bu kadar vahşi? Ve ellerine bir dil geçirmiş olanlar neden bu kadar kibirli? Dil, insanı kibir sahibi mi yapar yoksa? Dil, insanı terbiye edemiyorsa, insan dilini terbiye edemez mi? Şiddetten şikâyet edenlerin dilindeki şiddete bir bakın! Hançer dili mi, bıçak dili mi, kayış dili mi bunların kullandığı? Çarşı abdaldan sorulmaz, hem sorulmasın da, ama dil sahibinden sorulur, dil sahibidir. Abdal saflığı taşımadıkları için onlara çarşıya niye vardın diye sual edilmez. Çarşıya varırlar, dil kapışırlar, çarşıya kibir düşer. O saatlerde, sabah suları da olsa, güzel ikindiler, kederin neşesini taşıyan akşamüstleri de olsa sokağa çıkmamak, çarşıya yakın gezmemek gerekir. Yoksa kibirleri bulaşır, kibirlerinin gölgesi sizin de dilinize yapışır. Yanılmak iyidir, ister aptallıktan olsun ister abdallıktan. Ben de yanıldım, biliyorum. Dildeki kibarlığın içinde büyüyen kibri fark edemedim. Sonra sözlüğe baktım, 'Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü'ne. Onlara hak verdim. Kibar ile kibir aynı kökten geliyormuş, büyümekten, büyüklükten. Bu kadar kibar görünmek için kibirli olmak gerekiyormuş meğer. Yeterince seçkin ve büyük dil sahipleri vardı, o 'büyük' dillerin sahiplerine bakarak büyümek isteyen dil arsızları vardı, daha o kadar incelmemişti dilleri, onları kibir sahibi yapacak ustalığa erişmemişti henüz. Bu yüzden belki de hayli saldırgan, hayli şımarıktılar, acımasızlıkları ortadaydı, yazılarına bakar bakmaz görülüyordu, hem onlar da bunu pek saklamıyorlardı. Kibar ve kibirli abilerine, ablalarına özendiklerini niye saklasınlardı ki hem? Yeni dil, yeni yazı dili, 'köşe'deki dil, çarşıdaki 'kinaye'yi çoktan eskitti, geçersiz kıldı, şimdi borsanın kara dili var. Şimdi kelimeleri birbirinden kapıp, cilalayıp, keskinleştirip önce 'rakip'lerinin, sonra da kara kamunun yüzüne bıçak gibi fırlatma zamanı.

Dil, 'merhamet' denilen o kayıp kelimeyi görüldüğü her yerde lime lime etmeye memur bir bıçak mıdır? Dil, bir hançer midir ki ölüyü bile sırtından vurmaya kalkışıyor? Yoksa bir zehir midir dil, okundukça, açıldıkça, kadife kelimelerinin kalbindeki arsenik, o cümleleri yudumlayanları yavaş yavaş öldürsün? Dil çok zalim, dilde çok zalim var. İnsan bazen onlarla aynı kelimeleri paylaşmaktan, kullanmak zorunda kalmaktan acı ve utanç duyuyor. Bu sıralarda bu acıyı ve utancı çok duydum. 'Zavallı' bir çocuğu, 'tutunamayan' bir insanı önce uyuşturucu öldürdü, sonra da bu dillerin sahipleri, yetmedi daha da zavallı, çaresiz annesini de öldürüp bir 'ölü hediyesi' gibi çocuğun kabrine koymak istediler. Magazin muhabirliğinden köşelere çıkanlar, 'duygucu' ablalar, ağır abiler, 'cool'lar, dobralar, hepsi bir anda 'sosyolog' kesilip, sosyolojinin bir ölüye ettiği fenalıkları en yetkin biçimde sergilediler. Tanrı dillerine yumuşaklık, kalemlerine merhamet versin onların! Benim bir arkadaşım var, hiç karşılaşmadık, iki kez telefonda konuştuk arkadaşım diyorum, çünkü teselliyi onun 'ahbap dili'nde buluyorum: Reha Mağden, 'Pazardan Kalma' yazılar yazıyor pazartesileri "Birgün"de. Bu pazartesi yazısı yoktu, olsaydı, okurdum, teselli bulur, yatışır ve bu yazıyı yazmazdım. Reha'yı okuyunca 'başka bir dil mümkün'müş diye düşünüyorum. Başka bir dil: Ahbap dili. Mırıldanır gibi, sanki tesadüfen karşılaşmış iki kişi salaş bir meyhanede, usul usul rakı içip konuşur gibi, çocukluktan, gençlikten, bugünden, hepsi de hatıra değil mi hem, küçük yudumlar alır gibi yazıyor. Öyle kinayesiz, şikâyetsiz, sessiz, sanki rakıyı bile ince uzun kadehlerde değil de ince belli çay bardağında içer gibi, öyle vakitsiz, kendiliğinden. 'Pazardan Kalma' yazıların hepsi bana göre hikâye de, tuttu meraklısına da bir hikâye kitabı yayımladı yakınlarda, *Ah O Müstehcen Salınış* (Agora Kitaplığı). Şu gazetelerdeki 'köşe taşları' okusalar belki duvarlarından bir taş eksilir, dillerine de biraz merhamet gelir mi? Belki.

TUTUNAMAYAN

Zavallı çocuk. Çocuk diyorum, gençti oysa, 24 yaşındaymış. Çoğumuz gibi o da büyüyememişti, büyüyemeden öldü, ışığı söndü. Bir otel odasında ölü bulundu. 'Ölü bulunmak', belki ölüm kadar acıtıcı bir cümle. İçinde ölümün erken hallerinden yalnızlık, kimsesizlik, itilmişlik, terk edilmişlik de var. Kayıp çocuklar kayıp cümlelerde ölür. Onları anlatmaya, onlardan cümle kurmaya da kolay kolay kelime bulunmaz. Kelimeleri yoktur çünkü benzerleri vardır, tıpkı anılarının da ortak olması ve hepsinin bir cümleye sığması gibi. Çocuk öldü. Bir zamanlar göz önünde olsa da, seyri benzerleri için de bir ışık vaat etse de, her şeyin 'göz açıp kapayıncaya dek' dediğimiz kısacık bir sürede olup biteceği aşikârdı. Işık bir an onun da üzerinde duracak, o da bu parıltının gerçek olduğu yanılsamasıyla gözleri kamaşmış bir halde, belki de büyülenmişcesine dururken geçip gidecektir o yalancı ışıltı. Ölü bulunduğu otel odasında sanıyorum ışığın yeniden üzerine yağmasını bekliyordu. Benzerlerinin biraz özlem, biraz da kıskançlıkla baktıkları bir hayata bu 'fırsatlar ülkesi'nde adım atmıştı bir kez, bir tutunma şansı geçmişti eline, neden olmasın, oradan başlayabilirdi. Benzerleri; hayatları kadar rüyaları olan, anıları ortak bir cümleye sığan, rüyaları hayatlarına büyük geldiği zaman boşluk duvarına çarpan o büyük çoğunluk. Yani biraz hepimiz: Biraz kurnaz, biraz bencil, biraz fırsatçı, zorda kaldığında 'üçkâğıtçı', küçük günahlarını Tanrı'nın görmezden geleceği avuntusuyla rahat, küçük hesapları olan, bazen 'gemisini kurtaran kaptan' ve 'işini bileceksin' şiarını dilinden düşürmeyen, belki de bu yüzden çoğunlukla beceriksiz, iki kadehten sonra arkadaşları için canını veren, kimseyi 'satmayan', sık sık şerefi, namusu üzerine yemin eden, ramazanda ve kandillerde rakı içmeyen, bayram namazına giden,

iyi niyetinden kimsenin şüphe etmediği, genel olarak dürüst ve genel olarak ömür boyu acemi. Zavallı çocuk onlardan biriydi. Başka biri olamayacak kadar onlardan biriydi. Benzerleri de öyle düşünüyordu eminim, kolay mı benzerlerini terk edip gitmek, başka biri olmak? Televizyonda bir ortaoyunundaymış gibi karşımıza geldiklerinde, hatırlıyorum, çok eğlenmiştik. 'Hükümet gibi' bir anne, en az çocuk kadar hayat sahnesinin acemisi bir 'sevgili' ve ikisinin arasında sıkışıp kalmış çocuk. Ortaoyununun onsuz da süreceğini bilemedi ne yazık ki, 'perde' denildiğinde, alkışlar dindiğinde bile fark edemedi seyircilerin çoktan gitmiş olduğunu. E. L. Doctorow'un bir kitabıydı sanıyorum *Ailede Ölmek*, gençken okumuştum, şimdi etkileyici adından fazla bir şey hatırlamıyorum kitaptan. Küçük ailesinde çoktan ölmüş bir çocuk, toplum dediğimiz ve yanılsaması daha 'büyük' o ailede işte yavaş yavaş öldü ve son vuruşuyla bir kez daha sahneye çıktı. Nahit Sırrı Örik'in *Yıldız Olmak Kolay mı?* romanında taşraya düşen bir kumpanya yıldızının yavaş ölümü anlatılır. Taşraya düşen yıldız düştükçe düşer ve yalnızca kuyusunu derinleştirir, bir daha içinden asla çıkamayacağı kaderini.

Çocuk da annesi gibi İstanbul dışına yeni çıkıyor olmalıydı. Hatırlıyorum, annesinin en büyük isteği Antalya'yı görmekti, hem gülümsemiş hem üzülmüştüm. Meğer çocuk da kaybettiği ışığın peşinden Adana'ya gidecekmiş, kim bilir belki de kendi cümlesini kurmak için ışıklı bir kelime arıyordu, orada 'alkolden diyorlar', bir otel odasında ölecekmiş. Tam da Edip Cansever'in şiirindeki gibi olacakmış: *"Alkolden öldü diyorlar yalan/ sevgisizlikti onu aramızdan çekip çıkaran."* Çocuk öldü, zavallı çocuk. Ara sıra rastlardım televizyonda. Belli acemiydi, tıpkı benzerleri gibi, temizdi, iyiydi, biraz da komikti, ama hep yarım kalacak gibiydi. Tutunacak bir yer arıyordu. Yanlıştı elbette, bütün büyüyemeyen çocuklar gibi gitti topluma tutunmaya çalıştı, toplumun ona vaat ettiğini sandığı ışığa tutunmaya çalıştı, boşluğa tutundu, öldü. Zavallı çocuk.

CEM-İ CÜMLE

"Biz kırıldık daha da kırılırız/ Ama hırsız da bilmiyor çaldığını/ katil de bilmiyor öldürdüğünü/.../ Biz yeni bir hayatın acemileriyiz." Ne zaman kırılsam, kırılsak Cemal Süreya'nın bu dizelerini mırıldanırım. Mırıldanmak, içselleştirmek sayılır, anonim kılmaktır, hepimizin yerine demektir. Tıpkı Cemal Süreya'nın bir başka dizesindeki gibi *"Cem-i cümle bir sofrada/ muhannetlik kalmayana"* demektir. Bu kez kırılmadım, artık kırılmayı unuttuğumdan değil, kırılmaya değecek bir şeyler bulamadığımdan da değil, sadece artık bazı şeyleri anladığımdan ve bazı şeylere alıştığımdan kırılmadım. Dil bu. Elbette iktidarın dili en uzlaştırıcı göründüğü yerde bile ayırıcı, kırıcı, yaralayıcı olacak, başka dilleri yasaklayacak, başka kültürleri yok sayacak, başkalarının özgürlüğüne müdahale edecektir. Çocuktum, ufacıktım... diye çok söylendim, çok yazdım, galiba hep yazmak zorunda kalacağım. Çocuktum, Eskişehir'de gizlilik içinde Cem ayinlerine katılmanın korkusunu ve hazzını birlikte yaşardım. Büyükçe bir evi olan taliplerden birinin evinde, nedense hep kış akşamları, kardan yeni gelmiş gibi beyaz uzun sakalları, posbıyığıyla postta oturan 'Dede'nin yanına ilişirdim. "Cem bu cemdir, dem bu demdir, gerçeğe hu" deyip, sağ elini kalbinin üstüne koyardı Dede, yani 'sol memenin altındaki cevahir'e. İşte ilk o zaman düştü aklıma 'kabile' fikri. Biz bir kabileydik. 'Az'dık, iyiydik, kimseye ilişmezdik, kimse de bize ilişmesindi. Hem ne vardı ilişecek, 'Cem-i cümle bir sofrada' gibi yan yana barış içinde yaşamak varken. Olmazdı. Her zaman, her yerde, her şartta iktidar diye bir şey vardı, onun dili vardı ve 'az' olana, kendini 'kabile' sayana çok kızardı. Döverdi, söverdi, diline acı biber sürerdi, din ve kültür konusunda fetva verirdi, kiminin dilini

yasaklardı, kiminin kültürünü aşağılardı. Çünkü bu topraklarda yaşayan herkes, her kabile, her dil, her kültür onlardan sorulurdu. Onların izin verdiği kadardı her şey. Hiçbir beklentiniz yoksa kırılmazsınız. Benim artık yok, hiçbir şey beklemiyorum. Herkes kendi kutsalına sahip çıksın, iktidarın himmetine bırakmasın, iki dudağın arasından çıkacak cevabı beklemesin. Cem olmak da böyle değil midir? Kendi gibi olanlarla kendi başının çaresine bakmak içindir Cem. Yoksa sabaha kadar semah dön dur! Böyle kalalım, 'az' kalalım, 'kabile'yi bozmayalım. Çoğalmak, iktidara yaklaşmak demektir. Tanrı tüm 'kabile'leri iktidar olmaktan korusun. Yoksa onlara benzeriz! Cümlenin 'Cem'i bozulur. Cümlemiz 'Cem'siz kalır, kalırız.

ELDE VAR SIFIR!

23 yıl reklam yazarı olarak çalıştım, bir yıl üniversitede araştırma görevlisi olarak bulundum, bir-iki başka işle birlikte, yaklaşık 30 yıllık bir çalışma hayatım oldu. Son bir yıldır da 'evdeki adam' durumunda oturuyorum, Türkçesi işsizliğe çalışıyorum. Doğru bir Türkçe oldu mu emin değilim ama, işsizliğin Türkçesi böyle cümleler kurduruyor insana. Ordan burdan, hayattan, insanlardan, anılardan, şiirden, memleket ahvalinden dem vurarak bu köşeyi doldurmaya çalışıyorum. Bu her günü birbirinin tıpatıp aynı işsizlik zamanlarının 'keyfi' sürerken, bunu daha ne kadar yapabilirim bilmiyorum. Başta üstadımız İlhan Berk olmak üzere pek çok şair ve yazar, yazının bir cehennem olduğunu belirtir, fakat bir yandan da bundan aldıkları keyfi saklamazlar. Doğrusu ben de geçen yıla kadar bu cehennemdeki ateşin kelimeleri ısıttığını düşünüyordum. Ne var ki son aylarda cehennemin de soğuduğunu, yazıyı ve hayatı yeterince ısıtamadığını fark ediyorum. Evsizlerin soğuk kış günlerinde hapishaneyi özlemesi gibi, ben de işsiz bir yazıcı olarak yazının o cehennem ateşini özlüyorum. Biraz yüzümün yumuşaklığından, biraz da hayli makul olan ihtiyaçlarımı karşılamanın ötesinde paraya gereksinim duymayışımdan, fazla para kazanamadım. 'Memur' ruhlu oluşumdan ötürü de çok çalıştım, ama bunun maddi karşılığını pek umursamadım. Galiba biraz da 'Yetinmek sevindirir' şiarıyla yetindim. Bundan pek şikâyetim yok. 'Hakkı yenmiş'lik duygusu bana hep uzak oldu, öyle bir kıskançlığım da olmadı. Sonunda da, çalıştığım ajans geçen eylülde kapandığında, bir anlamda başa dönmüş oldum, yani 'elde var sıfır' gerçeğiyle yüz yüze kaldım: *"Gerçek olan tek şey gerçek/ para eden tek şey para"* ymış meğer! Parayı fazla

sevmedim, nasıl kullanıldığını da pek bilemedim, fakat ne gam, çalışıyordum, kazanıyordum, bu yeterliydi. Belki de artık biraz yazarak kazanabilirdim, öyle bir imkân doğmuştu işte. Bir yıl önce doğan bu imkân artık batmaya başladı. Bildiğim en iyi iş olan yazıdan biraz para kazanma hayallerim suya düştü. Yazı ve para. Bu iki sözcük şu kısacık cümlede bile yan yana gelmiş olmaktan ne kadar rahatsız, farkında mısınız? Bilmiyor muydun diyebilirsiniz pek haklı olarak, biliyordum da, durumun bu kadar vahim olduğunu anlamam için işsiz kalmam gerekiyormuş. Bu yazıyı 'hal-i pür melal' diye de okuyabilirsiniz, bir yazıcının dertleşmesi diye de. Belki para ve terbiye ilişkisine bakılabilir bu noktada. Dedim ya, parayı fazla sevmedim ama, onunla şımarıp terbiyesizlik de etmedim. Belirli bir saygı çerçevesinde süren 'zorunlu' ilişkiler vardır, birbirlerinin sınırlarını zorlamadan, edep ve terbiye dairesinde kalarak sürüp giden ilişkilerdir bunlar. Parayla böyle bir ilişkim oldu, o da, iş bitince, haklı olarak aynı edep ve terbiye dairesinde beni terk etti. Orta yaş aşkları vardır, 20-25 yıl önceki sevgilinizle yeniden karşılaşırsınız, eski zamanları hatırlarsınız, belki de orta yaş 'cehennem'iyle içinizde bir heves uyanır, eksik mi kalmıştır, kötü mü yaşanmıştır, her ne halse artık, bir daha denemeye kalkışırsınız. Çoğu kere bir hayal kırıklığıyla sonuçlanır bu, onu yeniden kazanmanın imkânsızlığı bir yana, sonsuza dek yitirirsiniz. Benim de son bir yıldır yazıyla ve onun parayla ilişkisinde yaşadığım buna benzer bir durum. Yazı mı tura mı der gibi, aslında yazı mı fatura mı demek gerek, yazı mı para mı ikilemine düşeli beri pek keyfim yok. Ne yazı tek başına yetiyor ne de para gelip yazıyı buluyor. Ekmek bedava değil ama, yazı bedava işte, hürriyet gibi. Kayıtsız şartsız hürsünüz. O zaman böyle yazıları kaleme almak da hürriyetin bir ifadesi oluyor. Bu kadar hürriyet de işsiz birine doğrusu biraz fazla geliyor. Hani bir uyarayım dedim, bu özgürlük ortamında günler geçmiyor!

GÜNAH BENİM...

Üzümü severim, elmayla narı da severim ya bu meclis-te söz de üzümün sıra da. Üzümü severim, onun yurdu olan bağı da. Bağımız güzdür, payımıza neşeden çok gazel düşmesi bundandır. Düşsün. Üzüm cömerttir, nara benzer, ondan bize neşe de düşer keder de, ne düşerse kabulümüzdür. Bazen şiirimize düştüğü de olur. Gözümüzü de doldurur, gönlümüzü, soframızı da. Üzgünlüğe uyaklıdır, meraklı değil. 'İç'ten gelen bir uyak vardır üzüm ile üzgün arasında. Ben öyle bir şiir yazdıydım 'Üzüm'e üzgünlükle: *"İnsan hayli üzgün bahçelerden geçmese şiir yazar mı?"* dediydim, bir de şunu, *"Üzgün şarap olur karaüzümden / ezilmiş sözleriyle ya üzgün ruh n'olur?"* Üzümü severim, onun annelik ettiği haylaz çocukları da. Haylaz ama, arsız değil. Biraz bulutlu diyelim, o haylazlarla insanın başı döner, bazen de başımızda kavak yelleri eser. Rakı ile şaraptan söz ediyorum, şiir ve hikâye gibi iki kardeşten. Şiir biraz da hatıralara bağlılıksa, ki benim için çoğunlukla öyledir, rakı da anılara vefalı bir dost gibidir. Bundandır rakı içtiğimizde başımızı döndüren şeyin gelecek değil, geçmiş olması. Rakıya açılan her sofranın genişliği, eski dostların da davetli olmasından ötürüdür. Ve rakı her daim anılarla zengindir. Rakı sofrası, dost sofrasıdır. Ben bu yüzden, herhalde 35 yıldır, rakıyı yalnız içemem, rakı içmek için galiba en az iki kişi gerekir, anılar ve eski dostlar hariç. İkinciliği şaraba verdiğim anlaşılmıştır. Üniversite öğrenciliğimizde içtiğimiz şarapların 'kötü' tadı, onları kötülemeyi gerektirmez elbette, bu hem döneklik hem de ihanet sayılır. Şarap kötüydü de biz iyi miydik? Rakı değil ama şarap biraz alınganmış gibi gelir bana. O yüzden şaraptan konuşurken sözcükleri dikkatli seçmek, ince seçmek şarttır. Bir ara düşündüydüm, şiir yazan birinin

yıllar sonra hikâyeye de gönül düşürmesi, şiire ihanet sayılır mı diye. Benzer bir soru, rakıyla şarap için de geçerlidir. Önceliği, hem de uzun yıllar boyunca rakıya vermişseniz, üç-beş yıldır şarabın tadına da bakmadan edemiyorsanız, bu rakıyla olan hukukunuza, dostluğunuza halel getirir mi? Hadi şarabın da gönlünü alalım ve şöyle diyelim: Rakı dostlarla içilir, şarapsa yaydığı dostlukla. Rakı kadar, onunevi olan meyhaneyi de severim, Refik ile Yakup'a giderim. Hem evime yakındır bu meyhaneler hem de gönlüme. Alışkanlıklarımı çok kolay terk edemediğim için de Yeni Rakı içerim, diğer rakıların tadına baktığım da olur, Tekirdağ, Efe, yaş üzüm rakısı. Şimdi başkaları da çıkıyor, özelleştirmeden yana olduğum tek husus da bu. Şarapsa kırmızı Angora'dır benim için. Rakının da şarabın da muhabbeti güzel, iyi, hoş da, memleketteki son gelişmeler pek hoş değil. 'Arkadaşıma dokunma' kampanyası gibi 'rakıma dokunma' kampanyası da yapmak gerekiyor galiba. Anadolu'da çeşitli kurnazlıklar ve oyunlarla kent içinde içki içecek yer bırakmadılar, şimdi mesire yerlerinde, parkların içindeki işletmelerde de içkiyi yasaklıyorlar. Zaten vergilerini artırarak ateş pahası haline getirdiler, herhalde 'ateş suyu'dur diyerek. Galiba İstanbul ve diğer büyük kentlerde de meyhaneleri şehir dışına çıkarmayı planlıyorlar. İçinde adım geçtiği için değil kesinlikle, ama biraz çakırkeyif olunduğunda hep beraber söylenen Nesimi'nin ünlü şiirindeki gibi, *"Sofular haram demişler bu aşkın şarabına/ ben doldurur ben içerim günah benim kime ne?"* diyesim geliyor. Ey hükümet edenler, belediye beyleri, size ne benim rakımdan, şarabımdan, meyhanemden? Benim yaşam tarzıma müdahale etmeniz de faşizm değil mi? 'Helal' fetvasını çıkardınız, galiba sıra 'haram' fetvasına geldi. Size Edip Harabi'nin 'Ey Zahit' diye başlayan şiirini hatırlatmak isterim: *"Ehline helaldir na-ehline haram/ biz içeriz bize yoktur vebali."* Bu akşam, bundan tam beş yıl önce yitirdiğimiz iki gözüm Ahmet Kaya için iki kadeh rakı içeceğim, onun güzel anısına saygıyla.

MAVİ AYİN

Bugünlerde kısacık bir şeyi anlatmak için upuzun cümleler kurulacak. O uzun uzun anlatılacak kısacık şey, iyi bir romanın son cümlesi gibi hem lezzetli hem buruk bir tat bırakacak içimizde. Başka bir kitabın asla o tadı vermeyeceği korkusuyla, her yıl aynı kitabı baştan sona yeniden okumak gibi bir şey bu. Olsun diyeceğiz, çoğunluk olsun diyecek, zaten okuduğumuz başka kitap mı var, onu bir kere daha okuruz. Sanki bütün kelimeler de o kitaptaki cümlelerde yer almak için yarışacak ve bütün cümleler unutulmaz olmak için, başka kitaplardaki başka cümlelere benzememek için olanca hünerlerini sergileyecek. O zamanın diyelim, o kısacık yazının, o mavi ayinin cümleleri öyledir, hem uzunca kurulmak isterler, edebi, ağır, soylu, nazlı, rayihalı, fiyakalı, hem de herkesin diline düşecek kadar kısa, çarpıcı, çapkın, hafif ve meşrep. İkisi bir arada olmuyor işte. O cümleleri özenle, sabırla kurmaya çalışanlar bile, kelimelerin ağırlığından kurtulup mavi ayine bir an önce katılmak için sabırsızlanıyorlar. Bazıları şiir yazacağıma şarkı yazsaydım deyip hercai hevesler peşinde koşuyorlar. Heves etmek güzel, hercai olmak daha da güzel, fakat o hafif dediğin şeyi bile yazmak bazen çok ağır geliyor, galiba hayli zor da geliyor. Tıpkı bu yazı gibi. Bu yazı aslında o kısacık cümlenin 'Yaz bitti!' cümlesinin yarattığı hayal kırıklığına karşı bir teselli olabilir ümidiyle yazılıyor ya da kendini böyle bir teselliye memur sanıyor. Olabilir, ben de şiir yazdığım için değil, 'yaz ve mavi' konulu bir kompozisyon sipariş edildiği için de değil, sevdiğim şairler yazı, yani o mavi ayini sevdiği için hiç değil, fakat 'yaz bitti!' cümlesiyle yaz ülkesinin sahilleri boyunca verilen alarm bu kez beni de üzdü. Bilirim 'yaz salgını'nın geçtiğini haber veren

bu alarmla 'ağlayıcı kadınlar' gibi şairler çıkar sahneye. Belki onlar gibi ağıt yakmazlar, üstlerini başlarını parçalayıp kanlı gözyaşları akıtmazlar. Ama bir türlü sevip benimseyemedikleri yazın bitmesinden duydukları gizli mutluluğu açık ederler, kederli gibi görünen kara dizelere sakladıkları şiirleri ile bunu kutlarlar. Keşke şiirden, şairlerden önce yazı tanısaydım! Artık çok geç, şiirin 'kara' denizinden kurtulup yazın 'mavi' ayinine katılmam imkânsız. Belki de bunun yol açtığı kıskançlıkla ülkesinde gezmesem de, maviliğinde yüzmesem de, gözüm uzaktan uzağa yazdadır hep. Şairler gibi yazın bitmesini beklerim ben de. Beklerim ama doğrusu bu taşralı kıskançlığını da kendime yakıştıramam, o 'mavi ayin'e haksızlık ettiğimden korkarım. Şiir de kendine yazdan başka bir rakip bulsun! Şu kara bir ayin ya da kara bir güneş olan şiir: *"Kemanım çalınıyor beni yaza tuttular/ ufkumda şenliklerden kalma bir kara güneş"* Belki de şiirdir şairleri yaza doğru büyüten. Öyle ya gençliklerini şiirin sert, rüzgârlı ve soğuk 'kara' ikliminde geçiren şairler büyüdükçe ılıman, mutedil, güneşli 'mavi' iklimlere doğru yelken açmazlar mı? Şimdi şiirle yazın ortasındayım, karayla mavinin ortasında. Sevinçle kederin ortası değil ama, ne tuhaf yine de kederle kederin ortasındayım. Belki de ayinin bittiği ve başladığı yer burası. Yazın mavi ayininden şiirin keder ayinine, tam sınır çizgisinde incecik ve çok uzun bir cümle: 'Yaz bitti!' Şiirin mevsimi geldi demek ki, hoş geldin kederin eylül sayısı.

"SENİ UZAKTAN SEVMEK..."

Seslerimiz birbirine eşlik ederse gönüllerimizin de eşlik edeceğine inanır ve hep bir ağızdan *"Bir şarkısın sen ömür boyu sürecek"* dizesini mırıldanmaya başlarız 'Samanyolu' şarkısının. İçimizden biri de aşka gelir ve içinde kalmış şairlik hevesini ayağa kaldırır, artık içkinin buğusundan mı aşkın büyüsünden mi bilinmez, ortamın peltek havasından nasibini almış sözcüklerle bir kez de o tekrarlar bu dizeyi. Sonra o yükseklerde uçan coşku birdenbire söner, dibe çöker, bu sessizlikte sanki ruhumuz ondaymış gibi yeni bir şarkı ararız, bir-iki nafile deneme, dilimizde, gönlümüzde kırık dökük sözcükleriyle bir şarkıyı tamamlayacak hal kalmamıştır. Tam o anda biri çıkar, ömür boyu süreceğine iman ettiğimiz o şarkıya bir nazire gibi başka bir şarkıyı aramıza atar: *"Seni uzaktan sevmek aşklarm en güzeli"*. Taşrayla yaşadığımız aşk bu iki şarkının art arda söylendiği gibidir. O hem *"Bir şarkısın sen ömür boyu sürecek"* diye seslendiğimiz çocukluk aşkımızdır, hem de çocukluktan kendimize gelir gelmez (niyeyse?) kabullendiğimiz ve bir daha asla buluşamayacağımız imkânsız aşkımız. Onun şarkısını söylemekse içimizde en yürekli olana düşer: *"Seni uzaktan sevmek aşklarm en güzeli/ alıştım hasretine gel desen gelemem ki."* Tanıl Bora'nın her zamanki çalışkanlığıyla akıl ettiği ve hem kitabı hem de doğrusu hepimizi derleyip toparladığı *Taşraya Bakmak*'tan (İletişim Yay.) söz ediyorum. 13 yazarın baktığı ve Nuri Bilge Ceylan'ın resmini çektiği taşradan. Şarkıların birincisi çok yerinde, taşra, ömür boyu sürecek bir şarkı, fakat hakiki olan da ikinci şarkı, taşra artık uzaktan sevilecektir, hem hakiki, galiba hakiki olduğu için de acı olan bu. 'Taşradan Bakmak'la 'Taşraya Bakmak' arasındaki acının farkı. Kitabın arka kapağındaki

cümle, bu farkı, bence gayet dokunaklı bir biçimde özetliyor: "Elias Canetti'nin *İnsanın Taşrası* kitabından ilhamla söylersek: Taşraya bakmak, insanın kendi içine bakmasıdır biraz! İnsanın kendi içine bakması sanki çok kolay bir şeymiş gibi! Hadi içimize bakalım: Taşra 'dışarı' anlamına gelir, dışarlıklı olmayı en iyi bilenlerse 'taşra içre' olanlardır, 'dışarının içerisi'nde olanlar, yani hâlâ taşradan bakanlar. Taşranın, içerinin, içimizin başkenti olduğunu bilenler en iyi ve en yakından anlar *"Alıştım hasretine gel desen gelemem ki"* şarkısının ne demeye geldiğini. Kendilerine itiraf etmekten çekindikleri şeyi bir şarkıya yükleyen ki onlardır, taşramızda yalnızca onların ıstırapları vardır! Ben de 'taşra içre' olanlardanım, onu uzak bir aşkla sevenlerdenim. Fakat ne yalan söyleyeyim, *"Yârim İstanbul'u mesken mi tuttun/ gördün güzelleri beni unuttun"* dese taşra, ona diyecek bir tek sözüm, bakacak yüzüm de yok. Bilir, bilirim. 'Gıyabında aşk' gibi bir şey bu, yani yokluğunda aşk. Hani yitirince, uzakta kalınca özlemi ağırlaşan, yakıp kavuran bir aşk. Büyü bozulmasın diye bir teselli belki de. *Taşraya Bakmak* kitabında taşradan mezun 13 yazar, benim 'neşeli yeknesaklık' dediğim bir hal içinde sıkıntıyı, kasveti, durağanlığı meşreplerince hikâye ediyorlar. Çoğumuz da Nurdan Gürbilek'in, Türkçe denemenin unutulmaz örneklerinden 'Taşra Sıkıntısı'yla yolculuk ediyoruz. Taşraya yazıyla yolculuk. Ben de 'Şiir taşraya aittir' başlığıyla taşranın şiirine dair yazdım. Geçenlerde "Birgün" gazetesinde Aydan Çelik kitaptan söz ederken çok güzel bir teklifte bulunuyordu, "Keşke Reha Mağden de yazsaydı" diyordu, keşke, o harikulade üslubuyla, mırıldanır gibi bir samimiyetle, hem mırıldanmak da en hakiki samimiyet ifadesi değil midir, ne güzel nakleder ve nakşederdi taşrayı. Ben de unutmuşum, taşrada şiir deyince Eskişehirspor'dan söz etmemek olur mu? Tanıl Bora'ya duyurulur: Kitabın yeni baskısında Reha Mağden ve Eskişehirspor şart azizim!

MÜŞTERİ VELİNİMET Mİ?

Zayıf, hasta, derbeder kılıklı müflis adamla, şişman, yanaklarından kan damlayan, takım elbisesi İngiliz kumaşından, elinde banknotlar sallayan zengin adamı resmeden, 'Veresiye satan/ Peşin satan' yazılı tablolar çoktur görünmüyor ama, 'Müşteri Velinimetimizdir' levhaları eski-yeni pek çok işyerinde, mağazada duruyor hâlâ. Bir anlamda, satışın, pazarlamanın ezel ebed altın yasası bu. 'Müşteri Velinimetimizdir' şiarı, belli ki resimdeki zengin adama daha çok uyuyor. Geçen yıl, şair arkadaşım Veysel Çolak'ın inatla, sabırla, titizlikle on yıldır çıkardığı "Dize" dergisinde bir şiir yayımlamıştım. Veysel, birkaç gün sonra arayarak, derginin internet sitesindeki forum bölümünde şiirin kıyasıya tartışıldığını, bir göz atıp, bir şeyler yazmamı istedi. Baktım, çoğu şiirin aleyhinde görüşlerdi: Böyle şiir mi olurmuş, düzyazı cümlelerini bölüp dize haline getirince şiir mi yazdığımı sanıyormuşum, adımın arkasına sığınıp, oooff Haydar Haydar, artık böyle şeyleri şiir diye yayımlıyormuşum, vb... Şiirin yanındaki birkaç görüş ise, şiirden çok benim eski şiirlerimin güzelliğinden dem vuruyor ve bana bu şiiri savunmam ya da açıklamam için bir fırsat tanınması gerektiğini belirtiyordu, cevaben şunları yazdım: 'İlginize ve eleştirilerinize teşekkür ederim ama, bu şiiri savunarak ya da şiir anlayışımı açıklayarak tartışmaya girmeye niyetim yok. Vatan sağ olsun!' Bu cevap sonrasında da küçük çaplı bir kıyamet koptu, okuru küçümsemekten kendimi önemsemeye kadar bir yığın suçlama. 1,5 yıl öncesine kadar internetle bir ilişkim yoktu, şimdi de pek var olduğu söylenemez. Bu köşedeki yazıların "Radikal"in internet sayfasında da yayımlandığını ve okurlardan çeşitli yorumlar geldiğini bir arkadaşım söyleyince, bakmaya başladım. Beğenenler var, beğenmeyenler var, bir de

son zamanlarda kendini okur-tüketici ya da tüketici okur yerine koyup, bozuk, çürük, hatalı bir mal almış gibi davranan ve neredeyse tüketici derneklerine şikâyette bulunacak okurlar var. Bu okurlar, yalnızca o hafta yayımlanan yazıyı değil, mesleğim olan reklam yazarlığından, bir zamanlar 'sebebim' dediğim, fakat şimdi bu iddiadan vazgeçtiğim, şiire, bütün bir yazı hayatımı da toptan yargılıyorlar. Eleştiriye karşı değilim, yoksa bu mektupları kendime saklamam gerekirdi. Yeter ki maksat 'bağcıyı dövmek' olmasın! Şiirde ve yazıda reytingi yüksek bir şair ve yazar olmadığım için, 'Müşteri velinimetimizdir' anlayışını benimsemem de beklenemezdi. Beğenen ve beğenmeyen okurlara teşekkür ediyorum ve onlardan özür dileyerek, okur-tüketici ya da tüketici okurun, bu köşeyi okumak gibi bir 'mecburiyet'leri olmadığını da hatırlatmak istiyorum. Fıkra yazarlığının en iyi isimlerinden, 30'lu yılların sonlarından 50'li yılların ortalarına kadar "Akşam" gazetesinde unutulmaz köşe yazıları yazan Şevket Rado'nun 'Muharrir ve Okuyucu' adlı yazısından bir alıntı yapıyorum: "Muharrir... Yazdıklarının okuyucu tarafından vapurda evine giderken, tramvayda bir köşeye iliştiği zaman veya akşam yemeğini yedikten sonra şöyle bir uzandığı sırada lakayt bir eda ile değil de dikkatle incelenerek, evvelce yazdıklarıyle mukayese edile edile, adeta pertevsizle okunduğunu görse bir daha kalemi eline alamaz. Muharrirlerin çoğu yazısını yazarken biri başına dikilip kâğıdına baksa yazamaz olurlar. Halbuki o, yazısının biraz sonra müthiş bir kalabalık eline geçeceğini pekâlâ bilir. Bununla beraber masa başında kendisini yine yapayalnız hisseder ve sanki birine hitaben değil de not defterine yazıyormuş gibi sükûnet içindedir. Muharrire yazmak cesaretini veren de işte bu histir. Yoksa..." (Şevket Rado, *Sözün Gelişi*, YKY, 2003, s.245)

NEYSE...

'Neyse' demek iyidir, 'bu da geçer' demek gibidir, geçmez, herkes bilir geçmediğini, geçmiş gibi yapılır. Bazen 'gibi yapmak' da iyidir, bazen öyledir, bazen geçer, hiçbir zaman geçmez. İnsan 'neyse' demeyi hayli geç öğrenir, belki de geç değildir, tam vaktindedir. Kimi bunda bir olgunluk bulsa da, bulunan şey zorunluluktan başka bir şey değildir. Uzatacak ne var, insan 'neyse' demeye başladığında, *"ne sabahtır bu mavilik ne akşam"* duygusunun da, yavaş yavaş ondan geçtiğini kabul etmeye de başlamış demektir. İkindinin akşam alacası dediğimiz o garip vakte değdiği yerdedir. Hiçbir şey 'neyse' demenin niye bunca dokunaklı olduğunu o ıssızlık anı kadar iyi anlatamaz. Sizin de 'neyse' demekten, 'peki' demekten yorulduğunuz olmuyor mu? 'Neyse' demenin, sanki her şeyi, herkesi, hayata bağışlıyormuş gibi görünen, oysa unutmaktan, sineye çekmekten, uzaklaşmaktan başka bir şey olmayan kolaycılığı ağır gelmiyor mu? İnsan, ne kendini bağışlıyor gerçekte, ne de bir başkası gibi gelen hayatı, yalnızca unutmayı seçiyor. Unutma! Unutarak yaşayabilirsin diyor, içimizde varsa bir ses, belki de yaşarsan unutursun. Unutarak yaşamak: 'Neyse' demek mi? Her şeyi unutmak, kendini de unutmak için. Geri alıyorum söylediğimi, 'neyse' demek 'Bu da geçer ya hu' demek değil, kimse beni hatırlamasın, ben kendimi çoktan unuttum demek. Çok yorgunum hatırlamaktan demek, belki de başka hiçbir şey dememek. Attilâ İlhan'ın dediği gibi: *"İnsan bir akşamüstü ansızın yorulur/ tutsak ustura ağzında yaşamaktan"* demek. Yazı da yorar bazen insanı, 'neyse' diye yazmak bile ağır gelir, kelimeler eline gelmez olur, 'nasip' diye baktığın kelimeler bile gönülsüz, uzak durur yazıya. (Bakınız: 'Neyse'

adlı bu yazı.) Yalnızca yazı mı, şiir de yorar, şiir de yorulur, hiç başlanmamış, yarım kalmış şiirlerden söz etmiyorum, onlara heves yetmemiştir ya da heves o kadardır. Şu tamamlanmış gibi duran, yayımlanmaya hazır, hatta yayımlanmış şiirler de bazen 'neyse' yorgunluğunu taşır. Tomris Uyar'ın unutulmaz hikâyesi 'Metal Yorgunluğu'nu okuduysanız, beni daha iyi anlarsınız. Uçakların yorgunluğunu anlatmak için kullanılan bu deyimden, insanın düşmesini, kelimelerin düşmesini de anlayabilirsiniz. Metal yorgunluğu sürtünmeden kaynaklanıyorsa, insanın yorgunluğu da karşılaşmaktan, çarpışmaktan, kelimelerin yorgunluğu, insanın acısını alır diye, ağır cümlelere, dizelere bir teselli olarak yerleştirilmekten neden kaynaklanmasın? 'Neyse' diye başlayan bir yazı ne anlatabilir? 'Neyse' diye bir yazıyı okuyan bunda ne bulabilir? 'Neyse' diye yazan, yazmış bulunmakla kurtulabilir mi bu duygudan? 'Neyse' diye yazmanın ne faydası var? Hiç. Şimdi 'neyse' demek iyi midir? İsterseniz iyi olsun, biri 'hiç' diye, biri 'terörist' diye öldürülen iki çocuğun henüz sıcak gözleri üstümüzdeyken... Burası da kalbin, vicdanın, hiç yorulmasını beklemediğimiz şeylerin yorulduğu yerdir, insan hatırlamaktan, hatırlatmaktan yorulur. Belki bu yazıyı unutmak en iyisi, ben unutmaya hazırım, isterseniz siz de unutun. Kelimeler beni bağışlasın, cümleler özrümü kabul etsin, siz de üzerinde durmayıp 'neyse' derseniz... 'Hali pür melal'im anlaşılmış olur: İnsan bazen en çok kendinden yorulur!

KÜÇÜK DAYI, CHE

Ege'nin bir amcası ve 'bissürü' dayısı var, ben en büyük dayısıyım, Kemal, Halil ve en küçük dayısı Ali. Hepimizle arası iyi Ege'nin, ama en çok Ali dayısıyla iyi. Ali'nin motosikleti yok, arabası var, Ege'nin sevgisinde bu 'motorlu taşıt vasıtası'nın da bir miktar payı var kuşkusuz, ama onların muhabbetini bu kadar 'dünyevi' bir sebebe bağlamak da haksızlık olur. Ege bana telefon etmez sözgelimi, ben onu özler ve ararım. Oysa Ali dayısını arar Ege, babasından bulaşan Fenerbahçe hastalığından, elbette Eskişehirspor sevgisinden konuşurlar, kara 'Deniz'i de özlemiştir tabii Ege. Büyüğü küçüğü bütün dayılar, tıpkı amcalar gibi çoktan dalmışlardır hayat denen o ummana. Dilde, gönülde, ki dil de gönüldür, itirazlar hâlâ sürmektedir sürmesine de, nerde eski günlerin o devrimci coşkusu, ataklığı, mülksüzlerin yoldaşı olarak onlarla birlikte sistemi başaşağı etme arzusu? Pek fazla olmasa da, mülk sayılmasa da, herkesin vazgeçemeyeceği 'değerler'i vardır artık, elbette eski değerlerle karşılaştırılamayacak, yine terk edilebilecek yeni değerler. Yeni değerlerin en yenisi, insanın idealleri uğruna ölebileceği düşüncesinin saçmalığıdır. Yaşam biriciktir ve onu doya doya yaşamak gerekir. İnsan, bireyliği ve tekliğinde bir anlam taşır, ideolojiler de öldüğüne göre, ki bunu dile getirenler nedense hep sağcılar, gericiler ve ırkçılardır, artık 'köhnemiş fikir ve ideoloji sahipleri'nin de tövbe edip, af dilemesi, bir nevi pişmanlık dilekçesi vermesi 'şık' bir hareket olacaktır. İyi de binlerce yıldır 'Başka bir dünya mümkün' diye yola çıkıp, bu uğurda katledilenlerin anısı ne olacak? Hallacı Mansur'dan Nesimi'ye, Şeyh Bedrettin'den Che Guevara'ya Deniz Gezmiş'e, bir miras olarak devralınan o şiir ne olacak? Necatigil'in *"Bazı şiirler bekler*

bazı yaşları" dizesini bilirsiniz, ondan mülhem 'Bazı şiirler bazı çocukları bekler' demek, artık 'romantik' ve 'modası geçmiş' bir söylem sayılsa da, bazı anılar vardır, bazı çocuklarda taşınmayı bekleyen. Bazen isimleri taşınır, bazen şarkıları, bazen resimleri, hem bunlar da olmasa hangi değerleri taşıyabiliriz ki çocuklarımıza? Che Guevara: Küçük dayı. Her zaman yakında değildir, uzaklara gitmiştir, bazen bir gemici, bazen bir kaçak, ama hep özlenir, o da geride bıraktıklarını unutmaz, dönerse, dönebilirse unutulmaz hatıralar getirecektir, bir ömür boyu taşınacak hatıralar. Arada bir resimleri gelir, 'uzaktaki küçük dayı' olarak cepte, çantada ve elbette gönülde saklanacak yakışıklı resimler, çocuğun ruhu ısınır o resimlerin sıcaklığından ve onlarla büyür. Küçük dayı bir daha hiç gelmez, çocuk ölümü bilmez, öğrendiğindeyse üzülmek yerine ondan duyduğu gurur dolar kalbine. Bazen resimler birbirlerine karışır, küçük dayının yerini küçük amca alır, küçük amca: Deniz Gezmiş, daha dün gibidir onun gidişi, iyi de ne zaman birlikte resim çektirmişlerdir, küçük dayı Che ile küçük amca Deniz? Hayaller üst üste gelir, ruhu yakışıklı, düşüncesi yakışıklı, hayatı yakışıklı ve hâlâ genç iki hayal, çocuğun fikrinde bir olur, birbirine karışır, Ece Ayhan'ın *"Bütün sınıf sana çocuk bayramlarında zarfsız kuşlar gönderecek"* dediği gibi olur, uzaktaki küçük dayılar, yakındaki küçük amcalar, bir anı bile olsa çocukluğunu taşıyanları unutmaz, onların çocuk kalbinden hiç çıkmaz!

SILA: ASLI

Elias Canetti'nin *İnsanın Sılası* (İyi Şeyler Yayınları, Türkçesi: Ahmet Cemal) kitabını okurken bir cümle yazmışım, bir klişeden hareketle: 'İnsan, insanın sılasıdır.' Bu 'edebi' fiyakalı aforizmayı, 'asıl dil'e tercüme etmek gerekiyor: 'İnsan, insanın aslıdır' ve insanın sılası da, aslı da, yalnızlığıdır. Öyle olmasa şehirler, yani kara parçaları varken, adalar olmazdı. İnsan bazen, uzaklığına gitmek ister. Orası ne bir evdir, ne bir han, ne de bir sokak. Orası insanın yalnızlığına konuk olduğu, kendini meşrebince ağırladığı ve vakit gelince uğurladığı yerdir. Mesafeler yalnızca bozkırlarla, denizlerle, okyanuslarla ölçülseydi, çağımız insanın gerçek rönesansına kavuştuğu bir çağ olurdu. Olmadı, olmayacak da. Her şey şimdikinden bin kat daha da hızlansa, insanın kendine yakınlığı ve uzaklığıyla kaim olan mesafesi hiçbir zaman kapanmayacak. Hatta, belki tam da bu 'hız'dan ötürü insanla, öz ve üvey kardeşi gibi yorumlanan, yakınlığının ve uzaklığının arasındaki mesafe daha da açılacak. Bu bir öngörü değil, hem benim gibi 'gelecek' fikrinden çok, 'geçmiş' fikriyle yaşayan birisi için öngörü yabancı bile değil, var olmayan bir kelime. Canetti'nin adı kadar dokunaklı kitabından: "Aslında insanın çeşitli dilleri olmalıydı: Biri annesi için kullandığı, sonradan bir daha asla konuşmadığı dil; yalnızca okuduğu, ama yazmaya asla cesaret edemediği bir dil; dua ettiği ve tek kelimesini bile anlamadığı bir dil; hesap yaptığı, yalnızca para sorunlarına ait bir dil; (mektupların dışında) yazmak için kullandığı bir dil; yolculukta kullandığı dil, bu dilde mektuplarını da yazabilir." (agy, s. 16) Belki, Canetti mevcut tekliflerinin içine 'mesafelerin dili'ni de ustaca gizlemiştir. Tıpkı 'cümleler vardır, ancak başka bir dilde bir anlama gelirler' dediği gibi... İyi de biz

sılamızın neresi olduğunu biliyor muyuz? Uzaklığımıza gitmek üzere terk ettiğimiz yakınlık belki de sılanın ta kendisidir, belki de uzaklaşmak bahanesiyle 'inziva'dan kaçıyoruz, asıl sürgün kaçtığımız yerde olduğumuz haldir belki de. 'Ev'de olmak inzivaya çekilmek midir? 'Ev'de olanın daha fazla seyretmek için bir yalnızlığı yurt tutuyor görünmesi, neden olmasın? Aslında "En kederliler, şairler filan değil, bizi en çok güldürenlerdir, palyaço maskesinin altındaki hüzünlü bilgelerdir ve insan, en çok kalabalıkken, kalabalıkların içinde yalnızdır" gibi klişeleri bir yana bırakalım, derdimiz o değil. Derdimiz uzakta, yakında, evde, sokakta, şehirde, adada, kalabalıkta, tenhada, neredeysek orada bizi kendimize mutlak sürgün eden 'şey', bir 'hal' Bu 'şey'i 'hal' edebilir miyiz? Nâzım Hikmet, 'Mapusluk Zor Zanaat' demişti, 'gurbet zor zanaat'tan mülhem, galiba şairler ve yazıcılar için 'sürgünlük zor zanaat' demek gerekiyor bir de: kitaba, cümleye, dizeye, kelimeye, harfe... Ve oradan da içimize sürgünüz. Aynanın gösteremediği tek yer içimiz. İnsanın içindeki gölge gibi. Belki de biz içimizin gölgesiyiz. Ve o yüzden en parlak mutluluk anlarında, içimizi bir gölge kaplıyor. Yine Canetti'den: "Yazmak, yazmanın mutluluğu içerisinde kendi mutsuzluğunu unutana kadar yazmak." (agy, s. 102) Güzel de, nereye kadar? Galiba şuraya kadar: "Öbür dünya, aslında içimizde. Taşıması güç bir bilgi, ama öyle; öbür dünya bizim içimizde tutsak. Modern insanın büyük ve çözüm bulunabilmesi olanaksız parçalanmışlığı da buradan kaynaklanıyor." (agy, s. 70) Sıla gibi, inziva gibi, insanın kendisinde taşıdığı, gezdirdiği, ağırladığı tek yer: İnsanın yalnızlığı. Ve hayatın çözemeyeceği, yalnızca ölümle bitebilecek tek şey. Belki de bu yüzden, inzivaya, sürgüne 'derin' derin anlamlar aramak, bulmak yerine, onu yalnızca şairlere, yazıcılara bağışlamak yerine, bu dünyayı gezmeye gelmiş her ziyaretçinin, bir 'rehber'i gibi görmek gerekiyor: İnsan ve aslı: Yani, insan ve yalnızlığı.

TUHAFİYE

Tuhafiye, eski taşra doğumlu çocukların küçük lunaparkıdır. Hayalhanesidir. Birbirleriyle yarıştırmaya ne gerek var, tuhafiye de hayalhane de aynı şey demeye gelir. Hem onların sonradan mağaza, market adını alacak eski kapı komşularıyla da gölge yarıştırmaya ne mecali, ne de niyeti vardır. Eski taşra çarşılarında, herkes komşusunun gölgesinden uzun olmayı fazladan bir kusur bilip, sabahın da, ikindinin de, gölgenin de bir bahtı var yetinmesiyle bahtiyar sayardı kendini. Sonra sonradır çarşıdaki gölgesini beğenmeyip bazılarının yüzünü karartması, komşusunun gölgesini kendi mülkü sayıp, görgüsüzlüğün mirasıyla büyüttüğü dükkânında tamah adlı küçük hisse senetlerini satması, kendini uzun boylu sanıp kibirden 'Aparthan'lar dikmesi. Taşrada tarihin sonu, çarşının kibre kapılmasıyla başlamıştır. Şimdi bir yaz öğle sonu sessizliğini, hışşşş, uzun tezgâhın üstüne yayılmış bir kumaşı kesen makasın sesi sevindirmiyorsa, eski taşranın hışırtısıyla büyüyen çocuklar yoksa terziler ne yapsın? Pas tutmuş makaslar hangi çocukluğun bayram sevinci için ağzını açsın? Eski taşra çarşıları denizin gölgeye çekilmiş kardeşleri gibiydi, iç kardeşi. Sanki oraya memuriyete gönderilmiş de, sonradan orayı meşrebine uygun bulup yerleşmiş gibi. Eski taşralı tesellisi mi? İhtiyacı yok ama, tesellisi olsun. Tuhaf mı? Tuhafiye diye, taşrada onların da gölgesi kalmamış eski kitapçılara, sahaflara benzeyen, evlerin tavanarasını keşfe çıkar gibi gidilen ve küçücük, hatıralar dükkânı gibi tıka basa doldurulmuş yerlerden daha tuhaf ne olabilir? Tuhafiye işte, ne dükkân, ne mağaza. Yalnızca küçük şeylere mahsus, hatta teferruat kabilinden şeyler. Olmasa da olur. Elzem değil. Bir uğradığında, yolun düştüğünde, hatırına geldiğinde, gözün iliştiğinde girersin içeri. Ne al beni diye göz kırpar

vitrinindeki eşyalar, ne de renkleriyle, gösterişli duruşlarıyla bas bas bağırır. Biraz mahremiyet vardır tuhafiyede, biraz da mahcubiyetle örtülmeye çalışılan bir neş'e hali. Yerini bilir, halini bilir, nasibini de bilir ve içindekileri yavaş yavaş sahibine verir. Her şey biraz da ödünç duygusuyla yerleşiktir. Zamanı gelince sahibi de gelecek ve emanetini alacak gibidir. Tuhafiye: Yazıhane. Birisi şeylerin evi, yani eşyanın. Diğeri de bir bakıma şeylerin hanesi, yani harflerin, kelimelerin, cümlelerin. Feridüddini Attar'ın *Mantıku't-Tayr*'da "Derdin yoksa bizden ödünç al!" dediği gibi olur yazıhanede de işler: Tıpkı Attar'ın kitabına ödünç kuşların kanat vurması gibi, haneye de ödünç kelimeler gelir, ödünç cümlelere girip giderler. Gül de ödünçtür bahçe de, dem de ödünçtür dolu da, yazının iyiliği kötülüğü de. Tuhafiyenin küçük telaşı, eşyanın varlık endişesini giderme hevesiyle sürdürdüğü beyhude çabayla daha çok ortaya çıkar. Derdi ödünç alır gibi, sıkıntının tadını da ödünç alır insan: Kendine ısmarladığın şu şeylere bak, eski, eksik, faydasız, nafile, zamanın itiyatlarına uzak ve bu kabilden ne varsa tıka basa doldurursun yazıhaneye. Tuhafiye artığı diyelim ya da tuhafiye fazlası, derdin fazlası de istersen, dükkânlarda satılmayan, ucuzluğa düşmeyen, kapış kapış gitmeyen. Aslında elde kalan, kendini tüccar sanarı iflas ettirecek, modası geçmiş, belki de hiç olmamış şeyler, yani bilcümle tuhaflık nerede olur, kimde bulunur? Bir, eski tuhafiyelerde, iki, eski yazıhanelerde. Birini hâlâ taşrada, birini de taşradan dışarlıklı mı sanıyorsun, öyleyse uzun zaman şairi Mehmet Taner'in söylediğine gönül ver: "*İkindi onları birbirine kavuşturur.*" Dertlerini birbirine ödünç vermek isteyenlere ikindiden iyi taşra mı bulunur!..

REFİK İLE VEHBİ

Bazı çocukların dostluğu sokaktandır, sokaktan dostluğa bazı büyük çocuklar da dahildir. Ece Ayhan ile Cemal Süreya'nın 1980'lerdeki dostluğuna tanık olduğumda düşünmüştüm bunu, şiirden, kitaptan evet, onların da payı vardı bu dostlukta, ama en büyük pay sokağındı. Sezai Karakoç'la birlikte Türk şiirinin üç parasız yatılısından olan Ece Ayhan ve Cemal Süreya'nın kitaplarında yer alan söyleşilerine bakın, sokaktan, çocukluktan, dışlanmışlıktan daha hakiki bir şey göremezsiniz. Küstükleri zaman da çocuklar gibi küsmüşlerdi. Severek yani, sevdikleri için. Birbirinin yüzüne karşı küsmek sokak dostluğunun şanındandır. İnsanın küsecek bir sokağı, şairi olmalı. Küsmek çünkü yumuşaklıktır, şefkattir bir bakıma, yoksa insan kavgacı, geçimsiz, huysuz olur. Küsmek ruhtaki, dildeki fazlalığı alır. Şahanedir küsmek, eğer seviyorsan, eğer bir dostun varsa! Bir daha yüzünü görmek istemedikleriniz dahil değildir elbette buna! Onlar bize küsecek kadar yakın değildir çünkü. Şükür küsecek kadar yakın dostlarım oldu hayatta. Yine de itiraf etmeliyim ki ben dostluğu sokaklardan değil, kitaplardan öğrendim. Sözgelimi gençken okuduğum Hermann Hesse'nin kitaplarından ve öyle öyle altını çizmeye başladım dostluğun. Ne var ki biricik dostumu 18 yaşında kaybetmiştim ve ufukta öyle yeni bir dostluk görünmüyordu. Tam o günlerde 'yoldaşlık' duygusu başlamıştı, güzeldir, değerlidir, anlamlıdır, fakat dostluğun yoğunluğu ve derinliği başka hiçbir arkadaşlık türünde yoktur. Şimdi şair arkadaşlarım, yakın arkadaşlarım var, fakat dostum üç tane, biri Eskişehir'de Gazanfer, biri Antalya'da Vehbi, biri İstanbul'da Nevzat.

Vehbi, Hacettepe'nin iyi zamanlarından kalma, Bilge Karasu'dan, Füsun Akatlı'dan, Oruç Aruoba'dan dersler

almış, Ece Ayhan okumaya orada başlamış. Biz askerde karşılaştık. Yedeksubay okulundaki üç ay, Ankara'nın henüz 'sevgili'miz olduğu zamanlardı. 'Dostluklarda Ankara'nın yeri ve önemi' diye bir kitap yazılmalı belki de, 80 öncesi ve sonrası Ankara'da dostlukların ne kadar değerli olduğu mutlaka anlatılmalı. Şimdi kimse yerinde yok ki, Ankara yerinde olsun! 12 Eylül belki en çok Ankara'yı vurdu, 'nöbetçi dostluk' demek biraz tuhaf olacak ama Ankara'da öyle birkaç yakınımız kaldı. Vehbi'yle eski Ankara'yı, oradaki dostluğu, belki 20 yıl oluyor, İstanbul'da yaşamaya çalıştık bir süre. Sonra Vehbi tutunamadı İstanbul'da ve geze geze Antalya'ya vardı. İstanbul Film Festivali'ne, Müzik Festivali'ne gelirdi eskiden, bileti de, evi de hazırdı. Festivali beklemek, biraz da Vehbi'nin gelişini beklemekti benim için. Vehbi en son 2001 krizinin yazında, İstanbul'a gelip iki-üç ay çalışmaya mecbur kaldı, doğrusu bu 'mecburiyet' beni sevindirmişti. Yaz sonuydu, Sofyalı Sokak, şimdiki gibi dolmamıştı, bir tek Refik meyhanesi vardı ve onun ışığı ve müdavimleri. Haftada bir-iki kez Refik'te buluşuyorduk, rakı içiyorduk. Tıpkı 20 yıl öncesinin Kadıköy sahilindeki Hatay Meyhanesi'ndeymişiz gibi. Ben Refik'e yine gidiyorum, Refik'teki İbrahim, Sefer, İshak ve diğer görevli arkadaşların ahbaplığı, yakınlığı, büyük Refik'in sohbeti, küçük Refik'in güler yüzüyle, 20 yıldır devamlısı olduğum bu meyhaneye 20 yıl filan daha gitmek istiyorum. Oradan hemen her sefer Vehbi'ye telefon ediyorum, karşılıklı kadeh kaldırıyoruz, fakat üç yıl oldu Vehbi İstanbul'a gelemedi. Hep boş bir sandalye var, masada boş bir kadeh var, Vehbi devamsızlıktan kalmasın diye. Bu yaz sonu olsun, Vehbi gelsin, boşluğumuz dolsun. Yoksa Refik bize küsecek, o küsmezse ben Vehbi'ye küseceğim, dostluğun gereği budur diye. Küsmek de vefa gibi bir şey. Dostluk yoksa, küsmek yoksa, vefa yoksa, meyhane de yoktur, dem de! Çünkü dem, 'dolu' sunmaktır, dostluk da öyledir, 'dolu'luktur, hayatı, boşluğumuzu, içimizi doldursun diye!

KUYU

Kuyuya taş atmıyorlar artık, çocukluğu atıyorlar. Kuyuda ne metafor var, ne de psikanalizin işine yarayacak su. Kuyu, 'dünyaya atıldım' diyenin evsizliği. Kuyu, dünya. Atıyoruz içine 'ben çocuğum, sen büyüksün' deyip elimize gelenleri, kapımızı çalanları. Atıyoruz ve sonra özür diler gibi anlaşılmayı bekliyoruz. Severek atıyoruz üstelik, bazen çok severek. Kuyuda su yok, kimse kusura bakmasın, kuyuda kafamızı taştan beter delecek dünya var. Taşa yolculuk var, benlik kırılana kadar. Dünya kaç çocuğu büyüttü, taştan geriye kaç çocuk döndü? Belki bir mucize kabilinden, sevgiyle bile 'tutunamayan' ve sevgiden başka hiçbir şeye 'tutunamayan' ve 'aşklı ruh' taşıyan bir-iki çocuk, belki. *"Hep sonuna kadar gidelim, içim boş!"* diyeni, aklımıza başka bir yer gelmediği için kuyuya atıyoruz, dışımıza atıyoruz. 'Anla, biz de çaresiziz' demek için belki de. Kuyu da biziz, dünya da, ve çaresizliğimizin şiddetini anlatmak için aslında, onları aramıza atan da biziz. Henüz dünyaya çarpmamış, kuyuyu da, ormanı da bir oyun parkı gibi gören ve kendine bir masal arayan çocuğa 'dünya, masal parkı değilmiş' taş-gerçeğini ilk orada öğretiriz. Onun da 'henüz büyümekten kaçan, çocukluğa liman gibi sığınmış kalbi' o anda yanar. Çaresizlikse yaralar, yakar... 'Sorusu çuvalında çocuk', yanıtı kuyuda arar. Evler yaparız, odalar açarız: Kendi bencilliğimizi, zaaflarımızı sığdıramadığımız için konuk bile çağırmayız. Konukgeleni kuyuya salarız, bir 'kırık seyahat'e. O yine oradan, özür diler gibi 'sizi anladım' der gibi, 'hisli seferber' demekten geri kalmaz kimseye: "Atlamam gereken dar geçit kapıma geldiğinde, her seferinde önce bütün öğrendiklerim gitti ve kuyu, karanlığımı alıp, ışığını verdi. Hatırlayana kadar indim,

derinden içtim. Hatırlayana kadar yüreğim, beynim, bilgim, ruhum, hiç kimsem yetmedi. Uçurumu düzlük sanırken, yardım geldi. Hepsi hisli seferber, hepsi sanki kuyu başında." O bize evlerin kutsal olduğunu öğreten çocuktur, evinize iyi bakın, içinize iyi bakın der, çünkü 'dostunun kutsalına sahip çıkmak en derin sudur' bilgisini kuyudaki sokaklardan ulaştırmak daha da kutsaldır. Ne şiirin ne'liği, ne kötü bir miras gibi, akıp giden değil, değip giden hayatın bilgisi, ne de kuş göçü haritasından şiirine güzergâh çıkaran şairin kanat sevgisi, hiçbiri ruhunda kanat çırpacağı kadar bir gökyüzü açmaz çocuğa. O 'acıtan yerlerimi bulup, kanat atölyemi kurdum içimde' der 'boşluktan yere taşındım'. Biz çakılıp kalırız. Ne boşluğumuz vardır taşınacak, ne de bir kuşun kanatlarını alıştıracağımız gökyüzümüz. Anne olmak, baba olmak, kardeş olmak, sevgili olmak, hepsi olunur ve hiçbiri olunmaz. Evin içinde bir ev açmak ister çocuğa, bir park kurmak, bir nehri yatak yapmak ve yorulunca dinlensin, oynayınca gelsin diye bir kıyıyı bir sahile dönüştürmek ister. Bazen gökyüzünü eve almak, bulutları odasında dolaştırmak... Evler kutsaldır, aşklar öyle gökten üç iyilik yağmış bir masalın tadında. Yoksa boştur evler, içine kimi alsanız, kimi atsanız, 'içim boş' der ev de bir çocuk gibi. İçine atsanız kuyudur, içinden atsanız dünya! Salondaki beyaz halı, 'çivili uçan halı' olur, size de 'üzüntüden gitti en uçta bir dala kondu, onu zor aldılar kendi elinden' derler. Büyük olmak, farkında olmaktır. Büyük bir çocukluğu büyütmek, büyük evlerden geçer: İçinden nehir geçen, bazen bir gölün durgunluğunu anlayan, gökyüzü eksik olmayan, cömert bir kalp gibi açık, masalı olan, hayatın içeriye sızmasına izin veren, üşüyen bir bahçeyi içine alıp ısıtan, sonra hayretle onda bir 'şifa bahçesi' bulan, 'uçan tüy'ün hafifçe kendini rüyaya bıraktığı bir büyük ev. Orada çocuklar da büyür, büyük sandığımız evin sahipleri de büyür, kuyu kapanır. Yoksa 'su bulanır, tekne parçalanır, uçurum büyür, acı kalır', geriye de

ne masal kalır, ne masal yurdu. Ruhumuz güneşsiz kalır, çünkü ev, yaz bahçesinde bile üşür. Kalanı da üşütür, gideni de. Evler çünkü, kuyuya atmadığımız çocuklarla, delilerle ve onların anılarıyla kutsaldır.

VEFA, BAZEN UNUTMAKTIR!

Vefalı olmak, unutmamak değildir. Nedense hep karıştırırız, belki de unutmaya eğilimli olduğumuzdan, her şeyi unuttuğumuzdandır bu yanılgı. Oysa bazen tam tersine, vefamızı göstermek, vefalı olduğumuzu anlatmak için unutmak, unutmak, unutmak gerekir. Unutmak, her zaman alçaklık değildir çünkü, bazen de bağışlamaktır. Aslında hiç unutamadığımız bir şeyi, bir tür bilgelik bilgisiyle, maskesiyle de diyebiliriz, hiç hatırlamıyormuş gibi yapmak da unutmanın erdemlerinden biri sayılabilir. Hem unutmazsak nasıl vefalı olabiliriz ki? Vefa, bazen bir insanı, bir anı, bir durumu unutmaktır, o insana rağmen elbette, o ana, yaşantıya, duyguya, duruma gösterdiğimiz vefa sebebiyle. Bırakalım şimdi 'vefa bir semtten ibaretmiş meğer' diye şairane, cümle kırması dizeler kurmayı, aslında vefa o 'semt'ten hiç ayrılmamaktır, ayrılıp da üstüne timsah gözyaşları akıtmak değil! Vefalı olmak için unutmak zorundayız. Tuhaf mı geldi bu cümle? Doğru, bana da önceleri tuhaf geliyordu. Ben artık vefayı, hatıralara tam bağlılık, ilk yaşantılardan hiç kopmamak, ayrılmamak, bir evi, bir şehri, bir anıyı terk etmemek, ve duygusuyla teselli bulmak yerine, yeniden yaşamak üzere geri dönmeyi göze alabilmektir diye tercüme ediyorum 2002 Türkçesine. Vefa, 'ilk'e, ilk kaynağa da bağlı olmaktır, kalmaktır, diye özetliyorum. İmkânsız, çaresiz bir durumu dile getirdiğimin de farkındayım. Çünkü 'vefa' diye 'vicdan yaptığımız', 'avunduğumuz' duygu da, maalesef, pek çok klişe gibi hayatımızdaki 'nostalci'ler arasına girdi. Her şeyin 'nostalci'si çıkınca, gerçeklik duygusu tümüyle kayboldu ve 'sanal âlem'de yaşar olduk geçmiş 'hakiki' yaşantılarımızı, zamanlarımızı bile! Şimdi 'vefa'yı bu yeni zamanların moda kavram, kelime ve duyguları

arasından kurtarmamız için, aradaki her şeyi, yılları, hayatları, anıları, acıları, sevinçleri, her şeyi evet her şeyi unutmamız gerekiyor, bence. Çünkü unutmazsak, vefa değil bir semtten, bir kelime olmaktan bile öteye geçemeyecektir. Hem, Allah aşkına, vefanın olumlu anlamda kullanıldığına ne kadar tanık oldunuz? Kaç zaman, kaç yerde, kaç kişiden 'çok vefalıymış' sözünü duydunuz, ben pek az duydum. Ama 'ah vefasız'dan 'hiç vefa yokmuş'a, 'çok vefasız çıktın'dan 'sende vefa nerde'ye kadar duymadığınız vefasızlık kaldı mı? Evet, vefa yoktur ya da kalmamıştır. Ne vefası? Aklından geçirmekle, iki çift sözle anıp gönül almakla vefa olur mu? Şimdi her şeyin 'hafif'lediği bir çağda yaşıyoruz. Aşktan ihanete, tutkudan bağlılığa, dostluktan yoldaşlığa, fedakârlıktan inada, tüm duygularda ve değerlerde bir içerik değişimi, öz yitimi, boyut düşümü yaşanıyor. Vefayı bile reklam ettiklerine bakılırsa, bu hafifleme hayli sürecek demektir. O yüzden bu hafifliğe razı olmaktansa, vefayı unutmak daha vefalı bir davranış bile sayılabilir...

7

Hurufi olmaya gerek yok 7'yi bilmek için: 7 bilinmez. 40 nasıl 'bilinir'se 7 de öyle bilinmez. Yıllardan bir gün diye bir cümle kurulsa sözgelimi, 7 söz konusu olunca o cümleyi günlere kurmak isterim. 7 gün gibi 7 yıl derim. Yılları da günlere benzetirim, bazısı bitmek bilmez, bazısı göz açıp kapayıncaya geçmiş olur. Bu 2002 yılının ne olduğunu ve ne olacağını da bilmiyorum, sanki salı yılı gibi. Çarşambanın günü gibi yılı da iyimser olur, perşembe uğurlu gelir, cuma kutsal bir buluşma gibidir, kavuşma da diyebilirsiniz, cumartesi okuldan kaçan çocukların, işten kaçan büyüklerin hayata atılma günüdür o gün okul ve iş olmasa da, vardır, hepsi biz değil miyiz, okul da iş de, yedi de gün de biziz, pazar hakikaten tatildir, hayat da durur eğlence de, pazartesiye gelince, ben bunları daha önce yazmışım gibi gelir ve bütün günler pazartesiye gelir. Salı yılını istemem, bu yıl salı yılı olsun ve ne var şunun şurasında Kasım, Aralık, gitsin, 7'nin yılı cumartesi olsun. 7'ye gelinceye kadar, yani ruhun kendini havalara, göklere, yerlere bir mavi melek vücudunda taşıdığı, uçurduğu yıla kadar, gözümüzden kulağımıza, elimizden kalbimize bizimle gezen yıllar olmuştur. Birincisi göz yılıdır, kendine başkasının gözüyle bakmayı öğrenirsin, belki iyi gözle bakarsın kendine, belki de kendi gözünden bile düşersin. İnsanın kendi gözünden düşmesidir en acıklı olanı. Bir daha, başkasının gözüne girsen de nafile! İkincisi duyma yılıdır, duyarsın, hatta söylenmeyenleri bile, hatta daha çok söylenmeyenleri, ki cankulağı da bunun içindir, ikinci yıla özgüdür, duy beni! Üçüncüsü ellerin yılıdır, buluşmalarda, vedalarda, garlarda, istasyonlarda, yollarda, fakat hiçbir zaman avucumun içi gibi bilirim dünyayı diyemezsin ve hiçbir şeyi

avucunun içinde hissedemezsin, eller çalışkandır, aşkı, şiiri, ruhu bile eller çalışır! Dördüncüsü ayak yılıdır, bu da bir 'romantik muamma' olsun, ayaklar da eller gibi çalışkandır, sonbaharı, ağaçları, sisli yazıları ve puslu seyahatleri kim çalışırdı ayaklar olmasaydı! Beşincisi gözkapaklarının yılıdır, uykular, düşler, çocukluk hastalıklarının çorbalarıyla aralanan, anneler, babaanneler, kızkardeşler, büyümenin şehirleri, sevinçli keder, buhar, duman, kuzineler, çaylar, limonlar, şiir demlenir! Altıncısı gövdenin yılıdır, boydan boya gövdenin kendinden geçmesi, yok gibiliği, gecenin tarlası, ayın denizi, yolculuk vadisi, ruhun uçurumu, gazel, bağbozumu, hasat ve sözcüklerden bir giysiyi üstüne aldıkça çıplaklığı ortaya çıkan gövdenin kendinden kurtulması, dizlerini karnına çekersen 6'ya benzersin! 7 ruhun yılıdır, 40'a erer mi ermez mi, sorulmaz bile, fakat ermesini dilemek, düşünmek bile 7'yi 40'a eş kılar, aşk kılar, sevgili kılar. Dedim ya, hurufi olmaya gerek yok, 7 kendini ortaya atmasa da, yavaş yavaş oluşturur, gövdeyi ruhla buluşturur, 4 kapıdan geçmeyi göze alanın aşkına, gidişine, kendinden çıkıp 'nar'a dönüşüne eşik olur, ateşine köz olur, cumartesi olur, 7 nar birden olur, 2'den değil, 7'den birlik doğar. Hem de öyledir, Cemal Süreya'nın da 7 kırlangıç yılı dediğincedir hayat, incedir, 7 nar yılı da cumartesi gibi bereketlidir, aşk gibi bir ve çoktur.

NİŞANLI

Nişanlılık, eski bir şiir gibi. Yalnızca 'eski'liğinden değil, 'şiir gibi' olması itibarıyla da modası çoktan geçmiş bir sevgililik hali. Şimdi 'eski'ye kim rağbet eder, 'şiir gibi' olması kime ne ifade eder? Sanki bir hayat albümü var da, zaman zaman onun tozlu sayfalarından ansızın aramıza dökülüveren bir hatıra, nişanlılık.

Kentte sevgililer şimdi çok çok kendi aralarında 'söz'leniyorlar, arada uzunca bir hatıra olarak yer almayı bekleyen nişanlılığı es geçiyorlar. Böylece aşkın payından bir hatıra daha eksiliyor. Sonra... Sonra artık vakit çok geç, evlilik denen ve bütün hatıraların yerine bir tek hatıra olarak geçen o 'müesses nizam', ara sıra, keyfi yerinde olduğunda ya da eşref saatinde diyelim bir gülümsemeyle belki hatırlıyor nişanlılığı. Nişanlılığı gülümseyerek hatırlamak güzel de, onu iki mahcubiyetin arkadaşlığı olarak yaşamak ve insanın o mahremiyet içinde, kendinde başka hiçbir zaman ve hiçbir yerde vehmedemeyeceği bir kibarlığa rastlaması da daha az şaşırtıcı değil.Zoraki değil kendiliğinden bir kibarlık. İnsan yıllar sonra gülümseyerek baktığı hatıralarının arasında böyle 'kibar ve zarif' bir insanla karşılaştığında doğrusu biraz şaşırıp hüzünlenebilir.

Arkadaşlık saydamdır, bu derin olmasına engel değildir elbette, ama, yakınlığı uzaklığı, heyecanı, sevinci, kavgası gürültüsü ve barışıyla arkadaşlık 'olağan'dır. Yıllar geçip o heyecanın dinmesi, arkadaşlığın gündelik hayatımızdan çekilmesiyle 'olağan' bir 'boşluk' yaşarız, sanki arkadaşlığın 'kaderi' budur, kaderi bile 'olağan'dır. Mahcubiyet de yoktur, fazla mahremiyet de. Oysa nişanlılığın bizzat kendisi mahremiyet içerir. Eskiden kalmalığıyla, modasının geçmiş oluşuyla sanki 'gizli' yapılan bir tören gibidir. Nişanlı olduğunuzu söylerseniz şimdi

herkes size gülebilir, dalga geçebilir, hangi çağda yaşadığımızı istihzayla hatırlatabilir, belki de iyi niyetle bir taşra güzellemesi döktürebilir size bir nişan armağanı olarak. Eğer bir de ne kadar 'romantik' olduğunuzu söyleyen biri çıkarsa, sakın nişandan filan vazgeçmeyin, ona çok haklı olduğunu söyleyerek teşekkür edin. Ne de olsa nişanlısınız artık, size kibarlık yaraşır.

Çocukluğumda 'uzun nişanlılar'dan söz edilirdi. Çocukluğumun dünyası, 'bekleyiş'in sabra değil, günlere, aylara, yıllara değil, bütün bunlardan daha olağan bir şeye, 'henüz değil'e yorulduğu, yan yana gelince de daha karmaşık olmayan o iki basit, sıradan kelimenin aslında 'çok şey'i anlattığı bir dünya idi. O dünyada herkes beklerdi, nişanlılar beklerdi, evler beklerdi, onların neyi ve niye beklediğini bilmeyen çocuklar da beklerdi. Belki de 'beklemenin güzelliği'ydi beklediğimiz. Belki de henüz bir hatıra olmayan şeylerin hatıraya dönüşmesini beklerdik.

'Romantik' olan da bu bekleyiş değil midir zaten? Neredeyse, gülünç olma pahasına 'nerde eski nişanlılar?' diyeceğim 'nerde eski romantikler?' der gibi. Dedim bile.

İnsan sonra hayatın ne kadar hızlı olduğuna, kendisinin de nasıl hızlandığına şaşkınlıkla bakarken zarafeti yitirir, hatıraları da unutur kendisinin bir hatıra olduğunu da. Hatıraları yitirmek zarafeti de yitirmek sayılır, hatıralardır insanı daha zarif kılan. İşte onlar adına, henüz fazla uzağa gitmemişken yazayım dedim: Herkesin 'romantik' olduğu, kibarlığı elden bırakmadığı, zarif davrandığı bir çağı vardır. Ben onu kendi adıma nişanlılık diye hatırlıyorum.

DERSİMİZ AŞK...

Her dilin iyi gittiği, güzel durduğu haller, durumlar, yerler, şeyler vardır. İngilizce, çağımıza iyi durur, çünkü 21. yüzyıl bir kısaltmalar çağıdır. Bilgisayara, internete, chat'e ve cep telefonlarındaki kısa mesaj servislerine bir bakın sözgelimi. Hangi dil İngilizce kadar zamanın ruhuna yakışırdı? Kısaltmalar varsa aşk da uzunboylu değildir. Mesajlar karşılıklıdır ama aşk karşılıksızdır, biz de uzatmayalım... Fransızcanın şarkı söylemek üzere icat edilmiş bir dil olduğunu anlamak için, Fransızca bilmeye gerek yoktur. Bütün bir cumhuriyet tarihi boyunca Türkler, Fransızca bilmeseler de onun şarkılı bir dil olduğunu gönülden hissetmişlerdir. Fransızca şarkıda ne söylendiğinin önemi yok, ne zaman Fransızca bir şarkı duysak, onu aşka yorarız. Yani Cemal Süreya'nın *"Yabana mı atıyoruz yani seni"* dediği gibi, biz de yabana atmıyoruz Fransızcayı ve yine Cemal abinin dediği gibi "Fransızca kitapta fazla bilgi arama"dan şarkılarına kulak vermeyi sürdürüyoruz. Arapça gecenin dilidir. Arapça olmasaydı, sanki, geceler yalnızca karanlıktan ve yollar uzaklıktan ibaret olurdu ve herkes erkenden uyur, ne şairler gece diye bir şiirin, ne aşıklar gece diye bir ülkenin, ne de ayrılanlar gece diye bir gurbetin varlığından haberdar olurlardı. Arapçanın yakıcı güzelliği, geceyi tuzlu bir dil olarak aramıza bırakmıştır. Farsça ise bahçenin dilidir, gülün evidir. İspanyolca ise biraz Zeki Müren'in 'Kahır Mektubu' şarkısı gibidir. Nasıl bizim halk ozanlarımız, yeni saz şairlerimiz için, günümüzden örnek verelim. Neşet Ertaş'tan Mahzuni Şerif'e, Feyzullah Çınar'dan Arif Sağ'a kadar, sazını konuşturuyor diyebiliyorsak, ki bu yalnızca coşkun ve coşkulu bir hayranlığın abartılı ifadesi değildir, hatta hiç değildir, çoğu kere his yoluyla açığa vurulan anonim bir kabuldür. Biri olmadan

diğeri ıssız ya da birinin yokluğu diğerinin de öksüzlüğüdür dercesine, saz ile söz, karşılıklı birbirini konuşturur, birbirini ağlatır: Gözyaşından doğru kardeş olmak gibi. Birinin gözyaşı diğerinin gözünde ödünç durur. İspanyolcada da öyledir: Flamenko bir danstır evet, ama ondaki sertlik, hareket ya da hız, hem dinlemesini, hem bakmasını bilen için, bir keder yolculuğunda, sürgünde, göçte, göçmenlikte, aşkında, yurdunda, evinde, sokağında direnmenin ifadesinden başka nedir? Flamenkoda da müziğin ve sözlerin uyumu *"Kurtuluş yok tek başına/ ya hep beraber ya hiçbirimiz"*i inadına söylemek içindir. Afrika dilleri ise, kardeşini aramaya çıkmış bir çocuğun dokunaklı çığlığı gibidir. Bin yıldır, kaç bin yıldır aynı çığlık dolanıp durur gibi. Ve yine bin yıldır, kaç bin yıldır hiç kimse o çığlığı duymuyormuş gibi, kekremsi, acı, yüreksöken bir çığlık, sanki ayın fiyakasını bozarcasına, bilhassa geceleri gökyüzünde asılı durur: Afrika dilleri elbette öyle durmak istemez, yağmur olmak ister, yağmur olup Afrika'nın kalbine yağmayı ve saklı, kayıp, uzak kardeşleri, 'yağmur kaçakları' gibi birbiriyle buluşturmayı ister. Kürtçeyi ise hepimiz biliyoruz, sanki yalnızca acılardan ve ağıtlardan yapılmıştır. Her dilin bir şiiri vardır. Kimi neşeli, kimi kederli, kimi tuzlu, kimi acılı. Şiir Türkçe gülümsüyorsa, bunda elbette pek çok şairin sözcükleri, kahkahaları vardır, Can Yücel'den Cemal Süreya'ya ironik dili olan ve sözcükleri gülümseten şairlerin payı vardır. Bir de şimdi 20 yıldır aramızda olmayan, benim sevgili hocam Ergin Günçe'nin gülümseyen şiirleri vardır. 20 yıl önce bir uçak kazasında yitirdiğimiz Ergin Günçe'yi bir şiiriyle analım, anıları gülümsetelim, Türkçeyi sevindirelim: *"Dersimiz Aşk, konular Haydutluk ve Sarışınlık/ Şimdi şurdan koşsam Akdeniz'e çıkarım/ Yörükler ve develer arasından geçerim/ Üzüm incir ve tütün, üzüm incir ve tütün/ Dersimiz aşk, çünkü söylemiştim/ Oturur bir güneşle sigaramı yakarım."*

100. YILA MEKTUP

Güzel Oğlum Zeki Deniz,

Bugün Cumhuriyet'in 80. yılı, biliyorsun. Biliyor musun? Herhalde sokaklardaki evlerdeki bayraklardan anlamışsındır bir kutlama olduğunu, ellerini çırpıp sen de katılmışsındır bu coşkuya. Kutla, çünkü sen de bir Cumhuriyet çocuğusun. Fakat çok küçüksün, daha üç yaşındasın, yani Cumhuriyet'in 75. yılında yoktun bile. Beş yıl olmuş! Bir Açık Mektup yazmıştım o zaman 'Çocuklar cumhuriyettir' diye. Kardeşliğin bahçesi olan bu çocuklar cumhuriyetinde, senin kuzenlerin vardı, Eren, Alican, Nazlı Irmak, Durul Ege, şimdi sen de eklendin bu kabileye, iki adı birden güzel oğlum. Şöyle yazmıştım o dört çocuğun halleri üstüne: "Onların seslerini duymadığım, gülüşlerini görmediğim zamanlarda kapıldığım yeisi, düştüğüm ruh halini hiçbir şiir anlatamaz. Üçü bir araya geldiğinde bağırıp çağırıp kafamı şişiriyorlar elbette, ağlıyorlar, küsüp barışıyorlar, yeni bir oyuna başlıyorlar. Onların her haline razıyım. Çünkü çocuklar cumhuriyettir ve cumhuriyet onların evidir, okuludur."

'Biz Devrimi Çok Sevmiştik', baban da anlatır ya sana bu sözün ne demeye geldiğini, ben size cumhuriyeti daha çok sevdirecek olan, fakat şimdilerde 'üvey' muamelesi gören demokrasiden söz etmek istiyorum. 'Üvey'lik, ister gibi görünüp istenmeyen haller, insanlar için kullanılır. Umarım senin gençliğinde darbeler, işkenceler, baskılar, faili meçhuller, köy, orman yakmalar, yargısız infazlar, mezhep ayrımcılığı tarihe gömülür de, benim bu mektubumu 'En büyük amcam da amma dinozormuş!' diye gülerek okursun, hatta okumazsan daha da sevinirim.

Yağmur yağıyor. Yağmur ve cumhuriyet. Yağmur ve elma. Yağmur ve şarap. Gibi. Cumhuriyet ve demokrasi. Yakışıyor

birbirine. Yıllandıkça güzelleşir derler şarap için, cumhuriyetin de kıvamını bulması için yanında üvey değil, acil demokrasi gerekiyor! Şimdi Cem Karaca desem, onu da Kemal amcana sor, iyi bilir, pek sever, *"Biz görmedik sen görürsün yavrum/ daha mutlu Türkiye'yi mutlaka"* diye bir şarkısı vardı, cumhuriyeti gördük, sevdik, sevindik, lakin demokrasiyi göremediğimiz için de pek üzüldük, hâlâ da üzülüyoruz. Bizden geçti sayılır ama, sen 23 yaşında kara gözlü, yakışıklı bir delikanlı olarak Cumhuriyet'in 100. yılını bir demokrasi şenliği içinde kutlarsan ne müthiş olur! Bugün Irak'a asker göndermek için çabalayan bir Türkiye'nin yerinde, demokrasiyi gerçekleştirmiş, Türklerin Kürtlerin, Alevilerin, Sünnilerin, eşit kabul edildiği, İslamcılarla laiklerin, başı açıklarla örtülülerin birbirine düşman kılınmadığı, yani kimsenin, dininden, dilinden, milliyetinden, mezhebinden ötürü suçlanmadığı, hiç kimsenin 'üvey' sayılmadığı bir memleket, ancak tam, eksiksiz ve acil demokrasiyle mümkündür! Mektubu bitirirken, şunları da buraya almak isterim eski mektuptan: "Bu bahçenin adı cumhuriyettir, ağaçları, kökleri, filizleri, aynı toprak, hava ve sudan beslenir. Onların rengi, kokusu cumhuriyet bahçesinin şenliğidir." Cumhuriyetin 80. yılını kutlarken, 100. yılda Cumhuriyet ve demokrasi şenliği içinde bir bayram yaşamanı dilerim, kara gözlerinden öperim oğlum Zeki Deniz.

En büyük amcan.

TERAZİTUTMAZLARIN SONUNCUSU

İyilik iyidir. İyilikten kimseye zarar gelmez, iyilik yapan hariç. Fazla da tekrarlamamalı, yoksa modern dervişlere döner insan: Ne kadar derviş, ne kadar iyi. Dönsünler. Necatigil'in şu dediğini de bilsinler: "Biz bu işin tadındayız. Ne paraya çevrilmez, biz onun ardındayız. Nerdesin dost... yanındayız." Dünyanın hâlâ iyiliğe ihtiyacı var. Şimdi bir kötülük felsefesidir gidiyor, edebiyatta, sanatta kötülükten tuhaf bir iyilik bulanlar var sanki, kendi kötülüklerine felsefi bir içerik kazandırmayı ne sanıyorlarsa! Ne sanıyorlar? Ben bilmiyorum, iyilik istiyorum. Gülünç olabilir, anlamsız bulunabilir, tuhaf karşılanabilir, fakat galiba önce iyisi bol bir bahçe için sarmaşık gibi ısrarcı, bazen arsız bile olmak gerekiyor.

Muammer Öztat'ı 15 yıldır bilirim, o bahçedendir, belli ki o bahçeye çok eskiden gelmiştir, o bahçede doğmuştur. Öyle bir mühür yok, iyiliğin bahçesinde doğanlara mahsus bir iz de yok, fakat onları tanımak için mühre, ize de gerek yok. Muammer Öztat iyilik sektöründe çalışıyor. Bakmayın şimdilerde kötülüğün yüceltilmesine, 'prim' yapmasına, kötülük kolaydır, hadi olun, hadi olalım, zor olan, iyilik gibi zor bir sektörde ayakta kalabilmektir, ne kadar kötüyle, kötülükle karşılaşırsanız karşılaşın hâlâ 'patron' kalabilmektir. O, benim patronum: İyiliğin ve iyi niyetin 'patron'u. Hiç şiir yazmamıştır ama, bu iyilikten eminim 'içten' şiirler çıkardı. 60'ından sonra şair olunmaz, olunmasa da şiir yazılabilir, bence denemeye değer. 15 yıldır çalışıyoruz Muammer Öztat'la, ben reklam sektöründeyim, o dedim ya iyilik sektöründe, hatta iyiliğin has bahçesinde. Reklam dediğin bir iş, bir sürü iş var, ama iyilik yok, hem 'insanın ara sıra saygılarını sunabileceği birkaç eski kral kalmalı'

değil mi, hangi sektörde olursa olsun! Ama en kral sektör dedim ya iyilik sektörü, orada çalışabilmeyi çok isterdim. Abdülbaki Gölpınarlı'da okumuştum, 'Terazitutmaz'lardan söz eder, terazi ile tartarlarsa hak geçer, müşterinin zararına olur diye tane hesabıyla verirlermiş. Muammer Bey'e sorayım, mutlaka soyu onlara dayanıyordur. Havalar çok sıcak evet, fakat bu yazının nedeni sıcaklığı değil havaların çok kötü olması. Hani 'şehirde insan kalmadı' dedikleri zaman şimdi. Baktım, şehirde bir adam gördüm, iyiliğin bahçesinde sakin oturuyor. İyiliği bile mülk edinmeyecek kadar sakin. Bu 15 yılı boşa geçirdiğimi düşünüp kızdım kendime. "Geliriz de kendimize gelmemiz uzun sürer" dediğini hatırladım Necatigil'in. Tuttum, kendime iyilik olsun diye, bahçede iyilik sürsün diye iyi birinden söz etmek istedim. 'Bu kadar iyi olma!' derler ya bazen, nedense, boşverin öyle diyenleri, bakın bu çok basit ve çizgili bir deftere büyük harflerle yazılmış gibi duran ilkokul yazısına: Bu yazı diyor ki 'iyiliğe ihtiyacımız var, iyilere de! Bu yazı benim ev ödevim olsun, siz de kendinize ev ödevi verin, iyilik üstüne iyi şeyler konuşun, yazın. İyi bir şey düşünün, iyi bir insan düşünün. Benim, 'patron'um Muammer Öztat'ı düşündüğüm gibi. İyilikle.

KEL HASAN USTA

Madem, MS 4. yüzyılda yaşamış olan Kyreneli Synesios *Kelliğe Övgü* kitabını yazmış, kitap bugünlerde Türkçeye kazandırılmış, (çev: Cânâ Aksoy, Sel Yay.), biz de 'dazlaklar, keller / birbirini överler' deyip, hem de bayram vesilesiyle, bu kar, kış, kıyamette uzaklara gitmeden, Irak'lara gitmeden de deriz elbette, savaş yakın olmasın, uzak olsun, hiç olmasın, hatta ikinci bir emre kadar savaş yasaklansın diyerek, yakına gidip çok yakınımızda bir keli izninizle övmek isteriz, madem AB'ye daha girmeden kelleri ve kelliği övme özgürlüğü çıktı, darısı diğer özgürlüklerin başına, bir yurttaş olarak bunu kullanmak da en tabii hakkımız. Kel Hasan Usta, kelliği bu kadar severek taşıyan az adam bulunur, kelliğe 'Her zaman başımın üstündeyerin var' dercesine, kendini tanıtırken 'Kel Hasan' diyen o adam, benim babam. Eskişehir Sanayi Çarşısı'nın eski ustalarından. Kaporta ustası. Hayatı onarmaya, düzeltmeye, toplamaya. Bense şiir yazdım 'yağmuru onarmaya'. O hayatı onarmaya çalıştığı için, ben yağmuru filan onarmaya kalkıştım, şairlik yaptım. Öyle bir ustanın oğlu olunca, ancak şairlik yaparsın! Ustanın gölgesinde usta yetişmez ki! Sonra bıraktı ustalığı. 'Usta'nın sözü de derin manası da güzeldir, özlüdür, içlidir, yine de babama göre değildi, 'usta' olunca 'üst' olması gerekiyor diye belki de, üstü kalsın deyip bıraktı ustalığı, biz de o yüzden ne usta, ne kalfa, ne çırak, hiçbirini olamadık, o da istemezdi zaten! Biz okuduk! Feridun Andaç'ın yazılarının girişinde rastlarım sık sık, Erzurum'daki çocukluk evinde, karlı kış gecelerinde okuduğu kitapları anlatırken, resim öğretmeninin yol göstermesinden bahseder. Öyle güzel anlatır ki ben de kendimi orada hissederim: İnsan çoğunlukla da yaşlanmaya yüz tuttuğunda, başka-

larının çocukluğuna arkadaş olmak ister. Ben de Zeki dayımdan ve babamdan söz ederim övgüyle. Dayımın kitaplığındaki Varlık Yayınları'ndan okuduğum Erskine Caldwell'dan Ernest Hemingway'e, İvo Andriç'ten J.P. Sartre'a, Nef'i'den Baki'ye, Mevlana'dan Pir Sultan Abdal'a, şiirler, hikâyelerle kafası, gönlü, gözü dolu bir çocukluğa, babam kendi elleriyle yaptığı ince, uzun kitaplıkla kocaman bir armağan verirken, iki de kitap seçmişti bana, hiç unutur muyum, biri Fakir Baykurt'un *Amerikan Sargısı*, ikincisi Ant Yayınları'ndan Che Guevara'nın *Savaş Anıları*, o yüzden Che hep 'Eskişehir'den akraba'mız gibi gelir bana, genç ölmüş bir amca ya da küçük dayı. Kel Hasan, benim 'Babam ve Ustam', kaporta tamirhanesi bir çırak bahçesi gibiydi, babamsa bir çocuk bahçesi oldu, oyun, haylazlık, şaka, yaramazlık, eğlence serbest, büyüklenmek, asık surat, otorite, her türden faşizm yasak oldu Kel Hasan'ın bahçesinde. Bir de Gül bahçesi, annem. Soğuklar gitsin, gönüller bahara yüz tutsun, yine o bahçede, Eskişehir'de, domates, biber, hercaimenekşe, akşamsefası çiçekler, kiraz, ayva, nar olacak, 'cemi cümle bir sofra' kurulacak, ne yapalım Eskişehir Treni olmasa da, komşu trene binilecek, ne zaman gitsek hep ilkbahar gibi bir Eskişehir olacak, bu yazı uzayacak, uzasa da olmayacak... Ben seni doğru dürüst övmeyi yine bilemeyeceğim, hani fazla övsem, köşe yazısı ya, adım çıkacak, öyle olmasa da çok yakınımsın ya, yeterince anlatamayacağım seni, hem yabancıları daha çok över insan, yabancı olduğundan mı! Öyleyse ben de "içimden doğru överim seni" derim, sen hiç elinden öptürmedin, ben yine kelinden öperim.

ÇOCUKTUR BABALAR!

Bakmayın çocukların hiç büyümediği rivayetine, çocuklar büyür, hem de bir an önce büyüme isteğiyle, hızla büyür de çocuklar, sonra baharsız yazlar gibi, gazelsiz güzler gibi şaşırıp kalırlar, ne zaman çocuk olduklarına, ne zaman habersiz olduklarına ve ne zaman bunca çok büyüdüklerine! Çocuklar büyür, büyümeyen babalardır, çocuk-babalar! Babamdan biliyorum, hem de tam 47 yıldır, aramızda 20 yaş var ya da iki on yaş iki kere çocukluk yaşı, yani benden pek büyük sayılmaz babam. Hatta hayatlarımıza bakıldığı zaman, çocukluk onda kalır. Tamam tamam, onun derdi değil ama, bu yazının derdi olabilir, büyüklük de onda kalır elbette!

Çok sevilen babaların ya da baba figürlerinin hayatlarına bir bakın, onlar için edilen sözlerde, yazılan yazılarda hep bir çocuktan söz edilir. Bunun 'içimdeki çocuk' ya da 'özündeki çocuk' nev'inden artık klişe haline gelmiş ucuz edebiyatla ilgisi yoktur. Hem böyle bile olsa, çocukluk kendi adasıyla sınırlı bir cumhuriyet değildir, yalnızca masumiyetle ifade edilecek kadar yalın ve aydınlık da sayılmaz, çocukluk da karanlıktan nasibini alır ve bazen gölgeli kalır. Çocuk-baba, bir tür büyüyememe halinden çok, dünyaya kendine arkadaş aramaya gelmiş bir ahbaplık halidir. Hem arkadaş arar çocuk-baba, hem de arkadaşlık için çocuklar yapar kendine. İnsanın en son gençlikte bıraktığı ve yaşlanmaya yüz tuttuğunda esef ve elemle hatırladığı arkadaşlık duygusunu hiç terk etmeyene çocuk-baba derler. Uzun yıllar uzak kalırsınız birbirinizden, sayılı yakın zamanlarsa bu uzun uzaklığın hükmünde tuhaf bir tedirginlik, acemilik ve kederle örülü olarak hızla geçer gider. Hay Allah dersiniz, şunları konuşacaktık, şunları anlatacaktım, birlikte hatırlayacağımız

şeyler vardı... Zaman geçer ya da *"Geçen zaman değil mesafelerdir"* dizesi aklınızdan geçer, gider. Anne, kutsaldır. Annelik kutsallıkla birlikte anılır, babada ise kutsallık filan yoktur, o bizim gibidir, bizden biridir, oğlan çocuğudur, rahmetli Nazlı babaannemin babam için söylediği gibi 'deli oğlan'dır, kel oğlandır, kutsal değilse çocuktur. Anne hep sevilir, çoğunlukla çok sevilir, baba öyle midir, kızarsınız, öfkelenirsiniz, hayran olursunuz, etkilenirsiniz, çok seversiniz, ama tarafsız olamazsınız, onun karşısında ve sürekli aynı duyguyu yaşayamazsınız. Çünkü o sizin arkadaşınızdır, iki oğlan çocuğunun arkadaşlığı nasılsa, babayla çocuğun yakınlığı da öyledir. Ben şimdi bu yazıyı bir çocuk-baba olan, arkadaşım olan, iyimserliği, hoşsohbeti, 67 yıldır gülen kara çocuk gözleri, elbette rindliğiyle, Bektaşi babalarını aratmayan genişliği, hastane odasında acı içindeyken bile, esnaftan bir hastanın Çingeneler için söylediği sözler karşısında, 'Herkes eşittir, Alevisi Sünnisi, Türkü Kürdü, Hıristiyanı Müslümanı, Çingenesi' diyerek bütün azınlıklara ve haklarına da sahip çıkışıyla, artık adına 'Mavi Hasan' dediğim babam için yazdım. Bu özel bir yazıdır o yüzden, babaların çocuk olduğunu söylemeyi boynunun borcu bilen bir yazıdır. Mavi Hasan'ın ve bütün çocuk-babaların Babalar Günü'nü kutlamaktan da büyük bir haz duyan bir arkadaşlık yazısıdır.

'İNSAN HAYATTAN İBARET DEĞİLDİR!'

Biri babamdı, onunla tanıştığımda 20 yaşındaydı, kaportacıydı, yani oto tamircisi: 'Babam ve Ustam'dı, 'Hayatı Onarma Ustası', bense kötü, beceriksiz bir çırak. Onun gibi mavi bir ustanın, benim gibi gri ya da kahverengi bir çırağının olması... Demek ki oluyormuş! Hayatta en çok üzüldüğüm şeylerin başında geliyor bu renklilik ve renksizlik meselesi. 28 Temmuz'da, 67 yaşında yitirdim o çok renkli dünyayı. Diğeri hocamdı, onunla hayli geç tanıştım, tam 17 yıl önce, reklamcıydı, iyi bir reklamcı, çok dürüst bir insan: Muammer Öztat, 'İyiliğin Patronu'. 12-13 yıl onunla çalıştım. Elbette görevi değildi, hem iyilik bir görev de değildir ama, reklamcılık kadar iyiliği de öğretmeye çalışırdı ajanstaki insanlara. Umarım ondan iyiliğe dair küçük bile olsa bir şeyler öğrenmişizdir, 31 Temmuz günü, 62 yaşında bizi terk eden bu iyi yürekli adamdan. Beni şimdi üç gün arayla ağustosa, güze, kışa bırakan ve sonsuzluğa yürüyen bu iki 'baba'nın aziz hatırası önünde saygıyla eğiliyorum ve şu küçük şiiri onlara ithaf ediyorum: *"insan hayattan ibaret değildir/ hayat bizden ibaret değildir/seni hayatla terbiye ediyorsa dünya/hayat da ölümle terbiye edilecektir/.../ insan yalnız değildir hayatta ve ölümde/ iki yalnızlığın bir sahibidir/ iki cihan bir insanda tek olur/ biri ruhtan gelir ona, biri bedendir/ ..insan ruh verdiği derinliktedir/ iki sahil arasında bir deniz/ hayat yelkenliyse ölüm bir rüzgâr/ herkes kendisine çekilecektir/../ Ateşi tamamlayan yağmurdur insan/ bir gün tutuştuğu yerden söndürülecektir/ bir varlıktan çok yokluğa taşınan/ ölümünü de yaşarken beğenecektir/...kasabaya yeni gelen çocuktur insan/ yağmuru düştüğü bahçeden bilinecektir/ kim ki ölümünü ıssız bırakır/ yağmurdan sonra cinayetle yetinecektir"* (*Ölüm Bir Skandal*'dan)

35 C: TAKSİM-KOCAMUSTAFAPAŞA

O otobüse bir daha biner miyim, bilmem. Şimdilerde, özellikle akşamüstleri, saat 4-5 sularında en çok düşüyor aklıma. Şurdan Taksim'e yürüsem, Akbil'im de var, nasıl olsa beni bekleyen bir otobüs de var, binsem gitsem... Sonra tutuyorum kendimi, deli olma diyorum, nereye gidiyorsun, bekleyenin mi var? O otobüsün beni götüreceği bir yer yok artık, gideceğim yerde kimsem de yok, kimsem gitti artık, başka bir otobüse, eski bir köy postasına binip dünyalararası bir sefere çıktı. Keşke...

35 C'yi tanımazdım eskiden, orada Taksim Meydanı'nda, artık meydanlığı kalmasa da, duran, homurdanan, dumana boğan yüzlerce benzerinden biriydi benim için. Doğrusu ne gözümde tüterdi onunla yolculuk ne de gönlüme girerdi. Nereye gittiği ise meçhulümdü... Yaz başıydı, mayısın ilk günleri, hani gitmesek de gidemesek de, genç yaşlı hepimizin aklına, fikrine yolculukların, alıp başını gitmelerin, deli deli filan diyorlar ya öyle esmelerin, gezmelerin, şehre ve evlere küsmelerin düştüğü zaman. Bu kaçıncı cemre sayılır bilmiyorum ama havaya, toprağa, suya düştüğünden çok içimize düşer, düştüğü yerde kalır, içimiz bize küser, biz kime.. kimseye! Kendimiz varken küsecek başkası aranır mı? Aramayın, bulursunuz, 'küs' sanırlar, o şahane bencillik hakkınızdan olursunuz! Her zaman akşamüstleri olmazdı 35 C'ye binip gidişim, bazen akşam 7-8-9 suları gibi dönüşüm de olurdu, Haliç'in üzerinde batan güzel güneşi, suları seyrederek, mavi bir adama biraz daha mavilikler, iyilikler dileyerek dönerdim onunla mahalleme. Mayıs ve bütün bir haziran 35 C ile yolculuk etmenin mutluluğunu yaşadım. Çünkü onunla gittiğim günler babam çok kötü değildi, gazete isterdi, çorba isterdi, tatlı isterdi, dondurma istediği bile olmuştu,

bilirdim ki bugün de 35 C: Taksim-Kocamustafapaşa otobüsünden Cerrahpaşa durağında ineceğim, babamı yine göreceğim. İyilik otobüsüydü o. Beni babama kavuşturuyordu. Bazı akşamüstleri, kimsenin beklemediği bir oda, artık kimsenin gitmediği bir hasta, onun suçu yok ama ben küstüm: 35 C Taksim-Kocamustafapaşa. Artık beni bekleme. Gidecek kimsem yok, dönecek kimsem yok, hem bana inanma, küsecek kimsem de yok!

'ASPARAGAS KUŞLARI'

Nisanın zalim olduğunu ben söylemedim, söyleneni tekrarladım, sonra da zalimliği yaşamaya başladım. Bu nisan sinema yazıları yazacaktım güya, vuslat bir başka nisana kaldı anlaşılan. Vuslat, bazen de bir arkadaşa, bir zamana duyulan özlemdir, şair Ahmet Erhan'ı pek özlemiştim, geçen yıl çıkıp geldi Ankara'dan İstanbul'a, *Resimli Ahmetler Tarihi* ile birlikte. Sonra bir 'Daüssıla'ya kapıldı, onun şiirini yazdı, Cihangir'den Ankara'ya baktı. 'Şehrimin Işıkları' diye bir dolu şiir gönderdi şehrimize. Güzel zamanların ardından kötü günlerin gelmesi hayata mı sayılır kadere mi bilmiyorum, yine öyle oldu. Güzel bir yazın ardından koyu bir kış geldi, üstümüzü örttü, hepimiz üşüdük, yüreklerimiz üşüdü, arkadaşlık üşüdü, şiir üşüdü. Keşke *Resimli Ahmetler Tarihi*'ni okumasaydım, yılbaşında da söyleyecek, ekleyecek hiçbir şeyim olmadığı için Edip Cansever'in 'Mendilimde Kan Sesleri' şiirinin tamamını 'Açık Mektup' yerine yayımlamasaydım, bilirsiniz, *"Ahmet abi, güzelim, bir mendil niye kanar"* dizesinin şiiridir. Oturduğumuz evin karşısındaki apartmanın altında küçücük bir bakkaliye vardı, biz altı yıldır o evde oturuyoruz. Ümranlar Bakkaliyesi de 11 yıldır oradaymış, oradaydı. Yeşil çamaşır ipli sepeti 6. kattan aşağıya sarkıtır, ekmek, gazete, süt, yoğurt, sigara isterdik. Ahmet abi ve Ümran yengeden, haftanın her günü gece 11'e kadar. Pazar gecesi ıssızlığında bile, o saate kadar beklerlerdi, dükkânı, çay yapar içlerini ısıtırlardı, küçücük bir televizyonları vardı, eski Türk filmlerine bakarlardı. Karısı çekip çevirirdi dükkânı, Ahmet abi günde on cümle filan söylerdi herhalde, pek konuştuğunu duymadım, kim bilir belki de insanların ağzını açınca, konuşmaya başlayınca, ister istemez kıracağını düşünüyordu. 'İletişim'e

girmek biraz öyledir ya, hatta giderek daha çok öyledir ya. Hepimiz elimizdeki market torbalarını göstere göstere evimize gidiyorduk, yalnızca unuttuklarımızı alıyorduk onlardan, vicdan, acıma hissi, vb... Şimdi yoklar, mülk sahibi çıkardı onları, biraz uğraştım, ama olmadı. Şimdi birkaç dişim eksilmiş gibi bir sızı var ağzımda, biraz da paslı bir duygu, bazen de söylemek iyidir, yoksa birikir ve ağzımız paslanır bundan. Gittiler, belki Konya'ya, köylerine, köşedeki o küçücük ışık yok, yağmurlu gecelerde bir hayat belirtisi gibi orada duran o küçücük dükkân yok. Ahmet abiler yok! 15 yıldır beraber çalıştığımız, Cağaloğlu'ndaki grafik atölyelerinde pikajör olarak işe başlayan 'Üstad' Ahmet Güneri de yok artık. Bir zamanlar, 8-10 sene önce, işler iyiyken, keyfimiz yerindeyken, hâlâ espri yapabiliyorken, Admar'da grafikte, 'Asparagas Kuşları' esprisi, neyse, nereden çıktıysa, hiç önemi yok şimdi, o espriyi en çok benimseyen Ahmet. Bir hafta önce kayboldu, bir hafta sonra İzmir'de denize attı hayatını. Belki 20 yıldır hiç tatil yapmayan, otobüs bileti ve yemek fişinden başka hiçbir şeyi olmayan, Beykoz sırtlarında yıllar önce güç bela yaptığı evinden ve her sabah geldiği işyerinden, yani ikisinin arasından başka hiçbir yeri, yolu, molası olmayan adam, şimdi yok, İzmir'e gitmiş, hiç görmüş müydü, çok mu özlemişti İzmir'i, bilmiyoruz. Yüksel'i de İzmir'e göndermiştik yılbaşılar önce, bir Basmane oteline, reklam yazarı ve şairdi. Krize düşen denize ve İzmir'e gidiyormuş meğer! Şimdi 'Resimli Ahmetler Tarihi' beni üzüyor, ayrılıklar çoğalıyor, kavuşmalar birikiyor, çaresizlik boğuyor. 'Asparagas Kuşları' esprisine şimdi çok ihtiyacımız var, keşke 'asparagas' olsaydı bu ayrılıklar da ölümler de haberler de ve şu mektup yalan olsaydı baştan sona, keşke!

ÇOCUKLUĞUN ÖLÜMÜ

ODTÜ 2. Yurt'taki ilk odamda 12 Mart'tan kalma bir öğrenci vardı, bölümünü de adını da unuttum. Okuldan atılmış, hapse girmiş, af çıkmış, geri dönmüş, 12 Eylül'e yaklaşan yıllarda hâlâ öğrencilik yapıyordu. Ondan dinlemiştim: 12 Mart öncesi sol terminolojiyi yeni öğrendikleri için her şeyi birbirine karıştırırlarmış. Bir ders bitiminde, öğretim üyesinin küçük oğlu sınıfa gelmiş, bizimki de yanlarına gitmiş, güya solculuğunu gösterecek, çocuğa gülümseyerek 'Seni küçük burjuva seni' demiş! Yıllar sonra kahkahalar içinde bu olayı anlatırken, 'O zaman babasını burjuva, çocuğu da küçük olduğu için küçük burjuva sanıyordum!' diyordu. Adı bu olsa da olmasa da küçük burjuva bir hayata özenirdim, sosyolojide öğretim üyesi olmak, eski, 'station' bir arabayla karımı ve çocuklarımı gezdirmek, hep okumak, yazmak isterdim, kuşkusuz modellerim vardı, biri de şair Ergin Günçe idi, ODTÜ'de hocaydı, bazen uzun uzun sohbet ederdik, eski bir arabası vardı, okulun arkasındaki köyde otururdu, bazen sohbet iyice uzar, arabasıyla beş dakikalık yolu bir saatte giderdik. Şimdi ne öğretim üyesiyim, ne de araba kullanmasını biliyorum, eh küçük burjuva bir hayatım var sayılır, ama modellerim bir bir gidiyor. Ergin Günçe'yi bir uçak kazasında yitireli neredeyse 20 yıl olacak. Şimdi de hiç tanımadan akrabam olan Aykut Barka gitti. 17 Ağustos'un ardından Aykut Barka'yı TV'de ilk gördüğümde, olmak istediğim insanla karşılaştığımı düşündüm. Hiç benzer bir yanımız yoktu, muhtemelen o sigara da içmiyordu, hiç sosyal biri de değildi, içkisi de ayda yılda bir iki kadeh şarap ya da iki tek rakıyla sınırlıydı, çalıştığı konuların dışında, zamandan ve şartlardan ötürü pek fazla bir şeyle de ilgilenemiyordu belki. Televizyona da pek

istemeden çıkıyordu, ünlü olmak, görünmek için değil, her seferinde yaklaşan tehlikeyi göstermek, uyarmak için, deprem ticareti yapmayan namuslu, dürüst bir bilimadamı olma sorumluluğunu taşıdığı için çıkıyordu. Hepimiz onu çok sevdik, bu mütevazı, sözlerinden gözlerine yumuşak adam, insana mutlu bir çocukluğu hatırlatan, sonsuz bir güven duygusu uyandıran bu adam şimdi yok. Eski Peugeot arabasıyla, üstelik Ankara plakalı, fotoğrafını gördüğümde, bu adamı neden çok sevdiğimi bir kez daha anladım. Aykut Barka o adamdı, küçük burjuva mıydı bilmiyorum ama, olmak istediğim adamdı. Bazı ölümlerle birlikte çocukluğumuz da ölüyor, benim son yıllarda parça parça çok öldü çocukluğum. Hani küçük dayı, küçük amca vardır ya, çocuklar en çok onlarla arkadaş olurlar, mutlu olurlar, gezerler, dolaşırlar, Aykut Barka bende bir yandan da küçük dayı, küçük amca duygusunu uyandırıyordu. Çocukluğu nerede geçmiş, annesi babası ne iş yapıyormuş hiç bilmiyorum, öğrenmek de istemedim, güzel, hışırtılı yazlar geçirmiş, yeşil mavi denizlere girmiş, pek arkadaşı olmamış, hem vakitten hem de bilimin gerektirdiği yalnızlık sebebiyle muhtemelen, belki gitar çalmaya özenmiş olabilir, birkaç Beatles şarkısını çalıp söyleyebilir... Üzgünüm çok, bir dayım daha ölmüş gibiyim, küçük dayım.

AÇIK TERZİ

Dün akşam kâğıdı kalemi elime aldığımda vakit hayli geçti. 3-4 saattir yazıyı yazmak için eşref saatini bekliyordum, daha doğrusu arıyordum, hiçbir yerde yoktu! Açık Radyo'yu kapayıp tekrar açıyordum, yeni kitaplığın boş raflarına girmek için sabırsızlanan kitapları gelişigüzel yerleştiriyordum, yavru kedileri seviyordum, birisi kara ikisi turuncu, karşıma bir sürpriz gibi çıkan –ne– hiçbir şey yok, en iyisi balkona çıkmak, dolunay geçiyor diye yaşadığımı hissettiren bir cümle kurmak istiyordum, cümleye gerek yok, dolunay da geçiyor, vapurlar da, şilepler de, cumartesi sabahı erkenden gördüğüm martıyı hatırlıyordum, henüz kimselerin, arabaların, insanların geçmediği sokağın ortasından salına salına yürüyerek geçen martı, geçti gitti! Nihayet oturdum masanın başına ve 'ya bir, ya hiç' dercesine, ne demekse, ölüm üzerine cümle kurmaya başladım: "İnsan ölümden de korkar ölmekten de. Başkalarının ölümü ayrılıktır, sonsuza dek ayrılık. Ölümse kendi deneyimimizdir, biricik, tekrarı olmayan. Bizim ölümümüz, başkalarının ayrılığıdır. Ölüm üzerine ne yazabilirim, ne kadar yazabilirim? Son yıllarda, sonsuza dek ayrı kalmanın ıstırabı ve kederiyle, daha çok anmaya başladığım, anılarını yaşatmaya çalıştığım yakınlarıma kendimi eskisinden de yakın hissediyorum. Ne tuhaf, sanki bizi birbirimize ayrılık kavuşturuyor gibi artık!" Baktım, ufaktan ufaktan edebiyatın gece sularına girmeye başlıyorum, vazgeçtim. Bu kadarını yazdığıma bile şaştım. Aslında anlamını yazının ilerleyen bölümlerinde bulmak üzere kurduğum şu cümleyle yazıya girecektim: İnsan artık ölmekten de korkuyor! Korkar tabii, sen korkmuyor musun diyeceksiniz de benim dediğim o değil, şu: Ölünce çünkü herkes ona sahip çıkıyor ve

kendisi olmak dışında her şey oluyor, herkesin ölüsü oluyor. 'Bizden' oluyor. Tıpkı sağlığında varlık sebebi, sanat sebebi, şiir sebebi muhalefet etmek olan, ırkçılara, gericilere, süper güçlere şarkısıyla, diliyle, sazının teliyle karşı çıkan Âşık Mahzuni Şerif'in başına geldiği gibi. Âşık Mahzuni birdenbire toplumun sesi oluverdi, 'bir'lik ve beraberlik ruhumuz onu da içine alıverdi, en çok karşı çıktığı kesimler, inanılmaz bir pişkinlikle 'İdeolojiler üstüydü, halkın ozanıydı' demeye başladılar onun için. Halkın ozanıydı da, ideolojiler üstü müydü acaba? Uzatmanın gereği yok! Galiba ölmeden önce vasiyet etmemiz gerekiyor, şunlar, şunlar, şunlar, zinhar arkamızdan yalan konuşurlar, aman ha, demek gerekiyor.

Bu yazıyı yazmayacaktım, bu hafta 'yazısız' olsun diyecektim, sabah işe gelirken, caddenin üstüne boydanboya gerilmiş o bez afişi görmeseydim eğer, 'Terzi' yazıyordu kocaman harflerle, iki yanında da iki makas resmi, altında da 'bayan, abiye, şık, her türlü giysi', onun da altında 'bay pantolon dikilir' yazıyordu, onu görünce can sıkıntım geçmese de, 'her şey yarım' üzerine gezdirdiğim duygular, düşünce kırıntıları değişmese de içim açıldı, demek terziler gelmişlerdi yine, üstelik bu kez açık açık söylüyorlardı, geldik diye! Ben de terziler çoğalsınlar, şehre dağılsınlar, diyedir 'Açık Terzi'den duyduğum sevinci yazmadan edemedim.

PARK GAZİNOSU

Yağmurlar birbirine benzemez, hele şiirden çalındıysa! Bu cümle bu yazıyı bitirmez. Haziran cümlesi başkadır, bazen aşk doldurur içini, bazen aşk cümleyi beğenmez, bazen yağmur ararız içimizi doldursun diye, bazen de adı yağmurlu bir kedi gelip kurulur haziranın orta yerine, içimize oturur. Gelişi de gidişi gibi içimize oturan ne varsa onun yerine.

Her zaman insanlar mevsimlere özenmez ya, bazen de insanların mevsimlere özeneceği tutar, biz ona iyi huylarından doğru diyelim, hazirana olan aşkımızdandır diyelim. Her şeyde bir yolculuk vardır. Haziran nisanın yerini alır, nisanın yağmuru hazirana kalır. İnsanın, kedinin, yağmurun, haziranın ve tabiatıyla aşkın tabiatı da birbirine karışır ve artık her şey yolculukla anlaşılır. Bazen haziran bir aşk getirir, bazen bir kedi getirir yağmur. Bazen de şu yağmur bir kedi getiremedi diye, gözler eski yağmurlarda, eski haziranlarda kalır.

Bu yazının aradığı bir parktır belki de. Bir yağmurumuz eksik der gibi, bir parkımız eksikti deriz, o da yazıya girerse, açıp da kapatamadığımız cümle tamam olacaktır sanki. Haziranın tamamlandığı nerde görülmüş? Bir sokağı bir kedinin tamamlaması gibi, haziranı da yağmur tamamlayacaktır artık. Bilmiyorum. Bu yazı birazdan yola çıkacak ve aceleyle karalanan birkaç satır gibi ne dediğini pek bilmiyor. Yolda kendine gelecek ve geride bıraktığı yağmurun, kedinin hazirana yakışmasını dileyecek. Gözünün arkada kalacağını biliyorum, çünkü haziranın evi de burada, yağmuru, kedisi de. Yazı dönüp geldiğinde haziranın cümlesinin ona şefkat göstermesini bekleyecek.

Yeni park dün akşam şenlikle açıldı. Sesleri haziranın evine de ulaştı, parkların sessizliğinin yerini 'Park Gazinosu'nun

gürültüsü aldı. Park Gazinosu'nda herkese yer var: Çalgıcılara, oyunculara, kendini 'sanatçı' sayan yazarlara, kendilerini hiçbir şey sanmamasını dilediğim şairlere, kasaplara, tesisatçılara, midimarket sahiplerine, dernek, cemiyet üyelerine, küçük köpekli kadınlara, büyük köpekli kapıcılara, başıörtülülere, başıörtüsüzlere, çocuklara, gençlere, yerlilere, yersizlere, ecnebilere... Bir sokak çocuklarına yer yok bu gazinoda bir de kedilere. Öyle ya onların sokağı var, parkta işleri ne!

Bir-iki ay kadar önce parkın yenileme çalışmaları başladığında içim cız etmişti. Ara sıra, Nermin ablanın, eski parkın bir köşesinde oluşturduğu kartondan kedi sığınma evlerini ziyaret ederdim, 100-200 kedi, tekiri, evden atılmışı, hastası, yaralısı, yavrusu, Nermin ablanın şefkatli ellerinde soğuğu, kışı, yağmuru atlatmaya çalışıyordu. Şimdi yeni parkta tabii ki onlara yer yok, onların yeri yok, zaten onlar da yok! Yüzlerce kedi yağmura karıştı sanki, buhar olup uçtu! Bir daha da olmayacaklar! Medeniyet dediğin yeni park elbette şu kedi kılığına girmiş küçük canavarlara teslim olmayacak! Yeni parkımız, mahallemizin gazinosu hayırlı olsun!

Her haziran birbirine benzemiyor işte, bazen bir yağmur bir kedi getiriyor, bazen bir kuş tufanı gibi bir kedi tufanı baş gösteriyor, kediler bilmediğimiz iklimlere göç ediyor! Sonunda hiçbir şey olmuyor, şairlere de 'her şey yerli yerinde' demekten başka söyleyecek söz kalmıyor: Haziran yerinde, park yerinde, ama yağmur yerinde değil, kedilerse yersiz bir sözcük gibi bu yazıya sızıyor.

Bir yazı gözü arkada yolculuğa çıkıyor.

Bir yazı nihayet kelimelerle çıkılan bir yolculuktur, döner gelir, kelimelerine yeniden kavuşur. Keşke her şey yazıyla çıkılan bir yolculuk olsaydı! İnsanlar da, kediler de, haziran da, yağmur da kelimelerine kavuşan bir cümle gibi sevinçle tamamlansaydı! Haziran gibi aşka tamamlasaydı hepimizi!

ŞEFKAT KEDİSİ

Güz kedileri güz kadınlarına benzer. Güz, aşkın 'şefkat' halidir ya, kediler de kadınlar gibi şefkat bekler. Ünlü taverna şarkısı *"Şefkatse bardaki sarışın kız"* desin dursun, güzün şefkat sokaktaki kedidir. Çocuklar da, erkekler de, yaşlılar da diyelim ve güzün şefkatli evinde herkese yer olmasını dileyelim 'Haşmet Abi' (Babaoğlu) muhtemelen yazmıştır, yazmakla da kalmayıp bu mevzuları çoktan aşmıştır ama, biz yine de gönlümüzden geçeni söyleyelim: Aşkın da mevsimleri vardır, sonbaharı şefkat, kışı şehvet, ilkbaharı masumiyet ve yazı da davet mevsimi olarak aşkın hallerine sayabiliriz. Benden bu kadar, ötesi şiire dahildir, aşkın ve hayatın bir de beşinci mevsimi vardır ki, ona da kısmet derler, ben gibi bazıları için bu nasiple anlaşılır, nasipse aşkın diğer hallerini de konuşuruz.

Güz günleridir, şiirin okula, aşkın şefkate yazıldığı günlerdir. İki 'şefkat' yazısı okudum haftasonu gazetelerinde. Biri Cumartesi günkü 'Cumhuriyet'te Mümtaz Soysal'ın 'Site Kedileri' yazısıydı. Mümtaz Hoca yazısında "Sitelerdeki kedi nüfusun bir mevsimde nasıl artıverdiği asıl yaz sona ererken belli oluyor./.../Trajedinin uvertürü, dönüş seferleriyle başlar. Okulların açılışıyla birlikte genç ve orta yaşlı ana babalar gitmiştir; kediler tek tük açık kalan bazı evlerde dedelerle anneannelerin ve onlara emanet edilmiş küçüklerin yemek ve şefkat kırıntılarıyla daha bir süre rahat yaşayacaklardır. Sonrası karanlık; yağmurlar, yiyeceksizlik, azgın köpeklere ve tepeden inecek kurtlara yem olma korkusu. Tatilde kedilerin fare avcılığı, sokulganlığı ve oyunculuğuyla gönül eğlendirmiş olanlar, geride kalanların sonunu düşünmeden bırakıp gitmişlerdir" diyor. Kimse, 'Memlekette bu kadar sorun varken, site kedilerinin

sonunu düşünmek lüks değil mi?' demez, biliyorum. Çünkü 'site kedileri'ni dert edinmek, sokak çocuklarını da, sokak köpeklerini de, evsizleri de, yani sokak insanlarını da dert edinmektir. İki yıldır gidemedim ama daha önceki yıllardan biliyorum: 'Eski Didim Bahçesi'ndeki yaz bitiminde, bizi yola bırakacak arabanın arkasından bakan kedilerin gözleri hâlâ üzerimdedir. Bir öğretmen hanıma emanet etmiştik onları. Sonrası... Umarım 'mutlu son'dur.

İkinci yazı Muhsin Kızılkaya'dan 'Zine'nin yolculuğu' *Radikal İki*'de yayımlandı. Bir gözü mavi, bir gözü sarı yavru 'Van' kedisini İstanbul'a getirişini hikâye ediyor Kızılkaya, adını Kürt şairi Ehmeda Xani'nin 'Mem u Zin' hikâyesinin kadın kahramanından alıyor Zine: "Kedi yurdu Cihangir'deki evde pencereye çıkıp denizi seyrediyor Zine. Van kedileriyle ilgili bildiğim tek şey, suyu çok sevdikleri. Göle girip yüzüyorlarmış. Denizi seyrederken ne düşünüyordu acaba?" Zine, şanslı kedilerden, yıllardır beklendiği eve gelmiş. Ya kimsenin beklemediği, sokakta görmezden geldiği kediler? Van kedileri denizin olduğu yeni yurtlarına gelirken, site kedileri 'uzun ve güneşli günlerin sıcaklığı'ndan sonra kış denizinin gri ve soğuk kıyısında gelecek yazı göremeden gidiyorlar. Keşke hepsi Van kedisi olsaydı da, güz günleri uzun uzun denize baksaydı!

Mümtaz Hoca soruyor ve çözüm öneriyor: "Yırtıcı hayvanlara karşı telle çevrilmiş bir alan yaratıp içinde birkaç kulübe kurmak, çalışanların ya da yakınlardaki kent ve kasabaların yemek artıklarıyla onları doyurmak, kısacası yaşamlarıyla ilgilenmek" çok mu zordur? Kedi yurdunu, şefkat yurduna dönüştürmek çok mu zordur? Sokak kedisi, ev kedisi, Van, Ankara, İran kedileri, şimdi hepsi güz kedisidir, şefkat kedisidir. Güz kedileri, güz kadınları, güz çocukları, yağmur köpekleri, ki güzden sırılsıklam ıslanacaklardır, güz evsizleri, 'sararıp dökülmeden önce' şefkatte cimri olmamak, aşkın, insanlığın, dayanışmanın,

özgürlüğün gereğidir. Gökhan Akçura'nın harika kitaplarından biri de *Kedi Kitabı*'dır, içinde mebzul miktarda 'şefkat' uyandıracak hisli yazılar vardır. Kitaplara şefkat göstermek de, çocuklara, kedilere ve kadınlara şefkat göstermek kadar 'güz'eldir ve Turgut Uyar'ın "*Temmuz tam bu işe göredir bana kalırsa*" dizesindeki gibi, güz de şefkatin tam zamanıdır.

ÜZGÜN KEDİLER GAZELİ

"29 Ekim 1998'de, Cumhuriyet'in 75. Yılı şerefine, İdil elinde bir kutuyla çıkageldi: 75. Yıl armağanı küçücük bir kedicik! Ankara ve Tekir kırması üç aylık bir yavru. O yaptığı yolculuktan ve korkudan miyavlamıyor, bense onunkinden de beter bir korkuyla ağzımı bile açamıyordum. İlk gün, adı üç gün sonra Mısır olacak yavru arka odada, ben de salonda durduk. Kedi ve merak, bilirsiniz, ertesi gün Mısır yeni yuvasını keşfe çıkmıştı bile. Küçük adımlarıyla salonun kapısında belirdiğini gördüm, bir an durdu ve o güzelim sürmeli gözleriyle, 'Hak'tan sürmeli' gözleriyle bana öyle bir baktı ki, ancak âşıkken böyle güzel bakılır ya da böyle güzel bir bakışa ancak âşık olunur. Öyle de oldu. 'Hoşgeldin evine' dedim. Şimdi İdil ve ben, Mısır'la Kiraz'ın, yani kızlarımızın evinde oturuyoruz!" Bu yazıyı geçen yıl yazmıştım, Mısır sekiz, İran kırması kızı Kiraz'sa yedi yaşındaydı.

Mısır bir yaşındayken trenle bir Eskişehir yolculuğu yapmıştık. Bu hikâye de o yolculuğun anısmadır: "Meselleri, hikâyeleri çoktu babaannemin. Çok kardeştik, o meselleri dinleye dinleye büyüyemedik bir türlü. Hep çocuk kalmak istedik. Büyüdükten sonra yeniden dinledim onları babaannemden. Belki de beni en çok etkileyeni en son meseli oldu, daha önce hiç anlatmadığı bir mesel. Babaannem, Mısır'ı görünce gülmüş, sonra da yalnız kaldığımız bir vakit, 'Dur sana bir mesel vereyim' deyip, kediyi niye sevmek gerektiğine dair etkileyici bir mesel anlatmıştı: Muaviye'nin adamları, Hazreti Ali'yi camiye girerken sırtından hançerlemişler. Ali dönmüş, kendisini hançerleyen yezide bakmış, 'Sen sonsuza kadar fare ol!' demiş, elindeki mendili de yere bırakmış, 'Sen de kedi ol, bunun peşini sonsuza kadar

bırakma!' demiş. Nazlı Babaannem 'İşte böyle yavrum' demişti, 'Kedi, Ali'nin mendilidir, bizim kedi sevgimiz Ali'den gelir.' Pek hoşuma gitmişti bu mesel de, 'Bizimkiler oyuncak fareyle bile oynamıyorlar babaannecim' deyince pek gülmüştü 'Kürt kızı'. Kiraz doğduğunda Mısır'ın yarasını çocukluk mendilimle sarmıştık. 'Gencölen' dayıma kız istemeye götürmüşlerdi beni de, en küçük 'görücü' olarak. Mendilim o gün kendini bir 'büyük adam' gibi hisseden o çocuktan kaldı bana."

Geçen yıl sokakta baktığım kedilerden Kılçık, kışın kaybolup da bir daha gelmeyince 'Kayıp Rüya' diye bir yazı yazmıştım. Şair arkadaşım Fergun Özelli de dokunaklı bir şiirle taziyede bulunmuştu bana: *"Kediler, aşklar, kelimeler/ ürperen ve ürperten notalarla/büyütürler şairi/.../-ya kayıp kediler !/evet, onlar da/gitmeden suretlerini bırakırlar/düşlere, şiir evin köşesine usulca."* Mısır, Mayıs'ın son günü o 'sonsuz turne'ye çıkınca öyle dedim İdil'e: 'Biz de büyüdük artık, büyümek buysa! Acıları büyütüyor insanı, kaybettikleri de...' Hem yalnızca suretlerini bırakmıyorlar, ruhlarını bırakıyorlar bir de. Sanki yalnızca ruhtan ibaret gibiler, ama ruhun da canı acır. Acıtır. İsmet Özel'in *"Kuş öldü/ küçücük bir yorgunluktu ölmeden önce"* dizeleri iki gündür değiştirdiğim haliyle dilimde geziniyor: "Kedi öldü/küçücük bir kuştu ölmeden önce." Kedinin içinde de bir kuş var çünkü, kedilerin yüreği kuşüzümü kadar. Bir kediyi elinize aldığınızda, yalnızca onun kuşuzümü yüreğini değil, ruhunu da hissedersiniz.

Yakınlarda bir şiir kitabım yayımlandı, adı da, en güzel şiiri de şair kardeşim Engin Turgut'a ait. Bir edebiyat dergisi ısrarla şiir istiyordu Engin aracılığıyla, hiç şiirim yoktu, ona 'Benim yerime bir şiir yazar mısın?' dedim, sağolsun, 'Üzgün Kediler Gazeli'ni yerime yazdı: *"Hayallerimin toprağını eşele, ahşap kalbimi tırmala, kımıldasın her şey/Çünkü bir kedi kadar gövdesi var kırılmış ve yorgun heveslerin/.../ Evler kedisiz yetim, sokaklar kedisiz üvey sayılır, ben budalasıyım aşkın/Beni de boynu ıssız kedilerden*

sayın, nasılsa ağzım var dilim yok/.../Kedilerimin kardeşiyim, inceliği ve mahcubiyeti onlardan öğrendim /Beni turnasız türkülerin beni solgun bir kedinin kalbinde unuttular." Beni de.

Mısır, iki uzun yolculuğa çıkmıştı, biri trenle Eskişehir'e, biri de uçakla İzmir'e. Şimdi üçüncü ve en uzun yolculuğuna çıktı. 'Üzgün Kediler Gazeli'ne bıraktı bizi, evimizi, kızı Kiraz'ı. O şimdi sürmeli gözleriyle en derin uykusunda, kuşüzümü ruhu ise evde, odalarda, aramızda.

BİR AKDENİZ KEDİSİ

29 Ocak Cumartesi: Meteoroloji günlerdir yağış ve kar bildiriyor. Herkesin Cihangir deyince aklına kediler geliyor ama, bizim Cihangir'in aklına filan geldiğimiz yok. Şu yeşil Vosvos'un altına gireyim bari, nasıl olsa çalışmıyor.

30 Ocak Pazar: Tam kar soğuğu, sokaklarda bizden ve kader ortağımız şu zavallı köpeklerden başka kimse yok. Donuyorum. Kedilerin kürkü var üşümezler diyen kimdi? Şu Haydar da gazete almaya çıkınca bizi görürdü ama, pazar diye o da fosur fosur uyuyor galiba. Karnım da nasıl aç!

31 Ocak Pazartesi: İdil erkenden çıktı, toplantısı var galiba, telaşla koşturuyor.

Haydar da görünürde yok, kim bilir ne zaman çıkar evden, 'pisi pisi' diye arar beni, sanki adım yokmuş gibi! Daha fazla dayanamayacağım, sıcak bir yer, biraz da yiyecek bulmam gerek!

Her gün işe giderken, gözlerim önce Kocaoğlan'ı arıyor, sonra diğerlerini. Kocaoğlan, Cabbar'm arkadaşıydı, sessiz, sitemsiz. Cabbar'ı geçen yıl kaybettik. Soğuk havalarda Kocaoğlan'ı apartmanın içine alıyorum çaktırmadan. Birkaç gündür yine ortalarda yok, geçenlerde tam bir hafta görünmemişti de rüyama girmişti. Gece çıkıp bir daha bakayım.

Bu kış kar gecikince ne yalan söyleyeyim sevinmiştim, sokağın kedileriyle bu kışı da tam kadro atlatacağız diye. Kar başladı üzüldüm, şimdi kelebekler gibi eriyecekler.

ODTÜ'den kadim arkadaşım Şükran Yiğit'in *Bir Akdeniz Kedisinin Hatıraları* (İletişim Yay., 2004) adlı kitabını okuyordum, efsane kedi Doli'nin günlüğü. Doli bir Kaş delikanlısı, Türkân Hanım'ın gözbebeği, feylesof oğlu Anıl'ın da üzerine titrediği kedilerinden biri. 1994-95 tarihli günlüğünde Doli, bize kendi

camiasını içtenlikle anlatıyor: Aşkları, kıskançlıkları, ayrılıkları, düşkırıklıkları, hayalleri... Doli'nin anlattıklarını okurken, bizim evdeki kedilerimiz Mısır hanım ve kızı Kiraz'dan da biraz ümitlenmedim değil, onlara da biraz okudum ama nafile! Doli kim, Kaş neresi? Bu evden başka bir dünya var mı? Hiçbir yorum yapmadılar. Oysa onların da içlerinden geçeni biraz olsun anlamayı ne kadar isterdim!

Kedi aşkım yedinci yılında, doğal olarak onlarla ilgili kitapları da heyecanla okuyorum, Doris Lessing'in *Kedilere Dair* (Metis Yay., 2004) kitabını okudum, o da çok öğretici, harika bir kitap ama, Şükran'ın kitabı başka, kedilerin insanlara bu kadar açıldığı başka bir kitap okumadım!

Sanırım Şükran da Doli'nin anlattıklarına pek az müdahale etmiş, Doli'nin yer yer Türkçesini düzeltmiş o kadar! Bizim kedilerin roman yazmasını filan beklemiyorum ama, hiç olmazsa Doli'den feyz alıp biraz dertlerini, şikâyetlerini, isteklerini bildirseler, o da yeterdi!

Kedi sever misiniz sevmez misiniz yoksa benim gibi sonradan sevme misiniz bilmiyorum ama, *Bir Akdeniz Kedisinin Hatıraları*'nı okuyun. Cihangir'in zavallı kedileri Türkân Hanım'ı, Anıl'ı, bilge kedi Hayrettin amcayı tanısalar, eminim toplanıp Kaş'a göç ederlerdi. Aslına bakarsanız iyi de olurdu, hiç olmazsa benim de gözüm arkada kalmazdı, karda, yağmurda, soğukta, çamurda, neredeyse 24 saat elinde yiyecek torbaları, su bidonlarıyla sokak sokak dolaşıp kedileri besleyen, yaralı, hasta, sakat kedileri iyileştirmeye çalışan, Cihangir Parkı'na kendi çabalarıyla kurduğu derme çatma karton evlerde kedilere annelik yapan Nermin abla da rahat bir nefes alırdı. Doğrusu Şükran'ın anlattığı Kaş kedilerini kıskandım, insanın gidip Kaş'ta kedi olası geliyor! (Yeri mi değil mi bilmiyorum, birkaç yıl önce şu dizeleri yazmıştım: *"Hayvandan anladığım bir şey varsa/ insanlardan hiçbir bok anlamadığımdır hayatta/.../ Anladım ki: Bir insanda hayvan şart!"*)

KAYIP RÜYA

Küstü bana, küs gitti, rüyama gelmiyor. Küsmeseydi, onsuz gecelerde mutlaka rüyama girerdi, biliyorum. Küsmek, kaybetmektir, kaybetmekse sonsuza kadar küsmek galiba. Dilim varmıyor, varsa, ölüm diyeceğim sonsuza kadar küsmeye. Onu çok özlüyorum, gündüzleri, bazen de geceleri aramaya çıkıyorum.

"Aramak bulamamaktan kalmadır," acıyla anlıyorum. Uzaktan ona benzettiklerim oluyor sokakta, endişenin içinde sevinç olur mu, sevinçli bir endişeyle yaklaşıyorum, bakıyorum o değil. O olsa yaklaşmamı beklemez, küslüğünü unutup koşa koşa gelirdi yanıma.

Onu ilk kaybedişim değil bu. İlk yazın kaybetmiştim, ağustosta, o zaman çok küçüktü, beş aylık filan. Apartmanın önünde onu ilk gördüğümde iki-üç aylık, güzel, masum yüzlü, meraklı gözlü bir sokak tekiriydi. Bir su şişesinin kapağıyla oynuyordu. Artık caddeden farkı olmayan, Cihangir'in Taksim'e açılan bir sokağında, ama bir bahçe duygusuyla.

Sonra hep orda kaldı, nerdeyse bir yıldır apartmanın önünde duran eski cipin üstü, sıcak yaz gecelerinde terası olmuştu. Pek çok arkadaşı vardı ama o hiçbir çeteye dahil değildi. Çok geçmeden yakın bir arkadaşı oldu, onun kadar küçük beyaz bir dişi kedi. Artık geceleri cipin üstünde birlikte kardeş kardeş uyuyorlardı. Geceleri 6. kattan bakıyordum onlara, onların da uyur numarası yapıp yukarıyı gözlediklerini fark ediyordum. Sabahları da apartmanın kapısında bekliyorlar, suyla mamayla ilgilenmeyip benimle birlikte yürüyorlardı, güç bela döndürüyordum onları.

İki ay kadar sürdü mutluluğumuz, dişinin adını Beyaz koymuştum, onunsa bir adı bile yoktu. Bir sabah çıktığımda onu

göremedim, içime erken bir sızı çöktü, akşam döndüğümde de yoktu, ertesi gün, daha ertesi, yok. Komşu Semih Bey de kedileri seviyor, ilgileniyordu, ona sordum, belki evine almıştır diye, hayır o da görmemişti Kılçık'ı. Meğer ona Kılçık adını koymuş. Aradım, sordum, bir ay geçti, umudumu içime gömdüm. Ağustosta Karaburun'a Şeyh Bedreddin şenliğine gittim, iki gün sonra dönüş yolunda, İdil aradı ve müjdeyi verdi, Kılçık gelmişti. Uça uça geldim ben de. Birisi eve alıp sonra da bırakmış olmalıydı. Beyaz ve diğer kediler apartmanın içine pek meraklı oldukları halde, Kılçık kapının açık olduğu, benim çağırdığım zamanlarda bile girmiyordu içeri. Belli ki insanların en korkulası yaratıklar olduğunu erkenden öğrenmişti.

O günlerde altı yaşında olan, iriliğinden ötürü Kocakız diye sevdiğim, bazen yağmurlu, soğuk havalarda apartmana aldığım tekir de görünmez oldu. Bir daha da hiç görünmedi. Beyaz'sa hamileydi, sık sık içeri giriyor, altı katı benimle tırmanıyordu. Nihayet Aralık ayında paspasın üzerinde doğurdu, eve aldık, şimdi iki yavrusuyla arka odada misafirimiz. İdil, yavrulardan birisinin Kılçık'a benzediğini söylüyor, ama Kılçık o kadar mahcup bir oğlandı ki, mümkünü yok, ondan değildir.

Kılçık iki hafta önceki müthiş kar kıştan bir gün önce kayboldu. Yukarıya çıkarıp, soğuklar geçinceye kadar bakacaktım. Karlı günlerde aramaya çıktım, parkın orda Nermin ablanın elleriyle yaptığı küçük kedi barınağına baktım, hiçbir yerde yoktu. Bu kez içime ilkinden de beter bir acı çöktü, o güzelim, terbiyeli oğlumu galiba bir daha göremeyecektim. Sonra karlar eridi, sokaklarda kediler yeniden görünür oldular, Kılçık görünürlerde yok henüz. Biri evine almıştır diye teselli ediyorum kendimi, her gün aramaya çıkıyorum, adını bağırıyorum, cevap alamıyorum.

Geçen hafta sonu Cemal Süreya anmasında konuşmak için Eskişehir'e gitmiştim, iki gün sonra dönüş yolunda trende

İdil'den yine telefon bekledim. Sandım ve umdum ki, Bedreddin şenliğinden dönerken aradığı gibi tıpkı, Cemal Süreya toplantısından dönerken de arayacak ve 'Gözün aydın, Kılçık geldi' diyecek, aramadı, demedi, Kılçık geri gelmedi. Sana kırılmadım da Cemal abi, ne yalan söyleyim, Şeyhim Bedreddin gibi senin de Kılçık'ı göndermeni bekledim. Yazmıştım, *"Islak bir kediyi gözyaşı kurutamaz"* diye, yazıyorum "Kayıp bir kediyi de şair bulamaz"mış. Kılçık bir dönse, güzel oğlum, ne şiir isterim ne rüya.

HİÇBİR YERDEN UZAKLARA...

Hiçbir yerden gelip hiçbir yere gitmek güzeldir, daha doğrusu imkânlıdır, şiirde, edebiyatta, felsefede, hiçliğin ve yokluğun basitmiş hissi veren zorluğunun tek cümleyle ifadesidir. Tam bu cümleyle olmasa da, uzatarak, iyice zorlaştırarak hiçbir yerde olmamak üzerine ben de bir şeyler yazdığımı hatırlıyorum. Yoo, onları unutmak için hatırlıyorum demedim, yazmasam da, unutsam da nasılsa hiçbir yere geri döneceğim. Ben yıllarca oturduğum yerden kalkmadığım, iki adım atmadığım, yollara düşüp gezginlik yapmadığım için, zaten hiçbir yerde sayılırım. 'Öyleyse sen de iç yolculuklara çıkmışsın' demeyin hiç, derviş değiliz ki oturduğumuz yerde uçalım, âlemi dolaşalım, iç yolculuklara çıkalım. Neyse iç yolculuklar da çocukluk gibi artık pek kullanışlı bir konu, iki-üç ay birini görmesen iç yolculuğa çıkmış oluyor, daha bu sabah iç hatlarındaki bir uçaktan inmiş, yakında çocukluktan dün gece döndüm, çok yorgunum diyenlerle de karşılaşabiliriz. Ben buradayım, ne hiç-yolculuktan geldim, ne iç yolculuğa çıktım, fakat üstüm başım, içim-dışım yolculuk. Hani Evliya Çelebi'nin 'Seyahat ya Resulullah' dediği hisler içindeyim. Birkaç ay öncesine kadar tarih ve hikâye kitapları okuyordum. Şimdi gezi kitapları, şehir yazıları, eski seyahat dergileri ve yanında ayıp olmasın diye sinema kitapları okuyorum. Hem bu yazının konusu da 'sinemayı okumak' olacaktı, biraz İzzet Yasar'ın 'bir filme bakmakla bir şiire bakmak arasında bir fark olmadığını öğreten Mustafa Irgat'ın anısına' adadığı *Balta/zar* kitabından yola çıkacaktım. Masamın üzerinde konuyla ilgili kaynaklar duruyor, vakit bulursam değil, kendimi bulursam yazacağım! Fakat bu yolculuk hevesi ve iştahı neden bu kadar çoğaldı bilmiyorum. Krizden

mi, herkesin ortak arzusu olan gitme isteğinden mi, ekmeğin aslanın ağzında oluşundan mı, galiba hepsi de aynı şey, belki de yaşlanma telaşından, hani dünya gözüyle şu dünyayı bir kere görmek isteğinden. Dönüşler yolculuğa dahil midir, galiba öyledir, şimdi yalnızca gitmek gitmek gitmek fiilini çektiğim için, yolu da, neresinden dönsem iyi olacağını da düşündüğüm filan yok. Gitmek: Bunu üç kere yazdım, sonra da durdum. Kapıyı açınca arkası dünya da, beni isteyen kim? Yolculuk sadece içindeki sese kulak verip, sonra da onu susturmak için açıp kapıyı gitmek midir? Yolculuk biraz da çağrılmaktır, beklenmektir, özlenmektir. Pasaport, vize, paran da varsa bütün dünya sana açık, dilediğin ülkeye düşlediğin kentlere gidebilirsin, yalnızlık çekmeyeceğine de emin olabilirsin, milyonlarca benzerin 'insanın turist olarak dünyayla tanışması' faslında gezip duruyor kendinden uzaklarda. Ben de uzaklaşmak isterdim kendimden, çok uzaklarım olsun isterdim. Yoksa niye gitsin insan, nereye gitsin? Hiçbir yere belki de. Hem yolculuk kitaplarından ayrılıp yolculuğa çıkarsam, o yolları, şehirleri kim düşleyecek? Ben galiba yolculuğu bile kitaplarda seviyorum, şehirler, yolculuklar, uzaklıklar biriktirmek için çeviriyorum kitapların sayfalarını, biliyorum bir gün bir şehir düşecek kitabın içinden: Hiçbir yerde bir şehir beni bekleyecek, bekleyecek, bekleyecek...

SEFERİ YAZI

Yazı uzaklara götürür, yolculuk kendine getirir insanı. Yazıda gözüm yok bugünlerde, yolda izim olsun istiyorum. Yolda değilim, yolcu değilim, bilinmez haller içinde de değilim. Bakmayın böyle yol/yolculuk diye tutturduğuma, bir yere gidesim de yok göresim de. Arayıp bulmakla, gidip görmekle ilgili değil peşimi bırakmayan bu yolculuk. Galiba en doğrusu bu: Yol benim içimden geçmeye başladı, ben yoldan düşmemek için sıkı sıkıya sarılıyorum bu duyguya, böylece o bana yol oluyor ben ona yolcu, fakat ikimizi de boşuna aramayın dünyanın hiçbir yerinde. Birbirimizi bulduk ve durmaktayız hâlâ. Yol benim, yolcu da benim deyip kimsenin uğramadığı, kıyısından geçmediği ıssız bir kent gibi, gezginsiz, rüzgârsız, ışıksız kalmak da var işin sonunda. Bakmayın bu hususta böyle kötü edebiyat yaptığıma, insanın canı istemez mi kalkıp gitmeyi, sınırlar geçmeyi, dalgalar aşmayı ve her şeyi unutmayı? İster ama, bir yolculukta yanına alması lazım gelen şeylerden önce, bir yolculuğa çıkmak için gerekli şeylere sahip olmalıdır insan. Bir yolculuğa çıkmak, insanın çoğu kere kendisinin bile farkında olmadığı bir hazırlığın sonucudur. İlk fikir, o fikrin oluşup denizini, göğünü, toprağını bulması, genişletmesi, duyguların havalanması, uçması, yeni fikirlere, yeni yolculuklara kanat alıştırması, yolun yarısının yazı, yarısının kanat olması, ve asla benim gibi bir yazarın bilemeyeceği, hayal dahi edemeyeceği nice büyülü düşüncelerin, sevinçli hülyaların bu hazırlığa arkadaşlık etmesi... Dedim ya, bunlar asla bilinmez iç hazırlıklarıdır büyük yolculukların. Bir de elbette heves, cesaret, merak, ilgi gerekir ki her yolcunun yoldaşı gibi ayrılmaz yakınlarıdır bunlar. Fakat hepsinden de önce, karar. Yoksa ne yazıcı olabilirsin,

ne seferi. Benim gibi durmakla yürümek, gitmekle gitmemek arasında kıvranıp durursun, böyle ağustos sıcağından bunaltıcı yazılar yazmaya da koyulursun ki kararını vermiş insanların da canını sıkarsın. Ah kararlı olmak! 45 yaşımdayım ve hâlâ karar veremedim! Yazı mı yolculuk mu? Her ikisi birden diyebilirsiniz elbette, fakat o fazladan kararlılık gerektirir ki, benim aklımı iyice karıştırır, kararsızlığımı iyice artırır. Neyse, galiba bir yolculuk filan yok beni bekleyen, belki de *"Giden bir yolculuk bırakır şehirde"* diyen şair sözü doğrudur. Ben, giden değil kalan olarak, yolculuk düşüncelerimi kendi kendime terennüm etsem iyi olacak galiba. Kimbilir belki de, bir yolculuk yavaş yavaş olgunlaşır ve olgunlaştırır beni de, içimdeki yolun dışına çıkarım böylece, 'Yazı uzaklara götürür, yolculuk kendine getirir insanı' sözünü kendim için uydurduğumu itiraf etmeliyim. Gördüğünüz gibi yazı uzaklara götürdü, ama kendime gelmem için bir yolculuk gerekiyor bana. Hem insanın en yakını, en sevgilisi yolculuğa çıkarsa, kıskançlıkla değil ama özlemle bir mektup yazmaz mı ona? Ah yolcu olamadım, bari mektup olsaydım ona!

HEPİMİZ JAPONUZ!

İnsanlar niye seyahate çıkar? Cevabını hepimiz biliyoruz, tekrarlamaya gerek yok. Şunu da biliyoruz, ama ben tekrarlamak istiyorum: İnsan, anlatmak için seyahate çıkar. Seyahatlerimin çoğunu anlatmasam da, daha doğrusu kendimi bir gezi yazısı yazmakta yetersiz bulsam da, okuduğum gezi yazıları bende bu izlenimi uyandırdı: Yazarlar, anlatmak için seyahate çıkarlar. Anlatmak için kıvrandığım bir seyahat var, 4-5 yıl önce çıktığımız iki haftalık Endülüs seyahati, ve özellikle onun Granada bahsi. Bir daha gidebilirsem, söz, anlatırım. Fakat benim için henüz çok taze, hâlâ çok büyülü. Bir gün, biraz yatışırsam, Endülüs'ün de bu dünyada bir yer olduğu fikrine alışırsam, yazarım. Bazı yolculuklar vardır, gidersiniz, yaşarsınız ve orası sizde yıllar yılı bir büyü olarak kalır. Kimine göre, cennet bu dünyadadır. Kimi, düşlerini yıllar sonra görmüştür. Kimi çocukluk ülkesine kavuşmuştur. Ben de, kaldığı kadarıyla bile Endülüs'te, hep düşlediğim Endülüs'ü bulmuştum: Çokkültürlü, çokdinli bir Endülüs. Ne hangi milletten olduğunun önemi var, ne de hangi dinden olduğunun. Doğrusunu isterseniz, hâlâ oradayım ve hâlâ oralıyım. Ait olmak isteğimden filan değil, sadece öyle bir yerde ve ortamda kendimi iyi hissettiğimden, elbette ve bilhassa Granada'da. İşte, yine anlatamıyorum. Hepimiz Japonuz! Niye böyle dedim? İstanbul'da da sabahın çok erken saatlerinde, hani bekçilerin, polislerin, temizlik işçilerinin, evsizlerin, uykulu şoförlerin bile seyrek rastlandığı sokaklarda, caddelerde, ellerinde fotoğraf makineleri ve meraklı bakışlarıyla bir de Japon turistlere rastlarız ya, ondan. Dünyanın başka ülkelerinde, başka saatlerde de rastladığımız onlardan başkası değildir. Onlar Japon'dur ve turisttir. Bir

ülkede, bir kentte uzun süre yaşayan, bir anlamda o ülkenin, kentin ruhunu biraz olsun yakalayanlara değil elbette sözüm. Fakat çoğunluk gibi, kısa süreli, yani turist olarak gezip gelen kimi yazarların söyleyişlerinde, gezi yazılarında rastladığım bir cümle var ki, gülmemek elde değil: "Bir kenti turist olarak yaşamaktan nefret ederim." Devamını okursunuz, bir hafta kalmıştır, 15 gün, çok çok bir ay. Peki turist değilseniz, nesiniz? Hem turist olsanız, ne kötülük var bunda? Bence hiçbir kötülük yok. Yazar her zaman farklıdır, şair her zaman hülyalı ve dalgındır tarzındaki klişelerden daha kötü değil turist olmak, hatta bir turist karikatürü olarak Japon olmak. Kim bilir belki de yazarın tıpkı yapıtlarıyla olduğu gibi, gezginliğiyle de kalıcı olmak, bir iz bırakmak arzusu baskındır bunda. Oysa... Oysa, her şey geçici. Belki de Japon turistler bu duygunun hakikiliğini en iyi bilenlerdir aramızda. Belki de asıl onlar dalga geçiyordur hepimizle. Doğrusu ben de öyle düşünüyorum, geçici olduğumun farkındayım. Çok sevsem de, özlesem de, bir daha gidebilmeyi dilesem de Endülüs'te de, Granada'da da geçici olacağımı biliyorum. Abartmaya, gereksiz kompleksleri yazıya yüklemeye gerek yok. Dünya: Geçiyordum uğradım! Çok yaşasın Japon turistler! Çok gezip dolaşsın 'geçici' gezginler!

YOLCULUK NERESİ?

Yolculuk yolculuktur, yazı da yazı. Benimse hiç gidesim yok, ikisine de. Hem onların çağırdığı filan da yok, hem de bu söylediğimin manası yok. Ne yol çağırır, ne yazı, ne şiir. Sen gidersen başka. Ben ara sıra giderdim, hepsine de gittim. Şimdi dönüyorum, galiba dönüyorum. Galiba bu yüzden, Cevat Çapan'ın güzel kitabının adını sık sık tekrarlamayı da seviyorum: *Ne Güzel Yolculuktu Aklımdan Çıkmaz*, galiba hayattan bahsediyor. İyi şiirler iyi yolculuklara benzer, ikisi de akıldan çkmaz, hayata çıkar. Yolu da yazamam, yolculuğu da, eskiden bir-iki denedim, baktım ki aynı yolun yolcusu değiliz, bıraktım yolu yazmayı. Okuması iyi de, yazması yorucu. Hem biraz önceki 'şairane' benzetme sayılmazsa, çünkü her şey hayata çıkar, hiçbir benzerliklerini de görmedim bugüne kadar, başlamadan verilen mola benzerlik sayılırsa, gördüm, peki. Ben hem yolculuğa hem de yazıya mola vererek başladım galiba, o yüzden de erken yoruldum. Fatihlere özgü o keşif, merak ve zafer tutkusu yoksa, kâşif bile olamıyor insan. Hele hele hem yolu hem yazıyı birlikte fethetmek, iki ülkede de gönlünce at koşturmak, kalem yarıştırmak, bir virgülden bir kıvılcım, bir kıvılcımdan bir yaprak... Uzatmayalım: Doludizgin giden bir atlıyı durdurup sormaya benziyor bu: –Yolculuk neresi? Ülkü Tamer şiir diliyle sormuştu baştanbaşa bir yaşamı: 'Antep Neresi?' Şimdi o da yarısını yanıtlamış gibi kendi sorusunun, 'Antep: Bir Adın Yolculuktu' şiirini yazdı. *"Bir adın yolculuktu, bir adın başka"* dedi. Neydi? Başka, başlangıçtı belki de, yazının da yolculuğun da olmadığı, şiirden başka bir şey olmayan bir anayurt, ki şimdi sıla sayılır şaire de, yolcuya da, ne olabilir ki hem çocukluğun yurdundan başka? Ülkü Tamer 'Kitaplık'ta yayımladığı, elbette kısa

olmamasıyla da uzun bir geliş ve dönüşü, lirik desem kederli olduğu anlaşılacak, demesem insanı ağlatacak kadar dokunaklı bu şiiriyle, yazıyı filan hiç değil, bizzat yolculuğun yalın halini yazdı. Yalın olduğu için de bu kadar içli ya, ha Antep ha Eskişehir: *"Şu gelen Humanızlıdır/ Güvercin değil, evler büyütür içinde."* Kaç zamandır elimde eski bir defter, "Kuzey Afrika'dan Portekiz'e, ordan eve...", Hasan Safkan'ın gezi notları. Kaç yıldır evimde. Tam kitabın tasarımını (kitap dediğim defter) beğenmeyi, içindeki belgeleri sevmeyi artık bırakıp okumaya niyetlenmiştim ki, yazarın (ya da yolcunun) son yolculuğuna çıktığı yazıldı, söylendi. O günden beri duruyordu, şimdi açtım o defteri. Mehmet Güreli'nin *Odamda Yolculuk* albümündeki 'Gece Treni' şarkısı eşliğinde okumaya başladım: *"Bir kez daha düşüyor/Kentlerin yabancı sesi üstüme/ Bu bir gece treni/ Nerede duracak kimse bilmiyor/.../ Son yolculuğa doğru/ Yanmıyor ışıkları."* Yazı değil bu, yolculuk. Göz kamaştırmasa da olur, 'Yeter ki kararmasın!'

ST. LENİNGRAD

St. Petersburg ya da Aziz Leningrad. Şehr-i vatan. Bazı şehirler vatan yerine geçer. Bir ülkenin değil, bir şehrin vatandaşı olmak sözünü ettiğim. Öyle şehirler vardır ki, vatan onların yanında ıssız bir kasaba gibi kalır. Yahya Kemal'in 'Aziz İstanbul'unu hatırlayın, üstad için vatanın neresi olduğunu anlarsınız. Benim de böyle birkaç vatan şehrim var, kendimi hepsinin vatandaşı saydığım. Eskişehir ve Ankara'yı saymazsam, hepi topu üç şehir: Biri Granada, biri Saraybosna, biri de Petersburg ya da sevdiğim adıyla Leningrad. Henüz Havana'yı göremedim, kalbi ve hissi yakınlığımdan doğru onu da vatan şehirlerim arasına katacağım günleri iple çekiyorum. Dostoyevski'nin *Beyaz Geceler*'ini okuyalı bir 35 yıl olmuştur. Ben okuduğumda onun Petersburg'u çoktan Leningrad olmuştu. Doğrusu o günlerdeki Leningrad'ı özlediğimi söyleyemem. Sebebi muhtelif. O günlerde, Lenin'in mirası Büyük Ekim Devrimi, mirasyedilerinin elinde tahammülfersa bir zorbalık ve diktatörlük rejimine dönüşmüştü. Ben de pek çok sosyalist gibi bu 'revizyonist', neredeyse 'karşıdevrimci' güruhun yönetimindeki düzeni sosyalizmle bağdaştıramıyordum. Hatta sosyalizmin asıl Sovyetler Birliği'ndeki bu yönetim yıkıldıktan sonra kurulacağına inanıyordum. Bu inancım değişmedi, sosyalizm asıl şimdi kurulabilir. Tarihin alternatifi olmasa da, Lenin'in yerine Stalin değil de, Troçki geçseydi, geçebilseydi dünyanın da, tarihin de başka türlü olacağını düşünüyorum. Milyonlarca insanın canları pahasına faşist Alman ordularına karşı 'şehr-i vatan'larını 900 gün boyunca savundukları şanlı Leningrad direnişini unutmuyorum elbette. Unutmuyorum unutmamasına da, bunca ölümün, kahramanlığın üstüne kurulan

despotik, bürokratik yönetimi sosyalizm diye adlandırmayı da, en azından Moskova'da, Leningrad'da can veren milyonlarca insana yapılmış büyük bir saygısızlık ve haksızlık olarak görüyorum. Pugaçef Ayaklanması, 1905 Devrimi ve şimdi muhteşem Hermitaj Müzesi olan Çar'ın Kışlık Sarayı'nı top ateşine tutan Aurora Zırhlısı, Lenin'in yurtdışından dönüşte ilk devrim konuşmasını yaptığı Finlandiya tren istasyonu, Petro'nun şehrinin devrimde ne büyük paya sahip olduğunu gösteriyor. Bu yüzden de Petersburg ya da Petrograd'ı, St. Leningrad (Aziz Leningrad) olarak adlandırmakta bir beis görmüyorum. Geçen hafta Moskova ve Petersburg'u gördüm. Moskova 'devrimin başkenti' olsa da, komünist mimarinin 'ilerlemeci' yaklaşımından derinlemesine etkilenmiş. Bazı binaların üstünde eski CCCP ve orak-çekiç kabartmalarını, Marx, Engels, Lenin, Stalin resimlerini görmeseydim, bu şehrin tarihin en büyük devrimlerinden birine 70 yıl başkentlik yapmış Moskova olduğuna inanamazdım. Kızıl Meydan, Bazilika, Kremlin Sarayı, Lenin'in mozolesi Moskova'nın 'alamet-i farika'ları olmuş, ama beni asıl şaşırtan Stalin'in yaptırdığı, 'fütüristik' bir eda taşıyan '7 kızkardeş' adlı binalar oldu. Sanki yeni bir 'Babil Kulesi' inşa edilir gibi göğe yükselen bu yapılar da, muhtemelen Sovyet komünizminin 'yükselme' arzusunu temsil ediyordu. Yükselme ve halka tepeden bakma. Şimdi ne Sovyetler kaldı, ne 'fütüristik' yaklaşımlar, tıpkı 'sosyalizmin anavatanı' gibi bu yapılar da artık 'turistik' ilgilere mazhar oluyor yalnızca. 'Fütüristik' oluyor yani. Fakat Petersburg, tıpkı faşistlere direndiği gibi, blokçu bürokratik mimariye de direnmiş ve Petro'nun şehri olarak güzel varlığını sürdürmüş. Bir kuğular, kanallar, köprüler şehri olan Petersburg'da 'Beyaz Geceler'in sonuna yetiştimse de, gevezeliğimden ötürü bu güzelliği yazının sonuna yetiştiremedim. Başka bir yazıda anlatırım Petersburg'u, ama siz Türkçede Petersburg üstüne yazılmış en iyi kitaplar olan,

Mustafa Armağan'ın *Kuğunun Son Şarkısı* ile Uğur Kökden'in *Kuğular, Kanallar ve Salkımsöğütler* adlı kitaplarını bir okuyun, St. Petersburg ya da Aziz Leningrad, hangisine isterseniz, bu kitaplarla 'edebi' ve lezzetli bir yolculuğa çıkın derim.

'BAHTİYAR KAMBUR'

Antakya'ya gittim. Şair dostlarım A. Hicri İzgören ve Sezai Sarıoğlu'yla birlikte Yener Kitabevi'nin düzenlediği bir söyleşiye katıldım. Şiir bahane, derdim Antakya'yı ve onun çokkültürlü yapısını biraz olsun tanıyabilmekti. İki-üç gün bu işe yetmese de o kültürü koklamak bile önemli. Keşke bu yaşama kültürü bütün Anadolu'ya yaygın olsaydı... Ama Antakya'da eski bir konak ya da yalı kimsesiz kalmış da, mirasçıları olarak ortaya gecekondular, derme çatma yapılar çıkmış sanki. Birkaç ahşap yapı hâlâ direnmeye çalışsa da, 'yeni' konut uygarlığına karşı koymak kimin haddine! Bir klişe ama, Antakya, bütün o çirkin yapıları sıcaklıklarıyla dolduran insanlarıyla güzel. Çünkü bir kitabın adının söylediği gibi Antakyalıların 'İnsaniyetleri Benzer' Doğunun güzel kraliçesi: MS 4. yüzyılda yaşayan ünlü komutan Marcellinus doğduğu kent Antakya'yı böyle tanımlamış. Gözlerimi kapayıp böyle düşlemeye çalıştım ben de, kentin yeni yüzü buna izin vermedi ne yazık ki. Yine de Antakya Arkeoloji Müzesi'ni gezerken bu duyguyu hayli yaşadığımı söylemeliyim. Dünyanın ikinci büyük mozaik müzesi olan bu müzede gördüklerim, kentin bugünkü yaşama kültürünün geçmişine dair pek çok ipucu veriyor. Bazı mozaiklerin adlarını saymak bile insanda hoş duygular uyandırıyor: Mevsimler mozaiği, kuşlar, balıklar, meyveler, su perileri, hokkabazlar, nilüferler, ördekler, çiçekler, hayvanlar, nehir ilahları mozaikleri, uyanış, keklik, havuzbaşında tavuskuşu, maskeler, sevinç, işret, huzur, bahtiyar kambur, zenci balıkçı, sarhoş dionysos, güneş saati, kutlama ve yaz mevsimi mozaikleri. Biraz da Antakya'yı benzersiz ve değerli kılan bugünkü 'mozaik' yapısı gibi. Kimler mi var bu mozaikte? Türkler var, Nusayri Aleviler var, Arap Hıristiyanlar, Ermeniler

var, göçle gelen az sayıda Kürt var. Kimsenin kendini 'azınlık' hissetmediği, çoğunluğun diğerlerini 'öteki' olarak görüp dışarda bırakmadığı bir 'mozaik'ten söz ediyorum. Hem 'mozaik' de böyle bir şey değil midir? Aynı gün içinde hem Habib-i Neccar Camii'ni, hem İsa'ya inananlara 'Hıristiyan' adının ilk verildiği St. Pierre Kilisesi'ni, St. Simeon Manastırı'nı, birkaç Nusayri Alevi türbesini, Samandağ'daki Türkiye'nin tek Ermeni köyü olan Vakıflı'yı ziyaret edince, bu mozaiğin güzelliğini ve değerini iyice anlıyor insan. Fulya Doğruel, 'Hatay'da çoketnili ortak yaşam kültürü'nü incelediği *İnsaniyetleri Benzer...* (İletişim Yay., 2005) adlı kitabının önsözünde, Hatay' daki bu yapının dinamiklerini vurgularken şöyle yazıyor: "Bu ortaklıkların dinden çok sosyal temelli olduğunu ve bir arada yaşanmışlık sonucunda kurulduğunu anladım." Ben de kadın-erkek ilişkilerinde 'kaçgöç' yaşanmayan nadir yerlerden birinde iki-üç gün geçirmenin sevincini duydum. Özellikle mozaiklerin çıktığı yer olan ve ipekçiliğiyle olduğu kadar, şelaleleri ve Antakya mutfağının en lezzetli mezelerini de sunmasıyla ünlü Harbiye'de (Daphne) bu kültürün neşesini yaşadım. Torundan dedeye, büyükanneye maaile yiyip içen, hafif çakırkeyif olduklarında ise oynak Arapça şarkıların eşliğinde oynayıp dans eden insanlar gördüm ki, memleketin giderek bir çöl iklimi aldığı son zamanlarda bu bana bir vaha gibi göründü. Antakya küçük ama, azımsanmayacak sayıda kitapçısı var. Yener Kitabevi'nin sahipleri sevgili Fatoş ve Erdoğan'dan öğrendiğime göre, hem sayı hem de nitelik olarak ciddi bir okur kitlesi varmış Antakya'da. Söyleşiye gelenlerin neredeyse yarısı lise öğrencisiydi ve doğrusu sordukları sorulardan 'sıkı' birer okur oldukları belli oluyordu. Antakya'ya gittik, sevindik. Yalnızca birbirlerini değil, konuklarını da zarafetle ağırlayan bu kadim kent, çoketnili, çokkültürlü yaşamıyla, bu bahar başlangıcında umutlarımızı tazeledi, yüreğimize su serpti.

GÂVUR İZMİR

'Gâvur' lafını severim, İzmir gibi güzeldir. İzmir'i eskiden pek sevmezdim, şimdi severim. 'Gavur İzmir'in Bostanlı kıyısı da bir bakıma hak'katen gâvura benziyor, Türkiye'ye pek benzemiyor. Parklar, bisiklet yolları, tenis kortları, voleybol, basketbol sahaları, hepsi de kamu yararına. Bunların İzmir'de olup başka vilayetlerde olmaması da gâvurluk sayılmaz mı?

Genellikle orta yaş ve üstü, görünüşe bakılırsa 80'e kadar çıkıyor, kadınlar ve erkekler, sabahın erken saatlerinde, 'sonsuzluk ve bir gün' duygusu veren bir denizin yanıbaşında beden eğitimi dersine giriyorlar. Eşofmanları, spor ayakkabılarıyla, neredeyse askeri bir disiplin içinde yürüyorlar, koşuyorlar, çimenlerin üstünde yatıyorlar kalkıyorlar, kondüsyon aletleriyle çalışıyorlar. Yorgun, terli ama vücutlarını sevmeyi öğrenmenin tuhaf gururu içindeler. Çoğunda aşırı bir ciddiyet, sanki savaşıyorlarmış gibi bir duygu yayıyorlar çevrelerine. İnsan aralarından birkaç da şakacının çıkmasını bekliyor ama, sabahın bu saatinde 'sağlam vücutta' şaka aramak beyhude!

Deniz de güzel tabii, coğrafyanın sisi bile mavi buluşmaları engelleyemiyor. Dağların gölgesi, bulutların gölgesi, suların ve gecenin gölgesi hepsi mavi burada. Vapurları da biraz şakacı mı ne şu şakası olmayan 'sportif'lerin yerine! Bir de kuşlar. Sunalar, yeşil başlı gövel ördekler, "*Yeşil ördek gibi daldım göllere*" türküsünü elbette en güzel ben söylemiyorum, içimden öyle geliyor, telliturnalar denizin üstünde değil, yazıda.

Şu İzmir martısı olabilir mi? Cihangir'den komşularımız, burada evleri Ege Denizi'nin üstü. Sonra ansızın bir karabatak. Tek başına denizi, maviyi, zamanı bölüyor, martıların nazlı su kuşları gibi oturdukları deniz avlusunun ortasından geçiyor,

kanatlarını sudan kesmeden alçaktan uçuyor. Başka kuşlar da vardır. Tıpkı ağaçların, bitkilerin, çiçeklerin adlarını bilmediğim gibi doğru dürüst, onların da adını bilemem: *"Çiçek adlarını aklında tutma/ unutursun, kırılırlar."* Bahanesi şiir.

Bu manzaranın fiyakasını bozan başka bir resim daha var ki nerede olduğumuzu bize bildiriyor. Güzel Ege Denizi'nin üstünde kaç gündür 'lanetlenmiş' kuşların yanında bir de 'Göçmüş Kürtler Bahçesi' var. "Göçmüş Kürtler Denizi" de diyebiliriz. Belki yıllardır var ama ben yeni gördüm, kış aylarında bilhassa, sığda da olsa buz gibi suların içinde akivides (küçük midye) topluyorlar. Uzaktan karabatak gibi görünüyorlar. Yaklaşınca 'ora'lardan buralara, karalardan denize sürülmüş kara çocuklar oldukları anlaşılıyor.

Karada İzmir'in gâvurluğuna yakışan bir medeniyet gösterisi: Kimilerinde ölüme karşı yaşamı bir hırs ve bencillikle savunmanın muzaffer, mağrur ifadesi. Sanki insanın üstüne bir sağlıklılar ordusu geliyor, burunlarından soluyan, ateş çıkaran, ayaklarımın altından çekil ezerim diyen.

'Dağ Türkleri' ise çoktur denize inmiş 'Su Kürtleri' sayılırlar artık. 'Lanetlenmiş' su kuşlarıyla aynı denizin içinde nasiplerini topluyorlar. Ben de bir köpek gezdiriyordum, adı Kırpık. Karşıyaka'nın, Bostanlı sahillerinin en komik köpeği. İdil'in ablası İnci, onu dört-beş yıl önce sokakta buldu, acıdı, getirdi, geliş o geliş. Hiç yakışıklı sayılmaz ama insan arkadaşına çirkin diyebilir mi? Sabah süvarilerinden biri kötü bir söz söyledi, ben de ona iyi bir şey söylemedim aslında, 'insan gezdirmek daha beter' dedim.

Gâvur İzmir'de de rüyanın bir sonu var. 'Cadı kazanı' kurulmuş bile, cadı avında gibi kuşları, kanatlıları yakıyorlar. Nedense bugünlerde sık sık Ali Ekber Çiçek'in türküleri geliyor dilimin ucuna, onun mu bilmiyorum ama *"Yine gam yükünün kervanı geldi"* türküsünü hatırlıyorum. Bir bayram hediyesi

olarak göçmenlik ve mülteciler üzerine yazacaktım. Gâvur İzmir işgal etti yazıyı. Eskişehir'de göçmen evlerinde büyüdüğüm için mi acaba hep içimde bir göç duygusuyla yaşadım. Evlere, yerleşiklik duygusuna, çocukluğumun yurdu Eskişehir'e bu kadar sarılmam belki de bu duygudandır, göç korkusundandır, kim bilir?

ESKİ BİR ŞEHİRDEN

17 Mayıs Cumartesi sabahı saat 10'daki Başkent Ekspresi'yle Eskişehir'e gittik, Nar, İdil ve ben. 6,5 aylık Nar'ın ilk yolculuğuydu bu, kızımız da büyük bir hatıralar evi olan treni sevsin ve oradan anı biriktirmeye erken başlasın diye ilk seferini trenle ve elbette Eskişehir'e yaptı. Trenden de, yolculuktan da gayet hoşnutuz. Temiz, bakımlı ve dakik bir tren Başkent Ekspresi, 4 saat 15 dakikada bizi memlekete getirdi. Nar'ın da bol bol fotoğrafını çektik, ki ben onun bu ilk tren yolculuğunu "İçinden tren geçen..." yazılar yazdığım, TCDD'nin trenlerde ücretsiz dağıtılan aylık dergisi "Rail Life"ın Temmuz sayısında yazacağım.

Kızımız hem treni, hem de hemen hep trenle gidip geldiğimiz baba yurdu Eskişehir'i sevsin isterim. Öyle denk düştü, yoksa öncelik ana yurdunundur elbet, yakında İzmir'e de gidecek, Ege'nin sonsuz maviliğiyle tanışacak. Trenle Eskişehir, nisandan başlayarak yeşil ve taze kokulu bir yolculuktur, yaprak ve su kokulu, güzünse kırmızı ve serin kokulu bir yolculuk, her ikisinde de bir yenilenme, dirilik duygusu verir insana. Kardeşlerim de gelmişlerdi, çoluk çocuk Gül annemin bahçesinde buluştuk. Nar ilk kez ağaçların altında uyudu, çıplak ayaklarını otlara bastı, doğayla tanıştı, güneşin ve gölgenin oyunlarına da tanık oldu. Onu akşamüstü şehre götürdük, Hamamyolu'nun oradan Yediler caddesinden yürümeye başladık, şehir iyice kalabalıklaşmış geldi bana, sanki bir bayram öncesi telaşı yaşanıyor gibiydi. Elbette 18 Mayıs'ta Boluspor'la oynanacak final maçı da damgasını vurmuştu güne. Neredeyse her iki kişiden biri kırmızı-siyahlı formasıyla Eskişehirspor'un üst lige çıkmasını kutlamaya şimdiden hazırlanıyordu. ('Süper'

nitelemesi hoşuma gitmediği için 'üst lig' diyorum, eskiden böyle Bank Asya, Turkcell filan gibi markalarla da anılmazdı kümeler zaten!) Nar'ın kuzenleri, daha doğrusu abileri Durul Ege'yle Zeki Deniz çoktan 26 numaralı formalarını geçirmişlerdi üstlerine, fakat henüz kızımıza göre forma yoktu. Biz de onun kırmızı saçlarıyla ve içindeki kırmızı duyguyla 'yürekten Es-Es'li' olduğunu düşünerek, formasını geleceğe ısmarladık. İstanbul'da Fener'i, Galatasaray'ı, Beşiktaş'ı ve onun yokluğunda 'taklit efsane' haline gelen diğerlerini yenip baba-kız hava atacağımız günlere demek istiyorum yani...

Bu Es-Es meselesi de netameli, zor mesele aslında, tıpkı Cemal Süreya'nın şiiri gibi: *"Yıkıcı bir aşk bu/yıkıyor milletin ortasına/ tutku yükünü"* Bizimki de o hesap. Sonra eski Yeşilçam filmleri gibi oluyor her şey: Sevdalımız, parasız âşıklarından, yoksul hayranlarından bıktığı için, zengin, kel ve göbekli birinin koruması altına giriyor. Daha doğrusu o şahıs, 'gel seni bu kötü hayattan kurtarayım' diyerek bizim üstte yok başta yok sevgiliye elini uzatıyor, biz de 'yoksulluğun gözü kör olsun' deyip ardından bakakalıyoruz. Dört-beş yıl önceydi, bir kahır mektubu yazıp 'artık kusura bakma sevgili Es-Es'im, senin bize yaptıklarına dayanamıyorum, bir gün yüreğime inecek diye korkuyorum, o yüzden senden ayrılıp, hem aynı renkleri taşıdığınız, hem Ankaralı, hem de adında 'genç' olduğu için Gençlerbirliği'ni tutmaya karar verdim' demiştim. Ne varki iki gün sonra unuttum bunu, sana ne kadar ayrılık mektubu yazsam da gözüm senden başkasını görmüyor, kalbim senden başkası için öyle çarpmıyordu... Uzatmayalım, şimdi kalbimiz biraz kırık, gönlümüz hayli buruk ama yine de o Pazar gecesi Boluspor'u 2-0 yenip üst lige çıkınca biz de sokağa çıktık, kardeşlerim Nazan, Ali ve Halil'le, Nar'ın kuzenleriyle, ellerimizde Es-Es bayrakları, dilimizde şehrimizin medarı iftiharı, biricik pop starımız Mithat Körler'in *"Eskişehir sen bizim her şeyimizsin"*

şarkısıyla katıldık kutlamalara. Es-Es'in en vefalı taraftarı babam Kel Hasan Usta'ya da bu vesileyle "Es es es ki ki ki eski eski es" kabilinden bir selam gönderdik, şimdi öbür tarafta kendisi gibi 'evvel giden ahbap'larla oturmuş bunu kutluyor olmalılar. Ah canım babacım, Köprübaşı'ndaki sizin 'Mavi Köşe' de çoktan şarküteri dükkânı oldu, yoksa gidip senin yerine de iki tek atardım Es-Es'in şerefine! Elbette Ankara'dan kadim arkadaşımız Erkan Goloğlu'nun "Eskişehirspor'un hepimize ve öncelikle Metin Diyadin'e bir özür borcu var" talebine de katılıyoruz.

Es-Es mevzusu uzundur, ben 43 yıldır bitiremedim, bitmesin de. Üzücü mevzu, çocukluğumun, ilkgençliğimin ilk ve Eskişehir'in en eski sineması Kılıçoğlu'un 16 Mayıs günü kapanmış olması. Bana sinema sevgisini aşılayan Kılıçoğlu'nda, Pazar 12'de, filmden önce Anadolu Folk şarkıları çalan bir orkestra çıkar, yarım saat kadar Moğollar, Cem Karaca, Barış Manço, Fikret Kızılok şarkıları söylerlerdi. *İrlandalı Kız, Blow Up, Mavi Askerler, Rosemary'nin Bebeği* filmlerini de orada izlemiştim, elbette unutulmaz *Love Story*'yi de. Kılıçoğlu'yla birlikte çocukluğum da kapanmış oldu biraz, anılarımdaki bir hayal perdesi daha karardı. Şimdi Beyoğlu'ndaki bazı sinemaların da kapanacağı söyleniyor ki umarım doğru değildir bu. Daha Nar'la Eskişehir'de, İstanbul'da sinemaya gideceğiz.

KAHIR MEKTUBU

"Ne zaman iki satır yazmaya kalksam/hep sana hep seni hep bizi yazıyorum." Zeki Müren 1982'de 'Kahır Mektubu'nu söylediğinde, sitem ile kahır arasındaki farkın ne kadar derin olabileceğini ve kahırla başlayan bir mektubun, çaresiz, yine kahırla biteceğini bilmiyorduk. Sitem iyi yürekli kız kardeşse, kahır da delibozuk bir ağabeydi ve Yeşilçam filmlerinde olduğu gibi, kız kardeşi sitemi hayırlısıyla başgöz ettikten sonra, onca acıdan sonra, kendisi de sevdalısına kavuşacaktı... Heyhat, sitemin geçici, kahrınsa kalıcı olacağını bilmiyormuşuz meğer. Tam da o günlerde, kendini düzden okutan ve yıllardır canımıza okuyan 12 Eylül karanlığı bir kahır olarak yüreğimize çöreklenecekmiş.

Aynı şarkıya yazıldığımız, sözlerimiz birbirine her zaman uyaklı olmasa da, ortak nakaratlarda yuvalandığımız dostlar ve yoldaşlarla birlikte, araya vurmalıların ve Kenan Evren'le şürekâsının girdiği 'kahır marşları', ne güfte bırakacakmış bizde ne de beste. Bize de 'Kahır Mektubu'nun nakaratına ortak olmak kalacakmış: *"Her gece kederdeyim/ durmadan içiyorum/ sevda ektim kalbime/yalnızlık biçiyorum."* 1982 yılının bir 'Kahır Mektubu' olarak anılmasında başka ve kuvvetli bir sebep daha vardır. Beşiktaş, Eskişehir'de Es-Es'i 2-1 yenerek şampiyon olacak, efsane de bu sonuçla küme düşecektir. Sonra bir kez daha 1. Lige yükselse de tutunamayarak 3. Lige kadar inecektir. Cem Karaca'nın da söylediği gibi sonrası 'hep kahır hep kahır'dır. Özetle *"nasıl yenildik ama/ yıl bindokuzyüzeylül/ dak'ka bir gol bir/ o golden beri/ Ankaragücü düzyazıdır/ Eskişehirspor şiir"* olacaktır.

2000'de bir 'Kötü Mektup' yazmıştım bu köşede. Her zaman olduğu gibi iyi başlayıp kötü giden bir sezondu Eskişehirspor için: 'Kahır Mektubu gibi yediği her golü, uğradığı her yenilgiyi

içine atıyordu' taraftarları ve sevenleri. Es-Es, 'büyük takım' değildir ama 'büyük taraftar'a sahiptir, taraftarı kadar da seveni vardır. '*Trabzonspor büyüklenmeyse/ Eskişehirspor diklenme*'dir. Sevenleri de genellikle 'Anadolu İhtilali' fikrinden kalma eski, yeni, kırık tüfeklerden olduğu için, her türlü 'dayılanma'ya karşı 'diklenme'yi bilirler. Eskişehirspor da, neden olmasın, İtalya, İspanya ve Beşiktaş Çarşı grubunda olduğu gibi, ırkçılığa, ayrımcılığa karşı esaslı bir duruşun 'yıldız'ı olabilir.

Şimdi Es-Es 2. Lig A'da. Peki ben niye 'Kahır Mektubu' yazıyorum? Bu yıl şimşek gibi çakmıştı başta, sonra da sevdalılarına cehennem azabı yaşatmak için, belki de bu aşkın derinliğini ölçmek için son maçlarını kaybettiler ve 2. Lig A'ya çıkacak 3. takım olmak için Pendikspor'la karşılaştılar. Maçı yayımlayan bir radyo bulamadım. Tam o sırada Ankara'dan sevgili kardeşim Erkan Gologlu aradı, 'Nerdesin büyük taraftar?' dedikten sonra cep telefonundan Cebeci Stadı'ndaki 'Es-Es' tezahüratlarını dinletti. Eski bir tüpçü olmasının yanı sıra kadim Eskişehirsporludur, siyaseten de elbette. Sağ olsun Es-Es her gol attığında da cepten arayıp söyledi. Şair kardeşim Rahmi Emeç de her seferinde mesaj gönderdi. Yine de ne varsa eski tüpçülerde, eski tüfeklerde ve şairlerde var. Belki Es-Es şiir gibi bir takım olduğundandır. Şair arkadaşlarım Baki Ayhan T. ile Hüseyin Alemdar mesajlarıyla, 'komşum' Sevin Okyay da telefonla kutladı ki, benim için hepsi Es-Esli sayılır artık. N'apalım 'Kahır Mektubu' artık 'milli' şarkımızdır, yeter ki araya vurmalılar ve başımıza vuracaklar girmesin de, kemanlar ve Zeki Müren'in sitemli sesi girsin. 'Eskişehirspor'un en vefalı taraftarı' babam Kel Hasan Usta da üç yıldır aramızda yok ama, Eskişehir'de o gece yaşanan coşkuyu ve sevinci mutlaka duymuştur dinlendiği güzel toprağın altında. Eğer bu yıl 2. Lig A'dan 1. Lig'e çıkarlarsa, bizi kadim kahırlara salan 'milli takım'ım için bir 'Eskişehirspor Marşı' yazacağım. Yeter

ki rüzgâr gibi essin, şimşek gibi çaksın. 'Kahır Mektubu'ndaki *"Karıştırmış kaderim/ şu gönlümün harcını/ yaş döküp ödüyorum/ ben bahtımın borcunu"* sözlerinin yerine "marş yazıp ödüyorum / Es-Es'ime borcumu" diyebileyim ben de.

Ben futboldan hiç anlamam, ama kadim Es-Es'liyim. Hani herkes bir şeyle gurur duyar, iftihar eder ya, doğrusu çocukluğumdan beri ben de gururla bunu söylerim: Es Es Es Ki Ki Ki Es Ki Es Ki Es! *Birgün* okuyanlar ya da ruhunda biraz da olsa isyan, devrim, diklenme olanlar ve buna rağmen bunlarla bile hiç övünmeme yeteneğini taşıyanlar da az çok bilir Es-Es'li demenin ne olduğunu ve dahi ne olmadığını. Şöyle diyelim daha iyi anlaşılması için: *"Ankaragücü tepeden inme, Trabzonspor büyüklenme, Eskişehirspor diklenmedir."* Eskişehirspor bahsi açılınca, benden başka taşralılar, yok Orduspor, yok Vanspor, yok Aydınspor, yok Sivasspor demezler mi, herhalde hayatta bu kadar sinirlendiğim başka bir şey yoktur, her seferinde şunu söylerim: 'Kardeşim sizin şehrinizin takımı şampiyon olabilir, UEFA, Şampiyonlar Ligi kupasını da alabilir, Avrupa şampiyonu da olabilir, ama sanatçı olamaz!' Hayır tabii ki 'sanatçı' demiyorum, 'Eskişehirspor olamaz' diyorum, anlamıyorlar. Hiçbir hususta kibrim yoktur, bu konuda da olamaz elbet, benim söylediğim Eskişehirspor'un futbol takımından daha 'başka' bir şey olduğudur. (Erkan Goloğlu anlatsa anlarlar belki, ne de olsa kendisi bu konuda da dolu bir yoldaşımızdır.)

Benim Es-Es'li olmama birinci sebep elbette Eskişehirli olmamsa, ikinci sebep dört yıl önce yitirdiğim babamın 'Eskişehirspor'un en vefalı taraftarı' olmasıdır, bu Eskişehir-Vefa mes'elesi de ayrı bir yazının konusudur, üçüncü sebep diyelim devrimci, isyancı bir geleneğin izinden gitmek, yolunu sürmekse, dördüncü sebep de Eskişehirspor'un bir futbol takımından çok bir oyuncular birliği ruhuyla, aşkıyla oynaması, hatta bu aşkın ondan neş'et etmiş olması ve bunun da bir

mahalle duygusunu güçlendirmesi kadar, onu bir semt takımı hüviyetine de büründürmesi... Bu cümle gibi sebepler listesi de uzar gider... Diyeceğim biz onları iyi tanırdık, kendimiz gibi bilirdik, şimdi hiçbir Es-Es'li futbolcunun adını bilmesem de, o kırmızı-siyahlı ruhu, bizce sol ve anarşist bir ruh, neş'eyi ve bize sık sık yaşattıkları 'gamın neşesi'ni de yakından tanırım. Biraz hani şu Fatih Terim'in çocuklarına ecel terleri döktüren Maltalı milliler ya da 'Üç Büyükler'in karşılaştığı Avrupalı, Kuzeyli küçük kent, kasaba takımlarındaki oyuncuların itfaiyeci, berber, marangoz, tüpçü, vb. mesleklerden olması gibi yani, herkesin birbirini tanıdığı bir 'eski zaman' takımı, ki 'eski' bir şehre de bu yakışırdı. İşte Es-es bundan biraz daha 'farklı' bir şeydir. Ben de küçüklüğümde Fethi'yi, kaptan İsmail'i filan çarşıda görüp selam verirdim, gülümseme alırdım karşılığında, dokunmak gibi bir şey, sonra Pazar günü Fener'i, Aslan'ı, Kara Kartal'ı, hani onlar kendilerini nasıl övüyorlarsa öyle, İstanbul'da yenip gelirlerdi. Dalga geçer gibi, öyle içten, sıradan, gösterişsiz ve esaslı bir şeydi: Es-Es'li olmak esaslı bir şeydi diyelim, ayağımıza kadar gelmiş kelime oyununu taca atmayalım şimdi!

Kendimden hiç beklemezdim, futboldan anlamayan, pek de ilgilenmeyen biri olarak, şu 10 yaşımdan beri, 42 yıldır yani, 2. Lig, 1. Lig, hatta bir ara 3. Lig'e bile düşmüştü, şu rüzgârın diyelim, 'rüzgârlı ruh' diyelim biraz da bu 'ateşli duygu'ya, Kırmızı Şimşekler, Anadolu Yıldızı olan Es-Es'in peşine düşmüş olmayı. 15 yaşımda yoktum başka şehirlere gittiğimde, olup olacağı iki şehir olsa da, arada Ankara, istikrarlı İstanbul, Eskişehir peşimi bırakmadıysa, anayurdu, babaocağı, kardeşavlusu elbette, ama biraz da bu Es-Es'in peşimi, fikrimi, gönlümü bırkamamasındandır. Maçlarını pek izleyemiyorum, Eskişehir'e gittiğimde, yeğenlerim Alican ve Durul Ege'yle, sonucu genellikle hüsran olan maçlara gittik, bende yeğen çok, daha Zeki Deniz ve Hasan Bilge'yle gideceğiz, sol açık tribünlerimizi öyle bozkurtmuş,

ülkücüymüş, onlara bırakmaya hiç niyetimiz yok! Yoksa kırmızı kızım Nar üzülür!

Biraz canım sıkkın fakat. Önce Eskişehir Milletvekili, Bakan Unakıtan'ın Sergen'i hediye ettiği söylendi Es-Es'e, geçen hafta da Es-Es-Malatya maçında, taraftar grubu Ayder'e karşı kendilerine Nefer diyen bir grup 'ülkücü hareket engellenemez' sloganlarıyla olay çıkardı. Öyleyse ünlü sloganlarını yüzlerine söylemenin, o stadı, o tribünleri, 'ya terket ya terket' demenin zamanıdır belki de. Biz Es-Es'i 40 yıldır ruhumuzun 'sol açık tribünü'ne yerleştirirken, kafa tokuşturanı, kurt işareti yapanı filan gelip o 'efsane'nin üstüne mi çöreklenecek? Yani bir nevi AKP-MHP koalisyonu.

Bu Pazar kritik bir maç var(dı) Antalya'yla, umarım kazanırız da, 'Efsane', şu adını sevmediğim 'Süper' lige çıkar, artık temelli dönmüş olur! Yine cankulağım maçın sonucunda olacak ama, Es-Es'le ilgili şu 'organize işler' de canımı fena sıkıyor doğrusu!

"ALDIRMA BE KALENDER"

Ne Galatasaraylıyım, ne Fenerli, ne de Beşiktaşlı, onlar büyük, onların büyüklüğünün yanında benim hayranlığım küçük kalır, lafı bile olmaz, Trabzonsporlu da değilim, ona yakıştırılan dördüncü büyük yaftasını da, onun alınganlık gösterip bunu sahi sanmasını da hazzetmedim: Büyükle büyük olunmaz! Kaybetmesini bileceksin! Edebiyat türlü türlüdür, bir tek edebiyat yoktur, duruma ve umuma göre her an değişebilen tanımları el altında, yanında, yedekte bulundurmak gerekir. Ne zaman kaybeden olacağını, ne zaman marjinal takılacağını bileceksin ve elbette günü geldiğinde jilet gibi olmayı da, bunları harcamayı da iyi bileceksin ki, o konuda da senden veciz bir saptama bekleyenler hayal kırıklığına uğramasın! Yoksulluk edebiyatı mı, korkunç! Mazlum edebiyatı mı, bayağı! Kaybeden edebiyatı mı, ucuz! Abi ve delikanlı edebiyatı, ifadesini veciz sözlerde bulan ya da kötü arabesk şarkılarda bile çoktan terk edilmiş doldurma dizelerde (dize mi denir o ağır cümlelere!) saklı, kahır dolu bir hayatı biteviye tekrarlıyor. Sözü kimin aldığı önemli değil. Nedense birbirlerine şaşılacak derecede benzeyen, fizik benzer de kimya hiç benzemez mi, kanımız kaynadı birbirimize birden ısınıverdik olur insan, olursunuz, hiç şaşmam, işte söz yerde kalmıyor. Abilerin, delikanlıların sözü yerde kalmaz, hem ağırdır hem de bana bu konuda söz düşmez! Ben yalnızca şiir yazarıyım! 'Centilmen Rumen' Lucescu (adı yok mu bu adamın) diyor ki "Hayatta birinci olmak kadar ikinci olmak da önemlidir. Çünkü birinci olduğun zaman sana mutlaka ikinci kim oldu diye sorarlar. Rakibini öğrendikleri zaman değerin daha da yükseliyor." 'Centilmen Rumen' ikincilikle, üçüncülükle, karizmayla, takım ruhuyla ilgili başka şeyler de söylüyor ya, bu mektubun konusu

değil, ben ona başka bir şey söylemek istiyorum: Boşver bu büyükleri, büyüklenenleri, sana Eskişehir yakışır hocam! Daha dün, adını ilk duyduğum Mezitli'ye 7-0 (yazıyla yedi sıfır) yenilen bizim Es-Es'lere de sen yakışırsın hocam. 'Hocam' diyorum, çünkü antrenörden çok hocaya benziyorsun, hem Eskişehirspor'un parası da yok, belki Anadolu Üniversitesi'nde çalışırsın, iyi üniversitedir orası, seversin, Eskişehir'i de seversin, sakindir, sana benzer... İşte bunları söyleyecektim kaç gündür. "Milliyet"teki yazı dizisini de okuyup, orada 'ikincilik'ten söz ettiğini duyunca da, 'tamam' dedim 7-0 yenilen bir takımın başına geçecek adam bu! Söyleyecek başka bir şey yok. Bir de Cem Karaca'yı seviyorum, bir gün ona da bir mektup yazmak isterim. Dönek filan da değil. Ona ağır solculuk yükleyip kendi ruhlarını hafifletenler, laf olsun beri gelsin, 'nostalji' olsun kabilinden bu lafları etmiyorlar mı... Ediyorlar, ben de şaka yaptıklarını filan düşünüyorum. Cem Karaca benim çocukluğumdan, gençliğimden beri 'sevimli, şakacı, çocuk ruhlu' diye hatırladığım bir adam, şimdi de tasavvufla ilgileniyor diye, neredeyse Türkiye'ye sosyalizmin gelememesinin kabahatini ona yükleyeceğiz, faturayı ona çıkaracağız!

Fakat sayın Lucescu Eskişehir'e gelse de gelmese de ona Cem Karaca'nın evveleski pek sevdiğimiz ve bu mektuba zoraki konuk olan kaybetme hallerine pek uygun şarkısını armağan ediyorum: *"Aldırma be Kalender bu da geçer"* (devamı da var ama, işte o da bu hallerin tercümesi: *"Geçer amma birader deler de geçer"*) Veciz söz: Cümle mülktür. Hayatta esaslı bir cümle kuramayanlar, cümlesi olmayanlar için şiir var. Tuzu kurularsa roman yazmakla romantik sayılamazlar, çünkü cümleden kurtulamazlar.

İÇİNDEN NE GEÇEN...

İçinden ne geçen bir yazı olsun, yeter ki hazirana yetişsin hem de şu haziranın içinden geçerken. Bazen hiçbir şeye yetişilmez, yazıyla haziran arasındaki sokak kazılır, dolaşır durursun elinde yan yana gelmeyi bekleyen üç-beş kelime, bu haziranın evine nasıl gidilir diye? İçinden elma geçen bir yazı olsun, elma yokmuş çok zamandır yazıda, elmayı olduran senin iyi bir yazı gibi gülümsemenmiş: İyi yazılar öyledir, sevgiliye benzer, onu düşününce için güler, için gülünce yazıda bir gamze gibi elma belirir. İçinden beklemekten olgunlaşmış bir yolculuk da geçebilir, uzun bir mola dersin iyimserlik bu ya, aslında herkesin, her yazının söylediği gibi hep yolculuk vardır ve herkes yolcudur: Hem hazirandayız, iyilik mecburidir, iyimserlik de öyle, bekliyoruz diyelim, beklemeyi yola biriktirelim, belki onun da bir macerası olur. İçinden arkadaşlığın sesi geçen bir yazının kelimeleri nasıl da Ege'nin Akdeniz'in acı zeytinleri, limonları gibi buruk bir tat taşırlar yazıya. İstersin ki arkadaşlık hem Ege'nin Akdeniz'in yazları gibi sıcak bir sessizlik taşısın, hem de Didim'in eski üzüm bahçesindeki bağlar gibi birbirine yakın dursun, üzümler ki en eski akraba halklardandır, hepsi de aşktan yapılmıştır. İçinden 'bir şey daha düşünmüştüm bu yazı için ama unuttum' cümlesi geçen bir yazı olsun, düşündüklerimizi hemen kâğıda geçiren bir makine olsa, hiçbirini unutmasak diye aklımızdan geçirirken, 'aslında yazı da biraz, unuttuklarımızdan sonra geriye kalan kelimelerle yazılmaz mı?' diyen bir yazı olsun: her şeyi unutabilirsin, haziranı asla. Hatta klişe bu ya, eylülü bile unutabilirsin, haziranı asla! İçinden iyilik geçen bir yazı olsun, hayatı onarır gibi, küçük bir kız kendi kendine şarkı mırıldanıp süslenir gibi, yüzünü, gözünü, dudaklarını

boyar gibi, mavi senin, narçiçeği benim, haziranın evini, kalbin odalarını güzelleştirip geçsin. Bu yazının da odaları var çünkü. İçinden haziran geçen bir yazı olsun: Haziran iyidir, haziran iyiliğin tekrarıdır, ben bu yazıyı dün yazdım, 17 Haziran, bugünü iyileştirsin diye, hastaları iyileştirsin diye, iyileri iyileştirsin diye, günleri, evleri iyileştirsin diye: Haziran gibi aşkın ve iyiliğin ortasında olalım diye. Yine yazarım. Haziran bizim evimizdir. İçinden aşk, iyilik ve arkadaşlık geçsin isterim. Tıpkı bu yazının istediği gibi.

HAZİRAN, HAZİRAN...

İki elim kanda olsa, haziranı yazmadan geçemem. Bu yazıya bir sebep haziransa, diğeri de bizim Zeki Coşkun'un *Ay Olsun Aynam* adlı kitabıdır. İçinde 'aylar ve haller'i vardır, fazladan 13. ay vardır, yani 'cansıkıntısı ilacı'. Biz de haziran-dan ve Zeki'nin şiirle kardeş yazılarından aldığımız ilhamla, açılalım şu ay denizine... Ocak, 'ilk' duygusunu uyandırmaz bende, başlangıçlardan çok sonlara eğilimli haleti ruhiyemden belki de, Ocak yokmuş gibi davranırım. Yeniye uzaklığımdan da olabilir. Ocakta şiirli bir yan da bulamam doğrusu, evime konuk gelse ne yapacağımı da bilemem. Şubattan haberim vardır, herkes gibi ben de severim, yolunu gözlerim ki bir an önce gelip geçsin diye. Geçer mi, bakmayın kısalığına, sanki kış ondan sorulurmuş gibi bir çalım, bir tafra, kök söktürür herkese, şubatı hafife alanın vay haline! Mart, hak'katen 'kış beyi'dir, öyle kolayca sevinmek yok der, her şey vakti gelince, iyilik de kötülük de, acı da sevinç de. 'Derin' bir bürokrat gibi gözdağı vermeyi de ihmal etmez, kibrine bakıp 'gururlanma Mart, senden sonra Nisan var' deyin sıkıysa, öyle bir sürün-dürür ki insanı, yaz gelir hâlâ Mart korkusuyla üşür içiniz! Aşk olsun sana Nisan, kavuşuncaya kadar ne aylar, ne vartalar atlattık, geldiğindeyse sevinemedik bile. Bakmayın Nisan deyince yüreğimizin pır pır ettiğine, yarısı sevinçtense, yarısı da kederdendir. Nisanın kayığına binen, bazen korkudan denizin ortasında inmek ister, 'aşkımızın gemisi fındık kabuğu' dedikleri haller içinde, savrulur durursunuz kalbin iki kıyısına. Mayıs, o 'mutedil' duyguyu yaşatır, bilhassa Nisan fırtınasından sonra. Ayların en kibarıdır. Sanki ebedi bir nişanlı gibi, tozpembe hayaller içinde rüya âlemine götürüp bırakır insanı.

Yarı uykulu bir sesle mutluluğu mırıldanır biteviye. Biz de uyandırmayalım onu 'zira, çok incedir, kırılır'. İyilikle aşk ne kadar barışıktır, şüpheli, ama, ben gibi bazıları için, Haziran tam bu işe göredir. Aşkındır. Ruhla bedenin kavuşması gibi, insan Hazirana kavuştuğunda mucizelere inanır. Ben de inanırım, ona şiirler adarım. Sanki Haziranda hiç kötü bir şey olmazmış, insanın başına aşktan daha fenası gelmezmiş gibi. Gelmesin, Haziran hep iyiliğe, sevince, aşka çıktığımız o sahil olsun, biz de onun yolcuları olalım. Haziran gibi aşkın ortasında olalım. Temmuzu Hasan Hüseyin'in dizeleriyle severdim eskiden: *"Bir oğlum olacak adı Temmuz/ korkusuz mu korkusuz/ beter mi beter/ ben beynimi satarak yaşıyorum/ o benden proleter."* 2 Temmuz Sivas katliamından sonra, Temmuz külden başka bir şey değil benim için. Arkadaşlarım, yoldaşlarım kül oldu çünkü. Ağustos 'son emelim, son arzum' tangosundaki gibi biten yaza, yaşanmayan aşklara son ümitle yelken açma ayıdır. Yelkenini rüzgârla dolduramayanlar için, emeline ulaşma çabası da suya düşer. Geriye de yazın bir an önce bitmesini dilemekten başka bir şey kalmaz. *"Hicranlı hayatın ne de son matemidir bu"* diyen bir şiirden de boşuna teselli beklersiniz. 'Şair'im ya, sevdiğim Eylül geldi yine diye sevinmekten... değil, hayır, hüzünlenmekten kendimi alamam. Oysa, Eylülü pek sevmem. Sıcaktır, insanlar hâlâ yaz rüyasındadır ya, bir kez kış düşmüştür içlerine. Mart değil, Eylüldür dert ayı. Bu yüzden de 'avare' şairlere göredir, dünyadan bihaber, Eylüle güzelleme diye keder düzerler! Ekim, benimdir. Keder kapıda beklerken, tuhaftır, bahar gelmiş gibi, sevindirir beni. Bunca kederden sevinç duyma tuhaflığı da şairlere mahsustur (bu yazıda ikincidir 'şair' oluyorum!). Ekim, güzdür, benim baharımdır, öyleyse *"Hüzün ki en çok yakışandır bize"* dizesinin tam yeri ve zamanıdır. Kasımı hiç düşünmedim. Ne çağrıştırır insana kasımpatlarından başka, bileniniz var mı? Aralık, göçün

toplandığı bir ovaya benzer. Oysa leylekler çoktan gitmiştir, 'turnageçimi' geçmiştir, birazdan geriye sönmeye yüz tutmuş bir ateş, birkaç anı kalacak ve dünya yaratıldığı zamanların ıssızlığına çekilecektir. Nice Haziranlara, aşkla efendim. (Yağmur mu dediniz, o içimizdedir.)

HAZİRAN ŞEHRİNE VARDIM...

Baktım, akşam olmak bilmiyor ya da kimse akşamı bilmiyor. Belki söyledilerdi, ben unuttum: Uzundur haziran şehri. Sen yürürsün o yürür, sen dursun o yürür. Ne günle ölçülür, ne haftayla, ne ayla. Kavuşmak ilminde gözle, şiir ilminde sözle ölçülür elbette, neden ölçülmesin! Aslında ben bu şehre yıllar önce vardım, fakat şehrin haziran olduğunu yeni anladım. O gün bu gündür haziranın insanla ölçüldüğüne inandım. Haziran şehri, insan şehridir. İnsan şehri, aşk şehridir. Aşk şehrinde ise iyilik bir cümle olmaktan çıkar, düzyazıdan kaçar, şiirin sokak çocuklarından biri olarak arkadaşlığa yazılır. İyilik, arkadaşın olsun! Aşkın iyiliğiyle dolu haziranın cümlesi budur. Haziran şehrinde hâlâ çocuklar vardır, cümle yitikler, mağluplar, mahzunlar, ki onlara şehirde, şiirde ve hayatta en çok yakışan söz, 'hâlâ çocuk'tur. Haziran, çocuklarla şehirdir, insanla ölçülür, aşkla bilinir, iyilikle doludur, arkadaşlıkla vardır. Bir mektup bile haziranı yurt tutmak ister, göçebeliğinden kurtulmak ve herkese adres olmak ister bir haziran evi gibi. Hem de haziran bir mektuptur bütün şehirlere gönderilmiş. Şehir üstünüze çöktüğünde eski zamanlara bakın, fotoğraflara, anılara, kalbinizdeki odalara, evinizdeki sokaklara bakın. Mektubunu cebinde taşıyan ve kendini mektubunda taşıyan, incecik, yazı gibi insanlar vardır, küçük harflerle hayata yazılmış, virgüllerle yolculuğa çıkar gibi aşka, arkadaşlığa çıkmış, haziran şehrinin güneşli günlerinden sözün gölgesine usulca çekilmiş, haziranı eski bir şehir bilmiş seyrek insanlar. Onlar hepimize mektup sayılır, haziran nasıl aşk sayılır, aşka sayılırsa! Bu benim ilk mektubum değildir, son da değildir, eski mektubumdur yeniden yeniden kendini yazdıran. Aşk, tekrar. Haziran, tekrar.

Ne aşk, ne iyilik yeni bir şeydir. Sevmek, tekrardan ibarettir, yazı tekrar yazılır. Haziran şehrine vardım, orada yeni ne gördüm? Eski çarşılar gibi yalın zamanlar gördüm, gece geceye aitti. Eski zamanlar gibi hakiki insanlar gördüm, sözleri onlara aitti. Eski hayatlar gibi sabırlı bekleyişler gördüm, sesler gördüm, sessizlikler gördüm. Dedim ki öyleyse haziran şehrindeyim, şehrin en sevdiğim vaktindeyim, akşamı da günü de bildiğim yerdeyim. Dediler ki hem içinde yaşayıp hem özlemek nasıl bir şeydir, o şehrin benzersizliği nedir, ne zaman düştün o şehre ve terk etmek sözünü ne zaman terk ettin? Bunları sormadılar bana, hem bunlar soru da değildir, hem cevabı da yoktur hazirandan başka, hem de açıktır haziran gibi. Şiirdir, değildir. Öyledir, değildir. Yazıdır, değildir. Taşralar da bilirim tenhalar da, gölgeler de bilirim kasabalar da, aylar da bilirim yolculuklar da, fakat haziranı başka bilirim, aşkla bilirim. Öyle bir şehir vardır, bütün şehirlerin başlangıcı da odur sonu da. Aşkla varılır, aşkla yürünür, aşkla kalınır. Kimse kimseye kalabalık etmez orada, ama yalnız bıraktığı da görülmemiştir kimsenin kimseyi. Gövdeler, ruhların dansına ayak uydurmak içindir orada. Gözler, hayranlıkla bakakalmak, şaşırmak içindir kendinde gördüğü ötekine. Şehirler, vuslat duygusunu yaşatmak için haziran olmayı beklerler. Her şehir haziran olur aşk geldiğinde, haziran şehrinde gözleri bazen de iyilikten, sevinçten, arkadaşlıktan dolu tenha çocuklar, seyrek insanlar çoğunluktadır. Haziran şehridir, aşk çoğunluktadır.

'EYLÜLLERE RAĞMEN'

Yazının başlığı Attilâ İlhan'ın bir dizesinden alınmış gibi duruyor değil mi? Hani yorgun eylüller, eylül kaçkınları filan... Ne Attilâ İlhan'dan ne de bir şiirden, başlık MHP'den! Cumartesi günü Galatasaray Lisesi'nin önündeki bir bez afişte gördüm, üstteki yazıyı tam hatırlamıyorum, 'yıkılmadık ayaktayız' manasında bir şeydi, fakat alttaki büyük başlık unutulacak gibi değildi: Eylüllere rağmen! İmza: MHP. Cahit Sıtkı Tarancı'nın 'Affan Dede' şiirini Orhan Veli'nin diye yazdığımda, düzeltme işini taşerona havale eden Akif Kurtuluş'un *"Sonra resmin asılır işlek yerlerine şehrin"* dizesindeki gibi başlar eylül, sonra ne resim, ne cisim, ne isim kalır! 12 Eylül'ün üstünden 23 yıl geçti dersem yanlış söylemiş olurum, doğrusu 12 Eylül'ün 23 yıldır üstümüzden geçtiğidir, her şeyiyle. O yüzden iki yıl sonra 12 Eylül'ün 25. yılı bile malum şahısların himayelerinde kutlanabilir, olabilir. Gençliğimde inanmazdım, güler geçerdim ama şimdi 'olasılık ihtimali'ni bile düşünmeden, olur diyorum. Neden olmasın? Bu eylül, eylül yazısı filan yazmayacaktım, eylül klişesini hayli kullandım, şiirinden yazısına kadar eylül sınavından geçtiğimi sanıyorum. Eylülün üstümüzde hakkı kalmasın! Şiirin kederin, hüznün, yaprağın, gazelin, güzün üstümüzde hakkı kaldı mı kalmadı mı bilmiyorum ama, eylül deyince aklımıza önce 12 Eylül düşer oldu! Yani eylül tarihini bile değiştirdi şu ayın 12'si, milat oldu! Eylül şimdi 'Mevsimlerin İnsanlara Yaptıkları Fenalıklar' şiiri gibidir İsmet Özel'in. Gençken bir yaşlanma duygusuna kapılır insan, genellikle erken büyümek, erken olgunlaşmak isteyen delikanlılara özgü bir haldir bu, bir nevi 'karakter' gösterisidir, sonra geçer, fakat o zaman da gerçek yaşlılık günleri gelip çatmış

olur. Eylül işte hem bu sebepsiz büyüme arzusuna yakışan bir gençlik hastalığıydı, hem de bizi terk edenlerin 'Ben kimseyi terk etmedim, onlar beni terk ettiler' aforizmasıyla süsleyip paketledikleri ve elimize tutuşturdukları ayrılık şekerlerinin eşliğinde gözyaşı döktüğümüz yerdi. Hafız'ın 'Edip Cansever' adlı şiirindeki gibi, belki de en çok Edip beye ve onun şiirine yakışırdı: *"Eylül ne zamandı diye/ sordun ya çok sevindim/ eylülün tam yeri/ Edip Cansever'in şiiri/.../ Eylülsem, istemeden kırılıyorsam bazen/ vakitli vakitsiz bir kırgınlık/ gibiyiz ya zaman zaman/ eylül gibiyiz o zaman."* Öyleydi, eskidendi, eylüldü. Yeni zamanlara bir kırgınlık olarak düşmedi eylül. Hepimizin payına, adımızın hizasına bir karanlık olarak düştü. Ve hiç bitmedi. O karanlık ince ince sürüyor, hepimizi egemenliği altına alıyor, hafızamızı, hatıralarımızı bile. Giderek hatırlamakta zorluk çekiyoruz; "Eylülden önce kimdik, nasıldık, hangi değerlerle yaşardık?" Hızla unutuyoruz. Eski arkadaşlık ruhu, dayanışma ve paylaşmanın biricikliği, aynı yolda yürümenin, rastlaşmanın sevinci... Sanki gençliğimizi anlamlı kılan, gençliği mümkün kılan bunlar değilmiş gibi, şimdi hepimiz unuttuk, hepimiz yaşlandık. Eylülün karanlığı çöktü, eylül üstümüze kaldı. O zamanlar 'fikri iktidarda, kadroları hapiste' bir siyasi hareket olduğunu söyleyen ve sitem eden MHP bile bugün 'Eylüllere rağmen' diyorsa, bizim, yani solun ve sosyalistlerin yeni eylül hüznü ve kederinin ağırlığı daha iyi anlaşılır. Eylülde yenildik ve yitirdik, o günden beri 'yenilgi edebiyatı'ndan başka yapabildiğimiz bir şey yok!

KİRLİ EYLÜL

Yazmadığım, yazamayacağım bir cümleyi düşünmenin, düşlemenin ne yararı var? Her biri 3-4 satırdan oluşan 'bir cümle'ler yazısı. Hayat artık onları kurmaya bile vakit bırakmıyor, yakında düşlerimden de çıkar belki o yazamadığım 'bir cümle'ler. Haftaya, haftaya, haftaya... Yazamıyorum, bu kadar kötülüğün, umutsuzluğun, sıkıntının içinde, ortasında, yuvasında, sokağında, ülkesinde, dünyasında yazı yazmak bana göre değil! Neyi yazsam yarına kalmayacağını biliyorum. Ne esin perisi, ne güzel günlerin müjdecisi, beklediğim hiçbir şey kalmamış gibi! Savaşı bekliyorum, depremi bekler gibi. Sanki savaş nedir, şiddet nedir hiç bilmeyen bir Batılı gibi, savaşı bekliyorum. Savaş çıkınca oturup televizyondan seyredeceğim, tıpkı hâlâ inanamadığım terör saldırılarını seyrettiğim gibi. Hem bu konuda yalnız olmadığımı da düşünüyorum, tuhaf bir şey ama, dünyanın da gizli gizli savaşı seyretmek için sabırsızlandığına inanıyorum. Bir çıksa savaş! O zaman bahaneye filan da gerek kalmayacak! İşsizlik, mutsuzluk, parasızlık, sevgisizlik, yoksulluk, keyifsizlik, bütün bunların hepsi savaş sebebiyle biraz daha uzayacak, sonra üstümüze yapışacak. Ve orada kalacak! Terör; kimden gelirse gelsin, hangi ideoloji, hangi inanç, hangi devlet adına yapılırsa yapılsın, yalnızca karşı tarafı vurmuyor, her taraftan masumları vuruyor, masumların tarafı yok, kurbanların da. New York'ta ölenlerle Afganistan'da ölümü bekleyen kadınların, çocukların ne farkları var birbirlerinden? Terör, adına, uğruna savaştığın insanların daha çok canını yakıyor işte. Türkiye'de de öyle oldu, dünyada da öyle oluyor. Dünyanın bin tane hali, bin tane derdi varken, sonbahar sıkıntısını yaşamaya hazırlanırken, eylül depresyonu, güz

melankolisi, ne derseniz deyin, hafiften bunalım vaziyetleri, hani dokunmayın geçer deriz ya; öyle, ne gereği vardı bunların? Bazen ciddi ciddi soruyorum bunca basit bir soruyu, daha ötedeki cevaplardan sıkılıyorum çünkü, medeniyetler çatışmasına, Haçlı seferlerine kadar uzanan ve tarih yapılırken orada, burada, bu çağda olmaktan! Körfez Savaşı'nı protesto eden 81 şairin dizelerinden oluşan bir şiir çıkmıştı ortaya, adı da Cezmi Ersöz'ün o güzel dizesiydi. *"Barış'ı üzdüm savaş çıktı!"* Cezmi o zamanlar Barış'ı gerçekten üzmüş müydü bilemem ama; hassas barışın, sınırlı sorumlu özgürlüklerin bile hepimize çok görüleceği yıllar başlıyor yine! Oysa ben şu eylülde de bir ev kızı duyarlılığıyla bir-iki mektup daha yazıp, kışlık yazıları sandıktan çıkarmaya hazırlanıyordum! Görünen o ki kahverengi, gri, haki renklerden oluşan, tozlu, sisli, dumanlı, kanlı bir film izleyeceğiz belki yarından da yakın. Yine de maviler uzağa gitmesin diye, barışın, aşkın ve şiirin mavisi yakınımız olsun diye, 'Kaptan'ın bize armağan dizeleriyle bu 'kirli eylül'den yepyeni bir eylül şehrine çıkmayı dileyelim: *"eylül şehirleri yağmurlu gürültülerle alır yerlerini/ deniz kahvelerinde son kadehlerde bulutlar birikir / ılık bir aydınlıkla yıkayıp yorgun ellerini/ görgülü ihtiyarlar bir bir ortalıktan çekilir/.../ Yaşlandıkça insan dünya başkalaşıyor."* Eylüle kirli dedim ama, biliyorum bir şiir çıkmaz bundan. Bir 'mavi cümle' daha çıksa!

NİCE 'YİNE'LERE...

Yine, eskidir, yenilik değildir, fakat kim onu yinelemekten sıkılabilir? Hiç kimse. Ben de herkes gibi yine demek isterim: İnsanlar gibi mevsimlerin değişimine bakarak, ağaçlar gibi bir gazeli mırıldanarak, ağaç uykudaysa dal çıplak kalır ya yapraklar diyerek, hayvanlar gibi derin uykulara dalarak, *"sırf unutmak için unutmak ey kış / büyülü yalnızlığını dünyanın"*, unutmak bazen iyidir, şairlere göredir, hatırlamak için şiir yazarlar, şiir yazmak için önce unutup sonra hatırlarlar, eylül gibi kendisine övgüler dizilmesini bekleyerek, ki yazarız, yazarlar, eylül şairin gözdesidir, yaz şair yaz! Yine demek bir daha olmasın demektir biraz da, çocuklar deli, tinerci, katil ilan edilmesin, küçücük kızlar mezarlıklarda fuhuşa sürüklenmesin, ilk taşı aramızda hiç günahı olmayan atsın, ölüm oruçlarında kimse ölmesin, kimse kimseyi ölüme sürüklemesin, ne hayat böyle olsun ne ölüm... Yine, elbette kederdir, kimse kışın ölmek istemez, dünya soğuktur ya toprak daha da soğuk olmalı, hem kim ölmek ister ki yoksullukta, yoksunlukta bile, üstelik dünya başkaları için bu kadar güzelken bile! Uzak sahillerde çalınan şarkılara bunca uzakken ve hiçbir zaman o sahillerde, maviliklerde, günbatımlıklarında olunamayacağını bile bile! Yine, bir daha, bile, olsun, ıssızlık olmasın yeter ki! Biz gülemiyorsak, kahkaha atamıyorsak bile, olsun, yazılarda, şiirlerde bir fısıltı, bir gülüş, yine yaz, yine sahil, yine şarkılar, görüp duyup işitmekle yetinsek bile! Yine, elbette kederdir, şüpheniz mi vardı? Yine, sağlıktır, şifadır hastalar kardeşlerim için. Yine akşam, bu dem hasta olmasam, sabah bir uyansam bak nasıl diyedir yinenin eczası, otası, lokmanı! Yine nefes alıp nefes vermektir, sevgiliye hoş gel nar hanım demektir, Granada'yı, çok sevmeye bir sebep

daha bulmaktır, nar demektir Granada, *Geçen Yaz Marienbad'da* filmini yine izlesek demek, çok efkâr basınca 'aslında benim hayatım geçen yazdan kalma bir filmdir' demektir, yine, sevgiliye bu kez yâr hanım diyerek, dedim, geçen yaz aramızdan geçti, fakat neşeyle, sevinçle geçti, öyleyse aramızda geçti diye, ne kelimesi, cümle oyunu yapmaktır, yine. Ve yine, gazel sahibi yine hanıma *"sen bir şehir olmalısın ya da nar"* diyerek gönülden dize düşürmek, hevestir, yinedir, neden olmasın şiir de 'yine'dir, şehir de, nar da! Yine, 'aslında' demektir. Biraz karışık oldu, sayıklar gibi oldu ama, hadi bu kez adını koymadan şu içinde bulunduğumuz aya dair bir mektup yazayım istedim, keşke şiir yazsaydım, hiç olmazsa adına 'Eylül Hanım' derdim, yine, öyle böyle, eylül hüzün hep aynı gazeli okumaktır. Ben şimdi o gazeli yazıyorum. Yine.

PAZARTESİ YAZISI

Hayat, insanı her sabah sokağa atıyor ve yazı mızmız bir öğrenci gibi evde kalıyor, bu yazı gibi. Yazı, küçük bir çocuk, oysa hayat büyümesini istiyor onun da. Büyüsün ve sokağa çıksın, bağırsın, çağırsın, kafasını gözünü yarsın, akşam bir kahraman olarak dönsün evine: Kanamalı bir yazı için asil kan grubundan bir hayat aranıyor! İyi de bu kasvetli Kasımda, üstelik günlerden Pazartesi, gök gri ve kapalı, şehir çatısız ve çirkin, apartmanlar yalnızlığa bir küfür gibi koyu ve sırnaşık bir yakınlık içinde, otomobilleri, otobüsleri, kamyonları hiç konuşmasak daha iyi, sanki sadece homurdanmak için çıkmışlar yola, telefonların çalmaması çalmasından iyi, hayat Pazartesi günleri yapayalnız bir salon gibi, üstelik bekleme salonu da değil, ne gar ne istasyon var yakınlarda, şiir buradan, bu hayattan geçmiyor, boşuna bekliyorsunuz bayım, biliyorum ve beklemiyorum, bu daha da kötü... İşte böyle, böyle, böyleyken yazıyı nasıl sokağa atayım? Hani gidecek yeri olsa, birileri alsa, okusa, üzülse, sevinse ya da her ne ise o olsa, yok o da olmaz biliyorum, şaşkın, şemsiyesiz, ürkek ve elinden tutacak bir cümlesi, kol kola gireceği kelimeleri bile olmayan, yani 'mızmız' bir yazı, giderse bir daha geri gelmez, gelemez. Yazı, o küçük öğrenci hâlâ. Sobalı evlerde büyüdü, içinde börek pişirilen, üstünde çaydanlığın akşama kadar odayı saran ninnileriyle ufak ufak fokurdadığı kuzineli evlerde, anneli, babaanneli, kardeşli evlerde çocuk kaldı yazı, biraz alıngan, biraz kederli, biraz ince damarlı, sureti solgun kaldı. İnsanın bilmediği, evinde unuttuğu bir anı gibi duruyor şimdi yazı. Bilmem ki şimdi yazı kimin evidir? Yazı, sokağa çıkmayı bilenin evidir belki de, hayatın evidir. Yazı, Pazartesi günleri bile, alternatif ilaçların sağladığı söylenen mutlulukla

dolup taşanların işidir belki de. Belki de yarası olmayanların göze alamayacağı bir uçurumdur yazı. Günleri değiştirmeyenler, saate bakmayı bir dakika olsun unutmayanlar, açılmamış bir tek mektubu bile olmayanlar, kapanmamış bir yarası hiç olmayanlar da yazı yazabilirler elbette, ben de yazıyorum. Fakat hiçbir şey değişmiyor. Dünyayı değiştirmek için yazmıyorum, keşke öyle yazabilseydim, yazabilseydik! Dünyanın ne zaman değişeceğini öğrendim bu arada, Pazartesi günlerinden hiç konuşmadığımız, Cuma gününden aldığımız mutluluğu Pazartesinden de aldığımız gün, dünyanın değişeceği gündür, aynı zamanda yazının da sona ermiş olacağı gündür ki, bu hayaleti tavanarasından yeniden çıkıp hem Avrupa'nın hem ondan geri kalanın göğünde, üstünde dolaşan sakallının da buyurduğu gibi resim, balık, vs... gibi zevklerle insanoğlunun yeni bir bunalıma demir atacağı yeni bir tarihin başlangıcı da olacaktır. Yazı bugün okulu kıran bir çocuk gibi evde kaldı kalmasına da, günlerden Pazartesi olduğundan mı nedir pek tadını çıkaramadı bu kaçaklığın. Belki de yazıyı sokağa atmalıyım artık, o beni evden atmadan!

Merhaba iyimser Çarşamba, Perşembeden gönderdiler beni sana, umarım karartmam senin iyimser ruhunu da!

KAR, GURBET GİBİ...

Kar, gurbet gibi yağdı. Gurbetin yorganı soğuktur, hem üşütür hem kimsenin gönlüne yetmez. Eskiden gurbet deyince Eylül gibi bir şey gelirdi aklıma. Gibi bir şey, tam Eylül değil. Galiba biraz hüzün gibiydi gurbet, hüznü de biraz sevdiğimiz için Eylülü yakıştırırdım ona. Şimdi ne Eylül, ne hüzün. Kar, acı geliyor artık bana. Saymadım ama, Eylülden, yağmurdan çok kar yazısı yazdığımı biliyorum kaç yıldır. Yağmur kalpleri açıyor, sözü bile yakınlık gibi geliyor insana. Yağmurun bir kokusu var, sıcacık, bir kahvenin dumanı gibi, şehri de ısıtmaya yetiyor kalpleri de. Sonra o da soğuyor belki, belki çok yağmurlar yağsa anlardım bunu da, anlamaya, görmeye kalmıyor, kar yağıyor. Yağmur yakınlığı yerini uzaklığa bırakıyor birdenbire. Kar: 'Uzak'. Kar, yakınımıza düşünce uzaklıklar başlıyor. Geçen yıl tam da bu sıralarda, *Uzak* filmini görmüştüm, o filmi insanın kendine yakın bulması güç: Sessiz, gerçek ve sert. Film beni çok etkilediği için, hemen salondan çıkıp gitmek istemiştim, elbette izledim sonuna dek, fakat çok ağırdır, uzak ağırdır. İnsanın yüzleşmeye de ihtiyacı vardır bazen ödeşmeye de, ödemeye de. Yağmur yakın, sevgi gibi, yağmurun şiiri var, kar uzak, kar kaygı gibi, kar şiir değil, düzyazı. Kar yolları kapatmıyor yalnızca, sözleri de kapatıyor, 'kara'nlık sözler, kaygı dolu bekleyişler, uzadıkça kötü sessizlikler alıyor şiirin yerini. Yakınlarımız, sevdiklerimiz, sokaktaki ahbaplarımız, evsizler, kediler, kuşlar... Hepsiyle bir uzaklık giriyor aramıza birden: Neredeler, evlerine ulaştılar mı, üşüdüler mi, sığınacak, ısınacak bir yer bulabildiler mi, açlar mı toklar mı? Yakınlar mı uzaklar mı? Arıyorsunuz. Bazılarını buluyorsunuz, bazılarını bulmak biraz zaman alıyor, bazılarını hiç bulamıyorsunuz.

Kimleri bulamadığımızı bilmiyorum. Bulduklarımızı bulmuş oluyor muyuz her zaman? Bazen bulamamak yerindedir. İki tekir vardı kış gelince apartmanın içine aldığım, ikinci gün buldum onları. Ya bulamadıklarımız? Kar uzaktı, yakın oldu, yağmurlu günlerin eğlence gibi gelen hüznü yok oldu, yerini gerçekliğe bıraktı. Kar gerçektir, yağmur oyundur. Yağmurda herkes biraz ıslanır, ama evine döner, kalbine döner. Karda sözler bile geri dönmez. Çocuklar geri dönmez. Doğuda bir yerde, karda, tipide kaybolan, donan çocuklar artık televizyondaki mutad kış haberleri arasında kolayca unuttuğumuz kayıplar olmaktan çıkar. Çünkü kar onları yakınımıza, şehrimize getirmiştir. Kar, yoksulların peşini bırakmaz, alır onları doğudan, 'uzak'tan, ora'dan buraya getirir ve onlarla birlikte hepimizi dondurur, yüreğimiz buz keser. Yağmur, şiir gibi. İsterseniz sahici olduğunu da düşünebilirsiniz, karsa o 'Uzak' film gibi, yüzleşmeye çağırıyor insanı. Kaçılmaz, kaçınılmaz bir oluş. Kar duygusu yok mu, olmaz olur mu, kartopu gibi değil, kartaşı gibi sert bir duygu, kafanıza da çarpıyor, kalbinize de, ruhunuza da. Yağmurun dili var, karın dili yok. Kar bir dilsizlik gibi. İlk kar yağdığında 'Kar yağdı, aman ne saadet' demiştim, eski bir arkadaşımın büyükannesi gibi, yağmur gibi gelmişti kar, belki ondan, şimdi kar, gurbet gibi.

KÖTÜ KAR

Kar yağdı, şiirin âlemi yok. Çocukluğun âlemi yok. 40 küsur yaşından bakıp çocukluğu özlemenin âlemi hiç yok! Camdan bak, görürsün, candan bak, üzülürsün! Onlar çocuk mu? 7, 8, 10, 12 yaşında olmak, çocuk olmak değildir her zaman. Hele kardan bir yorganın altında, hele İstanbul'da, hele bu kibir, bencillik ve genzimizi yakan kötülük havasında, çocuk olmak ha! Şenlik bitti ve kara döndük. Üstümüzde değil, gözümüzün önünde kar yorganı. Üstümüzü örtmek için değil, gözümüzü açmak için. Kar, örtmüyor çünkü, gösteriyor. Karın gösterdiği, hepimizin iç gözümüzü, dış gözümüzü, ela gözümüzü, kara gözümüzü, kalp gözümüzü, gönül gözümüzü, şiir gözümüzü, ince gözümüzü yumduğumuz, kalın bir uykuda unuttuğumuz şey: 'Pal Sokağının Çocukları' değil 'Kar Sokağının Çocukları' Kardan adam değil, kardan çocuklar. Biz bakıncaya, gözümüzü, kalbimizi açıncaya kadar filan değil, bu gözü 'sulu kar'lı 'duygucu' yazının daha yere düşer düşmez eriyen kelimelerinin sonunu bekleyinceye kadar değil, onlar hemen eriyip gidecek kardan çocuklar. Hem gidiyorlar da, bizi, bayramlık merhametimizi, vicdanımızın sesini, kalemimizden damlayacak sevgiyi filan bekledikleri yok, beklemeye mecali yok hiçbirinin de! Bayram bitti, yolculuk dindi, çocukluğun büyük evi Eskişehir'de kaldı, büyük ev, çocukları kardeşliğin iyiliğinde buluşturdu: Alican, Nazlı Irmak, Durul Ege, Zeki Deniz. Eskişehir'de sevindiler, Eskişehirspor'la sevindiler. Biz de sevindik, Muğlaspor'u yendik diye değil, bir şehrin sevincine konuk olduk diye. Hem şimdi Eskişehirsporlu olmak biraz da Beşiktaş'la, ama daha çok Lucescu'yla sevinmektir diye taraf olduk, taraf tuttuk. Kar yağıncaya kadar. Kar belki bu cümlelerin de üzerine yağar. Kar

çünkü insan haklarının da, çocuk haklarının da, hayvan haklarının da üzerine çok yağdı, hâlâ yağıyor. Üstelik şimdi de şiirin üzerine. *"Evine dön, kalbine dön, şarkına dön"* (İsmet Özel) şiirine uyduk. Büyük Ev'den Kalbin Evi'ne, Çocukluğun Evi'nden Sokağın Evi'ne döndük. Şimdi Karın Büyük Evi'nde, Sokağın Büyük Evi'nde, çocukluğun ne acılı, ne kötü, hatta ne nefret edilesi bir şey olduğunu bile bilmeden, yaşayıp gidemeyecek Çocukların Gözlerinin Evi'ndeyiz. Bizi görmesinler istiyoruz. Bizi görürlerse çünkü bu yazıları yazamayız, edebiyat yapamayız, şiire dönemeyiz, Eskişehir'de sevinemeyiz, kardan cümleler kurup kardan hatıraların sıcaklığında avunamayız. 183'ü arayalım, masal dinlerken uyuyakalan çocuklarımızı hatırlayalım, o film televizyonda oynuyor, bakıp ağlayalım, sonra 183'ü arayalım, sonra belki gözlerimizi 'bir insan olmanın saadeti'yle yumarız iyi uykulara. Bu çocuklar çok, bu çocukların gözleri çocuklardan da çok. Bu çocukların gözleri, çocuklardan daha az olmadan, bu çocukların gözleri çocukluğa kapanmadan, belki ne yapılabilir, herkes ne yapabilir, soralım, bakalım, 183'ü arayalım, Sokağın Büyük Evi'nden Çocukluğun Büyük Evi'ne, Uykunun Güzel Gözlü Evi'ne, belki o çocuklardan birkaçı geçer diye, başkalarının evine, başkalarının çocukluğuna sevinçli çocuk gözlere bakmaktan/ bakmamaktan çok acıyan gözleri belki biraz dinlenir diye. Üzüm gözleri yeni yıkanmış gibi parlar diye. Siyah-beyaz bir film, sosyal kampanya, Üzüm Gözlü Deniz, benim sınıf arkadaşım, o yazmış bu filmi, herhalde 183'ü ararsak, konuşursak, film renklenir diye, çocukların gözlerinin, düşlerinin de renkli olduğu bilinir diye! Kötü kar: Odakule İş Merkezi'nin önündeki üç banktan birincisinde, köşedeki çalgılı meyhaneye yakın olan, bir adam var, 44 yaşında, adı Ferit, iki koltuk değneğinden başka kimsesi yok, akşama kadar orada oturuyor, kuşlara yem veriyor, avuçlarını açıp dua ediyor, akşamları da hemen arkada Esbank'ın önünde yere serdiği

gazetelerin üzerinde yatıyor, ciğerleri üşüyor. Ey Büyükşehir, Beyoğlu Belediyeleri, Sosyal Hizmetler Müdürlüğü: O adam, kâğıttan değil, kardan değil, ama eriyip tükenebilir, eriyip tükenmeden bir şeyler yapın!

KAR GİTTİ

Kar şiir gibi, az yağıyor. Bu cümlede azlığa övgü, çokluğa yergi yoktur. Sadece kendini özleten şeylere dair biraz sitem, biraz serzeniş vardır, benim şiir yazmayı özleyişim gibi. Şiir bu, bazen yazıyorken bile özlenir, kar en çok yağıyorken özlenir. Şiir ve kar. İkisinde de yolunu şaşırmışlara mahsus bir esriklik, alıp başını gitme, aramızdan çekilme hali vardır. İkisi de lükstür. İkisi de hemen yoksulları akla getirse de yoksullara göre değildir. Şiir, sıcak bir süt gibi yoksul çocukları doyurmaz, masum uykularda düşbeyaz rüyalara kandırmaz. Kar yıldızlı bir yorgan gibi yoksulları tepeden tırnağa, ruhtan gövdeye örtmez, korumaz, sıcak tutmaz. Şiir ve kar: İkisi de gevezelere göredir. İkisi de boş vakitler, uzun, geniş zamanlar ister, gelecek ister, geleceğe birer mektup gibi yollansınlar, kırk aylar yol alsınlar, kırk aylar cevap diye yazılsınlar ve geri dönmelere, yeniden buluşmalara, hakiki kavuşmalara vesile olsunlar, en çok da özlensinler ister, şiir ve kar. Ben de karlı ve şiirli bir çocukluk ülkesinde, rüyalarla, kelimelerle, kâğıtlarla 'zengin' yaşamış bir çocuk olarak, kıştan ayrı kar ve kelimelerden ayrı bir şiir özlerim. Kar yağsın ama kış olmasın, şiir olsun ama kelimelerden olmasın! Yoksa da düşlerim. Belki de düşlediğimiz için vardır onlar, bize düş payı, ruh payı, göz payı bıraktıkları içindir bunca özlememiz. Kar ve şiir, ikisi de çağrıştırdıklarıyla daha bir büyür gözümüzde, gönlümüzde, ikisi de çağrışım zengini yapar özleyeni, düşleyeni. Şiir gelmiyor, işte kar da gitti! Şiir ve kar: İkisinde de ince ince kedere salan, yoksa bile keder yaratan ortak bir sızı var. Sızıyor ve sızlıyor. İkisi de birbirini hatırlatıyor, çağırıyor. En çok ölülerimizi, en çok yoksunluğumuzu, yoksulluğumuzu. Artık bu kış şiir yazmasam da olur, kar yeterince keder bırakıp

gitti, hatta kederin keyfini sürecek kadar. Kar ve şiirin ardından her zaman bahar gelmez, bazen de yalnızlık gelir. Dünyanın, zamanın ve hayatın ıssızlığı buluşur, bazen, uzun sürmüş bir çocukluk gibi göz alabildiğine beyaz, korkutacak kadar beyaz bir ülke gibi geçmiş bir boşluk, gecikmiş olarak gelir. Şiir de büyüyor şimdi, kar da. Ama sormayın nerede? İkisi de boşlukta büyüyor, boşluğu büyütüyor. Dünya ıssızlıktan geçilmiyor. Geç!

KEDER BURCU

Yazılarımı pazar öğle sonlarında yazardım eskiden, yaz ve kış. Pazar günleri bütün mevsimlerde aynıdır çünkü, hele pazar öğle sularını mümkünü yok ayıramazsınız birbirinden, hangisi yazdı, hangisi kış? Uzun süredir yalnızca geçip gitmesini bekliyorum öğle sonu pazarlarının, hiçbir şey yapmadan, okumadan, yazmadan, bakmadan, görmeden, konuşmadan. Yaz günlerini çok mu severim, hayır, giderek daha çok sevsem de tutkunu, sevdalısı değilim yazın. Yine de son zamanlarda yaz irisi yazları saymazsak, sanki eski yazlarda çocukluğumu dünyanın dört bir köşesinde yaşamışım duygusundan kurtaramıyorum kendimi. Gülmeyin sakın, Napoli'de geçen çocukluğumu özlüyorum birkaç yazdır, nedense en çok Napoli. Züppelikten, snobluktan saymazsınız biliyorum, çocukluğumun geçtiği Eskişehir'i belki eskisinden de çok anıp özlüyorum, fakat yine de bu 'daüssıla' nereden yapıştı yakama, bilmiyorum. Geçenlerde aklıma kısacık birkaç dize düştü, belki de Güven Turan'ın *101 Bir Dize*'sinden, çok sevdiğim "*Upuzun günleriyle yaz nasıl da kısacık*" dizesinin süren etkisiyle de olabilir, "*Yaz/bir günmüş/ o da dünmüş*" diye Saatli Maarif Takvimi'nde görseniz şaşırmayacağınız üç dize yazdım. Güven Turan'ın 'yaz' üzerine yazılmış ve etkisi bir ömür boyu sürecek kadar uzun dizeleriyle elbette karşılaştırılmaz benim üç dize beş kelimelik 'mâni'm, fakat yaz, 'beni yaz!' demeye başladı hayli zamandır. Yaz'ı yazmak biraz da kışı yazmak gibi. Yaz'ı yazmaya başlamak, kış'ın gelişini anlamak gibi. Yaz, kış gibi sert artık. Yaz bir pazar günü gibi kunt ve geçişsiz. (Oysa bu yazıyı dün yazsaydım, yani pazar, 'yaz bir cumartesi günü gibidir, ona dokunmak istersiniz, tutmak, 'dur, geçme, biraz daha kal' demek istersiniz, geçer

gider, fakat kızamazsınız ona, en çok onu özlersiniz, yine gelir, yine yaz gibi geçer!' diyecektim. Bugün sert geldi yaz, cumartesi ise ne bahar, ne başka bir zaman, tek günlük bir mevsim, yazlarla değil, geçip giden cumartesi günleriyle ölçülüyor uzun şiir, kısa hayat, galiba.) Öyleyse bana ne dedim, hem sahiden de bana neydi şairlerin halleri?

Hem yazın geçtiği de iyi oluyor, eylül yavaş yavaş bizi melale boğuyor, gurup vakti Cihangir'den yalnızlığına bakanlar yavaş yavaş yuvalarına dönerler, yalnızlıklarına şiirlerini, yazılarını arkadaş ederler, onları da şurada burada pek içli, pek melül, pek kahırlı bir biçimde görenler daha bir hüzünlenirler. Geç ey yaz, gel eylül kaptan! Bu yaz bahçelerinden bir şey anlamadım hayatın, gül bahçesine de gidemedim Eskişehir'deki, treni almışlardı elimizden, yolu da almışlardı, olsun, gül var o bahçede, anne gül. Galiba eylül, şimdi keder burcundayım yazının.

YAĞMUR TERBİYESİ

Yağmur geldi. Ruhumuza da iyi gelir belki, iyilik gelir. Yağmur yazıya da iyi gelir mi? Ağustos ruhunun üstüne, ağustos insanının üstüne ahmakıslatan yetmez, deli yağmurlar gerekir. Yolculuk dindi, yolcu ulaştı, yağmur telaşlandı. Bende de yağmur konulu bir kompozisyon ödevi verilmiş gibi bir özene bezene yazma arzusu başladı. Bu yağmuru da elime yüzüme bulaştırırsam... Bir daha şiirde bile sayıklayamam yağmuru. Nisanda sevinçli, eylülde kahverengi, ağustosta ise gerekliymiş meğer yağmur. Nasıl yağarsa yağsın, artık kasvetten darala bunala bir kasaba kadar gölgesi kalmayan ruhumuzu çöle düşmekten kurtarsın da, ister deli yağsın, ister uslu uslu. Yağmurun delisi de terbiye eder insanı, bazen insanın delisinin terbiye ettiği gibi dünyayı. Yolcuyu bekledi yağmur, onu uğurladı ve arkasından bir su gibi döküldü şehrimize. Şehrimiz yağmurludur, aklımız yağmurludur, ruhumuz yolcusunu bekleyen bir yağmur için şimdilik bulutludur. Şehrimize de, aklımıza da, ağustos sıkıntımıza da yağmurla beraber bir terbiye gerekmektedir. Yağmur terbiyesi. Yazıya da gerekli. Yağmur günlerce sürebilir, esip gürleyip yağıp geçebilir, demek ki kararı, kıvamı, gereği budur. Yazının da yağmuru örnek alması, doğası, keyfi, kederi, ağırlığı, hafifliği bakımından hem istenir, hem de yerindedir. Ne var ki yazının değdiği yer, çoğu kere yağmurun değdiği yerin yanında pek hafif, pek önemsiz ve pek kuru kalır. Yağmur acıtır. Gözleri, gönülleri, ruhları, sözleri sevindirdiği, serinlettiği doğruysa da, yağmurun sözleri çıplaktır ve yağdığı hayatları çıplak bırakır. Deli yağmurlar gibi çıplak ve deli yazılar yazmıyorsanız, yazınızı yağmurdan korursunuz, sözleriniz ıslanmasın istersiniz. Sanki bütün mevsimler ağustos ve

yazı çölden ibarettir, kumdaki harflerden fırtına çıksa ne olur? Harf fırtınası, kumdan kaleler gibi dağılır, okunmaz yazılmaz olur. Henüz bu yazı yağmurla terbiye edilmedi, henüz hayatlarımızın yazıyla terbiye edilmediği gibi. İnsan artık ağustosta mı terbiye ediliyor? Ya sabır, ya tahammül, ya ağustos! Yazı da ağustos gibi, bitmek bilmiyor, şiddete dönüşüyor. Şiddet artık kendini hiç gizlemiyor, eylemlerde, sözlerde sınırsız bir kullanımı var şiddetin. Yalan ve şiddet ikilisi kol kola geziyor. Hayatta, sokakta, evde, şehirlerde, okullarda, yalan, şiddet ve yasak serbest. Serbest faşizm. Yağmur geldi. Yağmur geldiğinde şehirde serbest bir ağustos vardı. Yağmur geldi, fakat durmadı, acelesi mi vardı, yoksa, ağustostan o da mı korktu? Ruhumdaki yolcunun yarısı (birisi) gitti, yarısı yolcu bir ruhu şehirde gezdiremem, ağustosa çıkaramam, onu yağmurla beslersem belki katlanabiliriz bu serbest kötülüğe! Belki yağmur bize dar vakitler getirmiştir, geniş zamanlara çıkabilmemiz için. Ruhu yağmurla terbiye etmek, yağmur gibi erken de gelse geç de kalsa, tam vaktinde yağabilmek için, belki bu ara ağustos iyidir, ayrılıp kavuşmak, özlemle derinleşmek, yolcuyla yeniden tanışmak için ya sabır ya yağmur deyip beklemek iyidir. Yağmur terbiyesinden geçmiş bir ruh için, eylülün hüznü de sevindiricidir, hayatın sakinliği de, yazının deliliği de. Yeter ki ruhumuzdaki yolcu gibi serbest bırakalım içimizdeki iyiliği, deliliği, aşkı serbest kötülüğe, serbest şiddete, serbest faşizme karşı! Öyleyse en çok kendimize karşı gerekiyor yağmur terbiyesi!

GEÇEN ÇOCUK

Geçen çocuk yaza gider, gölgesi dar zamana düşer. Aynı çocuktur şiirden, hikâyeden, romandan, mektuptan, şarkıdan, filmden, ikindiden, şehirden, sokaktan geçip giden. Geçen çocuk yalnızca gönlümüzden geçmez, hayli bir zaman orada zamanın geçmesini de bekler. Sonra geçer, mutlaka geçer. Geçen çocuk geçti gitti, sonu şiirdir. Geçen çocuk üstümüzdeki şiiri de alır, bizi ağır ve kıymetli bir emanetin yükünden kurtarır. Geçen çocuk olmasa üstümüze gelen şiirden bizi kim korurdu? Gençlikte diyelim, alınganlık gösterip şiiri üstüne alınan çoktur, zamanla şiir üstümde kalmasın, üstüme kalmasın telaşı başlar, şiirden kurtulsam da bir şeyler yazsam arzusuyla kıvranır durur insan. Geçen çocuk gel ve kurtar bizi yazdan, yazıdan, şiirden! Geçen çocuk yolumuza düşer, evimize düşer, aklımıza düşer de, dilimize düşmez. Bir kere söylenir, bir kere de tekrarlanır, uzatılmadan kalır. Geçen yaz başkadır, sahillerde, şehirlerde, eski yazlıklarda. Geçen aşk başkadır yakınlarda, uzaklarda, eski zamanlarda. Geçen çocuk hepsinden başkadır, içimize baktığımız yeter biraz da dışımıza bakalım diyenlerin gözlerinden geçer. Ve onun geçtiği gözlerde bir daha yaz olmaz, ne günler ne mevsimler, gözler üşür. Gözler üşürse sözler de fazla gelir. Tıpkı bu cümle gibi. Geçen çocuğu bilmeyen var mı? Hayır, geçen çocuğu bilmiyorsanız kendinizi tanımıyorsunuz demem, diyemem, hem böylesi ucuz felsefeler gibi ucuz psikolojilere girmek olur (kötü felsefenin yerini kötü psikoloji aldı ya bazı kitaplarla, romanlarla, vb.), hem de geçen çocuğu unutmak isteyenlerin yarası açılır, yarası açık gezenlerden bıktım, yaralandım. Geçen çocuğu tanıyorsanız onun geçip gideceğini de bilirsiniz. Bir yaz şiiriyle, bir bağbozumu ateşiyle, bir deniz

şarkısıyla, bir yaprak dalgınlığıyla, bir akşam balkonuyla, bir sessizlik mektubuyla geçer gider geçen çocuk. Ona şöyle sorulmuştur: – Sen misin? O şöyle yanıtlamıştır: – Ben miyim? Geçen çocuğun ne sorusu vardır yanıtını aramak için dolaşsın dursun, ne de yanıtı vardır sorarlar diye unutuncaya kadar ezberlesin! Geçen çocuk geçtiği şiiri biliyor. 20 yıl mı ne oldu, yazmıştım, bir kez daha yazayım, belki bu kez Ahmet Güntan kızmaz bana, geçen çocuk, Ahmet Güntan'ın 'Beyaz Peugeot' şiirinde duruyor. Durmak ne demekse şimdi, 20 yıl sonra, öyle duruyor. Öyledir geçen çocuk deyince kederlenen İdil, tuhaftır bazı kederler, sevinmek gibi gelir insana. Gelsin. Nasıl olsa geçen çocuk geçti gitti, bir daha gelmez. Gelmesin. Yeter ki Ahmet Güntan'ın şiiri gibi aramızda dursun, gözlerimizde kalsın: *"Güneşin altında radyo dinleyen çocuk/Sen bu dünyaya mı aitsin/Hayatın nasıl olduğu değil kimlerle olduğu önemli dersin/Göğe ara sıra başını kaldır bak öyleyse/Kendine ait bir yıldız bulabilir misin?/İçinde hiçbir şey olmayan bir dünya özlüyorsun/Hadi birkaç şeyi daha atsak boşluğa sevinir misin?"* Vaktidir, yaklaşıyor, vaktidir, 'Geçen Çocuk' için bir şiir yazıp boşluğa atmanın. Belki hâlâ sevinecek çocuklar vardır, eskiden kederli, eskiden geçen, eskiden çocuk...

"Vefalı olmak, unutmamak değildir. Nedense hep karıştırırız, belki de unutmaya eğilimli olduğumuzdan, her şeyi unuttuğumuzdandır bu yanılgı. Oysa bazen tam tersine, vefamızı göstermek, vefalı olduğumuzu anlatmak için unutmak, unutmak, unutmak gerekir. Unutmak, her zaman alçaklık değildir çünkü, bazen de bağışlamaktır. Aslında hiç unutamadığımız bir şeyi, bir tür bilgelik bilgisiyle, maskesiyle de diyebiliriz, hiç hatırlamıyormuş gibi yapmak da unutmanın erdemlerinden biri sayılabilir. Hem unutmazsak nasıl vefalı olabiliriz ki? Vefa, bazen bir insanı, bir anı, bir durumu unutmaktır, o insana rağmen elbette, o ana, yaşantıya, duyguya, duruma gösterdiğimiz vefa sebebiyle. Bırakalım şimdi 'vefa bir semtten ibaretmiş meğer' diye şairane, cümle kırması dizeler kurmayı, aslında vefa o 'semt'ten hiç ayrılmamaktır, ayrılıp da üstüne timsah gözyaşları akıtmak değil! Vefalı olmak için unutmak zorundayız. Tuhaf mı geldi bu cümle? (...) Aşktan ihanete, tutkudan bağlılığa, dostluktan yoldaşlığa, fedakârlıktan inada, tüm duygularda ve değerlerde bir içerik değişimi, öz yitimi, boyut düşümü yaşanıyor. Vefayı bile reklam ettiklerine bakılırsa, bu hafifleme hayli sürecek demektir. O yüzden bu hafifliğe razı olmaktansa, vefayı unutmak daha vefalı bir davranış bile sayılabilir..."

www.kirmizikedikitap.com